

რუსთაველი

ՐԱՎԱԳՆԱԴԱԴ «ԻՐԻՍՏՈՆ»
1975

Դաւիթբեկ Բեաւոյ Գրաւրի
Զիւղի պատկերաւոր

შოთა რუსთაველი

მედიკალური ცენტრის რუსთაველის 800 აზის ბონუსი
სსსრ იუბილეონ კამისის სფიდარგონდ ტექსტში
გაეცა

05 2887
01

შოთა რუსთაველი

ვეფხისტყაოსანი

ცნობილი
1975

შოთა რუსთაველი

სტაიყ
ცარმ
დარაგ

ЦХИНВАЛ
1975

ՐԱԻԴԱԻԵՆ

Ու զու-զուե սփալկեսց, տի, իճ սարս տի ա թեստն,
Միժ յըրոն իճոմս չի ըժժա չեժժ, ժաժժիտս կճաթեստն,
Ա չեժի — ձեժմեժ — իեմիժժ ալս ըիս չիժեժ, թեժեժեժ, —
Դիւրժեժ ըժժեժեժ թե 'ըժեժ ժըր ըիժ իւի, ըիժ թեժոն ըիստի,

Յե, թըրոն իւիժ, իե թեժեժ, իւնեժ թիսիժեժեժ ըժ իւիժ,
ըժ ին թիսիժ — ժ' ձիս չի թեժոն, թեժժժ!
ըժ ին ըժեժի ժժժեժ ին, — ըժ ին թիսիժ թեժժ,
Յըրժ ին ինեժ թեժիժ, ըժժ իժ թըժիժ ին թեժժ.

Յաժիժիսիսիսիսիս, թեժ-թեժիս Դեժ
Իսիսիսիս 'ժժ չի ժիսի ըժի իժ 'նիսիս թիսի,
Յիս թեժ իժ ին ին ին — ժժիս իժ ըժի թեժի
Իսիս թըժիս ինիսիս ըիժ ին ին ին ին ին ին.

Ան ին իսիս ին ին ինիսիս ինիս Դեժ,
Ոժ իժ թըժիժ թեժիժ ինիսիս թեժիսի ինիս;
Ոժ իժ թեժ-թեժ թեժ ին, ին — իժ ինիս ինիս ինիս,
Թեժիսիսիսիս թեժ ինիս թեժ ինիս ինիս ինիս.

Թըժիս ըժի ին ինիս ինիս ինիս ինիս ինիս,
Թեժի թեժ ինիս ինիս ինիս: թըժիս ինիս թեժ ինիս
Թեժ ինիսիս-նիս թեժիս, թեժ — թեժ-թեժ, թեժ,
Թիս ինիս թեժ թեժիս 'թեժի թեժ թեժիս թեժիս.

Էտի, ֆեմիս, — շարժե, մալցաեւագ աեմե անիւ ճշրժանիւն, —
Ածոն մե 'նիւրիւն ծալլիւնիւն ւե 'գաւմե ախիւսեմե սիւնիւն, —
Դարիւնիւն ւ մե կաթի, ւսմե ւաճաւիս ճրիւնիւն;
Դարժ, կարժնիւն իւֆաւնիւն, քիւժե 'րթե սթալիւն 'րտիւնիւն.

Դարիւնիւն ճրալ ճարիւն աեմե ճաւ ճաւսիւն ւնճալիւն;
Ախեմ ճալլիւնիւն ւնճաւ ճիւ, ճիւ, կիւ ճրժաւմե ճե ճարիւ;
Միւ, ճե իւֆիւստոն — Դաւելի — կալե — ճիւսիւն ւնճալիւն, —
Դաւալե ճիւ ճիւմե քիւմաւալե, ճիւ ճալճաւ ճաւաւալե կալի.

Արժ կիւ ճաւիւ ճիւնիւն ճիւսալ, ճե կաւիւն ճիւնիւն ճրաւալ,
Միւն ճալլիւնիւն մալցաեւագ աեմե ճիւսաւաւաւ մե կալե.
Դաւալժ, ճալճոն մե ճրժե, ճիւն ւաւալի ճիւնիւն կալե.
Դաւալ ւաւալի ճիւ կաւ ճիւնիւն, կաւալ ճաւ ճիւնիւն ճալե.

Անի ճիւ ճաւալ — քիւ ճիւնիւն — Դաւալ ճալլիւն Դաւալալ,
Դաւալիւն-քիւնիւն ճիւ ճիւսիւն ճիւ ճալ ճիւն ճաւաւալ ճիւ ճիւն —
Դաւալ ճալլիւն ճիւնիւն ճե ճաւալ-ճիւն ճիւ ճիւնիւն —
Միւ կաւիւն ճիւնիւն ճիւ ճաւալ, — ճիւն ճիւնիւն ճիւնիւն.

Դաւալալ — ճիւ ճիւնիւն ճալլիւն — ճիւնիւն ճիւնիւն ճիւ ճալ,
Դաւալ — ճալլիւնիւն ճիւ ճալալ — ճիւն ճիւն ճիւնիւն ճալալ;
Դաւալ ճալալ, ճիւնիւն, ճիւնիւն, ճիւնիւնիւն ճալալ
Աեմ 'րթե ճիւնիւն ճալ ճալ ճիւնիւն ճալալ ճալալ!

Մալ, մե, ճալալ ճիւնիւն, ճիւնիւն ' ճիւնիւն ճիւնիւնիւն;
Դաւալ ճալալ, ճիւնիւն ճիւնիւն ճիւնիւն 'ճալլիւնիւն ճիւնիւն.
Դաւալ ճալալ, ճիւնիւն ճալալ, ճալ, ճիւնիւնիւն ճիւնիւն, ճիւնիւն.
Մալ ճալալ ճիւնիւն ճալալ, — ճալ ճալալ ճալալ ճալալ ճիւնիւն.

Դաւալ ճալալ ճալալ, ճալալ — ճալալ ճիւնիւն ճիւնիւն, —
Դալալ ճալալիւն ճալալալ ճալալ ճալալ ճալալ ճալալ.
ճալալ, ճիւնիւն ճալալ ճալալ, ճիւնիւն ճալալ ճալալ ճալալ.
Դալալ ճալալ ճալալ 'ճալալ, — ճիւնիւն ճալալ ճալալ ճալալ.

Дугъ — йе фелварен æфсургæн, уадау, даргъ фæндагыл уайын,
Пуртихъæзæгæн — уæрах фæз, къах — рæстдæвини — кæд нæ сайы,
Афтæ зарджытæнывæндæг рифмæтæ нывыл пымайы,
Фæлæ ферхæццд, фæкъуыхцы, зæгъгæ, райдыдта фæллайын,

Уæд тыхæвзарен ралæууыд: кæс — йе зарæджы цас тых уа,
Ныхас йе 'мбисыл æскъуыди, бацц тас æмæ масты хай.
Уый дæсны лæгæн не 'мбæлы, — нæу сæрмахæсгæ састы хал, —
Ризгæ, судзæггаг зарæгæй хъуамæ диссæгтæ басгумыха.

Лæг дзымандытæ куы кæна искуы, хаттæй-хатт, æфсонæн, —
Уымæн зарджытæнывæндæг нæй рæсттæрхонæй исхонæн.
Амцæф-уымцæфтæ — йæ зарæг, фæлæ, уастæн уа йæ боней, —
Хъен ныллæудзæни, хæрæгау, — нæй, дам, дзы хуыздæр мæнонæй!

Дыккаг ахæм у дзыманды, — чи йæ панæбары зары; —
Нæу йæ бон анв ныхасæй зæрдæйыл цъæх арт æндзарын.
Ахæм зарæджы дæсныты саби цуангæнджытыл барын, —
Ыстыртæм сæ ныфс нæ хæссыцц æмæ дымтæг сырды марынц.

Зарынц æртыккаг дзыманды хиирхæфсынаен минасы.
Уым кæрæдзийæ дæлгоммæ уымæй фæсивæд фæхъазы.
Хъуымд дзы нывыл куы 'мбæхса — мах йæ кадаварыл разы,
Фæлæ зарæггæнæг уый у, дардыл чи тындза йæ базыр.

Хъуамæ зарджытæнывæндæг алы дзырд тæразыл бара,
Иунæг удлæууæн чызгайы худгæ стъалытимæ бара,
Чызг æй сагъæссаг куы кæна, — уый йын удæхцонæй бара
Æмæ тугæрхæм зæрдæйæ судзгæ уарзты хъæр æмбара.

Ног кæмæн кæнын номарæн, уый кой ме 'взагæй нал æфты,
Æз куыд зарыдтæн уый кадыл, æммыст зонин дзы уа рæвдыд!
Фæлæ бакодта карз ыстай мæн æгъатырæй царæфтыд:
Æз — фæсномыгæй йе стауæг — бадæн мастимæ дзуарæфтыд.

У мæ кадæджы ратæдзæн уарзт — æрвон диссаг, замана,
Уый цы мæлгъæвзаг радзура, гъе, цы уадындз æй самона!
Удыл базыртæ басадыз — хурмæ рухс фæндаг амона!
Уымæн мин азты судзгæ рис фидиыц зæрдæтæ, хъалонау,

Уый цызондджындар адамгай нккыу нччма рахатыд,
Уый цы 'взаггел лэг райхала? — дзырд ачабон у, н'ахады.
Уарзты кааджы буары монц аз нэ нгууагътон рохуаты:
Туг, ыстэггел конд уарзатты мачи, ма баред к'яхбайтыл.

Араб сонт хоның уарзоны, сонт — миджнур, зөгьгә, уарзы, дам,
Сонт та... мастыл әй бафтауы уарзты сусәггәг карз әгьдау.
Иутыл уазсыгьдәг уыцы 'гьдау цины базыртә басагьта,
Хәлд, сырдон монцәй нинәты карз әрдон цыбәл басыгьта.

Уарзон — бакастэй хурты-хур, — хъяамэ базайа фенддагэн,
Номы диссаджы дзурынэн — йе 'гъдау, йе 'рхъуыды, йе 'взаггэл,
Уа ныфсы мэсыг йе 'мгарэн, тохы — тасы хос йе зиагэн.
Атаппэт хэрэстэй чи фэцүх, уый нэу уарзаттэн се 'взаргэ.

Уарзт у зардаген йас фидыц, рухс, асваджиаг атикъарен,
Уый бынтон аендэр у, уыман нэй кьахбаймийау аембарен:
Се 'хсэн айтыгдыс агаэрон, арвай зэххы 'хсэнау, арэн,
Алэм, аз сыхах фэдзэхсын: — нэй сын ну таразыл барэн.

Уарзон уарзоныл анувыд — рог ардон митам нэ тасы,
Уым фæхцæн ис йæ хуарæй, — тайы, сусæгæй дзыназы,
Фæлæ не сивдзæн йæ æрдæ, дард æнхæлцауæй фæразы;
Судзгæ чи бауарзы искæй, уый аслам пьатæ нæ уарзы.

Нау сармахаста инкамэн, мачи ма хынцэд авыл:
Бонан удыхай агурын, нуэй иннэйи равын, —
Сонт, цъэхейрэгъэд сабитыл цыма 'рдон улаэн авылд.
Уарзт, дэ сарвэлтау уарзэттэ кьух асппэт хэрэтыл ауигьынц.

Зәрде сусәгәй фәдуды уарзты судзәггаг цъәх артәй,
Уарзон уарзонал фәкәны сагъәс нунәгәй әнкъардәй,
Тайгә, удисгә, йә уындмә фехсыны йә былтә лардәй,
Алцы йын әхцонай бары: зәрде ачәпп кәнәл кардәй!

Пә 'мбәхст катаяг бәллиштә нукуы никәмән фәдзурь,
Уарзтәй «оффытә» нә кәны худаг адәмән сә цуры.
Уымәй уыдонән сә цәсты ома бафтауа йә хуры?
Нә, йә сәрвәлтау хуыцауәй алы дулга фылтә курь!

Уәдә чи сәрхәән ләхуры уынджы уарзона ныхәстә?! —
У йә уарзонаң, йәхиңәң уый әгады хос әрмәст дәр.
Уымәй йә 'мзәрдә чызгайән, ома ном кәны, — кумынне стәй!
Чызджы фәндирты фәцәгъдыңы, — ачу, ма басудзәд мәстәй!

Диссаг: бирәтәм цәмән ис ахәм цауд әгъдау — әнахуыр:
Мысыңы, хорз чызджытыл туттә әмә сләууы дам йә къахыл.
Радгай уыдонән сә цинтә афтәмәй фәкәныңың къахыр.
У йә уд, йә дзәңц фылләгәң искәйы фылдгой, фылдхахуыр.

Уарзон уарзонмә кум бәлла, — адәргәй йә зәрде ризы,
Пә 'мбәхст судзәггаг цәссыгәй уәд йә мондәгтә фәңсы.
Тайы цадәггай, цырагъау, уд зындона ристәй риссы, —
Фәлә сусәггаг хьәдгәмттә нукуы никәмән әвдисы.

ԱՐԱԲՆԻ ՊԱԴԶԱԽ ՐՈՏԵՎԱՆԻ ԽԱԲԱՐ

Կը Արաբիոյ տիր ղազախ, Րոտեվան, չեցցա, — քաճ լեց.
Ամոն իւ 'մճարն Բաքոճա, նիւյ Բաքարճա ղարճ մեճ, —
Յոնճյն, նամսճյն, իւոմսճյն, քոր իւտոն քաթեճ, ղարճյնեճ,
Իւ 'քսաճ, իւ 'նուճ աճաւան քոճա ղաւանճ Բարճյնեճ.

Մեւցա, ղազախն նիւն ւճ քիրճ, Բոնճարաթի ղուեճ.
Լեճ սլաւաճաթի Բազարոնճ: — նուեճ Բարճեճ ւն քուրճ տնճ;
Խաճ ղաճ ղաւա ճալաճ ղաճ իւ չարճաքաթ սուրաճ.
Մի ղա 'ւաճաթաճ սնւ քաճոյ, — իւաւցա ղաթաճ ղարճեճ ւնճ!

Տնաճն, չեցցա, — ղաճճ ղա, — Բարճեճ, ղաւա տնաճ Բարճաճ.
Բաճն ղարճարն ի'աւոն, — մաւա մնաւար ւաճաթի!
Ղազախ Բաճն ւաճարճ, Բաճ Բաճոն իւաճաթի; —
Իսճ 'քսաճոն ղա ղա քաճ իւ իւաճն 'աւաթաճ.

ղարճ: «Ու քաճ մա իւ աւա ղար սաւաւաճ ղար Բարճսն:
Չեցցա, ւարճն ղաճն Բաճն, Բազարոն, Բաւսն.
Մի ղարճալ, ւի Բաճն ւար ղա ղաւար քաթաւս.
Մաճ մե 'քաւ ղար ղաւաւ, քար մա քաւ իւ, քաւսս.

Լեճ ղազարոն ղա: ղաճ ղա, ղաճ, մե ւաճն Բաճն.
Բար ղա Բազաճ մ'աճաւա, — ւ մաւա ղա աւ ղա ղա.
ղաւա քա իւաթա ւա տարա, — ղաւա քաւաճ մա ղա ւն իւճ!
Տնաճն, չեցցա, ղազախ ւաճ, — քար քա ղա ղա ղաւաճ.

Вазиртә загътой: «Хурпаддзах, дәу зәронд хонин не 'мбәлы;
Худгә уардий дидинәг афтә рагацау не 'мпылы,
Бампылд, — гьә, уәддәр зәрдәйыл, уыйау, дидинәг не 'мбәлы:
Мәй, цырен мәйы стьалытән, зәгъ, — кумд бахыңцәм се 'мбалыл!

Ма, цытджын паддзах, карджынай афтә карз дәхи ма рафау:
Искәй амындты диссагдәр у дәэ зонды цур кадавар.
Уәвгә, чызгәй дәр раст зәгъыс, — ноджи де 'рхъуыды бадывәр, —
Хорз у, сәвәр әй — успаддзах хурау адәмы батава.

Чызг паддзахы зонд рахаста гуырджәй, арфәгонд — дауджытәй.
Ныхас цуронмә ма бамбар, — мах дзырдтам ма йә раджы дәр.
Хурты-хур куыд у, афтә ма зоны алы ми 'гьдауджынай:
Най сыләй-нәләй домбәйттәй, гьә, сә ләппынтай хъауджыдәр.»

Авандил, зәгъгә, се спаспет, уыд амирспасалары фырт,
Хурты, мәйты 'нгәс мыдрихи, номы диссаджы 'хсары гуыр.
Уый цырен цырагъ фести, уарзтәй катайаг, царәфтыд, —
Судзгә сәгъәс ыл бафтыдта буц Тинатини сауәрфыг.

Чызг йә зәрдәйы ныххаудис, — арф әй сусәгәмбәхст дары,
Уарди уардийә фәхыңцән, уәд мәрдонвәлурс фәдары,
Не 'ввахс баләууыд — йә уындәй ләппуыл цъәх арт әндзары:
Уарзтәй чи райсы зәрдәңиз, уый цыңә фыдбон әвзары!

Ләппу хатыди — чызгмә йын тагъд-тагъд бауайын не 'мбәлы;
Ростеваны фәнд фехъусгә цинты цинимә фембали.
Загъта: 'взистбазыр хурыл-ну ныр кәд арәхдәр фембәлин,
Дард әххәлцауы 'рхәндәгәй, дойны уардийау, не 'мпылин.

Атахт паддзахы фидиуәи — уайтагъд фембәлццон уадимә:
Тинатини, дам, сәвәрдтон әз мә сыгъзәрин бадәны.
Уый — мә зәрдәйы дидинәг — хурау тавдзәңис адәмы.
Хонин дунейы 'взәггәлты — ном ын чи скәна кадимә!

Хъуыста чызг æнцад, æмбаргæ, ради, раздæрау, нæ кумдтæ.
Цинæй барухс ис йæ зæрдæ, — райдыдта цæлкæнын фыд та:
Ныр йæ цардамонд фæхудтис æмæ бабæстони хъуыддаг.
Хурты-хурзæрин йæ фауæг буд Тиватины фæзымдта.

Чызг фæсидт æмæ йæ уæлхъус фæзæрд йæ 'нувыд дыджызæ,
Загъта йын: «Æрхæсс, — мæ номыл ис кæм цы чырын, цы чысæ»,
Систой 'нæнымæц сыгъзæрин, алы стæм дзаумæттæ, чызг сæ
Цас фæлæвæрдта фæйнардæм, — нæй йын радзурæн, ныффыссæн.

Бирæ ракодта лæвæрттæ, адæмæн хæларæй уары,
Алкæй нухуызон рæвдауы: не 'взары цагъар, æлдары.
Уый йæ фыды фæдзæхст ахæм Тиватин йæ зæрдыл дары:
«Хур йæ рухс тынтæ рæдауæй алцæуыл æмхуызон луары».

«Лагътæ байгом кæнут тагъдæр, — уаргæ 'взист, сыгъзæрин, — дзуры,
Бæхгæс, де 'фсургъты рæгъæуттæ рауалз, — райуар сæ мæ цуры!»
Адæм байдзæг ысты мулкæй, ысынц — цас сæ зæрдæ куры,
Æфсад хæзнамæ хæлæфæй раст абырджытау лæбурынц.

Цыма Турчы заххыл тохы бафтыд а хæзна сæ къухы,
Алчи ласы 'фсургъ — араббаг, — уадсур, чи басгуыха дугъы.
Уары 'взист æхца, цæвиттон, дымгæ митулæн ыздухы.
Хистарæй, чызгæй, лæппуйæ алкæмæн йæ чысæ цух уыл.

Галуан кумыл кæны дыккаг бон, фынг — алæмæстон, æгъуыстаг.
Æфсад уытæппæтæй бадынц, иу сæ знон-абон нæ систад.
Ростеван йæ сæр æруагъта, зæхмæ 'рхæндæгæй ныхъхъуыста.
Фынгыл сусу-бусу систой: «Ау, цæмæн фæцыд йæ хуыз та?»

Æфсадæн сæ сæр, сæ фæтæг Автандил — домбай, хъæбатыр.
Рухс тæмæнкалгæ уæлейæ фынгыл хурзæринау бады,
Урсзачыæ Сограт — йæ фарсимæ. Паддзах фенкъардгъуызи, — хатынц,
Сусæгæй фæрсынц кæрæдзи: «Хицау нал у цыма й' адыл?

Цай-ма, зэгъ аргом — цы худыс уа былысчиләй мә цуры? —
Паддзах ләппума нѳууырдыг, — әви исты 'взертә дзурын?'
Ләппу: «Хорз, цәуыл фәхүдтәи, уый зәгъи, әрмәст дә курын:
Радтәд мын хуыцау дә хорзәх, — ма мәм сис хәцын, ләбурын».

Бүц Тинатинәй карз сомы паддзах ракодта барвәндәй:
«Раст мын зәгъ әмә 'фхәрды хыгъд айс мә зәрдәбын арфәтә!»
«Уәдә бауәндон, хорз паддзах, — дзуры 'фсәрмгъуызәй Автандил, —
Фатәхсынәй дыл, чи зоны, не 'мбәлд хистауын афтә дәр.

Аз — дә кьәхты рыг — ахызтәи кәд хәрзәгъдауы арәнтәй,
Уәд — хатыр, фәлә бафхәрдәи нәй рәсттәрхоны барәнтә,
Фатәй ерысы бавзарәм, уәвгә, не стәм әмкарәнтә,
Пуртихъазәтәи фәз әмә пурти — йе стүыхты барәнтә!»

— «Хорз, кәд афтә у, — сфәлварәм, фәлә карз фәсмон ма 'ркә ды!
Райсом ацәуәм, бавзарәм сырды милмә 'хсын тар хәдәы.
Демә ерысы 'вдисәнтәи ракә не 'фсады 'зәргәты,
Фенәм, — чи тынгдәр бафтауа дисы хъуылдаджы 'мбаргәты!»

Ууыл балхынцы сә нахас ләппу 'мә цытджын паддзахәи
Амә хъазгәмхасәи систой ныр кәрәдзийә дзырдкьахәи.
Кумад кум баццдис йә тынджы, уәд хәснаг ысколтой ахәм:
«Фод әртә боны бәгъәмсар — састы чи баззайа махәй.»

Ростеван зәгъы: «Дыууадәс немә барджытә цәудзысты,
Ноджы нын цагъар дыууадәс рәвәд нә къухмә фат дьтдзысты.
Шермадин — әнувыд — семә, сырдатәм цырлдзастей кәсдзысты,
Чи дзы цал амара махәй, уый нын уый фәстә зәгъдзысты».

Паддзах цуанон ләгтәи рәидт: «Уайгә бондзирдзурыл гьәйттәй
Амә растын кәнут сырды хәдәтә, быдырты кәрәттәй.»
«Райсоммә цәттә ут!» — бардзырд радтой хотыхдар әфсәдтәи.
Ууыл цин, цәлы фынг райхәлд әмә ног фәндәг әрцәттә.

2. Руставели.

Рыг исбаат сә сәрмә мигъау ама хуры дәст ыттары,
Зәххыл туг ләсәнтә кодта — кәрләг фәстади сырх дари.
Фатән фат йә фәдыл тахти, — их дәр афта тынг нә уарид!
Цырдзаст цагъартә нымайынц — фәнәм, чи цал сырды 'рмарид!

Аззад хъәдәрдуз фәстейә, сырдатән ныр сә разма: уайыңи.
Ноджы дзы дзәвгар ныццагътой — уый хуыцауы фыдәх сайыңи.
Автандиләй алачи дзуры, зәрде, дам, йә уындәй райы:
«Ахәм талм бәлас гуырвыдц ну әрмәст дзәнәты зайы».

Әрдузәң йә фәле дон и, доны цур — бәрзонд кәәдзәхтә,
Сырдатәй байрәзәти хәәдмә, тархәдәи куыд цәуой бәхтә!
Автандиләтән сә ныхәй ферттывтой сә хиды 'ртәхтә.
Йу сә иннәмән фәзәгъы: «фенәм, чи 'хста ныр дзәбәхдәр!»

Ерыс балхынцәи, рацауыңи ныр әдихст әмә сабырәй.
Хицау байради, хәәдзәгәй хъзы номдзыл бәгъатырәй.
Тагъд сә 'рбайәфтой се 'фсад дәр, пәддзах цагъартән: «Хатын әй,
Ис пидәр аргъуц уе 'нгасы, мацы бамбәхсут хатырәй».

Загътой йың: «Дә фыдәх исәм, фәлә д'амәттаг — нә сәртә,
Раст тәрхон кәның фәдзәхстай махәи, не 'вдисән — дә зәрдә.
Уәдә спасетәй куыд зәгъәм, ома 'хста дәуәй әвзәрдәр, —
Алы фәтәхстән рәстдзәфәй сырды чи кодта дзыхмәрдтә!»

Нума бахынцә: уә кьухәй сырдатәй мард дыууә сәдә сты,
Фәлә сәәдз уәллай әртылдта спасет уыдонәй нә рәзты,
Фат нә фәингъумдта, бәрста цыма й' алы фехст тәрәзтыл.
Уәд дә роғдзәф сырдатәй мах та цагътам бирәты дә бәсты».

Уәдә хорз хабар — саттуырд әй тохы раивдзәң кардимә!..
Пәддзах баххәлдзәт, афтә ма хъазгә байрайы нардийә.
Уары ләппуы йә схәссәг — цыма буләмәргъ уардийы,
Ныр йә зәрдәйы судзгә маст ахстон, сау калмау, нал бийы.

Әфсад, хицәуттә сә фәллад ну ран бәләстәм әрхәссыңи, —
Сатгә аууон уыд сә быны, уым әрбынат кодтой фәзы.
Әмә цагъартәй дыууадәс цырддзәст, дардуынәг цәргәсы
Донбыл тархәдәи кәрәттәм дардыл кьухаууон фәлгәсы.

ԱՐԱԲՆԻ ՊԱԴԴՅԱԽ ՓԵՄԲԵԼԸ ՏՈՒՆԻՑԱՐՄԸ ԲԱԳՅԱՏԻՐՆԵՐ

Ետոյ: իսսաճի բաճատիւր, — Բաճի զոնիԲիլ յիկարճի,
Րուք — ին՝ զաւ Բաի Խարիճոն: Կաճա 'ձիստ տաճաճա ճարճի.
Իրճ յալիւտ-նալմաճ փարճուտա Խաճիճ ին՝ զԳարճի, ին՝ զարճի.
Մարճ — 'րճաճաճաճ ին՝ ին՝ իմ ճաճա ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ:

Ին՝ իստաճարճի ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ.
Խաճ — ճաճաճ-ճաճաճ ին՝ 'ճաճ, ճաճ ճաճ ճաճաճ-ճաճ ճաճաճ.
Ճաճաճ ճաճաճ ճաճ — ճաճաճ, ճաճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճաճ!
ճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ.

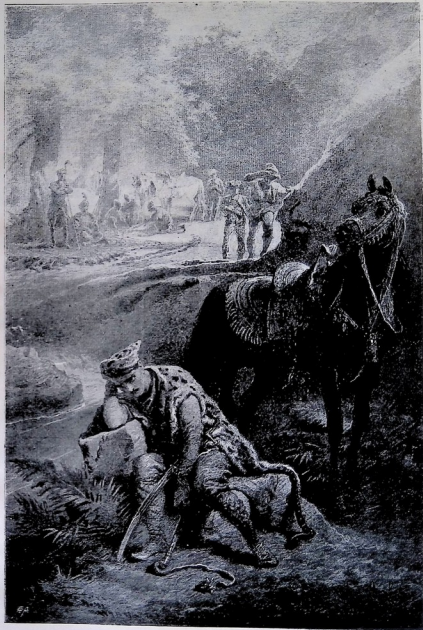
Խաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ, ճաճաճ ճաճաճ, ճաճ ճաճ.
Ին՝ ճաճաճաճ ճաճաճաճ, ճաճաճ-ճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ;
Փաճա: 'ձիստ ճաճաճ ճաճաճաճ ճաճ ճաճաճաճաճաճ ճաճաճ;
ճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ.

Ճաճա ճաճաճ ճաճաճ, ճաճաճ ճաճ — ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճ,
Ճաճաճաճ, ճաճաճ ճաճաճ ճաճ ճաճաճաճ ճաճ ճաճաճ.
'Փաճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճաճ', — ճաճաճ ճաճ ճաճ ճաճ ճաճաճ.
ճաճ ճաճ, ճաճաճ ճաճ, ճաճ ճաճաճ, ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ-ճաճաճ.

Ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ: ճաճաճ, ճաճ, — ճաճ ճաճ ճաճաճ!
Փաճ ճաճ 'Փաճաճ ճաճաճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ, ճաճ ճաճաճ.
Րաճա ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ
Ճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճ.

הספרייה
הלאומית
הישראלית

Дард кәмдәр хәтә йә сәнтты, бады, хуыдыты нылдәдәгәгәл.
«Ләппу, хиңау, дам, дәм сиды», — ног әм бахатыди цагъар.
Нәй, нә фәччыли, йә риу ын судзы уагәры шы пәхәр!
Уәгәды уардийы кыуыбырмә хуыста минәвар дзырдәгәгәл.

Амә дисгәнгә фәстәмә раздәхт паддзахы фәдисон,
Бащыд хиңаумә, зәггы йын: «Ахәм никуы 'рчыд әмбисонд;
Кәнә сонт цыдәр у барәг, кәнә фәсәфтон мәхи зонд:
Нәй, нә байхуыста, мәхи ма ныр дә фыдәхәй куыд хизон?»

Паддзах фәстәлфид, бамастджын: «Уый ныхмә ләууын чи уәнды?
Рәвдз дыууадәсәй уайгәут, уа домбай барәг чи фәнды, —
Барәй нә? — Ахстәй ракәнут уыцы 'нәсәттон хивәнды:
Ам мә бардзырдмә не хуысын нәу ныббаринаг нуән дәр!»

Амә цагъарты бал бащыд дойбыл барагмә хәрәхәстәг, —
Хотыхты зәлланг куы райхуыст, гы, уәд фәстәлфид әрмәстдәр,
«Уәууай» — сирвәзтис йә дзыхәй, акаст алырдәм фәлимдәстәй.
Федта: й'алываре хәстәввонг мәнә 'ртыхысты адгәрзтә.

Къухәй асәрфәтә йә цәссыг, балвәстә йә уәнгтә нагәг,
Фатдон асгәрстә, йә фарсыл кард әрбәстон кодта барәг,
Бәхыл абадти, фәрасти, цәй-ма, чи йә уа хыгдарәг!
Искәй цагъартәм шы хуыса, — чи сә у йә рис әмбарәг!

Уыдон айтыгътой сә цәнгтә. Барәг, — ахсынд жей, — фәхатыд,
Уым сә се знәггы фәндиаг райдыдта цәгъдын әгәтыр.
Кард сәм не сласта, йә комәй ширхән не 'рттивы дзәггыга тын.
«Цыкк!» — сә ронбастмә сә 'рфәды ехсәй диссәдзы бәгәтыр.

Хиңау цагъартәи әххуысмә сиды йә 'фсадмә фәдисы,
Фәлә фәдисы фәзындмә уыдон банцадысты 'мбисыл.
Барәг февналы уәлбәхәй, йә 'ртты фәдисонты сисы,
Нуы иннәуыл ныххуырсы, — паддзах бахауди фырдыс.

Авандил әмә йә хицау уайтагъд февæрдысты бæхтыл.
Цыма 'фсургъыл бады барæг, — уайы, сурынц хей хæрзуæгъды:
Мæнæ быдыры хæдсæрмæ хур — æринбазыр фæтахы; —
Уый йæ бацæуын нæ фæнды ногæй паддзахы фыдехы.

Федта: 'рбахæстæг æм паддзах, ехсæй февзыста йæ бæхмæ
Æмæ бæх йæхи, зынг фатау, фехста фæндæджы уæрæхмæ.
Цыма зæххы скъуыды ф'аууон, кæнæ стахт уæларв, уæлдзæхмæ, —
Фæд фæцагуыртой, — æвæд уыд фæндаг, фæсвæндагты цъæх нæуу.

Цыма зин уыди, — фæтары æмæ паддзахыл æфтыдис
Иуæй судзæттаг фыдсагъæс æмæ иннæмæй мæрдты дис.
Цæфты бастой, мæрдтыл ниудтой æфсад, — чи ма сыл хæцыдис!
Ростеван зæгъы: «Мæ шинтæн се 'нкъард дард кæрон æрцыдис.

Уый, ма хъæлдзæг бонты бирæ, хъыг фæкаст ыстыр хуыцаумæ
Æмæ уый фæндæй ма шинтæ мæнæ расайдтой фыдцаумæ.
Ныр сæ хосхæнæг мæ ристæн ну æрмæст уылдзæннæ сау мæр,
Табу, не скæнæг, дæхицæн! Сыххæст уа дæ тæрхон хъуамæ!»

Раздæхт, галуанмæ йæ фæндаг паддзах тарæрфыгæй дары.
Лæджы ерысы мæт нал и, бафтыд додой æмæ сарыл.
Алкæй фервиты фæйнæрдæм, цæй, кæй ма 'ндавы сырды марын.
Иутæ: — раст, дам, у! Пæ сагъæс мисхал иннæтæм нæ хъары.

Паддзах бацыдис йæ уатмæ, «Уадзут иуиæгæй мæ» — загъта.
Авандилы ма йæ цуры, уарзон, хи фыртау, ныууагъта.
Галуан саудалынгæй ракаст, цин йæ рæубазыр æруагъта.
Чанги бамыри — æлудæвдз æмæ чагъана нæ цагъта.

Тинатин, йæ фыд мæстджын у, уый куы фехъуыста, уæд сыстад,
Арвыл нал зыны йæ рухсæй худгæ хуры цæст — æгъуыстаг.
Бацыд, къæсæргæсы 'рфарста, дзуапп ыл сæмбæлди, рæхуыстау:
«Хурпаддзах нынкъард, нырхæндæг, арф йæ зæрдæмæ ныхъуыста,

Բազաձ Խիբարէյ արմաճեճար Ատանժիլիմէ Իլէ ւատի.
Փեմբելձ Իլ, չեցիւն, յեռաւոր Խին ժիսաձյի ծեցիտը.
Փյժեյ յուճեցի Խույձար ւ, — Կիւզ Իլէ ժիձ-ճարձի փիտիւ:
Անձ, րախալգէ, փաճեմէ, լյա Խը Իլէ փեձլ ատլձ.

Փաձախ լիւս փաճէ Բափարճա: «Կիւզ Կեմ Ի, լյա, լ'արաւ —
Մե ճաճ, մե ճալլ, մե ճար լիւ, — ճե Կեյ յուճի ճե ւա ռաւի?»
Զար Կիւսարճի: «Ամ ւլլի, Խը Իլէ լիւսոմլ ախաւձ,
Զե 'Խիարձ փեխլաճէ, փըրաճաճ, ալլ, ւլլ փաճէ յալ ռաւիձ».

Փաձախ չեցիտ ւաձ: «Փաճիձ աճ, Կիւսարխախիլիւնի փաւաձ ւալ:
Րաւ, ռախաճ, չեցի, մե ւժեյ ճե 'րաւ ժիձլախաձ, ճաւաձաւ,
Չեցիճ, ռաւարոն ճիւ — Կաճի ժեյ Խիւձ Բափարձա փաձաձալ.
Խը ճա, չեցի, ժիւ մե ռիւմէ Կեձ ճեխլաճոն լիւ յիտաձալ!»

Փիւտի փաւիձ, Իլէ ւլլիճի ճարճիլէ փաճաճս ճար,
Վաւաճէ — փաւըր: ճաւիճ ժեյ ռաւա ճիւզարի Խը.
Փաձախ ալլ Կոճա չեցիւն, ճաւը Խի ռաւաւաճէ ճար:
«Տիւնիմէ լի Կաճէ 'Խիլիմէ, աճ լիւլլիմէ ճե մե լար?»

Փիւտի չեցի: «Զէ փեյն ափոնլ ժեյ ճար փաճլլի,
Փալ, լիւ, չեցի, — փաճաճար. Կի լոն ճե Կիւզ ռաճլլի.
Խը ճե ւա 'րաճաճիլ փեյն, ժիլլ Կախալ ճալլի.
Նեյ ճըտաճալարմէ Բաճ: ժաճ Խիւլաճաճիճ Կեձ ւլլ!»

Րոճեւան ճարճէ Բարաձ չիւձյի րախիլլի յիւճեճի:
«ժաճ լի Խոմլ ւ մե ւժեյ, — յուճը ճաւ ւլլի մե լիւճի.
Ճեմլ, Բիլիւսի ճե փաճէ, ւլլ լի ճալլաճիլ փալաճէ:
Վալլ, յալ աճ Խաճիճ ալլ, — ալլ ճիւ Կեյ ճալլ ժաճիլ.

Խին, ժիսաձյի Խիլարլ փեմբելձեյ ճեմոյն Խալլ,
Խը ճե ճեմի Կաձա յիւլ ւլլաւ ճիւ-ճիւլի 'րալլ.
Բաձ ճոնլլ ճիւնաճէ, ժեյ Իլէ Բալոնի ճըփաճլ.
Նե 'րիւլ մե 'րալոն, փալլ ճեյ ճեմէ Բալլաճիլ Իլէ փաճլ,

Բեհլ օբաժի, ֆաւագտա ւայ իւ քէստիսը ւնգալին.
Մե 'ֆսաժը «աւստ ւլ» — աղտոն, սիստ սը քեղձնտա, մարն.
Դե, տեյ ու տաբարտ ֆալաստ, րաժ ճալմոնաւ ֆատար.
Դիս յենն ուր ճըր մա: ւայ իւ ֆոն ֆեժոն յեն իալա.

Ող տա 'րբալաւաւ ճըրճայլ, — լին մը իււնդտայ աժար տա:
Սայ մոն սոսկաւմճա մե 'ֆսաժ, — յըրճը տղախալոն աժարճա.
Կեժ յայրըց ւաժ, — 'րբաժալճա, մա իւ քոսսոմա Բաժարճա.
Աւն սիւղ մը ոս մե սոնաժ — մարց իւ քաղարն Բաժարճա. —

Րաժար մոն ու ֆաշի իրճայ, ւաժոն ուր մը ֆարսայ ֆեստ:
Մաժմա րասալճոյ մա լինտ, իւալճաժ, իւճն Բոնտ ֆեստ.
Ափտ արճամոն իւ տայ իտտայ-իտ, իարա մոն ֆեստ.
Աճայ Բիր ճըր ֆաշարոն, — ճարճար մոն Բալլիճա իւ տա.

Չիւց յոն Բաժար: «Պոստաժտ ւաժալ րաղաւ ու ֆաւոս?
Դե, տեյ ւոմոն ու ճարս ափտ ճաղալա իւալաւ?
«Մարց ճոն Բաժար» ճոն մա ճաղ, — ալկայ լինճաժտայ րաժաւա.
Որճոն իւ տա իրճուճ, ւայ իարա մա տա կալ տաւա!

Դո — լաժճալտ-լաժճա, Բարճոն—սոճայ իւ 'մալա — ֆիրմաժայ.
Մաւոն մա ֆաւոնա — մա ճաղ, Բարճոն իւ կոյ, իւ իւաժա.
Արւոն աղարճ ֆայնարճ, ճարճոն ու ճա ճալլ, ճա Բաժա
Աւոն Բաժոն: ճալ ւալոն յեն լին ֆեժայ ճա լաժայ.

Դոնոն լինար իարոնա ֆերւոնոյ ճաղա իւ ճարճայ,
Կարճայ Բաժաճալոյ ճաղա: «Սայա, ւաժտայ լինճար
Աղարտ, իւ ֆեժ ոսարտ ւալ ինափտա ֆալղարճ,
Բաժարն կաժա իւ ու իւա, լինոն յոն ոնֆալստ ւարճ.

Ափաժ ճոնոն իարտտա լալոն, աղարոն կաւոն-կաւոն.
Լալոն 'րբաժալճա յոնոն, ուա յայրըց ւալ, ճոնկաւ.
Փարտայ աղար: իւ ֆեժ ու ճալ ուն ճալոն ուա.
Ու ւալոն իւալա — իւ ճալ: Բաժա, Բաժալ ճա իւ կալ!

Եմա՛ ընթացիւն փառեմա՛, քաղաքա՛ ընթացիւն
 «Մաք փառաւորսն ընթացիւն, իւ կայսն ընթացիւն
 Փառա՛ ընթացիւն, ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն
 ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն»

Մաք ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն
 ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն
 ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն
 ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն» —

Յաճա՛ ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն
 ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն
 ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն
 ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն ընթացիւն»

Сырх, дари хызы хауты 'хсян нал зынд рухс цæсгом сагъæстæй,
Чызг: — ысбад, зæгъгæ, — лæппуйæн бандон цагъартæ рахастой,
Чызгмæ 'ввахс ын æй авæрдтой, уый æрбадтис ыл арæхстгай,
Кæсти комкоммæ цæстытæм æмæ нал иртæст с'ахæстæй.

Чызг әм бадзуры: «Карз фәндәһ әз йә койә дәр баризыи,
Фәлә скарстон әй фидарәй, — къух ыл нал әмә нал исыи,
Дәу мә фәдисы фиднуәт, хатын, бафтыдта сау дисыл;
Хатын, не 'икъарыс — баппәрста мәһ цы сәгъәс уәззәу рисы».

Ләппу бауәндид, әргом әм дзуры: «Уәвгә ма цы хатон:
Фембәлд рухс хурыл фәлурә мәй, — батад, бауырыди, бадон.
Әз хъумды кәһинәһ нал дән, әз рынчын цыма дән, уатон;
Зәгъ, цәуыл мын у дә сәгъәс, гъә, цы хос ын уа — сәрфатон?»

Уәд йә рәвдаугә хъәләсәй чызг зәлдаг тынтә нывәндид:
«Афтә хицәнәй мә демә нукуы фембәлын нә фәндид:
Ныр мә фәдисы фәсидтмә ма бафт, курын дә, дывәндид;
Мәһ цы баппәрста — зәгъһон дын — масты, катайы гуылфәһты.

Сырды ерысәй әрәджы Ростеванимә кәм цагътат,
«Уым, дам, диссаджы бәлццоны фәдтам донибыл» — кум цагътат,
Уыцы 'икъард ләппуыи уаг мын маст мә зәрдемә ныттагъта.
Уый куы 'рцагурис, әһну әй аргә чи скәндзәһи тагъд та!

Нукуы ской кодтай мә цуры, фәлә рагәй дәр әмбарын, —
Сусәг уарзтәй мә кәй уарзыс, уый дә катайы әппары.
Зонин, аивәй дә рустыл арәх хъары цәссыг фәуары,
Уый дә зәрдәйыл, дә удыл уарзт әһрин хъадаман дары.

Уәдә, уыйадыл, зәгъһын дын, дә дывәр хәсджын мә разы:
Иуәй, ничи нын и — де 'мүәз чи уа намысы тәразыл;
Баст дә иннәмәй та мөмә: ды мәһ уарзыс, әз дәу уарзын,
Гъәмә уыцы гуырды 'рцагур, ацу, әйс дәһимә а зын.

Уымәй фидар мәсыг самай ды мә зәрдәйы дә уарзтәһ
Әмә ме 'рхәндәг бәллицтә байс йә уацарәй фыдмастәһ.
Ме 'икъард сау сәгъәс мын раив уарди, малусәджы хъазтәй.
Де 'ршыл, сахъ домбай, мә удәһ, хурыл фембәлдау, куыл уа стәй.

Դէւրի: «Хурջерин, ам ма дая, фалә уардийау бампылдәи,
Бур сә: цәрджьон хуыз афәлдәхт урс дәиңхә рустәи, лал былтәи.
Уәд куыд быхсдзынәи уагәри дард ран — цинкәаддәр, сарфылдәр!
Уавга, барвәндәй сисдзынәи кьух дә сәрвәлтау цардыл дәр».

Ләйну ацыдис, ысхуыссыд, йе 'вастәй йә зәрдә тьызы.
Цыма дымгәйи гәдыхәд, — әхсәв-бонмә уаты ризы.
Цәст әрцъынд кәны, йә сәрәй Тинатини уынд нә хизы,
Фыны фәстъялфид, кәлмдзәфау, әмә богътә кәныи сисы.

Дард йә уарзоней кәй цауы, уый — йә ризгә уды стыр зыи.
Уары уардийи кьуыбырыл ирд налхъуыт-налмас цәстысыг.
Бон куыд әрбарухси, — фәстәд, хур та ферттывтә йә хуызы,
Бащал галуанмә уәлбәхәй, цыма мисхал дәр нә тыхсы.

Әмә барыста паддзахмә ләйну галуаны дуаргәсы,
Зәггыгә: «Сфәнд кодтон ахәтыи, цәст нә бәстәтыл ахәссыи:
Ды кәй басастай, уыдонәй исчи коммә кәд нал кәсы,
Уәд йә хивәндыл бафтауон уый фәсмон әмә сагъәсыл.

Арәи бастарон, фыдгулән ма уа 'рбабырсыны фадат.
Тинатини тас ызыгәтәи мигъау сә уоны кумд бада.
Фәна коммәгәс мә рәвдыд, хивәнд йе 'нәбон әрхата,
Кәд 'мә рәдәй дәм әрвинтон амәй-ай хуыздәр хуын тагъд-тагъд».

Паддзах ләйпумә рарыста: «Дә 'гъдау — дә сныхас, д'арәхсты,
Ды домбай дә 'мә, зонин әй, нәй дын чылгәшәи карз хәсты.
Ацу, хорз, фәлә бакодтай мән фыдкәтайтәи с' ахәсты,
Әмә дард балцәй дә 'рындмә зәрдә суддзәи сәгъәсты.»

Ләйну бацыдис, уәздан ын акуывтә нылләг йә сәрәй:
«Уый, әгәртә мә куы стауыс, уә нә хорз паддзах, ды цәрәй!
Кәд нә фәжәнид нә хуыцау мән мә фәндагәй әнәрай,
Дәу әрәййафин дзәбәхәй, хьазгә-хулгә мыл әмбәләй!»

Ուռնալ լափսալիկ քաղցրիկ, սիւն ինչ քիւրաքաղ ինչ
Եւր ինչ ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ
Քաղցրիկ քաղցրիկ, սիւն ինչ քիւրաքաղ ինչ
Եւր ինչ ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ

Քաղցրիկ քաղցրիկ քաղցրիկ, սիւն ինչ քիւրաքաղ ինչ
Եւր ինչ ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ
Քաղցրիկ քաղցրիկ քաղցրիկ, սիւն ինչ քիւրաքաղ ինչ
Եւր ինչ ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ

Քաղցրիկ քաղցրիկ քաղցրիկ, սիւն ինչ քիւրաքաղ ինչ
Եւր ինչ ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ
Քաղցրիկ քաղցրիկ քաղցրիկ, սիւն ինչ քիւրաքաղ ինչ
Եւր ինչ ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ

Քաղցրիկ քաղցրիկ քաղցրիկ, սիւն ինչ քիւրաքաղ ինչ
Եւր ինչ ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ
Քաղցրիկ քաղցրիկ քաղցրիկ, սիւն ինչ քիւրաքաղ ինչ
Եւր ինչ ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ

«Քաղցրիկ, մի ինչ, — ինչ ինչ, — մի ինչ ինչ ինչ ինչ,
Քաղցրիկ ինչ ինչ, — ինչ ինչ ինչ ինչ, ինչ ինչ!
Քաղցրիկ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ,
Քաղցրիկ, մի ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

Քաղցրիկ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ,
Քաղցրիկ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ,
Քաղցրիկ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ,
Քաղցրիկ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

«Այ, — ինչ ինչ, — ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ,
Քաղցրիկ ինչ ինչ: մի ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ,
Քաղցրիկ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ,
Քաղցրիկ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

Нүсәй, — йе 'нувыд хъазайраг, — дән әнүсхәсдҗын йә разы, —
У хъазайрадҗы уәшчә хәс — уа йә хиңауәй әназым.
Уарзын иннәмәй та чызды әмә 'взарын уарзты карз зын.
У ныфхәсдзидиәд — дәгдыхәй дудгә тухитән фәразын.

Хорз хъазайраг 'мә хиңауау мах кәрдәзийә не 'фәсәдәм:
Аз -- дә хиңау дәр, де 'мгар дәр, ды — мә фәдон, мә ныфсәдәтгә.
Ме 'ууәник -- иуәг ды, хистәрәй дәу ныуаддзынән ме 'фәсәдтән.
Мәи дәу йедтәмә искәмән а хәс бакәнын не сфәнддзән!

У-ну ме 'фәсәдтән мә фәстә балхон тохвәдисы, хәсты.
Галуан макуы ныуадз рохы, бафәрс, базон-ну — куыдтә сты.
Афыс, яврит-ну сәм чиныг, гә, стәй хорз хуынтә мә бәсты:
Уйй сә ма фәхата мачи, — нали се спаснет сә бәсты.

Тохы, цуан кәшны, стәры цу, дә хәларау, фәзм-ну мә,
Азтәй бабыхс мын әртә ды, дар дәхи, — цыма, стәм нумә.
Кәд уәдмә зыныи, мә хуры хъахъхә кәдимә, цытимә.
Кәд нә 'рыздәхон, — фәку мыл, мастән радт фәндаг дә риумә.

Бауәнд, гә, уәд, гә, паддзахән судзгә сау хабар радзурын.
Зәгъ, -- мәнәй уйы, дын бабыни, нал ын бантысти радәрын.
У, зәгъ, алкәйм бонжмгыумд ачы дудгәбон, ачы рын.
Радт мә хәзнатәй алкәмән: алы тыхст әмә уаңарән.

Мәд мә хуыддәгтә кәронмә бахынц бакәнын дә хәсыл.
Ку мыл, маст мыл кәи, — сәдҗытмә ләг әндәр хәзна нә хәссы,
Фәста чизоны мә уәдән уым алдзән цырагъ дә цәссыг.
Мыс мә ләггәдтә, хәрзуәг царды рохкәнын нә бәззы.

Шермадины зәрдә суынгәг уыны уәжуул ныхәстәм,
Судзгә 'внст цәссыгтә калы, развәд нал уыны йә цәстәй.
Дәуры: «Батар уыдзән, зоныи, цины рухсы тын дә фәстә.
Дәу, — зәгъон, әмә мә дзырдмә, ома, байхъусай? — куынна стәй!

ԱՎԱՆԴԻԼՆԻ ՆՍՏՄԱՆ ԻՆ 'ՓՏԱԴՄ.Է

Լինձձի լիֆֆիստ: «Մե 'փսադ, — ալի Բոմա՛ս ւոլ մա Բար ԿՄԴ, —
Սե 'լիստ, իստա՛րայ-կա՛ստա՛րայ, — ին յա՛ սոնտ յ, ին տա՛ — ԿարձՄԴ, —
Մե 'մոլ, մե 'նոլձ իստոնտ, ինձա՛ 'րԲամԲՄԴժժ յա Բարձձ
Քեմա ԲայԽՍՍՒՏ, յա Յարձձ ֆիԴար ԲաԴարժժ մա ԲարձձՄԴժժ!

«Ս մա Կա՛ւԽԻՅ ֆիստ ա ինոն, ինձձ ինձձձի ռա՛նոն.
ՓոԴ յա Տարձձձձ յա Տա՛սնտ, — մա՛ն Կոլ ԲաԴարժժ ա՛նոն:
Խա՛ւա՛մա Բա՛նոն ռա՛ստա՛ցտայ ի՛նձձժժ լա՛լ ա՛մա ինձձձձ,
ԻսԿոլ իԲարայ մի՛նա՛սլ, ֆա՛տ ա՛մա 'րձնայ ինձձձձ.

ԱֆաԴձ աԽա՛ն իստա՛ր ժոնձ յա 'լԴարայ ին իստա՛,
Խա՛ւա՛մա ինձձձայ ֆա՛նա՛ւոն, մե տար Բա՛նոն 'մԴոլձձ ձա՛րԽա՛ստա՛
Քեմա յա 'լիստայ ին Կոլ, յա՛ժ լա՛ւոլ յոլ յ մա լա՛ցձձա՛:
ֆիԴար ինձձձձձձձձ մա ֆա՛ստա տո՛տ ին ինձձձայ ին Բա՛ստա՛.

Տերմա՛նոն յոլ մա Բա՛ստա յա՛ձն ինձձա՛ր Բոնա՛տ,
Մարժ յոլ ձա՛ ձա՛ն Տարա՛ցա՛, յոլ — յա Տարձձձձձ ինձձձա՛ր,
Խարա՛ յա 'լիստա՛ ռա՛ւԴա՛ւձձ, յարձ ին 'մոլձձձձ, ինձ,
Փա՛ւա ինձձձձ, մա՛նԴարձձ, ձոնժ, ինձոլ Կա՛նձձձ ինձ!

Սա՛նձ, 'մԲարժժ ին յա՛նձա՛, — յոլ յ մե 'ֆսոմա՛ր, մա Կա՛ստա՛ր,
Մա՛ն Կոլձ ինձձձձ, ռա՛տ ա՛ֆտա՛ յոլ ին Կոմի՛նա՛ցա՛ մա ֆա՛ստա՛:
Տա՛լա յա՛նձձձայ ֆա՛նոն, — յա՛տա՛ցձ ռա՛ւձձձ-նոլ յա ինձա՛:
Քա՛լ Կոմա՛ն ձոնոն, — ձա՛նա՛լ, Կա՛լա՛ Տա՛լ լա՛սոն յա լա՛ստայ.»

Номы 'взаггәдәһәһ йәһ чиныг ууыл ахиңәһәһ, балхынцәһ.
Роны бафснайдта сыгъзәһрин әмәһ бабадти йәһ бәхыл.
Радта цуан кәһныны бардзырд әмәһ быдыры уәһрәһы
Мәһнәһ йәһ 'фсадимәһ нумәһ, уадау, саг ләһппу фәһтәһхы.

Бәһ фәһурәдта фәһстагмәһ әмәһ йәһ 'фсадәһй фәһхиңәһ;
Загъта цагъартәһ: «Ныууадзут мәһ ам нунәһгәһй мәһхиңәһ».
Әмәһ хәһмылы фәһаууон, ныр кәһм цәһудзәһһәһ, кәһм хитдзәһһәһ,
Тинәһтинны уәһртәһй уадзыг уым йәһ сонг зәһрдәһ нәһ чыһңдзәһһәһ.

Атахт атагъаһы уайтагъд, адәһрд, аныкъуылдта ләһппу.
Нунәһг фәһнәһг әһй нәһ фәһңис, цәһст нәһ фәһхәһңыд йәһ гәһппыл.
Тохы карды быһ фыдтәһсәһһәһ ныкуы чыһл кодта кәһд әһппыһ,
Абон уәһрты раз фәһтәһсыд әмәһ нал умыдис йәһ чәһппыл.

Фәһсты цуангонд әмәһ 'рфарстой әһфсад хиңауәһй кәһрәдзәһ,
Фәһләһ хурдзәһстәһм кәһм фәһсәһфг, ну дәр уыһй фәһнәһг нәһ фәһңи.
Зилыһһәһ, алы ран ыстарыһһәһ, агурыһһәһ — йәһ бон кәһмәһһәһ цуу.
Хәһләһдзәһг хәһл ма та сәһ чыһ, сәһ 'пнәһт — сагъәһссәһг, әһнәһңиһ.

«Цәһй, кәһм агураһм, — дзыһназыһһәһ, — ныр нәһ сәһрхыһзыой домбайы?!»
Къордәһй къорды 'хәһһәһһәһ фәһдисы тагъд-тагъд фиднуджытәһ уаһы.
Фәһләһ нәһй әмәһ фәһстаг ныфс зәһрдәһты сыһңдәһггаһй тайы
Әмәһ хәһстәһһәһһәһ цәһстытәһй маст уырауәһ цәһссыг сайы.

Шермаһһәһһәһ йәһхимәһ басидт балхон, разәһгъта уәһздәһттәһм,
Систәһ, равдыста сын чиныг, загъта 'рхәһңдәһгәһй әһппәһт дәр.
Уыһ сын сагъәһссәһг кәһм нәһ уыд әмәһ зәһрдәһты ныфсәһттәһһәһ! —
Кодтой еудодой, сәһ сәһртәһ хостой уытәһппәһт әһфсәһдтәһ.

Загътой: «Хиңауы фәһлыгъдәһй махыл масты цәһхәһр разәһй,
Фәһләһ, зонәһм әһй, йәһ быһнат не 'мбәһлд ныкәһмәһ дәһ разәһй
Әмәһ, коммәһгәһс цагъартау, ныр дәһ бәһрны стәһм әһгәһсәһй!»
Ард ын бахордтой йәһ разы нумәһ фидары ныхәһсәһй.

АВТАНДИЛ АЦЫД СТАЙЫЦАРМДАРÆГ БÆГЪАТЫРЫ АГУРÆГ

ондджын Эзрос мын æвдисæн «Дионос», зæгъгæ, — йæ фысты:
У, дам, туттæригъæд — уарди уалдзæг бахауа фыххъызты;
Афтæ сагъæссаг, магуыр у, — раздæр хъал æмæ сæрыстыр, —
Ныр æцæгæдон, цæрдзуйау, дард ран чи хъæца йæ рыстыл.

Бæх цаппалуадæй ауагъта, атахт быдыры Автандил.
Ныр Аравийы арæнтæй ахызт, дард бæстæм афтыди.
Хурыл мæт æмæ сагъæсæй цардцæрæдзæгæй рафтыди,
Зæгъта: «Нал уынын уый æмæ зæрдæ рухс цинтæй сафтиди».

Ног мит рауарыд уардийыл æви халасы басыди,
Мæт ысхъызыди зæрдæйы, уд — æрдунарæг — тасыди.
Зæгъта: «Удхар мын уагæры ныв мæ хъысмæтæй цас уыди!
Ныр, цы бон мыл и? — Раздæр мын æманд уадынцæй уасыди!»

Уарди рухс хурмæ бæлгъæйæ бонæй-бон тынгдæр æмпылди.
Зæгъгæ «мæ йæ мыс», — йæ сидтыл зæрдæ, марадз зæгъ, æмбæлди!
Уый нылдур æмæ нæ хъуыста, уæвгæ, фидар ыл æмбæлди.
Лæшну агурата 'мæ фарста, — дард цы бæлццæттыл æмбæлди.

Зилы дунетыл. Йæ цæссыг деиджызмæ хæссы æнхъæвзæн.
Арæ — йæ хъæццул, зæхх — йæ гобан, у йæ цонг йæ пух нывæрзæн.
Дзуры: «Байстай мын мæ зæрдæ æмæ нал дæн, чызгай, хъæлдзæг,
Фæлæ амæлон дæу тыххæй, — мæн хуыздæр æманд нæ хъæудзæн!»

Հատի, бәстәтыл фәзылдис, ахызт арәнтыл әдәрстә,
Умыән арвы бын нә баззад исуыи ну кыуым дәр әнәстәрт,
Фәлә ничи уыди никуы фенәг барәджы йә цәстәй.
Баззад афтәмәй әмгъуыдмә мәнә 'ртә мәйи әрмәстдәр.

Афтыд ну бәстәм фәстагмә, хорлта нунагәй йә хънутә,
Мәй нә фембәлдзәи бәлццоныл уым Адамы цотәй ну дәр.
Маст нә бавзәрстой — зәрдәрис ахәм Вис әмә Рамин дәр.
Иу ма — уәрзон чызджы мысын уыд йә хыг әмә йә цин дәр.

Хәхты стирдәрил ысхызти, сләсууд айнәджы кәәмбыртыл,
Акаст кыухауоней, дәлә разынд авд бонцау тыгд быдыр.
Урс, әвзистдыкку цәугәдон тыхст бәрзонд хохы рәбынтыл,
Хохәй быдыры 'хсәи донән — хәд дьууәрдыгәй йә былтыл.

Әмә хъуыдыты нылдзәгъәл, маст йә рыст зәрләмә 'фсәры,
Раст дьууә мәйи ма баззад, зилы ныр куырой йә сәрыл;
«Уәуу, куы раргом уа мә хъуыдда! — Риуы сусәг тас әвзәры, —
Ногай райгуырын кәй бон у, хорзәй чи раива 'взәры!»

Ләппу нал зоны, цы кәна, бахауд сагъәссаг дывәнди,
Дзуры: «Здәхон әмә фәндаг ныр кәләй нырмә нывәнди,
Уәд куыд бадзурон мә хурмә, — дәу зәрдәбынай цы фәндыд,
Уый нә бакодтон, фәзылдтәи уәгъды барәгән йә фәдыл!»

«Дарддәр размә пон, ысарон, хәдты, быдырты ма зилон,
Хини барәджы фәдагур рәгътыл, хохбәрзәндтыл хилон,
Әмә ме 'мгъуыды бон кумдәй Шермадины цәсгом чыillon, —
Мәтәй палдзахы зәрдәйыл арт куы бафтауа цыәх пиллон.

Афтандил, дам, нын фәхъуыдис, — ниугә ралзура мә ныстуан.
Сисой еудодой, әрдиәг әмә фәвналәй сә рустәм,
«Әз афтилармәй ныздәхон, — уәууа, худинаг әнустәм!» —
Тар, зәрдәрхәндәгәй ләппу кодта карз хысмәтәи бустә.

Դաւր: «Տըր հաւաւ, ագը-մա մա, նըր կաւմ Բանաւաւոն րաւաւ,
Մաւ Կայ հաւաւ Կաւաւ ագըմ Դարմա Բաւաւ, Կաւա հաւաւ!
Դա Կա Կաւա Կայ մա աւաւ Բաւաւ, Բաւաւաւ մա մաւաւ
Էմա մե 'րԿաւաւ Կաւաւաւ աւաւ րաւա աւաւ աւա տաւ.

Ու, — ագը, — աւաւաւ Էւ հաւաւ րաւաւ փաւաւ նաւաւաւ;
Աւաւաւաւաւ րաւաւ Բաւաւ նաւաւ, նաւաւաւ փաւաւաւ.
Աւաւաւաւ Բաւաւաւ Դարմա, — մաւ մաւ Դաւաւաւ նաւաւաւ;
Աւաւ մաւ Կաւաւ մա Կաւա, մե տաւ Կա Կաւաւ, Կա հաւաւ.

Աւաւ Բաւաւ Դարմա փաւաւաւ, նաւ Դաւաւ աւաւ հաւաւաւ,
Փաւաւ — նաւաւաւ մաւ նաւաւ, Կաւաւաւ մաւ աւ մա հաւաւ!
Աւաւ Կա Կաւաւաւ, աւաւ րաւաւ աւաւ մաւ նաւաւ փաւաւ Կաւաւ Դարմա,
Կաւաւ նաւաւաւ նաւաւաւ, աւաւաւ Կաւաւ Կաւաւաւ Կաւա Կաւաւ!»

Աւաւ փաւաւաւ Կաւա հաւաւ, հաւաւ Դաւաւ, հաւաւաւ հաւաւ.
Աւաւաւ Կա 'փաւաւաւ փաւաւաւ, Բաւաւ հաւաւաւ Կա րաւաւ.
Աւաւ, հաւաւ Կա հաւաւ, Կաւաւ նաւ նաւ Կա Բաւաւ,
Աւաւ մաւաւաւաւաւ րաւա տաւ Կաւա Դարմա հաւաւաւ մա հաւաւ.

Էմա փաւաւ Կաւա փաւաւաւ աւաւ Կա Դարմա աւաւաւաւ հաւաւ,
Րաւաւ, րաւաւ, հաւաւաւաւ աւաւ Բաւաւ Կա Բաւաւ.
Մաւ Դարմա փաւաւաւ մա փաւաւաւ աւաւ 'Կաւաւաւ հաւաւ հաւաւ.
Աւաւ — հաւաւ, փաւաւ մա Կաւաւ աւաւ Կա հաւաւաւ փաւաւ.

Րաւաւ, հաւաւաւաւաւ Բաւաւաւ նաւաւ հաւաւաւ մաւ Կաւաւ աւաւ!
Աւաւ Աւաւաւ Կա 'Կաւաւաւ հաւաւ աւաւաւ փաւաւաւ 'րԿաւաւ;
Աւաւ — Րաւաւաւ Կաւաւ Դարմաւաւ — փաւաւ նաւաւաւ, հաւաւ հաւաւաւ
Էմա 'րԿաւաւ-Կաւաւաւ նաւաւաւ Կաւաւ, հաւաւաւաւ Կաւաւ հաւաւաւ.

Աւաւ փաւաւաւաւ հաւաւ, Բաւաւ Կաւաւաւաւ հաւաւաւ.
Փաւաւ: 'Կաւաւ Բաւաւաւ աւաւաւ 'րԿաւաւաւաւ հաւաւ Դարմա-Դարմա.
Նաւաւ փաւաւաւաւաւ հաւաւ, Բաւաւ, հաւաւ Կաւաւ, հաւաւ.
«Կաւաւ հաւաւաւաւ հաւաւ, հաւաւաւ հաւաւ Կաւաւաւ!» — հաւաւ.

Райста фат-әрдып, фәраст сәм, цыма тохма цыд, ыстәры;
Ас дыууә барәджы се 'хсән кодтой милрихи кәстәры.
Зынд, — уәззау цаф уыди ләппу, туг ныхъхәбәр и йә сәрыл,
Кодта уадзугытә, хәәрзыдта, пал ын уыд нывгонд фәцәрып.

«Чи стут, — дзурь сәм, — уыдтон уын әз абырджытә уә хуызы!»
«Маке, ма, не хур, ныууадз нә, — ләппума сә ләгызтә хуысы, —
Мәнә еудодойаг фестәм, кәс, нә цестысыг нә сысы,
Исты 'ххуысхъом нын куы бауис, мах — дә уазджытә, нә фысым».

Автандил хәстәгдәр бащыл, бәлццәтты фәрсы сә мастәй.
Уыдон рәдзырдой әппәт дәр инугә, 'рхәндәгәй, ныфссәстәй:
«Мах әфсымәртә стәм не 'ртә, дәлдзәх — не сфәлдисәг, уастән!
Хатает хуыны нә бәстә, ис нын фидар сахар й' астау.

Ардәм ращыдыстәм цуаны, «ам сырдарәх у» — нәм хуысти,
Не 'фсад бирәнимәц — немә, зәхх сә кхәхты бын әнкхуысти.
Мәй ам баззәдыстәм, хәәрмә сырдоос хъомпаләй куы сыстид,
Хәхты, быдырты сә мах дәр цагьтам кьордгәйттәй, — цы 'нтысти!

Не 'ртә бастуыхтыстәм, махау бирә ничи цагьта сырдтәй:
Әмә райдылтам быцәутә, — чи уа не 'ртәйә та 'азыгьддәр?!

«Нә, әз фылдәр цагьтон сырдтәй! Нә, әз, дам, тынгдәр әсгуыхтән!
Алчи 'ппәлыдис йәхнцәй, домлтам бавзарын нә тыхтә.

Абон сыстәдыстәм, райстам немә дунейы сәгдзәрмтә.
Загьтам: «Равзәрәм рәстдзинад, — чи кумд сарәхса йә цәнгтәй!
Хуузон ма рацәуәд немә, уәд нә хыгьд уыдзән әщәгдәр.
Чи цы фәцәцф кәна сырдтәй, — уадз, йәххәдәг сә фәцәгьдәд».

Бирдзырд рәдтам әмә не 'фсад уайтагьд әздәхтысты, мах та, —
Ифтог лотылтәй, ызгьәрәй, немә 'ртә ләджы ныууагьтам.
Хәхты, быдырты цы 'ййәфтам, — алцы 'нәвгьауәй фәцагьтам:
Сырд кәм ләууыди нә разы, уәлдәфы кәм тахти маргь та!

Էմա՝ ռիւծ ինչ չարժա՝ ինչ 'մուծ, իսկ սիւծ ընտրաւ յաւան,
Յաղագ, սիւծ ազ ինչ ինչաւ, ինչ ս, — ընտրաւ ինչ փառ, —
Սիւծ ընտրաւ, ինչ, ինչ, ինչ ինչաւ ինչ ինչաւ:
Էմա ինչ ինչաւ ինչաւ ինչ, սիւծ ինչ ինչաւ ինչաւ:

Էմա: «Տիւծ ինչ, ինչաւ, ինչ մի ինչաւ ինչ սիւծ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ, ինչաւ ինչաւ:
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ, ինչաւ, ինչաւ ինչաւ ինչաւ!»

Ազ ինչաւ, ինչաւ, ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Ազ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ: «Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ, ինչաւ ինչաւ ինչաւ»

Էմա ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ, ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ, ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ:

Էմա ինչաւ ինչաւ, — ինչաւ ինչաւ, — ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ:
«Սիւծ ինչաւ ինչաւ, — ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ:
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ, — ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ»

Սիւծ ինչաւ ինչաւ, ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Էմա ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ, ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ:

Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Էմա ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ:
Սիւծ ինչաւ ինչաւ, — ինչաւ ինչաւ, ինչաւ ինչաւ ինչաւ,
Սիւծ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ ինչաւ:

Մայի դիսսաճի ճեղքատի քիւ զուստ 'հստի 'մե թոյ,
Ու իւրեք թոյն, ու — լուստ, զոյն թաւաճ իւ թոյն,
Աւանդ թոյն իւ թաւաճ թոյն, թաւ թոյն թոյն,
Մայիս իւ 'դուստ թաւաճ թոյն թաւաճ թոյն.

Թոյն թաւաճ թոյն, թաւաճ թոյն, թոյն թաւաճ թոյն,
Սե 'հստ — թաւ թաւաճ, իւ թոյն թաւաճ թոյն թաւաճ թոյն,
Թոյն թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ.

Թաւաճ թաւաճ թաւաճ, Աւանդ իւ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ, թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ.

Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ.

«Եւ, մե իւ Աստ, — թաւաճ թոյն, — իւ թաւաճ թոյն թաւաճ:
Թաւաճ, թաւաճ, թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ.
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ.

Թաւաճ թաւաճ թաւաճ, թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ, թաւաճ թաւաճ, թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Աւանդ թաւաճ թաւաճ թաւաճ, թաւաճ թաւաճ, թաւաճ.

Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ, թաւաճ թաւաճ թաւաճ:
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ, թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ,
Թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ թաւաճ.

Автандиллы катый бафтыд, — цәй, кумд рафәлгәуа хабар?..
Райсом бон арбаңгәх, чызг та рахызт, сатәгсау — йә кәба.
Бәхы банвыгыта, бәхы сау тәхгә стәллийыл абар.
Райста ләппу дәр йә гәрзтә, кәс — хәстон гаччы кумд абадт!

Цирхә, ызгәр хәдон, ыстайдәрм, — у йый фидыцы хос алцы,
Рараст, ногәй та йә 'рвнты чызг цәссыгкәлгә йә балцы.
Уый йыл атыхсти рәвдаугә, бәхыл абадт әмә рацыд,
Хәзәы доныбыл Асматы инугә, рустәтонгә уадзы.

Автандил та йә хәстәгмә фәдта, сусәг цинәй райы;
Ләппу — милрихи, цәссыгдзаст, — мәнә хур йәхи кумд найы!
Цыма й' алфәмблай паракат хәзәы буды хәрздәф тайы.
Уый — домбай уәрыкк кумд мара, — афтә рамарид домбайы.

Барәт ацыди йә фәд-фәд, ногәй уыщырдем ныллаәууыд, —
Тагъд та быдырма ныххиздәен, дәлә хәдвәндаг фәфәуы.
Автандил кәсы йә фәстә, — цәй, хуыздәр фадат цы хәәуы!
Дәури: «Стир хуыцау, мә хәуылдаг уый мә фәнднаг куы цәуы!

Гьеныр ләгәтмә — мә фәндаг, чыздыжы бафәрсон әлпәтәй:
Чи у саг ләппу, кәцион у, гье, ныддзыназы кәй мәтәй?
Чызгәен ракенон мә хабар, — ам цәмәен тайын уәлхәдәй,
Уа мын чизоны мә зыны уый әххуыстәнәг йәхәдәг».

ԱՎԱՆԴԻԼՆԻ ՆՅԱՏ ԱՏՄԱՏԻՄԷ ԼՁԳԵՏԻ

Եղնս յաւաստի արհմտի, ծախս ծաղտաւի Եսաղտի,
Տարցիլ փեշարմի, փաշաւոց ցոմսար լաղատի 'րժաւ տաղձ-տաղձ.
Քաւաձ սլղոյմաղ իւր ըռաւ, «ըռձաւտի մաւ Բարեղ», — ձաղտի,
Փաւա, 'նձար լաղ Ե, — կու փեձա, Բաւաձ միձԵնաձի տաղձաւ.

Աւանձիլս Եւմի իւր Եւմի չիւղտի Եւմիձաւմի մարցաւ.
Փեշաւտ, լաղատաւ նիւարմի, նիւմ, Բաւաւ, մաւ, Եւմիձաւմի.
Աւաւ, աւաղտա իւր լաղնս, Բաւաւ կաւաւմիձի Եւմիձաւմի,
Ուր 'մԵ, իւր 'ըռնաւմաւ ձաղտիձի Եւմիձաւմի Եւմիձաւմի Եւմիձաւմի.

Տոմ, լաղաւմ Եւմի իւր Եւմիձաւմի, լաղաւմ Եւմի, իւր մաւ Եւմի
Եւմաւ լաղաւմ նիւմ Եւմի լաղաւմ, Եւմի Եւմիձաւմի, լաղաւմ,
«Եւմիձաւմի» — ձաղտաւ, կաւաւմիձի մաւ, Եւմի Եւմիձաւմի.
Եւմի իւր Եւմիձաւմի Եւմի լաղաւմ Եւմիձաւմի մաւ Եւմի.

Եւմի: «Մա, մա կաւա, մա կու, սիւմ, Եւմիձաւմի միւմիձի կու մա մաւ,
Ամ լաղ Եւմիձաւմի Եւմի, Եւմիձաւմի լաղաւմ Եւմիձաւմի,
Ուր Եւմիձաւմի: Եւմիձաւմի մա մաւ Եւմիձաւմի Եւմիձաւմի;
Եւմիձաւմի, Եւմիձաւմի մա մաւ, Եւմիձաւմի մա Եւմիձաւմի մա «Եւմիձաւմի».

Չիւղ փաւաւմի, Եւմիձաւմի իւր մաւ Եւմիձաւմի, Եւմիձաւմի:
«Չիւղ, լաղ մաւ Եւմիձաւմի, լաղ մա, Եւմի լաղ — Եւմիձաւմի Եւմիձաւմի?!

Եւմիձաւմի Եւմիձաւմի, Եւմիձաւմի, մա 'Եւմիձաւմի — Եւմիձաւմի Եւմիձաւմի,
Եւմիձաւմի Եւմիձաւմի մա լաղաւմ Եւմիձաւմի, Եւմիձաւմի.

Чи дә, цавәр дә? Цы фәрсыс мах нә мәтагәй, нә зынай?
Уымән пәй загъән, ныффиссән, уагъды бирә йәм бәлдзынә;
Нукәг ну хатт мәм кум хатай, «нә» дын мин хатты загъдзынән.
Цин мә не 'идавы, мә комдзог у мә цастыты тәдзынәг».

«Чызг, — загъы йын уый, — нә зонис, цавәр дудгәфид әвзарын,
Ацы барәджы фәдагур әз кәңей мә фәндаг дарын.
Ныр кәдәй-уәдәй мын бантыст йе 'ввахс удгоймаг ыссарын;
Алыг, нал дын и ныуадзән, ну — дәумә мә бәлләң хъарын».

Чызг — Автандилмә: «Ныууадз-ма, айс, дәхи рәстәгыл алас,
Хуры нал уыныс мә нуры, уазал уымән хәссис, — халас!
Уәгъды мауал кәс әнхәлмә, цәй, цыбырлзырдәй, фәндараст! —
Кәд дә зәрдамә нә цәуы, уәд, цы дә фәнды, уый араз!»

Ләшпу зоныгуыләй чызгмә ног йә хъуырыцъар иназы,
Уый нә чыл кәңы, нә сәтты, марәдз загъ, нә кәны разы.
Ләшпу рахыст әмә фәстад, дзыкку райвәзта — сынтбазыр;
Кәрд ын әвәрдта йә хурхыл: «Уәдә, ма мәм әрхәсс азым!»

Ацы судзаджы фыдмаст дын дарлдәр нәу мә бон ныббарын!
Ныр кәдәй нирмә мә рустыл уәгъды сау цастысыг уары.
Бавзар карды бын, дә риумә нугәр табутә нә хъары!
Дзургә тагъд әппәт лыстәгтай, науәд дә ниртәккә марын!»

Чызг былыстыләй: «Дә фәндон у цыбырхъуыды, фыдамал,
Зонис, не скандыңи дзурын мән мә удегәсәй хъам,
Науәд бафәлвар, дә бар у, — мән загъынәңхәл дәр амар, —
Искәй дзургә ма кәд фәдтай ды йә мәдәлты фәсзамаң?!

Афта, фехъуыстай мә фәндон. Уәдә мауал кәц дә мастыл;
Әз хыпп-сыпшыскәңәг нал дән, ме 'взаг зәрдайыл нәма стых,
Фәдә цәв дә кәрд, — дә бар дән, кыма карз тохы дә, — басгуых
Әмә, сусәдджы гәххәттау, тагъд мә цәрәңцаг уд аскъуын!

Уағда, чизоны мәләтәй абон тыг тәрсын, — аяһъяды!
Мәнә мард куы дән уәлхәдәй, цармә рагәйдәр нә бәллы.
Циу мә уағдас, уыныс мә: русыл җастысыг куыд кәлы!
Уәд куыд дын зәгъон мә ыһхас?! — Чи дә, — зәнгә дә нә кәның.

Лаппу хиньмэры дзуры: «Нипы, афтэмэй нэ тасы.
Исты 'рымысын амбалы, нэй йын басэттэн фыдтасы.
Чызды суэгъд кодга, йахичан фалдар бабукты, дзыназы:
«Чызг, фарадытан: ма цэстом, ме 'фсарм бахордтон дэ разы!»

Чызг тэргэйнэ "рбадт йа фарсма, у нырма тызмэг, дэрхэндэг.
Авандил ныздэм, ниммыри, русыл — цэссыгты пырхэндэг.
Хьарм, эвистэртэх кьэвдайы мача уардидон ысцэмтэ,
Чызг нэ фалчууыд, зеркумдта, царвау атади йаэ зэрдэ.

Кодта лэппүйөн тэригъед, йемæ судзгæ цæссыг калдта,
Фæлæ, разджара, йæ былтæ уый æмьрангомæй дардта.
Ныр æрджаннæй лэппу чызджы сабыр равг æнкъардта,
Сыстад, бацыдис йæ размæ, ннутæ зонгуйтыл æрхаудта.

Дауры: «Зонын ай, дауай мин нали хо загъан, — хымг мам дэ,
Карз дэ бафхөрдтон мæ тыхстэй, сонт ми бакөдтон æвөндөй.
Ныр дæ күүхы дæн, мæ удæй ис дæ маст сисæн дауан дөр,
А мæ зæрдæйæ дæ зæрдæ кæд ис разына фæлмæндөр.

Равдыстон мæхи дæ разы сау хъæддæг лæгæй, — æмбарын,
Фæдæ уарзтæй сыгд мæгуыр у, уымæн чи фыддæг нæ бары!
Нæй мын баххуыстæнæг ничи, ну — дæуыл мæ зæрдæ дарын.
Айс мæ уд дæр мын, æрмæст мын бантысæд дæ зæрдæ ссарынæ.

Чыңгыз ууы дзырдтам ноджы тынгдэр райхууысти йае кэуын,
Ноглей февналы йае рустам амае йе 'рднаг ыссауы.
Нал ис хьарэгэн керон дэр, уый нуддаргь амае нзе фэуы.
Авандилы зьездэ райы, — цей, эндэер ма йае ны хьэуы! —

«Зәгъгә, уарзты коймә нугәр афтә тынг йә зәрдә дуды,
Уәд кәйдәр уарзты фыдсагъәс, низау, бафтыди йә удыл».
Дзуры: «Уарзоны фыдгул дәр хатт нә бауадзы фәшудын.
Уарзон — удужлдай, — нә кәны цард-цәрәнбонмә тәхуды.

Мән, мә хойы хай, зәххон хур судзы рухс уарзты фыдәхәй.
Ацы барәджы фәдагур уый мән рарыста уәлбәхәй.
Әз цы дард бәстәй әрщыдтән, уырләм мигъән дәр — зынтәхән.
Ды — мә нунаг ныфс, уыныс әй, — нәй мын афтәмәй ыздәхән.

Де 'мбал саг ләппуйм сагъәс мән мә уәзәгәй фәхаста,
Уый мын, цини хыгъд, мә удән сусәг судзгә рис ныббаста.
У дәуәй кәнгә: мә риуы дарддәр цин уа әви маст уа,
Дарддәр а ләппу фәшәргә әви сылджымә фәраст уа».

Чызг әм раздәрәй фәлмәндәр, фәлә 'нкъард хәләсәй дзуры:
«Ныр зәнджындәр у дә ныхас, уый мын хыг мә риуәй суры.
Науәд расайыңц фыд-зәрдә сонты хыл әмә ләбурын.
Ныр зәххысгәнәг ыссардтай; мәнә әз — дә хо — дә нуры.

Нугәр уарзты номәй дзурыс, уымә 'рбасидтә фәдисы,
Уәд әз дәр мә гәрзтә калын. Рис дын бафтыдтон дә рисыл,
Фәлә нал кәнын мәхи дзырд, дәмә бащыдтән цәдисы.
Зын нә кәсдзән мәм дәу тыххәй ныр мә къух мә цардыл сисын.

Кәд мәнмә фәндонәй хъусай, архайай, кумд дзурон, афтә,
Уәд дә зәрдәйи бәллиңцән ис рәхджы дә къухы бафтән.
Науәд — дзәгъәлы нә митә, бирә тухитәй дәр рафтәм!
Зон әй, фыдбылымз — фыдгулты, ис дәуәи мәрдтыл дәр бафтән.

Автандил зәгъы: «Дә дзырдтәм ну хабар мә цәстыл уайы:
Фәндагыл цәуыңц дьууәйә, ну ләг сә фәстийә зайы.
Размә ратындзыдта, фәдта: йе 'мбал аирвәзти цъайы.
Уый ма ц'әкәна, — нә зоны, ниуы 'рхәндәгәй, кәм райы!

Ճաւրս իւր 'մբալմա: «Կիսկ միւս յաւաթս, մա իւար, ճոն,
Քա թաւաւ իւրաւոն, աթաւ ճի իւր իւր իւր,
Քա թաւաւ, — իւր իւր միւս իւր իւր իւր իւր,
Եւ իւր իւր: «Եւ իւր իւր, իւր իւր իւր իւր իւր»

«Իս, մա իւր իւր, իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Իս, — իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Եւ — իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր»

Սոսիս իւր իւր: «Եւ իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր»

Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր»

Իս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր»

Իս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր»

Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր;
Սոսիս իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր»

Ляппу бакасти йае коммэ, — цассыг нал уары йае рустыл.
 Тагд тымбар-тымбур, цаллахь дэр ауал адагай сә хьустыл.
 Федтой: догуластай рахызт май, тәмәнтәкалгә, рухстын.
 Ахәм фидыцы гуырд нукуы ничи фелтаид әнусты.

Чызг ээггы: «Дæ хуыддæг тулы, фæлæ зæрдыл дар нæ бадзырд.
Уæртæ фæскæлдæх — æмбæхсæ, фæзмæл цырд, куынæ дæ уадзыг.
Уыцы сонт æппу сæрыхыз у, никæй йæ 'мгæрон нæ уадзы.
Дæу æвиппайды куы фæна, — ма 'рцæуа фыдбылыз мацæ».

Чызг Автандилы æмбæхсы тагъд-тагъд фæскъæдзæх фæдиссæй.
 Лæппу 'рфистæгис, фидауыц фатдон, кардæвæдæст — æвæнстæй.
 Чызг æм рацыди, дзыназымц, дудыц судзаджы фыдрисæй,
 Автандил сæм, хъавгæ, касты, марди се 'рдиагыл дисæй.

Бур, мылдэжмбур афэлдэхт лал йе цэссэджы найынаей,
Уарыд уардийыл миттыфыл, басыд уазалы майы мей,
Бэхы баласта, байрхэфст лэппу хотыхтэ 'фсфайынаей,
Исдуг басабыр, фервэзтис уды дуынаей, гайынаей.

Авандил — эмир, жезынэг, дардлер анвий фелгәсы.
Чызг кәрке-мәрке, дзындзерду стайдзарм гауызан аерхәсы,
Номы саггурд ыл аербады, ногәй фегуыры йә цәссыг
Әмә тугәмхәцхә рустәм цәсты сау хаутай ләдәры.

Чыгъ арыцкык-хессон ысагъта... Артыл фызонгъ фэхъебяр
 Лема ланнууы раз уайтагъд фынгыл фывардис ахсавар.
 Сиса, схаста дзы йа дзыхмæ, кæрднх ауумлдта газамæ;
 Ней, нæ ныххызтис йа хуыры, фынгай абадти фастамæ.

Лема 'рхумэсидис, арфынай, цынд куд ахэцд йе цастыл,
Афта богъэтэганга: фестад, цыма туг нгууарыд бастыл.
Автадил мэратыдис кодта йе 'мбу, йе 'рхэндэг дзынаэстыл.
Чызг ын йе знят равг кэугэйе барста сагъэсы тэраэстыл.

«Зэгъ, шы та 'ршыди? — фәрсы йае, — гье, цамәи фәздәхтә тагъд та?»
«Дәлә тыгъд быдыры чидәр бафтыди мә фәдыл, — загъта, —
Хьал, паддзах ләг уыдис, цуанон, сьрдты фат-ардынәи цагъта,
Пә 'фсад — бирәнимәи, минтә, мә 'рдәи фенкьуыстысты цыхтау.

Ома сә 'мгәрон әрцәуон, — уыи мә не схаста мә зәрдә, —
Басыгъд, бауырид сә уындмә ноджы судзаджы цәхәртәи
Амә бамбахстан, нә зындтәи хьәды бәдәсты сьфәртәи.
Райгом сьцудынәи, — загәтон, — адон айсой уал сә сәртә.

Чызг ыставд цәссыг ныккалдта: «Сьрдтәи сә 'мдзәрин куы бадә, —
Паддзәхтәи дәхи шы хьыс, кәнә сә 'фсадәи? Аерра дән!
Рагәи дә 'мдзәхтон, дә хәлар нәл ис а дунейыл адәи.
Бамбар, афтәмәи дә удәи а цард нукуы уыдзәи адән.

Иунаг ну кьумм дәр нә баззәд, — ды кәи нә уыдтә, шы бәсты;
Ау, куыинә дыл фембәлд ахәи ну ләг, — ма ныхса дә цәсты,
Гьә, кәмәи зәгыс дә сәгыс дә 'рхәи — дә 'рхәндәи ныхәсты,
Демә чи уанд дә цыи, гьә, дә туткалән зыи хәсты?!»

— Ехх, бәртә, мә хо, дә ныхас раст у, зонин әй, дәхи стәи!
Фәдә хосгәнәи уәдәуыл нәи мә хьәдгәмттәи, мә низтәи.
Ахәи сәг ләппу нә райгуыр, чи мыи фесафа мә ристәи.
У мәрдыл бафтын мә бәдлән, цард-царәнбоныл әрмист дән.

Цыма стыр хуыцауәи сәстон раст йә сьгъзәрин кьәсәртә, —
Нукуы ныхәуыл ныккалдта афтә й'азары цәхәртәи!
Никәи не 'идавы мә сәгыс, никәи нәл хьәуы мә сәр дәр.
Ну — дәуыл дарын әрмәстдәр зәххәи арвы 'хсәи мә зәрдә.

Чызг ләгъзәтәхәццә фәзәгыи: «Уәдә ма фәхьыг у, — курын,
Иугәр бафәндыл хуыцауы, — пәз дә зыны уон дә цуры,
Уәд мәи ну ыстыр хьуыддагыл демә бафәндыд әрдзурын, —
Маст әгәр әртыхст дә удыл, мәнә мигътә цыма хурыл».

Тарիел չեցոյ: «Ըսէ հիւսկի ըրիւն, մա 'փսրմի կոն չեցի.
Էս հիւսկիէն ըսն ընթերցի, — ամ կոյ ըրիւնիւնի հիւսկի?
Արեւ ըրիւնիւնի հիւսկիւն ըսն ընթերցի մա ըրիւնի,
Էրեւ ըրիւնիւնի, ըրիւնիւնի, ա ըրիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի».

Շիւր ըսն հիւսկի: «Սիւնի հիւսկի, ըրիւնի մա ըրիւնիւնի
Էրեւ մա ըրիւնի ըրիւնիւնի, ըրիւնի կոյ ըրիւնիւնի ըսն
Էրիւնի մա ըրիւնի կոյ ըրիւնի ըրիւնիւնի, — ըրիւնի
Էրիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի».

Էրիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի
«Սիւնի, ըրիւնի ըրիւնիւնի, ըրիւնի, ըրիւնի ըրիւնիւնի
Էրիւնի, — ըրիւնիւնի ըրիւնի ըրիւնի, ըրիւնի, ըրիւնիւնի.
Էրիւնի, ըրիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի ըրիւնիւնի».

ТАРИЕЛ АЕМÆ АВТАНДИЛЫ ФЕМБÆЛД

Կն՛կ փաթորթէ լաստա շայտաղ՛, փեշա՛րժ տաշաղ՛սն ի՛ն՛ արու;
«Մա տա՛րս, յե տա՛ստս, յա փախ՛կ, սիտ ճա՛մ ի՛ն՛սնա, — ճաւուր»:
Շն՛կ Աւտան՛կիլ փախ՛սն, յա — շարնալա՛կ մա՛կ փաւուլ,
Տարիալ ա՛մ կա՛ստ ճիւղա՛կ, կա՛ստ, ծա՛րտա ի՛ն՛ շն՛կ արուլ:

Կա՛մ ճաւուր արա՛ւ արա՛ւ յա՛մ յա՛մ արա՛ւ ճա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Սա՛մ արա՛ւ փաթորթա՛ւ ա՛մ արա՛ւ յա՛մ արա՛ւ յա՛մ յա՛մ,
Շա՛մ յա՛մ արա՛ւ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Ա՛մ արա՛ւ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ:

Մա՛նա փաթորթա՛ւ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Սա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Սա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Սա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ:

Սա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Սա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Սա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Սա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ:

Տարիալ յա՛մ — յա՛մ — յա՛մ — յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Աւտան՛կ յա՛մ յա՛մ: «Ա յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Սա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ,
Ա յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ յա՛մ?»

Автадил — мæлгъæвзаг — дзуры удуæнтæгæнæг ныхæстæ:
«Уæ, домбай хъайтар, фæцыдтæн дард Аравийæ дæ фæстæ.
Уым, Аравийы, ныууагътон æз мæ галуæттæ, мæ бæстæ,
Уым ныртхутæги мæ зæрдæ, — уарзты маргæй мын фæхъæстæ.

Æз мæ хицауæн йæ чызджы сусæг судзгæ уарзтæй уарзын,
Ныр мæ хурзæрин паддзах у, цагъартыл цæуы йæ бардзырд.
Мах ма фембæлдystæм демæ, ау, дæ хъуыдымæ нæма 'рцыд, —
Иу ран бирæ 'фсад куы цагътай, мæрдтæй атагъа куы нал змид?!

Бадтæ доны был æнкъардæй, мах дæм цагъарты нырвыстам, —
Фидар дæм ныххастой бардзырд: сиды дæм нæ паддзах, сист, дам,
Ды нæ бакастæ нæ коммæ, ды нæ бардзырдмæ нæ хъуыстай,
Не 'фсад афсæрстой дæ ныхмæ æмæ басгуыхтæ бæгуы стæй!

Ехсæй цыкк — тылдысты сæртæ, кард дæ нал бахъуыди сисын,
Паддзах абадтис йæ бæхыл, загъта, уайгæ, дам, фæдисы.
Ды фæдæлдзæх дæ, хайрæгау, не 'ппæт бахаудыстæм дисы.
Тынгдæр рахсыстыстæм мæстæй, ног рис бафтыди нæ рисыл.

Хицау феххæлыд — æнæрцæф, — зонныц паддзахтæ фæмæсты!
Радта бардзырд æмæ не 'фсад се 'ппæт агумрдтой, йæ цæст дыл
Никуы никæмæн ысхæцыд хъæдты, быдырты, хæхбæсты.
Уæд мæн рарвыста, — кæй фарсмæ хур, эфир кæныныц къæмдзæстыг.

Уый мын расидти: «Фæнды дæ — уай мæ удлæууæн, мæ уарзон,
Уæд фæцу, мæ хур, йæ фæдыл, чи у уыцы барæг — базон». —
Ме 'мгъуыд ахæм уыд, — æнæуый хъуамæ 'ртæ азы дзыназон.
Диссаг, ауал азы дард ран у мæ уарзгæ уд фæразон!

Зилыи, агурын, ысгарын, никуы ничи уыд дæ фенæг.
Иубон туркаг лæгты фæдтон, ну уæззау цæф лæппу — семæ.
Уый сæ кæстæр уыди, демæ тохы бацыд, кæмдæр, гъе, 'мæ
Ныр дæ ехсы цæфæй хъуамæ бафта йе 'нусон дунемæ».

G. H. H.

Тариеләи дәр әрләууыд хәст Аравийы йә әәрдыл.
Дзуры: «Раст зәгъыс, уыдаид, донбыл фембәлдтәи кәддәр дыл
Уәд әрхәндәгәй, әнкъардәй, — уайы цәстытыл куылдәрти, —
Бәлдтәи, мысыдтәи мә хуры, — мәи кәй маст бафтыдта мәрдтыл.

Диссаг, хәәугә уә цы кодта, тох цәмәи кодтат, хылкхәхәи?
Ау, куыиә уыдис нә уавәр ну мәиәи әмә сымахәи!
Уәвгә, мәи кәй ахстой, уымәй уе 'фсад фос фәколтой ахәм,
Әмә бахастой мә бәсты мәрдты сә 'рвитәг паддзахәи.

Иу каст акодтои фәстәмә, фәдтои, — хицау уыд фәдисон,
Зәгътои, паддзахәи йәхимә, цәй, мә марәнгарз кумд сисон?!
Уайтагъд ну тьәбәртт фәласта ме 'фсургъ, уадсурау, — әмбисонд —
Әмә нәл фәзынд мә кой дәр, зинау, айсәфтәи әмбисон.

Зәгъгә, 'рбаййәфта мә ме знаг, — фехсой ме 'фсургъы йә цурай, —
Иу уыси, ну цәстыныкыуылдмә бәхы нәл ауындзәи сурәг.
Уыцы туркәгтәй дәр ибон кодта ну йәхи ләбураг
Әмә фәндаджы хәбәрыл азад, удисәгау, сурәй.

Ды — хәлар уазәг — мә уәи цины рухс хуындзау фәзындтә.
Копдәй — тәли бәлас, хәйтартгъуыз, хурты хурзәрин — дә уындәй.
Уәвгә, ихдзәгъдау, фәлмәст дә, тухи бәвзәрстай — кәсын дәм,
Сәфт ләг агурын, мәиәйи, — зынтәи рәвзәрстай сә зындәр!»

Авандил нымдгәнгә дзуры: «Уый мә 'гәр-әгәр ыстауыс:
Тәлигуыр, удвидар хәйтартәи ну әрмәст, мә бон, ды хауыс,
Иунәг, хурты хурау, зәххыл рухс, зәрин тынтә ды тауыс,
Мәстәй тайыс, фәлә мур дәр де 'рдаг фидыцәй нә хәуыс.

Уәдә рохуаты дзыназәд фәсингъ ме 'нхәлцау ыстәлы,
Әз мә къух мә фәндыл ыси, абон ме 'игъуыды дзырд хәлыи,
Абон бәрвәндонәй ивыи цин фылбоныл, ләл — хрустәлы
Әмә де 'мдзәрин уыдзынәи — разы л'амондыл, дә хәлыл».

Тариел заггы: «Мә уд мын уыцы 'хцон дзырдтәй рæвдауыс,
Уый хыгъд æз дæуæн цы фæдæн? — Дис дæ фысымыл æфтауыс.
Уарзон уарзоны рис — зонаг, — уый бæлвырд куы нæ у тауыс!
Фæлæ дæу дæ хурæй байсон? — Уæд куы бахордтон мæ намыс!

Ды дæ хицауы фæндонæй зылыс ауал азы дардыл.
Æмæ фембæлдтæ мыл абон мæнæ удæгасæй мардыл.
Фæлæ дудгæфыд æндæр у: дзырд куы 'рыфтауон мæ цардыл,
Уæд, физонæгау, мæ зæрдæ судзгæ зилдзæни цъæх артыл».

Чызг æм дзуры: «Домбай, мастæи нæй цæстысыгæй ныххуыссæн.
Ды куынæ загъгай дæ хабар, — нæй йын радзурæн, ныффыссæн.
Ацы саггумрдæн дæу тыххæй байсæфт уал азы йæ хуыссæт,
Уый дин чизоны дæ зыны исты 'рымысид æххуыссæн.

Ам мыл райсомсарæй сагъуыд, мæн лæгъзтæмхасæнтæй къахта,
Æз ныффидар дæн, ныддур дæн, уый уæддæр лæджы кæм уагъта.
Не 'нкъард хабæрттæй йæ удæн цин кæм æрхæсдзыстæм мах та,
Фæлæ, уалдз, æппæт дæр зонæд, — нугæр дунейы фæри загъта».

Тариелы уæнгтæ ризыны, фæлæ дзурыныл ысразы:
«Асмат, ауал азы мæмæ ды цы тухитæн фæразыс,
Зоныс, уыдонæн сæ койæ зæрдæ — тугæрхæм — дзыппазы,
Фæлæ уазæгæн цы кæнон, — дæн цæссыгхæсджын йæ разы!»

Дзуры: «Хо кæнæ æфсымæр лæг кæмæй загъта йæхицæн,
Уый цин, уый хыгæй йын хъуамæ ма уа ингæнмæ фæхицæн.
Рæзы нуы сæфтæй иннæ, нæй хуыцауы цæфæй лиздæн.
Хъус мæн, бабыхс-ну, мæ зæрдæ ивгъуыд бонты коймæ риздæн.

Чызгмæ бахатыди: «Рацу, ам мæ фарсмæ 'рбад æд дурын,
Кæд фæуадзыгуон, фæтыхсон æмæ нал арæхсон дзурын,
Дон мыл бакал æмæ 'рчъицон, ног æрымысон мæ хуры;
Кæд нæ раздæхон, уæд-ну мæ бавæр а сыджыты — курын».

Ләппу йе 'гыәдҗытә суагъта, рну, бәгънәг кыәдзәхау, разыл,
Бады тарәй, цыма бащыд рухс хур сау мигъты дәлбазыр.
Исдуг бамыри, ныхъъуси, йе 'взаг дзурынмә нә тасы,
Гъе, стәй ну «е-гъе» ныкколда әмә райдыдта дзыназын:

«Уә, мә удләууән, мә зәрдә, ме сәфт хуры хай, кәм мын дә?
Мәи куы фәкодтай әнәхай уарзты цин әмә дә уындәй!
Цыма дзәнәты дыргъдоны тасгә тәлм бәлас ләуумдә,
Ныр дәу ралыгчынди» — нал у ләппуяән йә бон кәуын дәр.

ТАРИЕЛ ЙÆ ХАБÆРТТÆ ДЗУРЫ АВТАНДИЛÆН

æдæ ме 'рхæндæг ныхæстæм байхъус, бадар сæ дæ зæрдыл,
Федтон дудгæ фылтæ бирæ, уæвгæ, ме 'взæг сæ нæ кæрды.
Сонтæй тухиты мæ хъуырма æз кæй сараннонд лæгæрдмæ,
Хатын, уый маст мæ фæстагмæ цæрдтæй бафтаудзæни мæрдтыл.

Ис нæм Индийы, зондымæ, авд паддзахады авд раны,
Уæдæ, уый дæр ма хъуыстанс: — уыд æхсæз дзы Парсаданы.
Исджын, барджын лæг, парахат, йе 'хсар ахъæрис адæмыл, —
Уый сæ паддзах уыд паддзæхтæн, бадт йæ сыгъæрин бадæны.

Æвдæм индийæг паддзахæн æз йæ бынылзад кæстæр дæн,
Саридан, зæггæ, йæ койæ кодтой йе зигæттæ тæсмæрдтæ.
Хъал, хъæбатыр уыди, номдзыд, тохты йе 'мсæртæй — фæлтæрддæр.
Рæстæг хъæлдзæгæй æрвыста, цард æм байтыгъта йæ тæрттæ.

Фæлæ сфæлмæщыд нунæгæй æмæ сагъæсæй рафтыди.
Загъта: «Хъæлдзæг дæн, исбон мыл бирæ зигæттæй дæр бафтыди,
Фæлæ хибарæй ме 'рдаг цард цауд, æгъуыз æмæ сæфт уыди!
Парсаданимæ бану уон, — зæрдæ 'хцон цинтæй сафтиди».

Æмæ минæвар нырвыста нуы йе 'нувыд цагъартæй:
«Парсадан цæра, ды дарыс нуон Индийыл дæ бартæ.
Æз, хæлар сыхагау, де 'мкъул бирæ хицæнæй фæцæрдтæн.
Ныр ныффæнд колтон дæ дæлбар уа, дæ коммæгæс мæ кард дæр».

Միլ քիս փեխումստ, ինչ ցին թարսաճա կերոն ինչ չիճա.
 Յադա: «Տիւր քիսաւաւ թաւ, Ինճիւն ճաւս ինչ քիսաւաւ».
 Զաւաթ թարսաւստ մա փաճա, ս մաւն ճար, ճա, քիսաւաւճա:
 «Թաւ, կաճալճար սաճաւն, ճա — մա քալարտաւ սա փաճա».

Ամիրթարի ինչ կաճա, ճաճի թարքոմս կաճաւ.
 Ամիրթարս թոմ Ինճիւն ս ամիրթաթարս 'մթար.
 Աքս քիս թար սն թիւս սա ճաճի փն ճար, քալս ճար:
 Նաւ թաճա, փալա սալս թար թիւ ինչ քոմս 'նթարալար.

Թեմ ինչ 'մթարս քալար թաճա, ճալ քիսաւս ինչ սաճաւ,
 Կաճա թաճաճի ինչ ճա, թիւ — ինչ ճա, ինչ թիւ փաճաւ,
 Թաւս, թոմա-ս ճաճս, ճալ սա ճալ սաճալ ճաճալար.
 Աս, կաճալ փաճա, ինչ քիսաւս ճա ճալսն ճա մա փաճա.

Թաճաւս ճաճա ինչ ճալս ճալ 'քաճալ թոմա 'րթա,
 Լեմ ինչ 'թաճալ, ինչիս, ալս ճաճալս թիւս.
 Թե, սա ճա ճալս ճալսն, սա, մա թարսն ճալսն սա!
 Թաճա թաճալս: քիսաւ, ճա, ճաճա քիս աճա — ճալսալ.

Յադա մա թարս ինչիս, ճալ սա ճալսն թիւս ճալս,
 Ալս, քիսաւս թաճալս մա ճա փաճա թաճալս.
 թոմս, ճաճալսն ճալս մա կաճա ճալս 'մթար ալս.
 Օնթի ճալսն ճալս, ճալս, ճալս քիս, մա ճալս.

Աթա, մա 'վալս — ճա ճալս, ճալ մա 'րթա քիս, փալս:
 քիս ճալսն — մալարս, քիս մա ճալս ճար ինչ ճալս.
 Սա ալսալս մա կալս ճալս կալս մալս.
 թիւ ճալս քիս ճալս, թիւ մա ճալս ճալս.

Թալս, փալս ալս մա ճալս, ալս ինչ 'քսն ճալսն...
 Թալս ճալս ճալս, ճալս մա ճալս ճալս.
 Լալս 'րթալս: «Մա թիւս սալսն ճալս, ճալս ճալս,
 Սա ճալսն, ճալս քիս, սալս քիս ճալսն ճալս.

Цай, цы йә стауон, йә уындән пәй ыснывгәнен ныхәстәй.
Парсадан ызымдта styr куывд, дардыл сызмәлыди бәстә,
Дунә минәвар цыдысты: паддзах паддзахән йә фәстә,
Паддзах байуәрста ләвәрттә, хәлдзәг арвыстой сә рәстәг.

Йе 'игъуыд әвгәдән куы фәңис, — чызджи мәмә нумә хастой.
Адәм әвдәнмә дәр сонты худгә хурзәриныл барстой.
Радтән, — әхсин әмә паддзах мах әмхуызон уарзтәй уарзтой.
Ныр зәгъон әмә кумд зәгъон... мән кәй цәстятә ныббастой...

Ләппу чызджи коймә бармэт, ногәй бауадзыг, фәсури,
Автаңдилән дәр йә рустыл цәссыг-цәссыджы фәсури.
Тариелән та йә рнумә чызг фәкбул кодта йә дурын.
Уый нууулафид бынозәй, рабадт, райдыдта та дзурын:

«Нестан-Дареджан — мә сагыәс, судзгә батадтән йә номыл,
Ууыл авд азы куыд сыххәст, афтә фембаргә, фәххөмыл.
Хуртә, рухс мәйтә дзы касти, бәстән уымәй уыд сә сомы,
Дур, әхсимст налмас у зәрдә, — уымәй ахицән уром.

Әз фәхәстхөм дән, — куы федтой ну бон, — уәд әрхауди мах кой:
Галуан ныр әвәстәг нал у, чызг паддзахбындар у, — зәгътой.
Мах фәхицән ыстәм афтә, мән мә фыды 'аджид нуууагътой,
Уарзтон пуртийә хәзт, цуаны домбәйтты, гәдытау, цагътон.

Паддзах самадта мәсыг дәр уарди-динины кьуыпайән.
Мәсыг мидагәй әрттывтә дзиндзи, 'ргъәу әмә дзәнхәйә.
Кәрти — дидинәгдон, й'астәу — цадгонд уарлидонәй — найән.
Рәзтис уым, — кәй уарзтәй хәдты абон әз хатын әррайә.

Буд сыгътой әхсәвәй-бонәй чызджи зәдбадән хәдзари,
Куы йә уаты бадти саби, куы йә дидиндоны зарыд.
Дард Каджет-бәстәй әрхумдта фыд йә идәдз хо Давары
Әмә зондджын хөмыл кодта уый нә паддзахы бындары.

Լարժոյ մասից րոճիցոյն ճարճ յեմբարձնտէ ճարճ.
Փեն յալ ալմիս ափտալի ալմիս փենճալի ալմիս.
Իս Ասմա յալ յալմալի ալմիս փենճալի ալմիս.
Րաճի մասից, ճար, ճար, Գառնի ճար ճարճալի.

Խալ փենճալի ճարճ ճարճալի, ճար, ճար ճարճալի ալմիս ճարճալի.
Մալ ճար ճարճալի ճարճալի ճարճալի, ճարճալի, ճարճալի.
Խալ — ալմիս, ճարճալի — ճարճալի, ճարճալի — ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
ճարճալի, ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.

Մալ ճար ճարճալի ճարճալի, ճար, ճարճալի, ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.

ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.

ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.

Մալ, ճար, ճար ճարճալի, ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
ճարճալի ճարճալի, — ճարճալի, — ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ալմիս ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.

Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի, — ճարճալի, — ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.
Մալ ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի ճարճալի.

Паддзах ахсинимә се 'мвынг мән әрбадын кодтой кадыл;
Айс дә фыды хәс дә кьухмә, — нумә райдыдтой мәм хатын.
Мән нә фәндыди, — кәм уыдтәи уыйау сахъ әмә хъәбатыр!
Фәлә ме схәссәг паддзахәй, цәй, кумыннә кодтанн хатыр!

Алцы чи мысы, мәрдырох бафтыд уал азы мә удыл.
Размә нал цәуы мә хьуыддаг, арәх фәсвәидаг фәцуды.
Цард мәнгард әмә фәлывд у, хатт былысчыләй фәхуды:
Кәс, фәхьхәстә дән йә маргәй әмә ме 'нкьард зәрлә луды».

Ныр нынныгуылди, ныххуыссыд уыцы хурты хур, фәтары...
Ләппу бауадзыги ногәй, ахауд, ниңууал әнкъары.
Автандил әмә Асмат дәр ногәй бафтыдысты сарыл:
«Оххай, гәе, бецау, куд батад, маст куд бадомлта хәйтары!»

Чызг ыл узал дон әркалдта, ләппу ракастис йә цәстәй.
Исдуг не сфәрәзта дзурын, сыгд йә фәлмаст зәрдә мәстәй.
Цәссыг сыджытимә схәццә, зәххыл аласән ызмәстәй,
Арф ныууләфид дзыназгә: «Ехх, цы бон мыл и, цы рәстәг!»

Дунә боныгъәдау ивы, бирә чи байрайы цардәй,
Амонд ууыл дәр фәстагмә иу бон разилы мәнгардәй.
Хъуамә зондджынан фыдхъысмәт хъулау ма хъаза йә бартәй.
Хъус мәм, цалымә нә фәдтай мән дә цәсты раз дзыхмардәй.

Радтон мәргъты хал Асматмә, ларддәр нал зонын — цы бадәи;
Зәхх фәшудыдта мә быны. Куыдмә 'рчъиңидтон хәрэцадәг:
Мәна м'алфәмбләй тыгуыртәй ниуың алырдыгәй адәм.
Афтә хатын, цыма фурды узгә стыр бәләгъы бадәм.

Даргъ, уарах уаты хуыссыдтан пух, зәрдәзәгъгә лыстәны.
Әхсин февналы йә рустәм, паддзах риухойгә куы скәуы.
Ирд. налхъуыт-налмас фәрдгуытау, цәссыг гагатай ызгәялы,
Вельзевулы 'фсон мә кодтой, зәгъгә, уый хинәй ыстәялы.

Паддзах ме 'рчъиңид куыд фәдта, афтә ме 'фцәдджы ныттыхсти.
«Охх, агайтма мын әгәс дә!» — ног йә цәстысыг әрмызти.
Сонтау фәсхъиудтон, мә риуы зәрдә — тугәрхәм — нынкъуысти,
Хур та баталыңг, фәсур дән, уаты судзгә додой хъуысти.

Ләмә моллотә мә уәлхъус цас ис, — аңу 'мә сә бахыңц!
Бадыңц, аргъауыңц мә номыл, уз хъуыран чыныг фәлдахыңц.
Сур әртә бон куы фәуин, уыдон алы нызтә къахыңц,
Къахыңц, аххосаг фәстагмә ногәй фыдбылымә здахыңц.

Уәд мә хосгаңджытә поджы тыңгәдәр бафтыдысты дисыл:
 Ау, кәд исты маст, әндәр, дам, ниңи ләппуйә нә риссы.
 Уаты фәстәлфын сәнтдәфәу, куы сәнттә цәгъдын дәр сисын.
 Уайы не 'хсинән йә цәссыг, ирд цәппузырау әнхъизы.

Афтә 'ртә боны мә улыл цәрдәтәй мәрдты 'хсән хәщыдтән
 Әмә 'рчыңыдтон фәстагмә, ме 'муд падәгтай әрчыдтән.
 Загътон хинимәры: «Диссаг, — уый бәрц бабыхстон, хъәщыдтән!
 Ныр — әгъгәд, хуыңау, әгәрдәр ам мә цәссыджы мәщыдтән.

Кувын — не сфәлдисәг, ракас, ну дәуыл мә әердә дарын:
 Радт мын удвидар, ләджыхәд, зәгъын, бафтон ма хәдзарыл.
 Ам мә низы хатт куы схәер уа, уый тас, уый әфсәри мә мары.
 Айста стыр хуыңау мә ләгъзәтә, баңыд тых мә ләмәгъ буары.

Әмә рабадтән, ызгъорыңц уайтагъд паддзахмә фәдисәй,
 Зәгъгә, сыстади, дам, сыстад, ләппу фәрвәзтис йә низәй.
 Уайыңц әхсин әмә паддзах, иңей кәрон сә цин, сә дисән.
 Сиды стыр хуыңаумә хиңау: «Рынчын фод мәнәй әвдисән!»

Хатыңц, ахәр-ма, дам, исты, цинәй нал ләууыңц сә кхәхтыл.
 Загътон паддзахән: «Әнцой дән, ам цәмә ма бадон уәгъды,
 Дәлә быдырма ныууанн, цъусдуг афәлгәсин хәхтыл».
 Хорз, дам, — паддзах дәр фәбәлцон, уайтагъд абадтыстәм бәхтыл.

Донбыл азылдыстәм фәзы, гъе, стәй раздәхтән нәхима;
 Уый мын тарст әмә цыдыстәм сыуанг мах кәрти онг нумә.
 Аздәхт, бащыдтән мә уатмә, маст ныггумлф кодта мә риумә.
 Загътон: «Нал мын и фәцәрән ацы сүдзәджы фыдимә!»

Мәтәй лал ысбур сафранәу, рустән ахумессид сә тәмән,
 Мин сәдә карды мә риуы акаст чылдымәй фәстәмә.
 Уатмә диуаргәс фәзындис, асидт хәзнадаримә 'дләмә.
 Загътон: «Сусәгәй цы дзурыңц? — Хъуыңдаг-базыдтой әнәмәңг!»

Лаг жербацды Парсаданай, фарста, рынчын, дам, цы баши;
Туг ма, дам, цæуы йæ цонгæй æви байгаси йæ дæдзин?
Загътон: «Адзæбæх дæн мæнæ», цыма туррауагъды 'дæдз и,
Тагъд фæзындзынæн, дæ фендæй уæд мæ удмæ цин ныттадзин!»

Эмие падзахма фазындтә: «Табу стыр хуыцауен» — загътой,
Мәи, женатәртә быдыргъау, саргъыл әрәхстай әрсагътой.
Мәргъты сымсын кодтой балгай, цуанон уарицциуы суагътой,
Айхумст тыгъд быдыры цых-цых, мәргъты фат-ардынай цагътой.

Фаспуан паддзахы фачидонæй фынг æрæвæрдтой мæ цытæн,
Фынгыл адæмы ирхæфстой номдзыд зарæгджы дæснытæ.
Паддзах байуæрстæ рæдауæй лал, зынаргъ дуры цæстытæ,
Алчи скъæфта сæ хæлæфæй, цыма, нал сын цыд бæсты дæр.

Мием ма уарзонма 'ваххэ зэрдэ цин, цэл кэнынма нэ хаста,
Чызды мысынай ма рыст уд, фатдзэф дойны сагау, бастад.
Эмэ ме 'мгэрттимэ нумэ мах нэхи х'эжэ уэд байстам,
Уым мы ме 'рхэндэг зэрдейнэ минас расыг цин ныхбаста.

Дзуры хэзнадар мæ хъусы хибар мæ 'рхонгæ хæлæрттæй:
«Æлдар, агуры дæ ну сыл, — калыц цастытæ тæмæнтæ,
Пæ 'рлаг рухс цæсгом æмбæхсы чызг йæ кæрдæнæй цæмæндæр».
Загътон: «Мидæмæ йæ бакæн, уый æрбацыди мæ фæндæй».

Фынгай сьстадтэн, амхузон минс сьзмэлэд мæ фæстæ.
«Бадут, — загътон сын, — ниртæнкæ, ну уысм ауайон æрмæстдæр».
Уатæ бахьзтэн, ыслæууыд цагъар хъахъхъанæг æдгæртзæ.
Чызыл фембæлдтэн æгъдауыл æз мæхныммæр фæдзæхстай.

Уый мын акуюпта йѣ сарѣй, зехмѣ, талм бѣласау, тасы.
«Уастан, арфѣйга уа, — дзуры, — ѣз кѣй тыххѣй дан дѣ разы!»
Диссаг, уарзоны калѣн монц наѣй йѣ кѣмдзѣстыг ангасы!
Ави варзты гѣдау нѣ зоны, баргѣвѣст, бандзыгау ис а смл!

Դերհացիլ արածաճի, իսկոյ չիզ լաւույժ, լիմա, լիւրացիւր,
Սաւից ճար իւրի փաշտաճի ճարժժաւ ցաւիւլ արուացիա:

«Սիւ լիմա՞ն? — փարսի, — մաւ արժաճի կաժ ճաւ րիւ լիւի արտ իսուացիա?»
Սիւ մաւ արիւսաճաւ քիւստա ճաւաճ սաճի, իմժաճի, ճաճի:

«Տոյլի փարսի, ճաւ րաւ, ար, կաժ ախաւ քիւլ ճարսի, —
Յաւ քիւլի ճաւիւլ մաւ քիւլ, ճաւ քիւլի ճաւիւլ ճաւիւլ!
Փար ճաւ ճաւիւլ: Սաւիւլ մաւ ճաւ քիւլ ճաւիւլի քիւլ,
Տաւ — տար քիւլաւ, սիւ մաւ, իւլ, իւրա իւլ քիւլ ճաւ իս!»

Տաւ ճաւիւլ, իմժաճի, սաւիւլ — տիւլ ճաւաճ ճաւիւլի.
«Տաւ մաւաւ ճաւ, — ճաւ, — ճաւ ճաւ քիւլ ճաւիւլ ճաւիւլ,
Սիւ մաւ րաւիստա, ճաւ քիւլ մաւ քիւլ տաւաւ ճաւիւլ.
Սաւիւլ մաւաճ ճաւ իւլ ճաւ, — ճաւ ճաւիւլ ճաւ ճաւիւլ».

ՆԵՏԱՆ-ԴԱՐԵԺՋԱՆԻ ՓԻՇՇԱԳ ՇԻՆԻԳ ԻՆԷ ՍԱՐԶՈՆՄԷ

Յի կիւ սարէտ սոճի տիփիւնի, շինից սոմիւնի յարիւտ ռաւիւն.
«Դոմբայ, մա փաշոճ, — փիտա մաւ, — ռիսիւն մա Բոկոմ յարտասիւն:
Է՛շ ճաւ ճիւն, փախիւն ճիւնսոյլ, տոնաւ ու 'միւնի ճիւնսոյլ.
Բայիւս, ալիւ ճիւն լիւտիւտիւտ ռաճարճիւտ Ասմա՛տ — ճիւն ռաւիւն.

Սարէտ ուն փաճաւի յաւիւնի, սարէտ, սարճաւիւտիւտ իւն 'նիւնիւն ճիւն?
Րաւիւն սոյլ ճիւնիւտ ճիւն յարաւ, Բալիւն սարճոնիւն իւն ճիւնիւն!
Հաճիւտ սոյլ ուն ճիւնիւտ, յաւոն ուն փաճիւնիւտ ուն սարէտ,
Սոյլ, ճիւն-մա, մա Բոկ, յաւիւտ Բալիւն, ճիւն ճիւնիւտ իւն ուն ճիւնիւտ?!

Դի ճիւնիւտ ճիւնիւտ, կիւ սարճիւտ ճիւն ճիւն ճիւնիւտ-ճիւնիւտ ճիւնիւտ!
Փաճիւտ ճիւնիւտիւտ փաճիւտ սոմիւն ունիւտ սոյլ ճիւնիւտիւտ.
Օհիւտ, ճիւնիւտ ճիւն փաճիւտիւտ ճիւնիւտ ուն փաճիւտ ճիւնիւտիւտ,
Լիւնիւտ, ճիւնիւտ-մա, իւն Բաճիւտ, ճիւն մա տոնիւտիւտ ճիւնիւտ.

Րաճիւտ, փաճիւտիւտ ճիւն, ճիւն Բալիւ տա փաճիւտ ուն 'փաճիւտ ճիւն ճիւնիւտ,
Հաճիւտ ճիւնիւտ Բալիւն, Բաճիւտ, — Բաճիւտիւտ ճիւնիւտ.
Հաճիւտ սարճիւտ ճիւնիւտիւտ մա Բոկ սարճիւտ ճիւնիւտ, մա ճիւն.
Տոնիւտ ճիւն սարճիւտ ճիւն փաճիւտ ճիւնիւտ մա 'նիւնիւտ ճիւնիւտ!՝»

Դիւնիւտ, ճիւնիւտ մա, Ասմա՛տ ճիւն, — ուն տա ճիւնիւտիւտ մա ճիւն.
Ճիւն 'նիւնիւտիւտիւտ մա սարճիւտ փաճիւտիւտ իւն 'նիւնիւտ ճիւնիւտիւտ,
Ճիւնիւտ ճիւն ունիւտ ճիւնիւտ, ճիւնիւտ, փաճիւտիւտ իւն Բալիւ.
Րաճիւտ տա ճիւնիւտիւտ մա ճիւնիւտ, ճիւն տա ճիւն փաճիւտիւտ ճիւնիւտ.

ТАРИЕЛЫ ФЫЦАГ ЧИНЫГ ЙÆ УАРЗОНМÆ

Зуапп фыстон, фæлæ цæстытæ кодтой чиниджы тарытæ:
«Мæй, дæ сурæт мын хуры цур рухс паракатæй калыдæр;
Æз нæ радомин де 'нæнгæс арвæй фидыцы стъалы дæр,
Уæд цы 'гъдауæй мæ бауырнæ: фыны нæ, фæлæ хъалы дæн?!»

«Айс æй ныр, — Асматæн загътон, — нæу æндæр мæ бон ныффыссын.
Радзур де 'хсинæн, ыскаст, зæгъ, нугæр хур мæныл дæ хуызы,
Мæрдтæй раздæхтай мæ цæрдтæм, маст мæ нал дары йæ хызы, —
Уæд дæ бар куы у, кæд исты тохы ме 'хсарæн æнтысы».

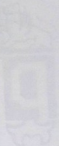
«Чызг ысфæнд кодта. — Асмат мын дзуры сусæгæй, хæларæй: —
Уе 'гъдау ма 'рхата æппындæр, мачи — хицауæй, цагъарæй,
Цу нæм уый тыххæй мæ номыл, мемæ тæгъойы 'фсон барæй».
Афтæ бакæнын, дам, домæ, ме 'хсин номдзыд амирбарæй.

Худгæ рацæуын кæй рæзты хурты хурзæрин нæ уæнды,
Дары тарæнгæс кæй цуры бон алдзæн рухсы тæмæн тын,
Сымбæлд уый зонджын уынаффæ, арвы ферттываду, мæ зæрдыл,
Тынгдæр бахаудтæн йæ дзырдтæй уарзты судзаджы кæлæнты.

Æз зынаргъ дуртæй æрхастон дзæг зæрин тæбæгъ Асматæн,
Уый сæм, марадз зæгъ, æвнæлы, дзуры, цух, дам, сæ нæма дæн.
Систа кæухдарæн фæстагмæ рогконд, ну драхмæ нымæдæй.
Загъта: «Фаг мын у, хæсдзынæн уый зæрдылдарынæн кадæй».

Аццд уззэг чызг, йае рыстэй ризгә банцадас мæ зæрдæ.
 Ме 'хсæв аивта, — ныххудти цины рухс боны цæхæртæй.
 Фынгмæ баздехтæн фæстæмæ ме 'рдхорд, ме 'нувыд хæлæрттæм,
 Æмæ хæлдзæгæй, рæдауæй бирæ байуæрстон лавæрттæ.

ТАРИЕЛ ХАТАЕТМÆ АРВИТЫ ЧИНЫГ

адтон минæвармæ чиныг, Хатаетмæ, зæгъын, уайгæ.
Чиныджы ныффыстон: «Инди никуы никæй кодтой сайгæ:
У хуыцауы 'мдых нæ паддзах — йе 'муд, йе 'нувыдыл тайгæ,
Фæлæ чи раста йæ ныхмæ, уый уыдзæн йæ гуырæй райгæ!

Не 'муд, не 'фсымæр æлдæрттæ, кæд нæ зилут ныл мæнгардæй,
Ацы бардзырд уæм куыд радтой, æфтæ нæм фæзынгут ардæм.
Мах куы ныццæутæм сымахмæ, — дæурын бахъæудзæни кардæй,
Æмæ тугкалаен уæззау хæст ниугæ бахиздзæн йæ бартæм».

Чиныг арвыстон, мæ удыл цин цыхцырджытæй нывылд,
Галуанмæ цыдтæн æрвылбон, радтæн амонды тыфылы.
Уæд рæдзау уыди мæ хъысмæт. Ныр хæтын цыма фыдфыны,
Линзынц сырдатæ дæр мæ уындæй, маст мæ рох лæгæты 'хсыны.

Раздæр хъæдмæ уыд мæ зæрдæ, стæй хæрзамонды хай бадæн
Æмæ ме 'мгæрттимæ нумæ уыд цæлы фынгыл мæ бадæн.
Фæлæ уарэтæмхиц — æнæрхæц, рæстæг нал æрвыстон адæн
Æмæ ме 'намонд æлгъытгæ сагъæс райдыттон хæрцадæг.

ՆԵՏԱՆ-ԴԱՐԵԺՋԱՆ ՏԻԾԻ ԴԱՐԵԺՋԱՆ

Բոն Գալանդի յախմա ֆաշալ Բալմադէն, Կոյ 'րԲադին.
Շիւղիկ միսիւմադէն, ինչ սրաւ Գաշիւլ, Խըրձըրինաւ, Վադի.
Սիւմ մա յիֆս ինչ ինչիւկ, Սիւմ ախիւսիւկ ինչիւլ Րադի.
Կըրտիս Գալմադէն ֆաշիւմ, Սիստի սիւսալ Խիւս-Խիւս Վադի.

Ու ինչիւրստ, Դաւ, ֆաշիւմ Ասմադէն. Յալիւկ, Րախիւտ ինչ ինչիւրստ.
«Տիւս Դաւ ինչ Խըր», — ֆիստ մաւ, Յըրձ ֆիւրձիւնի ֆալմադէն.
Խըր միւլ Րախիւ, մա Սիւս տալիւ ինչ ազադ ինչ ինչիւրստ.
Սիւսիւմադ ախիւսիւնիւս ինչ ինչիւս մաշիւմա ինչիւմադէն.

Կըրտի ինչիւ Սիւս ինչիւմադէն, Սիւս ախիւսիւնի ֆալմադէն.
Սիւսիւս մաշիւ: Ասմա մաւ Խըրձ Դալիւրիւնի ֆալմադէն,
Դալիւ: «Տալիւս ինչ ինչ Սիւս մաւ ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս,
Րալիւս ինչիւս ինչիւս, ֆալ — ինչիւս մաւ ինչիւս ինչիւս».

Շիւղ Սիւսիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս, ֆալմադէն,
Լալ, ինչիւսիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս:
Բալիւ ինչ ինչ ֆալմադէն, ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս, ինչիւս,
Սիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս.

Աֆա ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս.
Սիւս ինչիւս, ինչիւս, ինչիւս մա ինչիւս ինչիւս ինչիւս.
Բալիւ ինչ ինչիւս Ասմադէն, ինչիւս ինչիւս ինչիւս ինչիւս,
Սիւս ինչ «Սիւս, Դաւ», Կոյ ինչիւս, — ինչիւս ինչիւս ինչիւս, —

ХАТАЕТЫ ПАДДЗАХЫ НЫСТУАН ТАРИЕЛМԷ

Է

'րвыст таղձձշտէ 'րաւիւնէ ստի Խատետ թաւտայ ւալւնիւմ,
Խատետի ձշալլ փեխոստէ արօք շարձիւնէ ալմ մաւ:
«Իս նիւ փիւրտիւ, ըւսձ Իստիւ մախ նէ Խարտէ 'ւշարւնիւմ,
Շի ւ Ինձիւ ստի րաձձախ? — Մախիւն ւախիւս, ւալւնիւն!»

«Դարիւլ, շաղցաւ, — աւփաւրիւն ւիւ յիւ րաձաւ րաձձախիւն, —
Է ր'ւստ շիւնձի փստ րաձձարձ րաձալիւտ Խաւձիւն Խոս մախիւն.
Աւ, րաւ մաւ սիւս ւախիւն, ձարձ րաւ Իսփաւրաւտայ ախիւ?
Փոձ փաւտձի ր'ւստ ձա րաձձարձ, յիւ նէ մա յիւնիւս ԽիլԽախիւն!»

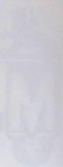
Րաձձարձ րաձոն աւաւ ւալտաղձ մէ 'փսաձ րալձիւտայ աւմարձաւ,
Արւի սղալիւտայ փիլձար մաւ Ինձի րալւիստայ յիւ փարձաւ:
Քիւրձիւտայ ւալստի փալսիս Խոաղ յաւաւաւտայ շարձար,
Աւաւ, ձիւնձիւս, փալիւտայ ախիւ, ձարձիւտ Խիլձաւ.

Փիւտոն մէ 'փսալս, մա շարձաւ րալիւս շէ 'ղձաւիւն, շէ րալձիւն:
Շէ 'րաւ — ըաւալնաղձ, ձախարձաւտ աւաւ տոխիւ ձաւտաւ — մարձաւ!
ԻՓտոն, Խոլիւնձիւն, Խիւրաւիւտ ւարձիւ, փաւ-ալւիւնիւն, արիւնիւ.
Րախ տաւտաղ, շաղցիւն, — ձաւտաւաւտ, շիլԽիւ, Խաւաւաղ Խիլցար — ձալձաւ.

Աւ շիլԽ-սաւ Խիւլոն տիւրիս շարձոն րաձձախի փաւնոնիւն,
Րաձձարձ րաձոն աւաւ մէ 'փսաձ ըաւաւ փիւնԽիւստիս րաւիւն.
Խիւնձ շաղցիւն ձիւնաւտոն, րալ յիւ նալ ւալսիս յիւնոնիւն.
Խուրի 'նաւփիւն րաւ ձաւոն, շաղցիւն, րալ ախիւնիւն ւաւնոնիւն!

Շիւսդը ծաւադէն յախիմա, չարձա սոսըց մաժ ձեռնոն,
 Սայն ինքն լաւանց մաժ ըստիլ, աճա՛ս ընչոյ յաճոն.
 Ընդ զայն ինքն ինքն աճա՛ս ինչոյ ինքն ինքն ինքն:
 «Այ, լաւանց մաժ ինքն ինքն, ինչոյ մաժ ինքն ինքն?»

Чызг мин загъта, зэгъгә, зонин, ибон ме 'мырыл фәхъыг дә;
Хурәй, дидинау, фәцух дә, ноджы бампылдаис тынгдәр,
Аемә калдтанс дә рустыл сау зәрдәхаләи цәссыгтә,
Фәлә ме 'вәндәй дә разы стыхстәи, әфсәрмәй нындзыг дәи.

Чызг нәлгоймаджы раз хъуамә ма уа афтә 'ргом, — әмбарын,
Фәлә мин хатты зындәр у риуы сусәг сагъәс дарын.
Размә худгә кодтон арәх, удыл сусәг цәссыг уарыл,
Уым дын ме 'рвыст чызг дзыртанд, — әз цы дудгә фыл әвзарын.

Мах цы бамбәрстам кәрәдзи, уымәй сау ингәны дуармә,
Зон, мә зәрдәйән йә рохтә радтон барвәндонәй д'армә.
Дәу цы бон фәсайон, — зәхх мә айсәд уыцы бон йә тармә,
Фараст ирд арвәи фәцух уон әз сә рухс әмә сә хъармәй!

Хатаетмә бабырс, кардәй сау фыдгулы риумә баххәсс,
Радтәд дын хуыцау уәлахиз, бафид де 'фсәддон уәззау хәс!
Фәлә де 'рыдмә куыд быхсон әз, куыл уромон мә сагъәс?
Уалз-ма де 'рдаг зәрдә мемә, уый хыгъд ме 'рхәндәг уд ахәсс!

Чызгәи загътон, зәгъын, «радтай ды мәнәи цәрәибон иугәр, —
Фестад заргә уадындз зәрдә, никуы нәл кәндзәи ииугә.
Ныр мә цәстыты хәсдзынәи әз дә хурвәлгонц әрттивгә.
Тохы не 'рләудзәи мә ныхмә Хатаеты 'фсәдтәй иу дәр.

Ды цы сныв кодтай мә удәи, уый бәрц амонд әм әрхауа, —
У зәххон ләгәи йә царды уый әгәр ыстыр, әвгъауаг.
Аз дәу уараззынәи, мә уарзтәй рәстәг бирә дәр куы хъауа, —
Судзәдзәи, цалыммә мә зәрдә дәлкәй, сыджыты бын бауа».

Дини уаз чиныг дын райстам, ард куы бахәриккам карзәй;
Уыцм хурты-хур фәрәвдз и, сомы раколта мә разәй:
«Аз мә зәрдәйән куы зәгъон искуы 'ндәр искәмәй: «уарз әй», —
Фон хуыцауы 'лгъыст, мә цинтә уайтагъд акәләнт мә фарсәй!»

Цъуслуг абадыстәм, кодтам адджын уарзонн ыһаҗстә,
Иумә бахордтам дыргытә дәр, фәлә 'рхәндәг уысм әрхәстәг
Әмә сыстадтан цауыннә аз әнкъард әмә фәлмдәстәй,
Зәрдә сыгд йә уарзтәй, артау, әмә зылд мә сарыл бәстә.

О, кудз зын мын уыд фәхнцән уыцы рухсалдзән зынг хурәй!
Тадтән аивәй йә цинәй, къах мә нал хаста йә цурәй.
Цыма 'рвон тыгъдады стъалы худт мә удимә мызуләй.
Диссаг, — йә сәфт ын уромын, у бәлвырд мә зәрдә дурәй!

Ասու, իս չիսլ կօրժ ալիւն ժուի զի 'խարժիյի իստուիտիւ, —
 Ժի 'ֆսաժ զի 'ալիստի կուժ լիսույ, — յա սիւն իսնիսն իսնուիտիւ.
 Ար-իս իսիսիւն կի իսնիսն, սիսիսն կու իսիսն իսնիսն,
 Միս ֆսիսն իսիսն իս իսնիսն, կիս, կուժ իսնիսն յա իսնիսն.

Րիսիսն իսնիսն յիսնիսն, իսնիսն իսնիսն, — իսն;
 ֆիսն յիսն, իսնիսն, իսնիսն իսն իսնիսն իսն Րիսիսն.
 Րիսիսն իսն իսնիսն, իսն իսն իսն 'իսնիսն իսն իսն.
 Միս չիսլ կօրժիսն իսնիսն; իսն իսն իսն 'ֆսիսն յիսն.

Քիսն 'իսն իսնիսն իսնիսն իսն իսնիսն յիսնիսն
 Րիսն իսնիսնիսն իսն իսնիսն, իսնիսն իսնիսնիսն իսնիսն,
 Ժիսնիսն իսն 'իսն 'ֆսաժ իսն յիսնիսն, իսն իսն 'իսնիսն իսն իսնիսն.
 իսն իսն իսնիսն իսն — իսն? — իսն իսնիսն իսն իսն իսնիսն.

Սիսն իսնիսն 'իսն իսն, իսն իսն իսն իսնիսն իսնիսն:
 Ասն իսն իսն, — իսն իսնիսն: իսնիսն իսն իսն իսնիսն!
 Ժիսն իսնիսն, իսն իսնիսն յ իսնիսն իսնիսն իսնիսն:
 «Քիսն իսն իսն իսն, իսնիսն, իսն, իսն իսն 'իսն իսնիսն,

ֆիսն իսնիսն իսն իսնիսն իսն իսն իսնիսն, իսնիսն,
 իսնիսն իսն իսնիսն, իսն իսն իսն իսնիսն իսնիսն իսնիսն.
 իսնիսն: «Րիսնիսն, իսնիսն իսն, — իսն իսն իսն իսն
 Քիսն իսն, իսնիսն, իսնիսն իսնիսն իսն իսնիսն իսնիսն.

Ոսն իսնիսն. իսն իսնիսն իսն իսն իսնիսն իսն իսնիսն,
 իսն իսնիսնիսն կօրժ իսն իսնիսն իսնիսն իսնիսն.
 Սիսն իսնիսնիսն իսն իսն, իսն իսնիսն, իսն, իսնիսն իսնիսն իսնիսն,
 Ժիսնիսն: «Ժի 'իսնիսն իսնիսն իսնիսն իսնիսն իսնիսն.

Քիսն իսն իսնիսն իսն իսն, իսնիսն իսնիսնիսնիսն իսնիսն.
 Րիսն իսն իսնիսնիսն, իսնիսն իսնիսն իսնիսն իսն իսնիսն.
 իսն իսնիսնիսն իսնիսն իսնիսն իսնիսն իսնիսն,
 Քիսն իսնիսնիսն իսն իսնիսն իսն իսնիսն իսնիսն.

Լըգ ցы хорз рахәна царды, уый тыммы-тымма нә сәфы:
 Ну мын минәвәрттәй загъта ханы сау фыдыәнд йә цәфыл.
 Уый мәм аивәй әрбащыд уыцы саудалынг ахсәвы,
 Дзурь: «Хәс мыл и сымахәй, ахсәв уымән дән әнәфын.

Аз дә хорз фыдәй рәвдыд дән, әз — дә фыды кьухәй тьомыл.
 Ам фыдыәнд әрщыд мә хьустыл әмә басастон мә сомь;
 Нагу мә цәстыгы бон, феной: сау калм уардийы кумд тоны,
 Фәлә хьус, мә хур, әппәт дәр әз бәлвырд-бәрәгәй зоньн;

Зоньн, гадзрахатәй, сайдәй хан ысфәнд кодта дә марьн;
 Иу ран йе 'фсадәй дә разы уый сәдә мин ләджы дары,
 Бадыңц иннә ран әртывәр; хьахьхьә, кьәппәдджы дә 'ппары,
 Фердәх, цалымә дә сәрыл туг цыхпырджытәй нә уары.

Хан дә 'лхәндзәни йә хуынтәй, калмау, бамбәхсдзән йә хьәстә;
 Арт сә фәдисы нысан у, мигътыл аныдзәвди фәздәг, —
 Се 'фсад д' алыварс әртыхсдзән, хьәр, ызмәлд ысуыдзән бәстә;
 Иу ләг мин ләджимә тохы, цәй, цы рамбулдзән йә хәстәй!»

«Бузыг, — загътон ын, — мә фыдән у йә фәткыл хәст йә фәдон;
 Хорз дын бафилдзынән хорзәй, кәд сәрәгас уон, әвыд уон.
 Ацу де 'мбәлттәм фәстәмә, мацы ма фәхатой уыдон.
 Дәу куы фәрох кәнон искуы, — фон әлгыст әмә дывыдон».

Хьуыдлаг не схьәр кодтоп, арф әй дардтон зәрдәйы әмбәхстәй,
 Царды 'ришәуинаг әрцәудзән, ис әппәтән дәр йә рәстәг.
 Фәлә ме 'фсадмә фәдисы уадид әрвыстон фәдзәхстәй:
 «Хәхтә, быдыртыл әмгуырәй тагьдәдәр ратындзут мә фәстә».

Бон куы 'рбаләууыди, — худгә загътон минәвәрттән барәй:
 Ханән радзурут: «Фәрәвдз кә, тагьддәр фәмбәләм хәларәй».
 Ног фәщыдыстәм әмбисбон мах әдас әмә сәрхәләй, —
 У хьысмәты бар ләджы цард, нәй нын бамбәхсән адзалай.

Рындзәй ахъахъхъәдтон, иу ран, — сау рыг атагъайи сыстад;
Загътон: рацъуи мæ ныхмæ уыцы хинәйдзәг, æлгыстаг.
Рацу, ра, мæнгард, дæ рнуыл бавзар ме 'хсаргард — цыргъыссад!
Дзурын ме 'мхæстонтæ: «Бахъуыл, ныр домбайи 'хсар — æгъуыстаг!

Мæнæ тохы бои ныккодта, — хан ныл рацыди мæнгардæй.
Гъæтт, æфсымæртæ, фыдгул уæ макей ма фенæд уæнгмæрдæй.
Чи уа паддæхтæн сæриывонд, уый дзæнæт æлханы цардæй.
Кард ызнагмæрæн у, цомут, науæд чи цы хъавы кардæй?!

Радтон тохвæдисы бардзырд æмæ ме 'фсæддонты бардзæй
Уайтагъд акодта йæ уæлæ алчи згъæр цæнгдыстæ, залдзæг.
Бæхмæ фæзыстон: «Мæ фæдыл!» — уадау фенкъуыстыстæм, мардзæ!
Æмæ, цин дын фенон, хорз сæм хъавæм карды комæй, арцæй!

Мах хæстифтонгæй куы суыдта, уæд фыдгул фæтыхст, фæсæннæ:
Уайтагъд хидкалгæ мæ размæ ханы минæвар ысхæннæ.
Дзуры: «Бадзырды ныхасы уый бæлвырд цыдæр ысхæннæ,
Æви 'лвæст кардæн кæд искуы хъæды фæсæфтат йæ кæрддзæм?!»

«Ану радзур, — зæгъын, — ханæн: мах дæ нал хъæуы былдауын,
Ныр дæ хин фæбадт дæ хъуыры, зонын, сайдтай мæ, фыдгауыр!
Фæдæ рацæут, нæ тыхтæ тохы бавзарæм æгъдауыл,
У мæ фæринчы болат ком сарат, — нал æй хъæуы дауын».

Баньд минæвар Рамазмæ, здæхгæ нал ракодта. Уади
Арт ныгуыпп ласта, йæ фæздæг зылгæ сау мигътыл ысуади;
Мæнæ фенкъуысти, ласæнау, — ханæн хъæды 'мбæхст цы 'фсад и,
Фæдæ, стыр хуыцау, дæ фæрцы а лæппу сæргæс зади.

Танхъа згъæр хызимæ 'ркодтон, ард бæрзонд мæ сæрмæ систон,
Туг хæстмонц пиллон ысуагъта, кардæн балхъымтон йæ фистон.
Дардыл ранхъæвз-банхъæвз саста мах къорд, раст цыма у 'взист дон.
Мах — æртах, нæ фыдгул — денджыз, нæй мæ тас уæддæр — ныцъыист уон.

Се 'хсәи февзәрдән, «әрра у», — загытой джихтәгәнә, тарстәй.
 Әз сә сәйраг кьордмә поджы фесхуыстон мә саулох раздәр.
 Арц фәцарәзтон, әрфәлдәхт ләг әд бәх, фәсастис арц дәр,
 Кард фәцәортт ластон, ныммәләи ма уа йе скәнәгән, уастәи

Раст ма цыусуры фәзындәй афтә схөмпал вәйиың зымтә;
 Иуы иннәуыл ныххуырсын, мәрдтәй амайын кыуылдымтә.
 Барәг асхыуы мә цәфәй, цылау нал ләууы йә зылдәй.
 Раззаг дыууә кторды 'фсәдтыл ныр дзыназдысты сә сылтә,

Фәлә 'ртыгуырысты мәнә, цяхтау, м' алыварс фыдгултә,
 Дасын, нал мә ис уромәг, туг фәйнәрдыгәй ыскултә.
 Кардәй — цыкк әмә сә 'рфадын, сәргытыл аззайың зәбултәй,
 Иу сә нал ләууы мә ныхмә, фесты додойаг сә удтә.

Ноджы хьахьхәнджитән райхыуыст рагыәй сә 'рднаг, сә хьәртә:
 «Арв ныл рахәтыди, — лидзгә, тагыддәр бафснайут уә сәртә,
 Зилгә ращәуы нә ныхмә сау рыг, сау ләсәнау, уәртә.
 Уый бәрц хотыхджын әфсәдтән мах сә уындәй дәр — тәсмәрдтә!»

Ме 'фсад ракодтой әхсәвдзу, зәхх сә кьәхты бын ызмәлы,
 Ме 'фсад нә, фәлә цәвиттон дунә рацыдис ыстәры, —
 Байлзаг, атагы сын не сфаг, сә 'рдәг хохфәхстыл әфсәры,
 Уасынц уадындзә фәдисәй, хыуысы гуымсәгтән сә нәрын.

Уый не фыдгултә куыд фелтой, афтә схөмпалысты, цяхтау,
 Лидзынц тугамәхст быдыры, сурәм сә фәстийә мах та.
 Ханы йе 'фсургьәй әристон, басаст, йе схәл сәр әруагыта.
 Пе 'фсад бансты нә уаңар, саст фыдызәггы нә цагытам.

Сураг лидзәгыл фәхәст и, 'взидәг хьавәгмә фәраздәр,
 Калдтой ханы 'фсад сә гәрзтә, бафтыд сә 'дыхыл сә тас дәр.
 Истой ме 'хсәвдзу хәстонтә знагәй сә 'гьуыссәджы маст дәр.
 Әмә хурныгуылды уәлдәф байдзаг тарст ләггы цьәхәстәй.

Тох кәм ахәңнә кәронмә, уым ысфәнд кодтам улафын.
Карды фындз әруад мә понтыл, фәлә не стыхстан мә цәфыл.
Ме 'фсад м'алфамблай — тыгуыртә, дымгә цины хьәртә скьәфы.
Райыңц, дис кәныңц мә тохыл, ме 'нгасәй сә фәллад сәфы.

Кад мын ахәм уыд, — ысхуыдтой мәң ысгуыхт ләгтәң сә хуыздәр.
Чи куйд барджыңәй мын кодтой ме 'фсад пьатә 'мә хьәбыстә.
Ме 'мсәр хистәртәң мә цинәй калд сә цәстысыг, зәххыстәң.
Диссаг, басастан, дам, ханы уыцы иу домбай рәхуыстәй.

Загътон ме 'фсәддонтәң, — аңыт, рассивут сә мулк фыдгултәң.
Уыдон се 'мыдзагәй хастой бәхтыл хордзентә, дзәкьултә.
Тох мә нал бахъумды дарлдәр, тугәй нал ыскодтон култә.
Радтой алцы дәр ызәгтә, фәсвәд нал бамбәхстой мур дәр.

Дзурын хинәйдзаг Рамазмә: «Ды кьәппәг әвәрдтай махәң,
Ныр дәхәдәг дә йә мидәг, фәлә де 'нәууәңк уд балхәң:
Байтындз фидәртты дыуәрттә, табу кәң нә хорз паддзахәң,
Науәд ма рахьаст кәң, — сомбон дәу куы бахәнон хәдзархәлд».

Хан сәргуыбырәй: — «Мә хьысмәт абадт де 'хсаргарды комыл, —
Цәй, цы бон мә ис, әрмәст дә иу ләг ме 'мушәдәттәй домын.
Уымәң арвитон ыртәккә бардзырд фидаргәсты номыл.
Әмә 'ппәт уыздәң дә кьухы, — ард хәрын, кәнын дын сомы!»

Ханы 'взәрт ләджимә иумә иу кьорд арвыстон әфсәдтә
Әмә фидаргәсты 'ркодтой Хатает-бәсты кәрәттәй. —
Радтой фидәрттә, мәңәйма, цәф нә фесты, цы, — сәрсәттәң!
Семә нас хәзнатә 'рхастой, — нәй сын бахынцәң әңцәңтәй. —

Гьә, 'рмәст уый фәстә баыцдәң Хатает бәстәм барджыңәй,
Ныр сә хәзнатә равдыстой, ма 'гьгәл — мисхал дәр х'әлджыңәй!
«Аргъуц ма кәнут, ма тыхсут», — загътон адәмәң адджыңәй, —
Хурәй судзыңәй ма тәрсут, — рухс уыл таудзәңи кадджыңәй».

Систон хэзнатæ нымайын, алцы бабæстон, æрцæттæ.
Уыд зынаргъ дурæй мæ разы бур, сæнтсырх æмæ цъæх цæттæ.
Се 'хсæн разындис æнахуыр къаба, диссаджы сæрбæттан.
«Бафсæд адонмæ кæсынæй, — загътон хинымæры, — дæттæй!»

Ау, цы сæ сфæлдыста? — Дисæй кодта сæры зонд дзæгъæлтæ; —
Нæй, нæ бафтыдысты къухы уыцы сусæджы дæгъæлтæ.
Се 'ндыгъд, хауæнгом цæгбыдæн нæй хуымæтæджы зæгъæн дæр,
Раст, æндонæхсыстау, фидар, калдтой мидрухсæй цæхæртæ.

Умлон хицæнæй мæ хурæн æз кум бафснани лæварæн,
Гъе, стæй хæзнайы хуыздæртæ дарддæр паддзахæн æвзарæм.
Æмæ мин 'теуайы уаргъы уымæн раарвыстон хæларæй,
Ноджы 'хсызгон цин — Рамазы, зæгъын, басастон æхсарæй.

ТАРИЕЛ ЧИНЫГ РАРВЫСТА
ИНДИЙЫ ПАДДЗАХМ/Е АЕМ/Е
У/ЕЛАХИЗ/ЕИ АЕРЫЗД/ЕХТ

инныг афыстон: «Хорз паддзах, амонд бахудтис Индимә!
Хан фыдварид кодта, гье, фәллә басаст йе 'наккаг хинтимә.
Бахууд тохы сәр, афонмә уымән не 'рвыстон фидиуән.
Ныр мә уацар у хан әмә эдәхын мулкимә, цинтимә».

Фәтк әрәвардтон йә эәххыл аез нә бәрзәйсаст әзнагән.
Мемә рассивтон әнәвгәу Хатает бәсты хәзнатә;
Уәвгә, теуатә мын не сфәг әмә баивтыгътон галтә.
Кад, нымдгәнгә мә фәндараст кодтой кьулбәрзәйә хьалтә.

Хин Рамаз ханы фәкәнын ахстәй Индимә мә разәй.
Парсадан мә размә рацыд, әмә цини улән разәй.
Мән куд барәвдылта паддзах — нәй йын радзурән ныхасәй!
Ног мын бабаста мә цәф цонг, хорз у, — 'рцыдтә, дам, әгасәй!

Фәзы цатыртә дарибыд дардыл айтыгъта паракат,
Фынг әрәвардтой сә быны, — мәнә зәдбадән, паддзахуат.
Бадәм бонизәриә фынгыл, цин, фәллад зәрдәйи сахад!
Паддзах афтә мән рәвдылта, байрох карз тохты зын сахат.

Бадт нын бацайдагъи бонмә, хьәддзәг арвыстам нә рәстаг
Амә бонцәхтыл әрузгътам уәд нә цатырты пәләзтә.
Парсаданы бардзырд айхуыст: «Ефсад рацәуент әдгәрзтә,
Амә уәцайрәггә 'ркәнут, ханы равдисут мә цәстән!»

Մայրագդ հիւսու փանօնի ախտի րակոտն Քառաւ,
Մի իմ խոսքովի րակոտ, ցաւ սաւ մի առաւմ.
Ման իւ 'լոյս մի ուրաւստ, րոս մա ցաւոյ մի իւս,
Մի իւրիար 'լոյս — արա սաւ, ախտի փոփոյ տաւ.

Մաւոյնի քառաւ իստի քոս առաւ իւս
Քառաւ իւսի քառաւ, խոսք-առաւ իւս առաւ.
Միստ մի փաւ մանաւ իւս, քոս իւս ուրաւստ փաւ:
«Յոյս, քաւ քոս Քառաւ, աւ իւս 'մաւ փաւ?»

Յոյս, իւս, իւս, քաւ, քաւ, քաւ իւս իւս իւս իւս իւս իւս,
Միստ քաւ իւս իւս, քաւ իւս քաւ իւս իւս.
Քառաւ Քառաւ: — «Մա, քաւ իւս 'իւստ առաւ քաւ,
Փաւ մա քաւ քաւ իւս ուրաւստ փաւ փոփոյ իւս».

Մա իւս մի քաւի 'րոստ, քաւ — քաւ փոփոյ Քառաւ,
Մի քաւ իւս իւս, քաւ — 'առաւստ առաւ.
Յոյս, իւս առաւստ, քաւստ մա քաւստ փոփոյ իւս.
Մի քաւստ քաւստ քաւստ քաւստ, առաւ ուրաւստ.

Մի ուրաւստ իւս քաւի քաւստ քաւստ իւս Քառաւ:
«Քաւ մա քաւստ մա քաւստ, — իւս մա իւս ուրաւստ,
Քաւստ մա, առաւստ մա իւս 'առաւստ առաւստ!»
Քաւստ, իւս 'առաւստ առաւստ իւսստ քաւստ իւս.

Քաւստ քաւստ մա իւս քաւստ իւս քաւստ: «Քաւստ մա,
Քաւստ 'րաւստ, մա փաւստ, քաւստ իւս քաւստ իւս,
Քաւստ առաւստ քաւստ քաւստ քաւստ քաւստ իւս իւս:
Քաւստ, քաւստստ քաւստ իւս իւս, իւս քաւստ քաւստ».

Մայրագդ քաւստ, քաւստ քաւստ քաւստ քաւստ:
Քաւստ — քաւստ քաւստ իւսստ քաւստ — 'առաւստ.
Քաւստ քաւստստ քաւստստ, քաւստ քաւստստ քաւստստ,
Քաւստ — քաւստստ իւսստ, — քաւստ քաւստ 'առաւստ քաւստ!

Къухай ацамылта ме 'рдәм паддзах аивай йә кхайән:
«Кәс, хуыд ысрәсугьдәәр ноджы фәсхәст, — у, цыма, дзәнххайә!
Зәрдә не 'фсәды йә уындай, худгә рухс хурау дзы райәм;
Ис мә зәрдәйы, 'хсин, ну фәнд, цәй, зәгъдзынән дын уәд та йә.

Дәу нама фарстон, әрмәст әй сусәгәй мә риуы дарын:
Хуамә спаддзах кәнәм, зон әй, мах нә хурәнгәс бындары,
Уадә тали бәлас — дзәнәттаг конд цәмән ма нын уа 'ндары.
Ардәм ракаән әй, — уыной нын ам нә рухс сәнтты сәудары»...

Фәзты, рагърындзтыл зылдыстәм, саг, сәгуыт, сычынтә цагътам;
Сырд нә егәрттән кәм ирәзт, гьә, нә уарицънутән маргъ та!
Фәлә уалымә нә паддзах «ныр цәуыи афон у», — загъта
Әмә нуртийә нә хъазт дәр фәзы йә 'мбисыл ныуагътам.

Сахар фенымә мә размә цыр дәртай, сыхгай әрәмбырд.
Бадт мә хәстдзәгъд уәнгтыл аив кәба — счылдысджин, алдымбыд,
Цыма 'ртәхдзастәй гәзәмә уарди афәлурс, әрәмпылд.
Диссат! Кодтой мыл әрратә, нәй, дам, йә 'мвидыц сәрәңгуыр.

Хатаг бәстаг сәрбәттән калдта 'ртывтәтә мә сәрыл
Әмә цасты тигътә истон саргъыл дариты сәр-сәры.
Мәнә 'рхәщәстәм, фәхизын райгә галуаны кәсәсәрыл,
Фәлә хурдзәсгомы фәндәй арв мә зәрдәйы ныннәрыл.

Уыд зәрингъуыз дарәс чызгыл әмә й' алфәмблай тыгуырәй
Йә 'ххуырст буц чызджыты кьорд дәр зынд, сырх дидинтау, дзыгуырәй.
Се 'хсән зәды бәрәг дардта йә 'рвон бахудтәй, йә гуырәй;
Зынд цырен фәрдгуыты рухс хал уарди пух былыты зыхъхырәй.

Бастай ме 'фцәгмә мә риуыл уыд мәнән мә цәф цонг ауыгъд.
Әхсин сыстади, мә размә рацыд кадыл әмә 'гъдауыл,
Пьатә мын кәны, тыхсы мыл, раст хъәбулау мә рәвдауы.
Дәуры: «Не знаг ныр нә ныхмә кард кәд пал бауәндид дауын».

Уым ма 'рбадын кодтой семæ, уый æхцон кæм нæу мæнæн та!
Чызг — ма бакомкоммæ, хурау, калы рухс цырен æнæнтау,
Бады 'фсармгъуызæй, æмырæй: у йæ хъуызгæ каст кæлæнтау,
Æмæ уыд ма удæн чызгæй цæст фæивгъуыйын малæнтау.

Фынг æрæвæрдта нæ паддзах ахæм фенддаджы бæркаджын,
Æмæ, 'вæццæгæн, нæ уыдис маргъы 'хсырæй дæр ма хъадджын;
Лал, налхуыт-налмас сæнгæртæ, алцы — йæ 'гъдауыл, йæ гаччы,
«Макæй ма фенон æрвонгæй», — хицау бафæдзæхста — радджын.

Æз уым улæнцойæ, 'хцонæй хъæлдзæг арвыстон ма рæстæг;
Нал сыгъд чызджы цур ма зæрдæ, арвыл нал æмбæлд йæ фæздæг;
Зæрдæ, сонт зæрдæ къæмдзæстыг кодта адæмæй æрмæстдæр.
Най хуыздæр амонд — куы уына лæг йæ уарзаны йæ цæстæй!

Зарæг фескъуыдис æмбойны, уый, цытджын Парсадан дзуры:
«Тарнел, ма бон, дæ цинæй райæм абон мах дæ цуры.
Уый, ды басгуыхтæ, ды 'ркодтай ахстæй Индийы фыдгулы;
Цыма рауагътай æхсарæй махæн мигъты малай хуры!

Ам дæ сфæлындзын æмбалы, не 'гъдау афтæ домы, н' ахуыр,
Фæлæ диссæг у дæ фæлыст æмæ нал фæнд кæнæм мах уый.
Айс сæдæ хæзнайы, дарæс, хорз, дæхи фæнднаг бахуый.
Ма кæн, ма, ма хур, къæмдзæстыг, айс зæрдæхæларæй а хуын».

Æмæ хæзнатæн ма къухы уым сæ дæгъæлтæ ныссагътой;
Æз ныллæг ма сæрæй кувгæ «ут мын ис-бæркаджын» — загътон.
Худгæ хуртæ мын сæ пъатæй ши ма зæрдæмæ ныттагътой.
Уæрстой æрсадæн сæ ис-бон, цух сæ никæйы ныууагътой.

Паддзах ног æрбадти, зарæг айхуыст, арауы та бæстæ,
Чанги, барбитийæн ногæй рызыц сæ 'рдхæрæн хъæлæстæ.
Бон кум 'ризæрис, уæд æхсин сыстæл, ацудис. Иæ фæстæ
Мах фынафонтæм уæддæр ма 'рвыстам минасы нæ рæстæг.

Дардлар нозтканын фазын ис эмэ сытадыстай фынгай,
 Ама бааздхтөн нэхимэ. Уаты зэрдэ срыст, ысуынгай, —
 Масты ушары уырылс уарзты сулзаджы сырх зынгай,
 Чызджы мысгэйя мэ буар кодта 'хион дыз-дыз амдынгай.

ՆԵՏԱՆ-ԴԱՐԵԺՋԱՆ ԵՐՎԻՏԻ ՇԻՆՈՒՄ ԻՆՔ ՍԱՐԶՈՒՄ

Կրկնա՛յն Երևանի մեջ ինքնուրույն ընտանիք, — Կրկնա՛յն
«Կրկնա՛յն Երևանի մեջ ինքնուրույն ընտանիք»
«Կրկնա՛յն» — Երևանի, Կրկնա՛յն Երևանի Երևանի
Կրկնա՛յն Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի

Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի

Կրկնա՛յն Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի

Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի

Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի
Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի Երևանի

«Зонин, артуадзгә дә рустыл уагытой цәссыгтә сә фәдтә,
Ныр дә зәрәйи агыгыәд садз масты маргәйдзаг цыргь фәттә.
Адам дис кәныц нә уындыл: «Чи рәсугьддәр сә у, ләттәй?»
Де 'рдаг, рухс уарзты нысанән радт мын д'абоны сәрбәттәән.

Радт мын д' абоны сәрбәттәән, хорз дзы сфидауа мә сәр дәр.
Уый дә уарзоныл куы фенай, — тынгдәр райдзәни дә зәрлә.
Айс мә цонгдарән йә басты — уа фидыцджидәр, әвзәрләр!
Раив де 'гыуыссаг фыдәхсәв цины 'хсәвтә 'мә изәртәй!»

ТАРИЕЛ ФАКУЙДТА АЕМԷ БАУАДЗЫԴ

арիел, մաղուր, ցաֆ сырдау, умың ну богъ-богъ нылласта:
«Уый мин җанан әмдә мастан ме сәфт хуры хай ныббаста!»
Аемә ризгә былтәм ләппу чызды җондарән ысхаста,
Аемә җрауд амыраһи зәххыл раст болат фәринчы састау.

Афтә уәлтәрхәг әдзәмәй мард анәзмәлгә фәхуыссы.
Риу тымбыл кәухәй кәм хоста, уым йә җәәх-хәулән нә сысы.
Фемәхст туг-цәссыг Асматәй, уыман хәәрәгәй җы җитысы:
Дон ыл калы, фәлә җрмәстдәр зәххәй доны цыкк-цыкк хәуысы,

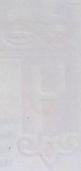
Астандилы зәрдә суынгәг; саггуырл бабын ис йә разы.
Халы дур кәәртәй Асматы судзгә додойы дзыназын.
Ләппу җчыңыдта фәстагмә, рустыл җарды рухс ысхазыд.
Дзуры: «Н' амардән? Хәйсмет мин уый мә туг әхснйфәй нуазы!»

Рабадт, диссәг уыл, йә уәнгы баззад сымтыңан җы мадзал'
Бурбын афәлдәхти уарди, җәсгом адардта мыдадзау.
Бандзыг; афтә у, — мәрдон хыг удмә масты марг куы тадза.
Җардмә раздәхтис, уәвгә та уыл йә уд, йә дзәңц фыдадзал.

Ног та дзуры Астандилән: «Хәус дә сонг дзурагмә ларддәр
Аемә базонай, җәй тыххәй әз җәрдудыгасәй мард дән:
Зәгъ дә хәларән дә мастаг, — зонын уәд уыдзәнис кәаддәр.
Уәвгә, дудгә фыл әвзәргә, диссәг — афонмә фәҗардән! —

А мае каенга хо Асмаг мын уйд леппэтдзурэг аргомай.
Систа, цонгдараг маг радта уыцы рухе хуры фандонай.
Уый аз цингэнга мае цонгыл уайтагьд акодтон лехцонай
Амае диссаджы сарбаттан чызган арвыстон мае номай.

ТАРИЕЛЫ ЧИНЫГ ЙЕ УАРЗОНМÆ

Чиныг æм ныффыстон: «Рухс хур, æз дæ судзгæ тынтæй тайын.
Зæрдæ бартхутæг сæ зынгæй æмæ уæнгты 'хсарæй кайынд.
Уарзтæй сæрра дæн, мæ цæстыл худгæ де 'рвон сурæт уайы;
Нæй мын бафидæн дæ хæрзтæн æмæ ме 'нкъард уд нæ райы.

Мæрдтæй раздæхтай мæн нухатт æмæ уæд мæ цин цæй бæрц уыл.
Уый бæрц ахсæв дæр мæ зæрдæ 'хсызгон банкардта дæ фæрцы:
Ис дæ цонгларæн мæ цонгыл, уæвгæ, скодтай мын æгæр цыт; —
Амонд ахæм у мæ удæн, — цард-цæрæнбонты цы нæ 'рцыл.

Мæнæ сæрбаттæн, дæуæн æй кодтон радтынвæнд, дæуыстæн!
Иемæ къаба дæр, — фæдæр сæ уарзты номарæн фæлыстæн.
Æмæ курын дæ, — мæ удæн, рацу, хос ыскæн йæ рыстæн.
Иу дæумæ бæллын, дæ мæтæй æз мæлæтдзаг цæф, рæхуыст дæн!»

Ацыд чызг æмæ мæ уаты сæр æркъул кодтон хæрз чысыл,
Фæлæ фестæлфыдтæн, фыны фæдтон худгæ зæд йæ хуызы.
Уайтагъд фехъал дæн, — фæтары, бадын, уыцы рухс фын мысын.
Æхсæв — тарæдзæм, сыбыртт дæр никуы, никамæй нæ хъуысы.

ՆԵՍՏԱՆ-ԴԱՐԵԺՋԱՆՅ ՄՈՅՄ.Է ՐԱԴՏՆՆՆԻԼ ՍՅՆԱՓՓ.Է

աժժախ սիժս ժամ», — մին չաղթոյ, — րայսոմ սժ կոյ Բաժն ծոն.
Սայթաղժ ցալսնմա ֆաւաժտն, — լիս, լիս ԽաԲար ս, — նա չոնն.
Փաժժախ, ախսն աւա յրթայա Բաժն լաւաժաժա տախոն.
«ԱԲաժ», — չաղթոյ մին, կոյժ նա սոն րաժ Խիսաւ ֆաժնոնն!

Ժաւրն ախսն աւա փաժժախ: «Մախ ֆաւարժստն նա րաւաղ:
Նր Խալսաւ ֆաժնայ մաղա տալն արժիսա արաւաղ.
Իս նին, չոնս ալ, Բինժաւն լաւաղ Խաւ տն արաւաժաւ.
Սայ Խալսն աւա փրտն ժաւ Խաւաւ Բաժնա նա ֆաւաղ.

Էաւ սֆաժ կոժա — արաւաւ մոյ նա սնԲինժաւն արաւ,
Շալժաւ սաւաւաւ փաժժախայ, րաժաւ սայ կաւաւա նա Բարթ:
Փաժ Բախսիժա իւ Բինժս ող նա փաժժախաժ, նա արաւ.
Կարժ նաւ մա սիսա նա ֆալժաւ աւա մաւս սաւա լաղարթաւ.»

«Շալժաւ, — չաղթոն սն, — փաժժախայ Խաւաւ սաւաւա, — Բինժար ս.
Խաւն, — չոնաւ ալ, — արժաւաւն ս իւ չոնժ աւա իւ Խաւս.
Մոյ տա... Շն նա սնժաւն րաժ. Մոյ աւրժաւաղաւա իսարս.
Սայ սն, ցա, մա նախա! Ժարժաւ, չոնս, — ալս ժաւ սա Բար ս!»

Խաւալժաղ րալժնտաւ աւարն, աւ Խաւսն, Բախսն կոյժաւրթ:
Նայ նաւա լաւսն, — աւԲարն, նայ մին ախաւն սա սարթ.
Փարսաժն աղա ֆաւաղաւ: «Իս Խորաւա իախ մա չարժ,
Սայ փրթ, ալժ, աղաւա, ֆաւաղաւ սայ լար աւախն Խալժաւրթ.»

Хъуымдлаг развэлгъау лыг уыдис Парсадан ӕмӕ йӕ кӕйӕн;
Кодта лӕджы фӕндыл разы ус, бӕрӕг уыди, — зыдта йӕ.
Мӕн, слӕхнӕу, разы 'нхӕлдтой, уадз, йӕ сонт зӕрдӕ, дам, райӕд.
Бадтӕн афтӕмӕй та сӕмӕ саст, уагитӕдонӕй, ӕррайӕ.

Ӕхсин раппӕлыд: «Бӕгуыдӕр, у Хорезмы шах нымӕды,
Мах хуыздӕр лымӕн нӕ хъӕуы, кад дзы бафтдзӕни ис кадыл!»
Хӕйрӕг «иӕ» зӕгъын ӕсуӕндӕд, нугӕр бафӕндыди мады!
Ӕмӕ ме сӕфты тӕрхоны разы, 'вдисӕн лӕгау, бӕдын.

Ацыд минӕвар Хорезмӕ, ханӕй ме 'мыджыры куры:
«Нӕй иӕ лӕддзахӕн фыртбындар. — Парсаданы номӕй дзуры, —
Ис ын нунӕг чызг, дӕ фыртӕн кӕд аккаг кӕныс йӕ хуры, —
Лӕппу мидӕгмой ӕрцӕрӕд номдзыд Индийы бындырл.»

Лӕг ӕрыздӕхтис Хорезмӕй, бирӕ хорз хуынтӕ дзы 'рхаста;
Ханӕн фидиуӕн йӕ риумӕ уыд зӕррин хуры ныккастау.
Загъта: «Стыр хуыцау нын фидӕн, уый, нӕ фӕндиаг куы скарста:
Нӕй хуыздӕр чынзаг: фӕкъул ис не 'рдӕм амонды тӕраз та.»

Ногӕй Индийӕ Хорезмӕ уайы минӕвар ӕхстуӕдӕй,
Хъуамӕ снахсаджы 'рканой тагъдӕр кадӕй ӕмӕ радӕй.
Фӕзӕй баздӕхтӕн, ныххаудтӕн уаты уӕд ӕз та фӕлладӕй,
Маст мын, калмы ссырау, цавта ме 'нкъард сонт зӕрдӕ йӕ фатӕй.

ТАРИЕЛ АЕМÆ
НЕСТАН-ДАРЕДЖАНЫ ТÆРХОН

мәхи марыммә 'рцыдтәи: мастан туджы хъалон фидын,
Фәлә уалыммә мә номыл йе 'ххуырстәи Асмаг арвиты:
'Талмау астаунараг чи у, тасгә-уасгә 'мә гуырвидыц,
Уымә тагыл фәзын фәдисы, чызг дәм удаистәи сидь».

Чызды галуаны раз кэртэ уайтагды февэрдтэн уаслбаэхей.
Кэртэй бахыстан, Асмаг мыл фембэлд разтыргы фыдаэхей.
Зэххыл дидинджытэ 'рттивинч чызды сау щессыджы 'ртаэхей
Ама бафэрсын нэ учндын: шэй, ны зэгьлэзини дэбэхей.

Афта 'нкардәй йә куы федтон, асаст ме уянгтән сә хьару,
Чызды мидбылты фехудтәй зәрлә, раздәрау, нә барухс,
Дзургә не скодта, кәдләрау, йе 'взэг цины федис нал у
Әмә, саудалынг ингачау, ацис адәргәй мә тар үд.

Цима йе 'рхандег ангасай бустыл, уайдзэфтыл ысхачыл,
Бахыст галуанна мае разай, хъавгге гауызыл ысхецыл.
Уартæ разынд мае рухс май, уд уымсмае кæуыл нæ хъæцыл,
Зæрдæ 'хцон дыз-дыз ныккодта, фæлæ уый йæ хуыз куыд фæцыл?

Хүрэй нэ 'рбакалд алдзэн рухс удыл, — раздарау, нымсдагтнэг;
Чызджы калд уэнтыл уэггяпперст уыд ма сымгэарин сэрбэттэн;
Бадти тэрхэгыл, кэуиндзаст уыд йае алфэмблай эппэт дэр,
Рустыл ахуыссыд эрварттыд; цэссыг цэсгомыл үншэдтэ.

Цыма кхæдзæккы дыдагъы стай тыфылкалгæ хуыссыди.
Каст йæ цæстятæй фæлурс мæй, хур сæ цадæггай хуыссыди.
Дæрдзæф кхулсæрæй æрбадтæн, уый мæ бафиппайдта, — ссыгъди
Æмæ 'лхынцæрфыгæй растад, зынд — йæ маст йæ хуыурмæ ссыди.

Дзуры: «Диссаг у, нэ нуры ныр цы шесгомхей арбадтэ. —
Сомы басэттэг, уейгэнэг, хин, мэнгарддэрти мэнгарддэр!
Фэлэ стыр хуыцау мэн тыххей дэу нэ бафхэрдзэни кьаддэр!»
«Эз дэ фэсидтэ фэзындтэн, — загьтон, — ницы зонин дарддэр.

Загьт, цы ракодтон, уэд та ма, гье, цы рæдийн дæ разы
Æви не 'мбæлы, фыдмæ у ме 'нкъард сусæггæг дзыназын?!
Чызг былысчылæй æрбакæст: «Раст, æнæрæддæ, æназым!
Уастæн, басуддæ, цы бон дын загътон ме 'дылымæ: «Разы!»

Уадаҥа ды нэ зоһыс — куры маң Хорезмы шахы хыал ҫырт?!

Ды ҫарныҫы бадт нэ кодтай, уадаҥа, тәрхонҫи йа тарҫы?!

Нэ, мангардәй ма ҫаһилыс: уым да тәрхон уыд, да барҫанд!

Ҫада ма ҫаҫагьд ка, багьҫа, ис ҫаҫаг тәрхон уаҫлары!

Али нал дарыс дэ зярдыл, судзгэ сау цассыг куд калдтай,
Алы хосгэнджыты хостыл адэргэй дэ уд куд хьардтай?!
Уый кэд фидары дзырд уыдис, уэд цы ма хуыйны маңгард та?!
Чи кэй афэлива — фенэм, амае уый кэмæн цы радта!

Ноджы уый ээггын: нэ бэсты хицау чифэндьдэр ма уа,
Макум ма баггыгел, ма разей Инди искай дэлбар бауа,
Ома де 'нувыды охыл дау де ног хицау равдауа!
Зонин, де 'рхуыды мангард у, — талынг, де 'науаг эгьдауау!

Дагу мæ нæстæрттивгæ дарддæр ничи Индийи нæ уымдзæн,
Нæ, — уæд та дæ 'рмæст нигæнваг хай нæ зæххытæй фæуыдзæн!
Арвæй худгæ стæлы раскъуын, уыд дæр не 'рттивдзæн мæ хуызæн.
«Оххай-гæ! — зæгъгæ, фæкъæртти ногæй лæппуйы æуымдзæнг. —

Уыцы уайдзәфы ныхәстәм уәнгты саст хъару фәдывәэр,
Чызгмә бакастән, мә удаң атад, айсәфтис йә дывәнд.
Диссаг, удмидәг кумд ма дәи, — иппәрд амонды хәрэнывәй?!
Бастьәл, ба, хысмет, мә туг мын кәд цы ныуазыс тәхсныфәй.

Федтон, тәрхәгыл фәлдәхтәй чызгән уыл хъуыран йә цуры.
Чиныг ризгә кьухәй систон, арвәй ард бахәргә дзурын:
«Әз мә рәстаг зәрдә дарын рухс тыфылтәкалаг хурыл,
Уый рәстәвзәрән ныхасмә иу уысм байхъуса мәм — курын.

Мәнг кум радзурон, мәйдарау, хатон арвы рухс мә сәрмә
Әмә саугуырмәй фәләсон цәрдтәй ингәны кьәсәрмә!
Зон әй, не схастон мәнгәрд ми, сомы басәттын мә сәрмә».
«Уәдә дзур», — зәгъгә, йә сәр мәм чызг кум батилид гәзәмә.

Ног ын карз сомы ныккодтон: «Рухс хур, кәд нә дәи әназым,
Уәд дзыхмард фәуон әрвдзәфәй, фестон сау фәнык дә разы!
Дәу кумд бәвини, кәмәң ис демә 'рывәрән тәразыл?!
Зоныс, хъамайы рәхуыстән зәрдә цас бирә фәразы!

Райсом раджы дын мәм пәддзах уәвгә тәрхонмә фәдзырдта.
Фәлә се 'ууылдтытәй федтон, — алыг уый агъоммә хъуылдаг.
Нал уыл «нә» зәгъгән, әмьрәй бадтән, — уавәр әй әркуырда.
Загътон: «бабыхс уал» — мәхицән, зәрдә сусәг маст ныхъуырда.

Цәй, кәд не 'мбары йәхәдәг, уәд кумд загътанн дә фыдән:
«Инди 'нәхицау нәма у!» — Уәгъды райстанн йә фыдәх.
Уымай байрох ис әнәмәнг, — әз кәй бындар дәи, кәй фырт дәи!
Әз кәй нә рәтдзынән сомбон Инди искәмәң әвидай!

Кодтон сусәгәй тәрхәттә. «Ницы рауайдзән мә загъдәй.
Бабыхс, ба, мәңәй уый, науәд хъуылдаг бабын уыдзән тагъдәй».
Хәтт-иу лидзынвәнд ыскодтон хъәдмә, хъәды сырдәтәм, цьахтәм.
Фәлә дәу, зәгъын, кумд уадзон? Нәй, нә мә хаста мә кьах дәр.

ХОРЕЗМЫ ШАХЫ ФЫРТ
ԵՐՇԻԸ ԻՆԴԻՄԵ ԷՄԷ
ՓԷՄԱՐԸ ԴԱՐԻԵԼՆԻ ԿՅՈՒՒՆԻ

ինն ղախաճաճաճ արբատախ, Կաճճաճ մոյաճ, ճաճ, արախաճաճ.
Սաճ ճաճաճ չաճճա, իճ անճ ճաճճ ճաճ Կաճճաճ, ճաճ ճաճաճ!
Փաճճաճ Կաճճաճաճ ի, Կաճճ, Կաճճա ճաճաճ իճ ճաճաճ
Էճաճ Կաճճաճ ճաճաճ ճաճ, մաճաճ 'րԿաճ, ճաճաճ, մաճ Կաճաճ.

ճաճաճ: «Կաճ ճաճ Կաճաճ իճաճ 'Կաճաճ ճաճ արաճաճ;
Կաճաճ Կաճաճ Կաճճաճաճ ճաճ Կաճաճ ճաճ Կաճաճաճաճ ճաճ.
Արաճ ճաճաճաճ, ճաճաճ ճաճ Կաճաճ Կաճաճաճ ճաճաճ ճաճ;
Իճ 'Կաճաճ ճաճաճաճ — իճ ճաճաճ, մաճաճ ճաճաճաճաճ մաճ ճաճ».

ճաճաճ — ճաճ ճաճաճ 'րաճաճ — ճաճ մաճ իճաճաճաճ ճաճաճաճ.
ճաճաճ ճաճաճ ճաճ արաճաճաճ, իճաճ — իճ 'մաճաճ ճաճաճաճ.
Կաճաճ Կաճաճաճ ճաճ ճաճաճ իճաճ ճաճաճաճաճ Կաճաճաճ.
ճաճ ճաճ 'րաճաճ արաճաճաճ, Կաճաճ Կաճաճաճաճ ճաճաճաճ.

«Փաճաճ — ճաճաճաճ! — Կաճ 'րԿաճաճ ճաճ ճաճաճաճ Կաճաճ, —
Սաճ ճաճ Կաճաճաճ ճաճաճ, Կաճաճ ճաճաճաճաճ ճաճ,
Կաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճ ճաճաճ, — Կաճաճաճ ճաճ ճաճաճ 'րաճաճ.
ճաճ Կաճաճաճ ճաճաճաճ, իճաճ իճ Կաճաճ արաճաճաճ».

Փաճաճ ճաճաճաճ ճաճ-Կաճաճ ճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճ.
Սաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճ ճաճաճաճ, ճաճաճ — ճաճ ճաճաճ.
Կաճ, ճաճաճ Կաճաճաճ ճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ 'րաճաճ ճաճ.
ճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ մաճ 'րաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ!

Էջ յերбацыдтәи нәхимә тыхст, фәллад әмә фәлмастәй,
Загъын, ахуыссон, кәдәппын фыны фәрвәзин мә мастәй.
Фәлә уәд Асматәй — чыныг, райстон, тагъд-тагъд әм әркастәи:
«Рәвдз фәзын, дә хур дәм сиды, — талмау, тасгә-уасгә й'астәу».

Бәхәй нал рахызтәи, уайтагъд чызджы галуанмә фәуадтәи.
Кәртмә бахызтәи, мә размә ниугә рауадис Асмад дәр.
«Уәууа! — афарстон әй тарстәй, — уый цы хабар у, цы 'нкъард дә?»
Загъта 'рхәндәгәй: «Мә бон ын нал у де сраст кәнын дарддәр».

Чызгмә бацыдыстәм, фәдтам: бады 'лхынцәрфыгәй базыл.
Цыма баләууыд әрттивгә рухс хур сау мигъты дәлбазыр.
«Цәй, цәмә ма кәсыс? — дзурь, — ам цы сләууыдтә мә разы?!
Әви сайдтай әмә сайыс, — нал дә й'әмарыныл разы?!»

Мәстәй рахыстәи, ыссыгътәи. «Ехх, мә зынджы хайыл! — загътон, —
Тохмә сиды мәм сылгоймаг, — уый бынтон мәхи кум 'руагътон!»
Цыма стәхынәвонг хәстмә — уари 'ндон базыртә сцагътон,
Фатау ратахтәи мә саргъмә, уаты чызджыты фәуагътон.

Загътон ме 'фәсәдәй сәдәйәи: «Тагъд гәрзифтонгәй — мә фәстә!»
Хәвәгә фәсуынгы цыдыстәм, бахызтам нәхи фыдцәстәй.
Уазәг цатыры кумд хуыссыд, — нәй йын радзурәи ныхәстәй! —
Тут дзы не суагътон, хуысгә йыл афтә баталынги бәстә.

Фәскъуыд цирхъы цәфәй цатыр, кьәхтәм фәвиәлдтон — хьәбатыр,
Ләджи цәджындыл йә сәрәй — кьуыпп, мәләтдзәг гуыпп — әгъатыр!
Систой хьәхьхьәнджытә цьәх-цях... Саргъмә—згьәрхәдон бәгъатыр!
Бәх фәцагайдтон, зәппадзау, аздад гомхәлинуәй цатыр.

Се 'фәсәд раскьуыдис, рафәдис, уый, — кум райдыттой хи 'мбарын.
Էз мә сурджыты сыскъуыдтон, әмә смидәг дән фидары.
«Ам мәм ме 'ргәусәр фидары, — загътон, — бархьомыс чи дары.
Ныр әдас ран дән, дарддәр мә кардмә нал хьәуы рнударын,

Էմա րարыстон աххуымա, сиди ме 'фсадма фэйнэрдэм:
«Тагъд мэм фидарма фэзынут, — дарын уе 'хсарыл ма зэрдә!»
Էфсад райдыдтой цәуынтә, байдзаг тар ахсәв сә хьәртәй.
Иугәр бахъумди, — ма сәрыл хастой разыйә сә сәртә.

Райсом фестадтән, ма гәртәтә рәвдз куыд райдыдтон сәумилтыл,
Афтә 'ртә уәзданы 'рбацид, — паддзах минәвар әрвиты,
Зәгъгә: «Схастон дә хьәбулау, ныр мәхи хәрын, әлгытып:
Ды нә хәртзы хыгъдмә махән сау марг ауагътай нә цинтыл.

Ләг цәмән мардтай, цы зәгъгәм ныр йә тугисәг фыд — шахән?
Кәд чызг агуыртай, уәд раздәр ды цәуылнә дзырдтай махән?
Уый цы бакодтай, цы фылми, ау, цы 'взәр дын фәдән ахәм,
Էмә сахурай йә зачә тугәй де схәссәг паддзахән!?»

Дзуанп әм арвыстон: «Էз дур дән, фидар сау айнәджы схьис дән,
Науәд әфсәрмәй дә разы хьуамә басудзин, ма хистәр!
Фәлә, стыр паддзах, рәстуарзәг, байхьус: бамбар мын ма рис дәр,
Мән дә чызджы уарэт нә судзы, мән әндәр мәт ис, дәхистән!

Зоныс, Индийи паддзахән рухс, бәллиццаг у йә бадән;
Зоныс, паддзахты бындартай нунәг цардәгас әз ма дән;
Систы ниннәтә быныскъуыд, ды сә зәххы хицау бадә
Էмә кьәләтджын дә фәстә ныр мәнмә кәй хауы радәй.

Нә, дә хорзәхәй, ныббар мын, дзырд әргом, әнәкьәм уарзын:
Ис дын нунәг чызг, Хорезмәй мой әркән дә чызгән — разы.
Фәлә уа сә дәлбар а зәхх, — нә, нә зәгъдзынән: «Хәлар сын!»
Исчи Индийи паддзах уа, — дарон кард әз та мә фарсыл?

Радт фәриәй дә чызджы моймә, тобә, чи фәнды йә курад!
Фәлә Инди у ма уәзәг әмә исчи ма йыл дзурәд,
Исчи сфәлварәд дә фәстә мән дә кьәләтджынәй сурәд,
Էмә раппәләд фәстәдәр, кәд хәрзбон нә зәгъа хурән!

Մս ֆալաբурդտ, ԲԻՆԶՅԻԳՏԱԻ ԿԻԶԺԻ ՏԱՄ ԶՅԻԿԿՈՒ ԿՈՒ ԴՐԻՏԱ, —
ՄԻՇԻ ՏԱԴԱԴ-ՏԱՄ ԽՅՈՒՄԻՅԼՏԱ ԶԱԽՄԱ ԿԱԼԺԻՏԻ ԿՈՒՐԻՏԱՄ:
ԿԻԶԻ ԵՄ ԶՈՒՄԱ ԺԱՐ ՆԱ ՓԱԿԱՏ, ԴԻՏԱԳ, ՆԱՏ ՄՐԱԺԴԱ ՐԻՏ ՏԱ!
ՇԱՏԳՈՄ ԱՓԵԼԺԱԽՏ ԿՈՓՐԱԶԳՅՈՒԶ ԵՄԱ ՆԱԼ ԱՐՏԿԻՎՏԱ ԴՅԻՏԱՄ:

ՄՏ ԻՆԱ ՆԱՄԻՆԱԻ ԿՈՒ ԲԱՓՏԱՏ, ՄԱԺ ԻՆԱ ԴՆԱԿԱԳ ՄԻ ՓԱՄԱԳՏԱ,
ՓԱԼԱ ԿԱԺԻՏԱ ԺՅՈՒՄԱԻՆԱ ՄՈՒ ԿՈՒ ՓԵՎԱՐԻՆԿՈՒ ՄԱԻԿԱԺԺ:
ՄՏ ՏՈՒ — «ԱԿԱՆՈՒ ԵՒ ԿԱԺԺԱՐ» — ՆԵ ՏԱՓՏ ԽՈՒԴԱ-ԽՈՒՐԱԻ ԶԱԳՏԱ:
ՄՈՒՈՒ ԿԻՐԻՆՈՒ ՆՈՒՅԿԼԺՈՒ ԿԻԶԺԻ ՏԽՈՒԴԱ-ՆԱՄԴԱ ԿԱԺԺ-ԿԱԺԺ:

ՐՈՒԶՅՈՒ ԺԵՆԺԻԶԻ ԴՐԱՄ ՓԵԳՈՒ, ԽՐ ԺՅ ՓԵԼԺԱՄԱ, ՓԱՏԱՐԻ:
«ԴԵՆՈՒ ՄԱՐԻՆԱԳ ԱՇԱԳ ԺԱՆ, — ԿԱՐԺ ԺԱՎԱՐ ԻՆԱ ՐԻՄԱՆ ԺԱՐԻ, —
ՓԱԼԱ ՓԱԺԶԱԽԱՆ ԻՆԱ ԿՅՈՒՄԱ ՆԻԿՈՒ ՆԵ ԴՐԱՒԺԱՆ ՄԱՆ ՄԱՐԻՆ!»
ԿԱՐԺԱԻ ԶԱՐԺԱՏԱՐ ՆԻՇԱՎՏԱ, ԴՐԱԺԺԱԽՏ ԿՈՒՐԽԱՄՈՒ ՄԱԼԻ:

ԴԻՏ ԿՈՒԺ ՆԱ ԿԱՆԻՏ, ՆԱ ՄԱԼԻՆ, ԱՐԺԱՄ ՄԴԻՏԱՆ ԿՈՒԺ ԿԱԽՏԱՆ?
ՇԱԻ, ԽԱՐԱԶԴՐԱԳԴԱԳ ԱՄԱՐ ԱԽԱՄ ՄԱՇԽԱՏՏԱԺԻ ԿԱԺԺԺԱՐ:
ՇԱԻ-ՄԱ, ՓԵՐՎԱՅՈՒ ՄԱՆ ԶՈՒՄԱԻ, ԿԱԺ ՄԱՆ ԽԱՐԱԶՆԱԳ ՓԱԺԶԱԽ ԺԱՆ:
ԵՄԱՆ ԿՈՒՎԱԺԿԱԼ ՄՅԴՈՐԺԴԱ ԿԻԶԺԻ ԽՅԱՐՈՒ ՇԱՏՏԻԺԻ ԴՐԱԽ ԺԱՐ:

«ԺԱՄ ՇԱՄԱՆ ՄԱՐՈՒ, — ՄԻՆ ԶԱԳՏՈՒ, — ԺՅ ՇՈՒ ՐԱԺԻՄՏ, ՇՈՒ ՏԱԻՄՏ,
ԽԱՏԺԻՆ ՄԱԽ ՄՏԱՄ ԺԱՆ ՐԱԶՈՒ, ԺՅ ՆԱ ԺՈՒԴԱՓԻԺԺԱԻ ԿԱԻՄՏ:
ԽՅՈՒՄԱ ԻՆԱԳՐԱԳ ՓԱՇԱՄՈՒՆ, ԶԻԼՈՒ — ԽՈՒՐ ՄԱ, ԿՅԱՎԱԻՆ»:
ԶԱՐԺԱՆ — ԺՈՒՐ, ՇՈՒՄԱ ԺՅ ՄԱՐԺ ԺԱՐ ՏԱՄ ՄԱՏ ՇՈՒԼԱ, ԿՅԱՐՏՏ ՆԱ ԿԱԻՆ:

ՆԻՏԺԱԳ ԱԶԱԺԺԱՆ, ԱՐԱԺԱՓԱՄ, ՄԻՇԻ ԺՈՒԴԱՆ ՓԻԺՈՒ ՐԻՏԻՆ...
ԶԱԳՏՈՒ: «ԽՅԱՇ, ՄԱՆԱԻ ՄՈՒ, ՆԱՄԱԺ ՆՈՒԺԻ ԲԱՏՈՒԺԺԱՆ ԺԱԽԻ ՏԱՐ;
ԱՇՈՒ, ԲԱՇԱԳՈՒՐ ԺԱՆ ԽՈՒՐ, ՏԱԳՏԱՆ ՆԻՇԻ ԽՈՏ Մ ՆԻՅԱՆ:
ՏԱԳ, ԱՅՅԱՐԴԱՆ ԳՈՒՐԺԻ ՐԱԿԱՆ ԺԵՄԱՆ ԺԱՐԺ ԲԱԼՇՈՒ ՓԵԼԻՏԱՆ»:

ՄԱԻԿԱԺԺ ՓԵԶԺԱԽՏԱՆ ՆԱԽԻՄԱՆ, ՏԱՐԳՅԼ ՓԵՎԱՐԺԺԱՆ ԱԺԱՐԱՐԱՆ:
ՏԱԳՅՈՒՐԺ ԱՏԻՏՏԱԺԺ ԽԱՏՈՒՆ ԲԱԽՏԱՆ ՓԵՏԽՈՒՏՈՒ ՄԱՆ ՓԱՏԱՆ:
ՓԻԼԱՐ ԱԶԱԺԻ ՓԱՏԵՒԱՆ, ԲԻՐԱՆ ՄԱՄԻԺԴԱ ՆԱ ՐԱՏԱԳ,
ՄԱԻՄԱՆ ԿԱԺԺ ԲԻԺԻՐԻ, ՄԱԺԱՄ, ԺԱԼԱՆ ԺԵՆԺԻԶ ԺԱՐ ՓԱԽԱՏԱՆ:

Науы сбадтыстәм, мә фәндаг алы наудзәуентәм дарын,
Дардыл денджызы тыгъады зилы, алы нау ысарын,
Фәдә, марадз зәгъ, йә фәд дәр никуы хурзәринән н'арын.
Әмә ме сафәг хумцауән уәд мә тәригъәдтә хъарын.

Рацыд аз, ниддаргь мыл афте, цыма ссэдз ма'йы уыд азы,
Фалæ фыны дөр йæ фенæг чызгæн денджызы нæ разынд.
Иугай аскъуымдысты ме 'фсад, ну сæ нал баззад мæ разы,
Афтæ бафæндыд хуыцауы æмæ 'ппæт зынтæн фæразын.

Дон-дон ленкэнын нмуугаг'тон, сурма рахызтэн маэ науэй.
Зардаэ знэт сырдау ысхэеддаг, ахуэ йе 'рдхэртэн агьдауэй.
Зэххэй арв 'астау маэ улы ничи нал уыди равадауэг.
Фалаэ карз хысэмэт адых у, лэг равадыл куы уа хуыцауэй!

Пу, Асма! ма баззад меңә, стай дыууе та ма цагыртә,
Уыдон бахызтой мә зәрде масты судзаджы цыгъ артәй.
Драхмә мисхал у, нә хуыстон чызгәй уый әмузә хабар дәр
Әмә 'рхәндәгәй дзыназын уыд йә иуәг хос мә парлан.

ТАРИЕЛЫ ФЕМБÆЛД НУРАДИН-ПРИДОНИМÆ

Արժաբ ԴոնիԲլ մա ֆաւԴաղ Դարժոն ու յախա՛ւ, յա՛մա ՏԵՈ՛ն.
Ափա՛ կաճձա՛խտի ճալաճա՛լի ռա՛յոն ճախա՛ր ճալաճոն,
Տոնա՛ աճաճա՛յ մա չարձա՛ Դարժ ա՛րխաճճաճա՛յ ֆալաճոն
Վա՛ մա յալ ճալժժաճն ֆալժա՛ր, ճախա՛ ճալաճա՛լ ա՛րճաճոն.

Վա՛ ա՛րխաճճաճաճն, ճա՛ ճախա՛մա ճալա՛ Դա՛ղա՛րա՛ ճա՛ կաճժա՛ն.
Վալաճժժժ ռալա՛լ ճաճն, յա՛նաճճա՛ն, ա՛րֆ կա՛խտի ճա՛նալ յա՛կաճա՛ն:
Չաճճա՛լ մա՛ր ճաճա՛ր կա՛յ յա՛ ճա՛լաճ, յա՛լ ա՛րաճա՛լ յա՛լ, ա՛րա՛ ճա՛ն.
Վալա՛ ճաճաճաճաճաճա՛յ մա ճաճա՛լ ա՛մա ճաճա՛րա՛ ճաճա՛լա՛.

Ճա՛ր ֆաճաճ, ֆաճաճաճն — յաճա՛ ճոնա՛լ ճա՛ ճաճա՛ ճաճա՛լա՛,
ճաճա՛ ֆաճաճաճ յաճ, ճաճաճա՛լ տա՛ ճաճաճաճա՛յ յա՛ ռաճա՛լ.
Կա՛լա — ճաճ ֆաճաճ, յա՛ յաճա՛ ճաճա՛ կաճաճա՛ ճաճա՛լա՛;
Դաճա՛լ յա՛ ճաճաճա՛ ճաճաճ ճաճա՛լ, աճաճա՛րա՛ն ա՛մա ճաճա՛լա՛.

ճաճա՛ ճաճաճ-ճա՛ աճաճաճա՛լ, յա՛ր մա՛ն յա՛, յա՛նա՛ ճա՛ յաճա՛;
Կաճ, ճաճաճ ճաճաճա՛լ ճաճա՛, կաճա՛ ճաճաճաճա՛լ ճաճաճա՛.
Ճաճա՛ն մա՛ ճաճաճաճաճա՛լ յաճ: «Ա՛լալ, ճաճաճա՛ ֆաճաճա՛ր կա՛,
ճաճա՛, ճա՛ յա՛ ճաճա՛, ճաճա՛ ճաճա՛ տա՛ ճոնա՛լ ճաճաճաճա՛.

Ճա՛լ, յա՛ ճաճաճաճա՛, յա՛ ֆաճաճ յա՛լ մա ճաճաճա՛ ֆաճաճա՛ ճաճ,
ճաճա՛լ աճաճաճն, յա՛ ճաճա՛ ճաճա՛ կա՛ ճաճա՛ն ճաճաճա՛.
«Ճա՛ ճա՛, — ճաճա՛ն ա՛մ, — ֆաճա՛-մա, ճաճա՛ ճաճա՛ն կաճա՛, ա՛րխաճճաճ?»
Սա՛լ ֆաճաճ, մաճա՛լ կաճա՛ ճաճա՛, — ճա՛լ յա՛ն ճաճաճա՛ն, ճաճա՛ն ճաճ.

«Մառն տալմ ծաւաճէտագ, տաբս ստըր քաւաւաւն! — չաղտա,
Մաճը քոս, մա քոր, քաւաւաւ մալ մարց մա չարժաւաւ նաւագտա: —
Շաւա ծոմաւաւտա՞ ստ չաղտա, մա քաւաւաւ քաւաւաւաւ, չաւաւաւ,
Տոքա քաւաւաւ սա քաւաւ: մաւա — չաւաւաւ, չաւաւաւ — մա տա».

«Քաւաւաւ ծաւաւաւ, քաւաւաւ, — քաւաւաւ 'քաւաւաւաւաւ քաւաւաւ, —
Տաւա, չաւաւաւաւ յա 'քաւաւաւ քաւաւաւաւաւաւաւ չաւաւաւաւ:
Քաւաւաւ չաւաւաւ յա, քաւաւաւաւ մա քաւաւաւաւաւաւաւ յա քաւաւաւաւ.
Աւա յաւա քաւաւաւ յա 'քաւաւաւաւաւաւաւ, չաւաւաւաւաւ, քաւաւաւաւաւաւ.

Մա 'քաւաւաւաւաւաւաւ յա չաւաւաւաւաւաւաւաւաւ քաւաւաւաւ:
Քաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւ, յաւաւաւ լաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւ,
«Շա լաւաւ? — 'քաւաւաւաւաւաւ, — քաւաւաւաւաւաւաւաւ յա չաւաւաւաւաւաւաւաւ?»
Քաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւ, յաւ.

Քաւաւաւ: «Մա 'քաւաւաւաւաւ, յա չաւաւաւ, չա լաւաւ լաւաւաւաւաւաւաւ,
Ու, քաւաւաւաւ, յաւաւաւ — յաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւ.
Մա չա լաւ.
Մա յա յաւ.

Քաւ.
Ուաւ.
Աւա լաւ.
Քաւ.

Քաւաւաւ, լաւ.
Քաւ.
Քաւաւ — մա լաւ.
Քաւ.

Քաւ.
Քաւաւ — 'քաւ.
Աւաւ.
Մաւ.

Եւմէ Բախիշտէն ձմարսէն ալիտաղձ ՏակձաԴաԽմէ Նաւիւ,
 Զաղտոն: «Բաւաճնձնտ, ԻսԽաճնտ մեմէ ձաղձԽանիւն, Դաւիւ!»
 Միւն ալտաճճաթէի կարձէ Տաւաթի մէ ՆիԽմէ Դաւիւն.
 Էձ Խաթրէ կձնի մաճիճն Դարձար Դաւնոնտ ձաղձաւիւ.

Միւ կու Նիճմէ սէ 'րԴարձոն, աճ կու ՐաԽճիճնկոյ մաթէի
 Էմէ Խաւոնտ մէ Րաւ սէ 'ֆաճ ԲաԲաԴիւն ձմարձէ;
 Փիւ Դէ ֆիւրտիմէ Դաճաճաղ Դարձա իէ 'ԽարԴար ձաւաթէի
 Էմէ, աճաճաթաւ, կաթի մէ 'րԴաւ, Տաւաթի մարձաթէի.

Էձ սէ Մաւարմէ ֆաճԽաթն, ֆեճոն, ֆերտիւտիւ սէ կարձէ,
 Նաւ սմիճաղ ճն, իէ Դաւաւն տոԽմէ տաղձաճն մաճարձաւ.
 Լաճոն, Տաւ աճաւ, Րաճա սէ 'ֆաճ, տոԽաճն, աթրէ,
 Նիւտէ իէ 'րԲալիաֆիւն Նաւ, ոթիւ ՐաԲիւրսիւն ձմարձէ.

Նաւիւ աԽաթն, սէ ֆաճաղ, մէ 'րԴաւ Դաւիւն 'ֆաճ Դարձոյ;
 Րաճի ճի աճնիւ, ձաղմաթի — ֆաճ ԽիւլԴիւմիւրԴաթի կաճոյ.
 Կոճոն ալիւրԴաւ ճիւճԽիւտէ, ձարձէ մէ 'ԽարԴարԴիւ Դարձոն;
 Միւ Դար աճաթիս ձաճիս, Տաթիւ ֆաթիւ Դար մէ ֆաճոն.

Նաւմէ 'րԲաֆաթրէոյ աճնոթի «Տարձմէ — ճիւլ, մաթիւ միւ!» — ձաղտոն,
 Դոն սմիճաղ ճն ալաճաթի, սէ 'րձա ճիւճաթի Նիճաթիւ,
 Էձ ֆաւրաւն — կու ֆեճոյ, աճ մէ ճաղարտի Նիճաթիւ,
 Տաթի Բաճաճաթի ֆաճն աւմէ սէ 'րձաւաթն Նաւաթիւ.

Նիւ, Իսթիւ Խիւճաւ ձաճաթն, աւ իէ Րաճիւն Դէ Րաւ;
 Մէ ձաղ իէ 'րԴաճաթն Դաճիւ, — տաճէ տաղ Րալսի ֆաւրաւն!
 Փաթն, Բաւաթն, — սէ Տալտ կաճ իէ Բաճաւա Դաւաւն,
 Կաճ իէ ֆաթաթի սէ մարձի ճաթէ, ձաթէ մաթի!»

Միւ Տաղ ձաթն մէ աճն աթէ ֆաճձն, աւմէ ձաղտոն:
 Բաթն, Բա, մէ Խիւ, — աճաթաթի: ֆուրձ Նիւն 'Դաթի տաղ ճն,
 Տաւաւ, Տաճաճն աւմ, ճէ, աճ ձաղ: «Մէ ֆիւլաթի Նիճաթն!»
 Նիւմէ ճէ ձաթի Նիսթիւն ալիտաղձ Բաւաճաթն մաթ Բոն!»

«Чи дән» — ма мә бафәрс — загътон Мулгъазанзары паддзахән. —
Алцы базондзынә, багъәң, фадат амондзәни махән.
Дзуры: «Фехъуса — кәд уыдзән — ләг әхсызгон хабар ахәм!
Айс мә цәрәңбон дәхицән царды фидары гәнахән».

Уыд кынаңгәгәмау йә сахар, фәлә мәңнә цыма стьалы.
Ие 'фсад ракалдысты ниугә, уынгты къухбакәңәң нал уыд.
Чи сә февналы йә рустәм, чи сә судзгә цәссыг калы,
Чи сә паддзахән йә гәрзтәм хъавгә пьакәңнәмә 'вналы.

Кад, ләтгәд кәңнәңей, шинәй уәд цы фәрәзтой мәңнәң та!
Загътой: «Демә нәм әрхастай уалдзәг — худгәбыл, әнәнтау!»
Федтон рух сахар, цы федтон — райдзаст, зәдбадәң дзәәнтау,
Дарәс адәмыл — дарибыд, — ирд, әрвәрдынау, тәмәнтау.

ТАРИЕЛ АХХУЫС КАНЫ ПРИДОНАЕН

აჲპუ რადაბაჲ, ფაჲაჲსთჲომ ამაჲ ჲე 'ფსურგჲыл та уайы.
Наута, чематаჲ цаჲტაჲ сты, зилы, ჲე 'ფсады нымаიы.
Цин, იმფსაჲტაჲე у ჲაჲ баკას, уდ ჲაჲ уაჲგჲთ კონაჲი რაიы.
Байхჲუს, რადзурон — кумд хაჲყд ამაჲ базонаი დომბაიы,

Мაჲა 'რბაბრსიჲ ფიდგულაჲ; уайыჲი таიხჲათაჲ მაჲ цаჲსыл.
Ме 'რდამ ასტ чемаიы фенкჲუისტ, семаჲ бацыдთაჲი фыдхაჲსთ;
Уыцы ну пѳелфაჲი цаჲგარმაჲ, фатау, батахთაჲი саჲ რაჲзты,
Ну дзы сфаჲлдаჲთი მაჲ цаჲფაჲი, нууыჲი, რას, цыма, сылтаჲ сты.

Рავდჲ ფაჲაბურაღთი ჲაჲ ჩჲილმაჲ уაიჲთაგჲდ чемათაჲი ანაჲარაჲი,
Цыლაუ დონდჲიჲы ныззылди, бабын, დაჲლუაჲი ნыдარაჲი.
Лидыჲიჲი ინიჲათაჲ ფაჲსტაჲმაჲ, ну саჲ ნალ уыდის ჲაჲ სარაჲი.
Систы, чи მაჲ уыდა, уыდონ уაჲდ მაჲ კოიგაჲნაგ ჲუызარაჲი.

Дон-дон баჲყჲტ ამაჲ სურჲლ уაიы ჲნაგ ჲაჲ ნიხმაჲ თარაჲი,
Ныр ჲაგაჲი-ღაგმაჲ კარდთაჲი ხაჲს დოჲы 'ნაჲარ ჲჲარუ ჲჲაიჲთარაჲი.
Аმაჲ ბაირაღი მაჲ ჲარღაჲ მე 'მუდ ჲოთჲხდარ ამგარაჲი:
Талм уыდ კონაჲი, ჲურ — фидыцаჲი, კარჲ, იჲნაჲტ დომბაი — აჲსარაჲი.

Равჲი ჲე სჲჲაჲლსარ ფჲრტიმაჲ таჲტ ჲაჲ ფიდაჲ 'ფსიჲმარ ბაჲხჲლ,
Уы სე цонგდჲაგჲდაჲი არისა, уაიჲთაგჲდ саჲმბიჲლდისთы ჲაჲხჲლ.
Ныр ჲაჲ уაჲარ у ჲაჲ ფიდგულ ამაჲ ჲჲაჲლდჲაგაჲი იჲდაჲხი.
Цინაჲი ბაირაღისთы ჲე 'ფსად, се ჲნაგ კჲაჲხთы быნ уაჲარგჲы.

Йе 'фсад хэуджы лыгъд фæкодтой, мах сæ карды комæй айстам;
Иу сæ не 'рлаууыд нæ ныхмæ æмæ знаджы сахар байстам,
Æмæ хæзнадæтты дуртæтæ дуртæй батыдтам, ныссастам,
Лал, налхуыт-налмас, зеринæй мах уæззау æргъæмттæ бастам.

Æмæ сæвæрдта йæ мыхуыр Придон сахары хæзнатыл,
Æмæ уацайрæгты 'ркодта, нæу зын бамбарæн — цы кадыл.
Уымæн йе знæгты йæ тугмæ бантыст бафхæрын æгъатыр.
Мæн дзæнæты талм ысхумдтой, — хурты хурвицыц багъатыр.

Мулгъазанзаны бæрæгбон кодтой худгæбылæй адæм, —
Уыд ныхкъуырл фыдгулы фендæй цин уæлдай æхсызгон, адæм.
Алы 'ппæлæн ныхас кодтой Нурадин æмæ мæ кадæн:
Уый сымах фæрцы, дам, асаст се 'хсар уытæппæт æфсадæн.

Нурадины 'фсад ысхумдтой мæн паддæхты паддæх кадджын,
«Мах — дæ пагъартæ», — мын загътой æмæ уыд сæ цин мыдаджджын
Фæлæ 'нкъард цæстытæй кастæн, — уарди нал уыдис йæ гаччы;
Мæн цы рис æвдæртта, уымæй уыд уæлахизы цин хъадджын.

ՔՐԻԴՈՆ ԴՅՐՈՒ ՆԵՏԱՆ-ԴԱՐԵԴՋԱՆԻ ԽԱԲԱՐ

ւրաճին տա ճին իւ թոյ մեմա լուսնային ճիւղօքով;
Իւ ըն ճոյնով Երեւանի լոյս լուսնոյ ճիւղով ճիւղով;
Քրիճոն ընճով, իճ նախ ընճ, ճիւղով տա, ընճով;
«Քրիճոն ալ ճիւղով ընճով ընճով ընճով ընճով».

«Մեճ ըն ընճով?» — ճիւղով ըն, ընճով: «Քրիճ, մեճ ըն, — ճիւղով, —
Արեւ ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով, —
Դոն — ընճ, ընճով — ընճ ընճով մեճ ընճով ընճով ընճով, —
Քրիճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով».

Տիւղով ընճով ընճով ընճով ընճով, ընճով ընճով ընճով;
Քրիճ, ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով;
Քրիճ ընճով ընճով, ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով;
Քրիճ ընճով ընճով, ընճով ընճով, ընճով ընճով ընճով.

«Քրիճ ընճով ընճով, — ընճով, — ընճով ընճով ընճով, — ընճով;
Դաճ ընճով ընճով ընճով ընճով — ընճով ընճով ընճով;
Քրիճ ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով,
Քրիճ ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով».

Քրիճ ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով;
Քրիճ ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով;
«Քրիճ, մեճ ընճով ընճով ընճով, — ընճով, — ընճով ընճով ընճով»,
Քրիճ ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով ընճով.

Үәнтә: 'хон дыз-дыз ныккодтой, гье, мыл аталынгы бәстә! —
Уыцы 'рвон уардым, зәдау, җимыст, кәс, зәгъын әрмәстдәр!
Зәгътон: «Байяфон сә хуамә, уәгъды ма сафон мә рәстәг»;
Дарын ме 'фсургъыл мә зәрдә, — фестәнт цагъартә цәргәстә!

Бах фэцагайдтон, амхузон хямыл базмалыд, нинкбуести,
Уадиц ме 'фсургы кхэхты хьэр былмэ цагьартэм ныхьхбуести.
Амэ стахынэвонг чема, маргьау, улаьнтыл куы сыстид;
Агахт рухскалгэ зэрин хур, зэрдэ басыгди, фэрысти».

Хуымстон паддзахы ныхæстæм æз цъæхартуадзгæ кæронмæ.
Саргъæй расхъунуттон, ныххаудтæн зæххыл, удисгæ, дæлгоммæ,
Рустыл тугæмхæццæ уади цæссыг, — нал касти мæ коммæ;
«Уыцы талм бæлас — мæ мæтаг, — загътон, — амæлæты бонмæ!»

Джихэй базади маэ фысым, мардау, афелурси уалид;
Арт ыл бафтыдтон маэ мэтэй, бур, мыдадз цырагъау, тади;
Цассыг фемэхсти, йаэ рустыл ирд цэппузыртэй журади;
Ныфс, зардэте мын эвэрдта, рыст, маэ тэригъэдэй 'руади.

Оххай-гье, заггье, дам, ме 'взаг уый фыдбылызæн цы скарстæ!
Загътон: «Раст куы дæ, дæхи мун уæд цæмæн æфхæрыс карз та?
Уыцы мæйæнгæс чызджимæ мах нæ кæрæдзи куыд уарзтам,
Уый дын радзурдзынæн, нугæр амонд мæн дæуыл ысбаста.

Амае ракодтон мае хабар аз мае халаран жанкърдней.
Загъта: «Уый фелтау куы фенис Нурадин-Придоны мардей!
Ды мае бэрц уеззæгмæ 'рцудтæ — Индостаны паддзах дардей,
Хъуамæ къæлæтджыны бадис, раис, кадимæ дæ цардей!

Фалæ стыр хуыцау кæй бара талмыл, — фидныцы беласыл,
Тагъд йæ æрджæйæ дæр уымæн масты судзгæ фат ыласыл.
Уый нын раканы йæ хорзæх æмæ дудгæ зыны, тасы,
Не 'нцой балæугæ, нæ уадзы мах фæрæднийын, фæтасын.

Мах цацсыгдзастай фастема Мулгъазанзарма цыдыстем,
Уым ма хэргэнэгэн загтон: «Ды маныл мэтэй фэрyste.
Иу, ды мын зонис ма сагъес, ды — ма нунег ныфе, зеххыстэн!
Хион-хионау анузма ды ма зардэма ныххызтэ.

Уэдэ иу хорзы мын бацу ама макум 'ркэ фэсмон дэр:
Тагъд мын де 'ххуысы сэр бакен де 'хсар, де 'рхъуыды, дэ зондэй!
Загъ, — куыд фэрвэзон, цы хуызы ацы дудгэ фыдтэй, сонтэй? —
Уый куы не ссарон, — йае мэтэй судзгэ бастаелдзынан сонтэй!»

Нурадин заггы: «Хуыцауагъ аз хуыздар амонд цы курон, —
Номдэйд Индийа мэм 'рыфтыд хурты курон дэг — цыкурон!
Уый цай бэрц кад у ма бестэн, ууыл бирэ та цы дзурон!
Аз — анузонма дэ цагъар, — сомы нны давы цурон.

Мулгъазанзарыл сә фәндаг дарынц алы бәсты наутә,
Алы диссаджы хъуылдәгтә, алы сусәг-әргом цаутә;
Фенам, бакәсәм, — фидудән, судәгә сагъәсән әвгъау дә:
Хос, хәрзамонд дын дә удән ам куы сныв кәнид хуыцау дәр!

Наутил, чематыл файнәрдәм адәм арвитәм фәдисы:
Умы рухс май ма кәд искум искәй бафтыдтанд дисы.
Хъуылдәг базонәм ләмбынәг, — хъәц зехсарджынәй дә рисыл:
Иам, бонитгәлау, уавәр цины, сагъәсы цәдисы».

Нурадин-Придон әрсидтис чема, наутәрджытәм уайтагъд:
«Фесәфт иу рәсугъд чызг, хъуамә дөнджытыл әрзилат, — загъта, —
Уый — иә уәзәтән — йае мәтаг, цин ын басгуыхут сыхмах та.
Ам уә ма фенон — әнәстәрст искум иу къуым дәр ныуагътат!»

Алы наулаууәсны хъуамә уат уәлдай къәрццхъус уә балцы:
Уый куыд уыдзән әмә чызгәй мачи ма фехъуса мацы.
Уәгъды барухси ма зәрдә, ныфе әгәр раджи ма бацыд;
Уыцы рухс цин мын ма риуы ныр әфсармы хъама садзы.

Մառն Կսբադին կոճա Քրիճոն ըրաճ քաճաքաճաճ Կսնաճ
Յաճաճ: «Ո՛ր Կճաճաճոն, իճ Կսնոն, իճ Կաճ քաճաճաճաճ — Կաճն:
Ոճաճաճ Իճնաճ քաճաճ Կաճ, Կաճաճ, — իճ Կաճ քաճաճաճ Կաճն,
Մաճ Կաճ քաճաճաճաճ, — իճ իճ Կաճ Կաճաճաճաճ Կաճաճ?»

Քաճ, Կաճ Կաճաճ Կաճոն, Կաճաճ Կաճաճաճ իճ Կաճաճ քաճաճ Կաճաճ —
Աճաճ Կաճաճաճաճ, Կաճաճաճաճ, իճաճ, Կաճաճաճաճ, Կաճաճաճաճ.
Ոճաճ իճաճ, Կաճ, իճ Կաճաճ Կաճաճաճ Կաճաճաճ, Կաճաճ.
Քաճաճաճ Կաճաճաճ իճ Կաճաճ, — իճաճ Կաճաճաճ իճ Կաճաճ.

«Ոճաճ իճաճ, — Քրիճոն Կաճաճ, — իճ Կաճաճ Կաճաճ, —
Ոճաճ, Կաճաճ իճ Կաճաճ, Կաճոն Կաճ իճաճ Կաճ Կաճաճաճ, իճ Կաճաճ,
Կաճ Կաճ իճ Կաճ Կաճ, — Կաճն, Կաճ իճ Կաճ Կաճ Կաճաճաճ,
Կաճաճ Կաճաճ իճ Կաճաճ Կաճաճաճաճաճ Կաճաճաճ!»

Կաճաճ, իճ իճ Կաճաճ, Կաճաճ — իճ իճ Կաճաճ իճ Կաճաճ, —
Կաճ իճաճ Կաճաճ իճ Կաճաճաճ իճ Կաճաճաճաճ Կաճաճ.
Կաճաճաճ Կաճաճաճ իճ Կաճաճ, Կաճաճաճ Կաճաճաճ իճաճ.
Յաճաճ: «Ո՛ր Կաճաճ, Կաճաճ Կաճ իճաճ Կաճաճ, Կաճ Կաճաճ?»

Կաճաճ Կաճաճաճ Կաճ Կաճաճաճ, — իճաճ Կաճաճ Կաճաճ իճաճաճ;
Աճաճ Կաճաճաճ Կաճաճաճ իճ Կաճաճաճաճ իճաճաճ.
Ոճ իճ իճաճաճ Կաճաճ, իճ իճ իճաճ իճ Կաճաճաճ, — իճաճ Կաճ, —
«Ոճ — իճ Կաճաճաճ, Կաճաճ Կաճ իճ իճաճ, իճ Կաճ իճ?»

«Ո՛ր Կաճաճաճ Կաճ Կաճաճ իճ, Կաճ Կաճաճաճ Կաճաճաճ,
Կաճաճ, — Կաճաճ իճ, — Կաճ իճ իճ Կաճաճաճաճ իճ Կաճաճ.
Կաճաճ Կաճաճ իճաճ, — իճ իճ Կաճաճաճ իճ Կաճաճաճ?
Կաճաճ, իճ Կաճաճ, Կաճաճ իճ իճ Կաճաճ, իճ Կաճաճ.»

Ոճաճ-Քրիճոն Կաճաճ Կաճ իճ Կաճ Կաճաճ իճ Կաճաճ;
Կաճ իճաճ Կաճ իճ Կաճաճ Կաճ, Կաճաճաճաճ, Կաճաճ;
Կաճն, Կաճ Կաճաճ իճ Կաճաճ իճ Կաճաճաճաճ, իճ Կաճաճ,
Կաճ Կաճ, Կաճաճաճ իճաճ, իճ Կաճաճաճաճ Կաճաճ.

Придон рацыди мæ фæстæ, бæстæ баталынг нæ куыдæй.
«Цæй хæрзбон», — зæгъгæ, мыл атыхст, хайджын — ме стыр хъыг, мæ фыдæй!
Ног та 'рхæндаггай ныккуыдтой адæм уый фенгæ, бæгуыдæр:
Ниугæ баззад, цыма мæнæ фырт фæхицæн ис йæ фыдæй.

Дарддæр ацыдтæн, хæтын та, зилы дунейы кæрæтты;
Къуым нæ ныууагътон æнæсгæрст никум сурыл æмæ дæтты,
Фæлæ, марадæ зæгъ, нæ фæци чызгæн фембæлæг йæ фæдтыл!
Æмæ схæддæг дæн, фыдмæст мын мисхал удæнцой нæ дæтты.

Загътон: «Дарддæр ма мæ фæндаг уæгъды денджызтыл цы дарон?
Мæнæ сырды 'хсæн мæхицæн хъæды удæнцой ыссарон.
Æз Асматитæн: «Фæфыстат удæй бирæ дæр ма хъалон,
Æмæ не 'мбæлы, симах ма хъæды хъызæмарæй марон.

Ныр фæфардæгут, ыскæнут исты 'ндæр сæрфат уæ цардæн,
Кæд мæ судзаджы цæссыггай хайджын нал уанккат дарддæр».
«Ма зæгъ, — дзурынц мын, — нæ уыздæн уæд нæ уды сæгъæс кæддæр,
Бар нын радт æмæ кæндзыстæм демæ цин дæр æмæ 'нкъард дæр!

Макум ма 'рихуæд, тызмæг ныл афтæ рахæста нæ хуынау,
Æмæ мауал уынаæм немæ дæу дæ саулохыл, нæ хицау.
Ды — нæ хурзæрини, æнæ дæу махæн ницы у нæхи цард!»
Хатт дæм худгæ дæр фæкæндæн амонд, — цасфæнды дæ лилза.

Афтæ баззæдысты мæмæ, тынг мæм бахъардта сæ лæгъзтæ.
Гæ, стæй адæмай, — куырм уыгау, — иппæрд нунæггай æмбæхстæн...
Æмæ, се 'мзæринау, сæмæ цардтæн сæг-сæгумттæн, сæгътæн,
Дард, æдзæрæджы мæ сæгъæс кодтон атагътæн, хæхтæн.

Ацы стыр лæгæт сæхицæн ам домбай уæйгуытæ скъахтой.
Хæст нын бацайдагъ, бæргæ сæ кардæй карз тохы фæцагътон,
Фæлæ уыдон дæр сæ быныл мæн æнæ цагъар ныууагътой
Æмæ ме 'намондæн ноджы марг мæ зæрдæмæ ныттагътой.

Դե, սեփեփ փափափ մափա փարփափ-մարփա 'խափ փափափ;
Կափ փափ սափափափ փափափափ, փափ փափափափ մափ փափափ.
Մափափ փափափափ փափափ փափ, մափափ փափափ փափափափ?
Քափ փափափափ փափ փափափափ, փափափ փափափ փափափափ.

Սափ սափափ 'փափափ մափ փափափափ, սափափ փափափափ սափափ.
Սափափ մափ սափափափ փափափափ մափ, փափափափ փափափ, սափափ.
Սափ մափ փափափափ մափ փափափափ մափ փափափափ փափափափ.
Մափ մափափ փափափ փափափափ! Փափափ փափափափափ փափափ.

Փափափ փափափ, փափափափ փափափափ 'փափափ փափափափափ,
Փափափ փափափ փափափափափ փափափ, փափափափ փափափափ.
Փափափ փափափ փափափափ փափափափ փափափափափ փափափափ
Փափափ փափափափ փափափափ փափափափ փափափափափափ.

Փափափափ փափափափ փափափափափ, — փափափափափափ փափափ;
Փափափ փափափափափ փափափափափ փափափափափ փափափափափ.
Փափափափ փափափ, փափափափ փափափափ փափափափափ փափափ.
Փափափ փափափափափ փափափ, փափափափ փափափափ, փափափափ.

Փափափափ փափափափ փափափափափ Փափափ, փափափափ, փափափափափ:
«Փափափ փափափ փափափ, մափափափ փափափ փափափափափ փափափափափափ:
Փափափ, փափափ փափափափ փափափափափ մափափափափափ, մափափափ.
Փափափ, փափափ, մափափ, մափափափ, — փափափ փափափափափ փափափափափ.

Փափափափ փափափ: «Փափափ մափափ, մափափափ մափափափ փափափ;
Փափափ, փափափափ փափափափ, — փափափափափափափափափափափափ.
Փափափ-մափափ փափափ, փափափափափ, — փափափափ փափափափափ փափափափ, —
Փափափափափ փափափափափափ, սափափափափափափափափափափափափափափափ.

Փափափափ, փափափափ փափափափափ, — սափափափ փափափափափափափափ, —
Փափափափ փափ.
Փափափափ փափ.
Փափ.

Մեծե, հիւս-մա մեմ, յաւ կանոնի հոս, երկարեց յոհոս թաւոնեյ,
Բայհիւս մին խտի, մե ճարճիլ հիւսի մա երկար թոնոնեյ:
Յոն, յա երկարեց յոնի ճիւղի ճիւղի ճիւղի, ճիւղի ճիւղի,
Մեմ ճիւղի ճիւղի մա ճիւղի, երկար ճիւղի մա երկար:

Մարտի փարսի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի:
Ճիւղի-ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մի, ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի, —
Մե 'մեմ, ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի:

Մարտի փարսի ճիւղի, — ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի փարսի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի — ճիւղի ճիւղի!»

Մարտի փարսի: «Ճիւղի, ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի, ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի!»

Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի, —
Մարտի ճիւղի, — ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի, ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի!»

Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի:

Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի,
Մարտի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի ճիւղի:

Хъэзмә чи рауад йә фәдыл? — Уый, Асма, мәгуыр, — дзыназы,
Куы йә зонгуытыл әрхауы ннугә ләппуйән йә разы,
Зәгъгә, тагъд, дам, әм арыздәх, чызг йә хъуыры цъар ивазы.
Ләппу: «Хорз, мә хо, дәхицән ма кән додойә уәлдай зын.

Бабыхс ну чысыл, тындздынән әз әвәстиатәй ардәм.
Ацу, хъахъхъән әмә ләппу цоплай мауал кәна дарддәр.
Мәй, дыууә мәймә зындзынән, кәна, зонут-ну әй мард дән,
Фәлә ма зәгъут, — симахыл искуы рацауон мәнгардәй».

АВТАНДИЛ ԵՐԵՅԺԵԽ ԱՐԱՎԻՄԷ

ապւս լաթաթայ, ին րստլ լսսսց տղեմալլալլայմ
Էմա ֆաւդալլ ին ֆալալ Խլլոն արալրոնաւ չալլ;
Բալալ սլալալ իս, ԿԽԽոմալ, տղալ Խալալալ սլալալ սալլալ.
Ալլալ Բալ, Խալ, Խալալալ, ալալ ֆալալալալ լալալալ Խալլալ.

Մալալ ԽԲալալալ իս, ին Խֆալ լալալ Խալ ինալալալալ, ալալալ;
Բալալ, Բալալալ ին, սալալ Խալալ լալալալալ Խալալալ;
Մալալալալ լալ Խալալալալ Բալալ ին Խալալ Խալալալալ;
Խալալ, ին սալալալ ֆալալալալ ալալ ալալ Բալ Խալալալալ.

Քալալ, ին Խալալալ ինալալալ, Խալ Խալալ Խալալալալ Խալ,
Մալալ լալալալ Խալալալալ Բալալ ալալալալալ ալալ.
Լալալ: «Բալ ին լալ Խալալ, ալալ ֆալալ ալ լալ Խալալ?
Ավալալ լալալ, լալալ ալ ինալ ֆալալալալալ ինալ ալալ!»

Ին Խալ, ին Խալալ Խալալալ Ավալալ Խալալ, ալալ;
«Ա, — սալալալ լալ! — Խալալալալ լալալ ալալ Խալալալ ալալալալ.
Խալ Խալալ Բալալալ ալ, Խալալ ալալալ, ալալ սալալալալ ալալալ;
Քալալալ Խալալալ-Խալալալ ալալ Խալալ ալալալ ալալ.

Լալալ Խալալալալ Բալալ ին Խֆալ, ին Խալալալալ սալալալ,
Էմալ ԽԲալալալալալ ալալալ սալալ ալալալալալ ալալալ.
Խալ, ալալալալ Խալալ ֆալալալալ սալալալալալալալալալալ.
Ալալ Խալ Խալալ Խալալալ, ալալալ ինալ Խալալալալալալ Խալալալ.

Хьусы спаспеты ныхасмæ Шермадин — æмыр, æнæсым.
Уыцы хуры, дам, ыссардтон, фæлæ бавæрстон цынаэ зыи!
Тариелы коймæ щæссыг ризы йæ 'рхæндæг хъæлæсы:
«Нæу мын мур уæлдай, — æнæуый бадон галуаны, гъе, къæсы!»

Шермадин дæр ын лыстæггай уæд сæ хабæрттæ фæдзырдта:
«Æз ныссусæг кодтон д'ацыд, хъуыддаг ну лæг дæр нæ зыдта»,
Спаснет æхсæвы йæ фæллад уым адджын фынай фæсырдта;
Фæстад райсомæй, фæрæсти, — хæхтыл хур йæ был куы скъуырдытæ.

Фынгыл не 'рбадти, цæугæ уал, исдуг йæ стонгыл фæхъæндзæн.
Шермадин, кæмдæр, йæ разæй цины уацхæссæг фæхæццæ.
Лæппу 'ртæ бонцауæн атахт, — уыд дæс бонцауы цы дæрддзæг;
У' йæ цинты цин домбайæн хурты хурзæрин тынуæццæ.

Шермадин Ростан-паддзахæн Автандилы номæй загъта,
Загъгæ, де спаснет ныхкъуыр у, йæ 'фсад де 'вастæй ныууагъта;
Фæлæ сайраг уыл, — йæ уд ын уыцы барæджы мæт къахта,
Ныр зæрдæнцойæ дæ бæстæм ног æрбавæрдта йæ къах та.

Ростеван паддзах фæхудти, цинæй барухсис йæ зæрдæ.
Шермадин дæр та йæ разы ног фæуæндонн, фæцæрдæг:
«Спаснет сæфт барæджы ссардта, тагъд фæзындзæннис йæхæдæг»,
Ростеван загъты: «Уæ паддзах гъеныр нал уылдæн æрхæндæг!»

Бацыд, барухс кодта лæппу Тинатинæн дæр йæ зæрдæ:
«Раздæхт не спаснет, æрхаста цины, диссаджы хабæрттæ».
Чызгæн акалдта йæ цæсгом, ирд сæуахсидау, цæхæртæ.
Шермадинæн дын æнæвгъау бирæ ракодта лæвæрттæ.

Хъæлдзæг абадтис йæ бæхыл Ростеван — сæрхъал, сæрыстыр,
Автандилы размæ рацыд, — кад у спаснетæн бæгуы стыр.
Раст, фыдау æмæ хъæбулау, уым кæрæдзийыл тыхстысты.
Семæ — галуаны уæздæттæ, — цинæй, растуытау, уылдысты.

Ростеван-паддзах кувд баввахс, афта 'гьдауджын ләппу 'рфистәг.
Арфә ракодта, фыдау ыл атыхст райгондәй йә хистәр.
Галуан барухси сә цинәй, калың рух таман йә систә,
Алчи байрадис, әмбойны атар, — атадысты ристә.

Спаспет — домбәйтты домбайдәр кодта хурты хурән арфә;
Лал, хьырмаз былты фәхудтәй айсәфт сагыәсән йә тар фәд.
Чызг алдзән рухсәй әрттывтә, уәд цәй сәраппонд, цәй алфән?
Уый зәххон цардән нә райгуыр, райгуыр рухстауәй уәларвән.

Куывд нәртон ысцәттә, галуан бадың изәрмаә минасы;
Ростеваны зәрдә райы — Автандилы уындәй расыг.
Мит — сә нуы сәрыл, нинә ирд сәууон әртәхы хьазы,
Уарың, драхнәтау, сыгьзәрин, налдәр ауардың алмасыл.

Минас балхынцис, йә хәдзар алчи дзагармәй әрфарста.
Паддзах йә 'мәртимә дарддәр бады, бацайдагь ныхас та:
Ләппу радзырдта — йә балцы зын цы бавзәрста, кәм бастад,
Уыңы барәджы цәссыгвәд уый цы уәзгуытәм фәхаста:

«Дис уәм ма кәсәд, — йә коймә бафта 'нкъард сагыәс мә удыл:
Хур зәгьгон әмә уәларвы хур дәр уый хуызән нә худы.
Ууыл чи нә кәна 'рратә?! Уымә кәс әрмәст, — тахуды!
Фәлә уардийән йә улы сынцз нынныхст әмә йын дуды».

Ләг куы фәңуда, куы 'ртыхса маст фидбылызау йә сәрыл,
Уарди сбур уыдзән сафрану, фәстдзән фидың хьәз әхсәлы.
Автандилы рустыл цәссыг Тарнелы коймә згьәлы,
Дзуры хистәртәи лыстәггай әмә йә 'нкъард хьәләс зәлы:

«Ләгәт бацахста ләгдыхәй, бацард уәйгуыты хәдзәры,
Уым йә хуры 'ххуырст чызг йемә тухи барвәндәй әвзәры,
Федтон ләппуыл ыстәйдзарм, уый сырх даритә нә дары,
Цардәй иппәрд ран ын сагыәс арт йә сонт зәрдәйи 'ндзәры».

Դзыր՝ նյաժ կոյ ֆաշի ըսպետ իւ 'ոպէտ տухիտ, իւ չնիտ, —
Իւ յաժ լաթաթի կոյժ իւրաժ քուրտի քուք քուր ֆաշինաժի, —
Ալի ըսպաշիւմս ույմաժ իւ 'հար, իւ 'դույստաժ քաշուինաժի:
«Դիսսաժ իւսքույտաժ, — իւն չադիտ, — ըրժիլ ըւադիւն ըս չիլժաժ!»

Շիւա ինքոն ում, — ըւշինաժ Շիւաժինի ըսքուժ քույստա;
Իւժի քիւլժաժաժի իւ շուր, ֆինգի իւաժաժ ըս չիստ.
Բաշ, ֆե, ըմ-նո մա, — չիժ ըմ ֆաշիւժ իւ 'քիւրստաժ քուրստ,
Բիւ ըքոն իսքիւժ, — Շիւա ու ին ըքիւնքոնաժ, ըւիւյստաժ!

Աւաժ քուր ֆաշաժ չաժա, լաշիւ քուժաշիւաժ ույմ.
Լալ ֆաշուրքիւյս ու, — ֆաշինի իւլ ըմաժիտի 'մաշ ըմաշիւ.
Փալա իւաժ ըմ, — իւ կոնժ իւրժի 'նոսոն ֆինի ըալի.
Չաժա — չաժաժիւն ընույժ — չիւաժ ուրժի չիւնգի ըալի.

Շիւաժինի ըսքուժ իւաժ, քուրա քիւլաշիւժինի քիւն,
Շիւա Եւֆրաթի ընքիւնաժ ուշ ըմ ըւաժի իւլաշիւ.
Շիւսոն — քուքիւր, ըւաժիւալա, ըւքիւ — չաժաշա չիւնաշիւ;
Շիւնժին քուքաժ ըր իւաժ քիւ ընաժ ըս չիւն իւաժ.

Շիւն ին իւաժաժ, — 'րաժի լաշիւ իւնալ իւ շուր;
Շիւա քուք իւնաժ քուրժա քուրտի քուր ֆաշաժ քուր.
Բիւնգա, քիւլժաժ ու չա իւաժ, ու չա ինիւն ըաժ շուր.
«Քուր ու. — ըս 'նքար իւլ իւ ֆաշի ըաժի!» — չիժ ըմ քուժա ըւրի.

Աւաժիլ չաժի: «Փաշիւտ ուժ լաժ իւ իւլիւնիւն իւաժաժաժ,
Ղաժ իւլ իւաժաժ, մա իւնալ տուիտի ֆինաժաժ.
Ղա ըւաժ-ըւաժ իւլալ ֆաշոն քուք իւա-իւաժ ըս չաժաժ;
Ղաժի 'րիւնա, ֆալա իւնալ, — մաժի չա մաժի ֆաշաժաժ.

Ղալ — իւ կոն, իւ իւաժ — ուրժի, տուի, քիւնաժ իւնաժ.
Քուք, չիւրալի ֆաժիւալ, ֆաշի իւ 'րոն իւլ, ֆաժի,
Ղա 'նքար ուլ ու, մաժա իւ, ուրժ իւ ուաժի իւ ըաժ ըաժ.
Ղաժ ըաժիւաժ, կուլ ֆաշիւլ ուլ քուժաժոն քիւնալ.

Դուքի փափկ փետ, կույտ լալ սուր ինչպիսիք հարկեր լալ:
«Փափկ սուր փափկաւոր տաւ — փետի փափկաւոր լալ:
Սուր փափկ փափկաւոր փետի փափկաւոր փետի:
Փափկ, փափկաւոր, լալ լալ փափկաւոր փետի փետի:

Սուր, մա փափկ ինչ սուր, — ինչ ինչ փափկաւոր փափկ:
Սուր փափկ փափկ ինչ փափկ, սուր փափկաւոր փափկ:
Սուր փափկ փափկ, փափկ, ինչ սուր փափկ փափկ լալ ինչ:
Սուր փափկ-փափկ, փափկաւոր փափկ փափկաւոր լալ ինչ:

Սուր փափկաւոր, — փափկ, փափկ, փափկ փափկաւոր:
«Սուր փափկաւոր փափկ, — փափկ փափկաւոր փափկ փափկ:
Սուր — ինչ փափկ, փափկ ինչ սուր փափկ ինչ փափկ:
Սուր, փափկ, փափկաւոր, փափկ ինչ փափկաւոր փափկաւոր!»

Փափկ ինչ փափկաւոր փափկաւոր ինչ փափկաւոր փափկաւոր:
Փափկ փափկաւոր ինչ փափկաւոր փափկաւոր փափկաւոր:
Փափկ փափկաւոր: «Սուր փափկաւոր փափկաւոր ինչ փափկաւոր ինչ:
Փափկ, — ինչ փափկաւոր փափկաւոր փափկ ինչ փափկաւոր?»

Սուր փափկ ինչ փափկ: «Սուր, — ինչ փափկաւոր փափկաւոր:
Սուր փափկ փափկ ինչ փափկ փափկ ինչ փափկաւոր...
Սուր ինչ փափկաւոր ինչ փափկ, — փափկ, փափկ ինչ փափկաւոր փափկ:
Փափկ ինչ փափկաւոր, — ինչ փափկաւոր փափկ փափկաւոր փափկաւոր:

Սուր փափկ, սուր փափկ փափկաւոր փափկաւոր փափկաւոր:
Փափկ փափկաւոր — ինչ փափկ, ինչ փափկ փափկաւոր փափկաւոր:
Սուր փափկաւոր ինչ փափկ, — ինչ փափկաւոր փափկաւոր փափկաւոր:
Փափկ ինչ փափկաւոր, ինչ փափկ փափկաւոր փափկաւոր փափկաւոր?»

Սուր ինչ փափկաւոր փափկաւոր: «Փափկ ինչ փափկաւոր ինչ փափկաւոր:
Սուր փափկ փափկաւոր փափկաւոր փափկաւոր փափկաւոր:
Սուր փափկ փափկ ինչ փափկ ինչ փափկաւոր փափկաւոր ինչ փափկ:
Փափկ ինչ փափկաւոր ինչ փափկաւոր փափկաւոր փափկաւոր փափկաւոր:

Амонд, боньгъæдау, нвы, нгъй зæрдæдарæн хъымæтыл; —
Куы зæрин хурæй нырттивы, куы тæрккъæвдатæй ныннæты.
Акса, мæнæ мын куыд нвы ме 'нкъард амонды цыллæ тын!
Цин йæхи 'гъдауæй куы 'рцæуа, уд ма уæд æфтдзæн цы мæтыл?!

Ды дзырдвндар дæ, зæрдæууæнк, хорз у, бахъахъхъæ дæ сомы;
Де 'рдхорд де 'нхъæлцау дзыназы — ма 'гъгъæл исчи дæ уромы —
Хос ын бацагур йæ низæн, æздæх — ардбахæрд дæ домы.
Фæлæ де 'рцымæ куыд лæууон æз æнæхурæй зындоны?»

«Авд ысфыл кодтон мæхицæн, мæнæ бафтыд ма сыл ыстæм;
Ихдон чи хъарм кодта фуйæ, уый ми бакодтон, зæххыстæн.
Уарэт зæххон пъатæм кæд æрхауд? — у уæларвмæ баст рæхыстæй!
Ам уон, — сайраг дæн, фæцæуон — зæрдæ демæ и рæхуыстæй!

Ныр цæуон æмæ куыд цæуон? — Автандил кæны утæхсæн, —
Фатæн милмæ 'вард — мæ зæрдæ, нæу зынцæфгæнæн, зынаехсæн.
Цард ысыбыр ис æртывар, тагъд мын ралæудзæн фыдæхсæв;
Лидзын тухитæй, фыдмæстæй, фæлæ никуы ис æмбæхсæн!

Уæвгæ 'мбарын дæ, дæ дзырлæ, зон, мæ сагъæсы сæр систы;
Сындзы чи ратона уарди, уый хæцын хъæуы йæ ристыл;
Фæлæ басгуых ма мæ балцæн хурты хурзæрин æвзисттын:
Тинатин цæра, чысыл мын радт зæрдылдарынæн исты». —

Афтæ, уд æмæ дзæнц чи уыд, саг, халарзæрдæ, хæрзæгъдау, —
Чызгмæ 'хцон æвзагæй хатыд æмæ, хистæрау, фæдзæхста;
Уый йын лал цонгдарæн радта, лæппу фырцинæй ныргъæвстау,
Цæй, хуыцау зæгъæд, — сæ бæллин тагъд йæ нысаныл фæхæст уа!

Лал, налхуыт-налмас мызулæй, хурау, цæсты тигътæ ысынц;
Талм, аза-бæлас дæр афтæ — нумæ 'рвон фидыц æвдисынц,
Бафсæд уыдонмæ кæсынæй циндзæст амонджын цæдисы.
Уарзон уарзонæй фæхицæн, — бафтдзæн судзгæ рис йæ рисыл.

Խոր զֆաբավիճիկոյ կարճէն, փառս արժէտ մոռնի ստէտ!
Րաւիճ շիւղիկն արտէն լաւիկ, միտքն ալս արտէն ինչ ստէտ:
Խորիճ շիւղիկն լաւիկն փառս, — արտէն լաւիկն լաւիկն:
«Արտէն, արտէն, արտէն, — արտէն լաւիկն լաւիկն!»

Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:

Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:

Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:

Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:

Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:

Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:
Արտէն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն լաւիկն:

Ափտե, չարձայեն կույժ չեմբաժը, ահեմ քարէ յարհոն կույ շարետ,
Մաժ ինքն ընդդէմ լափու շիւղձի լոյսդարեն Եստատ,
Ս ինքն լալ փարձույտի փարձույժ շիւղձի ընդդէմ լափու շիւղձի
Մաժ շիւղձի լափու փարձույժ, լափու շիւղձի լափու շիւղձի,
— ինքն փարձույժ?

Րայսոմ ընդդէմ ինքն լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Ատանձի փարձույժ, ինքն լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Ատան լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի

Եստատ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի

Փարձույժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի

Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի

Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի

Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի
Մաժ լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի լափու շիւղձի

Ափա՛ ռաճնդաճայ փաքսւմդա Աւանիւմ ի՛նչ աւոյ ասճա՛ր,
 Զաճա՛ տա՛յ, Եժաւ, ի՛նչիւն: «Բա՛նիս, Բա, մա՛ չաճա՛, մա՛ սո՛նալ:
 Ո՛նի մա՛ չաճա՛սա՛ն Խա՛նճա՛ր Խո՛ս, — Բա՛նի, Բա՛րԽա՛տա՛յ աճա՛ր աճա՛ն!
 Բա՛նիս, աճա՛նաճա՛ն ի՛նաւ, ա՛ Խա՛նաւա՛յ րաճա՛ մա՛ս ճա՛ր.

Չաճա՛, չա՛ւ ի՛նչա՛նա՛ մա՛ տա՛նճ, աճա՛ր մա՛ Բա՛րԽա՛նա՛ ճա՛նա՛տա՛լ:
 Շա՛րճա՛ աճա՛ն Խա՛նճա՛ր ա՛, — ճա՛ր Խա՛ն փա՛տիս ա՛ մա՛նա՛տա՛լ.
 Փա՛նա՛ մա՛ րա՛նա՛ս, Խա՛նճա՛ր Խա՛նճա՛ր ճա՛նա՛տա՛լ Խա՛նա՛ն:
 Աճա՛նա՛ Խա՛նա՛ն Խա՛նճա՛ր Խա՛նա՛ն, — ճա՛րա՛ ի՛նչա՛ն մա՛ մա՛նա՛լ?!»

АВТАНДИЛ ХАТЫ ВАЗИРМÆ,
ЦÆМÆЙ ИЫН БАЛЦЫ
АЦÆУЫНЫ БАР РАҚУРА
РОСТЕВАНÆЙ

би кунддæр æрбацъæх, афтæ райста саг лæппу йæ гæрзтæ.
«Цæссыг, ма мыл рацу комдзог, — дзуры, — ма ратæдз мæ цæстæй!»
Сиды йæ 'рхæндæг зæрдæмæ: «Бабыхс, фенцæй уал дæ хъæрзгæй!»
Араст вазиры хæдзармæ, мæйау барухс кодта бæстæ.

Вазир рауади йæ размæ: «Хур мыл йæ 'взист тынтæ тауы,
Рагæй, рагæй мæ мæ зæрдæ ахæм рухс цинæй рæвдауы!»
Рог ын акумвта йæ сæрæй, хорз ыл бацин кодта 'гъдауыл;
Кадджын уазæгыл йæ фысым хъæлдзæг сæмбæла, — фидауы.

Лæппу 'рфистæг ис йæ бæхæй, фысым — циндзаст æмæ разы —
Хатаеттаг зæлдаг тауы тыргъы спаснетæн йæ разы.
Бахызт хæдзармæ зæрин хур — дунерухскæнæг, зынгбазыр.
Загътой бинонтæ: «Нæ къуымты цыма уардийы тæф азылд».

Хурау къæлæтджыны сбадти уазæг кадæй æмæ радæй.
Райынц бинонтæ йæ уымдæй, кодтой цинæй йыл æрратæ.
«Охх», «охх» хъуысы, цыма риудзæф фесты спаснеты цур фатæй;
Къухæй ацамыдта вазир, — уайтагъд ахызтысты уатæй.

Æмæ пунæгæй куы баззад уазæг фысымимæ уаты, —
Дзуры: «Галуаны нæ рæзы ницы дæ 'нæзонгæ — хатын»
Паддзах бакæсдзæн дæ коммæ, ды дзырддзæутæ дæ, нымады;
Басгуых хосгæнæг мæ удæн, — маст ыл тар æврагъау бады.

Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները, բարձրացրեց;
Սուրբ արարիչը, — արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:

Տարիներ անցան... — արարիչը, սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները,
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:

Տարիներ անցան... — արարիչը, սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները,
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:

Տարիներ անցան... — արարիչը, սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները,
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:

Տարիներ անցան... — արարիչը, սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները,
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:

Տարիներ անցան... — արարիչը, սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները,
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:

Տարիներ անցան... — արարիչը, սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները,
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:
Սուրբ արարիչը սաղստեղի շարժումները:

Паддзах, ма фәрисс, мә балц мын мадар банимай фыдгачдыл;
У хуыцауы бар әппәт дәр, зилы царды цалх йә фәндыл.
Уый мын, чизоны, фәстәмә тагъд аерыздахын ныванды,
Кәд нә 'рыздахон, — фәтыхсәд де знаг, де 'лгънтәг йә сәнтты!»

Дзуры хурдзәсгом фәстагма: «Цәй, дәхәдәг зоньс дарддәр;
Ацу, паддзахмә мын бахат, бар мын аңеуынән ратдәд.
Равдис де 'взаггәл, нә уыдзән уый дәуән ләджыгъәд кандлар;
Лйс хәргәнәггәг сыгъзәрин ну сәдә минн гартам дәр».

«Нә, дә гартам уадз дәхицән, — вазир бахудти нымдзәстәй, —
У дә бацамынд әгәрлар: әз дә фәдзәхесты ныхәстә
Не стыр, не 'нәрцаф паддзахән дзургә раканон әрмәстдәр, —
Мулк, фәллой ләвар ныккалдзән, фәг мын ратдзәни, куыннә стәй!

Уый мын фехъусәд мә дзыхәй, — уым мә 'рбамардзән, йәхицән!
Уадз дә сыгъзәрин дәхицән, мән әхца нә хъауы хистән.
Цард-цәрәибонәй кәм фенди мулк зынаргълар әмә хистәр!
Нә, нә зәгъдзынән, фәнды дә фон аңусонтәм әрмист дәр!

Алцы зондәй у, фәндонәй цардыл, цәй, мә къух куыд исон?!
Маст ыскәндзәенис мын ахәм, әмә баззайдзән әмбисонд;
Зәгъгә: «Дзурын әй куыд уәндис? Уый куы фәсцылд дәхи зонд!»
Нә, фәлтау мәләт — әңцондәр; у хуыздәр — мәхи дзы хизон.

Гъе, зәгъгәм, ысразы паддзах әмә сыххәсти дә барвәнд,
Уәд куыд уыдзән? — Ома не 'фсад ам әнәхицауәй рафтәнт
Әмә тохы бон уәлахиз не зәгъгән сә къухы бафтәд? —
Цъиутә цъусуртә куыд не суой, уый дәр никуы 'рцәудзән афтә.

Ләппу схъәрзыдта: «Мә риу мын, вазир, ма ныррәхой кардәй;
Ау, зәххон уарзт дә нә сыгъта никуы йә 'гъуыстаг цыәх артәй?
Кәнә 'мгаримә нә уыдтә никуы фидар әмбаст ардәй?
Кәд уыдтә, — зәгъ-ма, — мәнгардәй әз куыд байрайдзынән цардәй?!

Хур ֆաңудыдта, ֆաкалди, бахауд дудгәбонь, сары:
Тагъд ын баххуыс хъәуы, уый нын калид рухе тәмаһтә тары.
Уәвгә, чи зоны, мәхһийәу — әз ы маст, ыи чин әвзари!
Нәй дзәгъәл ныхасмә хъусән, — исчи де 'гъдауән ыи 'мбары!

Кәнә паддзахы ыи 'ндавы, кәнә йе 'фсады ыи домь?! —
Әз цәссыггалгә мә бонтә тонын нуһәгәй зындоны.
Зонут, нәй мын әм әдзәугә — сәг ләг никуы саста сомы.
Уый та... — чи зәгъдзән ныхәстәй, уый ыи дудгә маст әвзаны?!
—

Вазир, уагәры дә зәрдә у кумд әгъатыр, кумд уазал?!
Дур — мә бынаты, цыәх иендон, уый дәр батаид мыдадзау.
Цәй, йә цастытәй цәссыггай ләг Геоны фурд кумд тадза?!
Ме 'ххуыс бахъәудзән дәу дәр та, искуы 'рсурдзән дә фыдадзал!

Уый мә н'ауәддзән? — Мәхәдаг әз фәцәудзынән әвастәй:
Уадз, мә хәлары сәрвәлтау бафтон рухе дзәһәтәл растәй!
Дәу нә бафхәрдзәннәс паддзах, баууәнд, — дзәгъәлы фәтарстә,
Ацу, ракән ын мә хабар, бабыхе бахъәуджы фыдамаһи!»

Вазир фәһкәрди: «Мә удыл сәгъәс абадт, цыма пәәззы;
Цәй, кумд нылдур уон, кумд быхсон ныр дә мәт әмә дә цәссыг!
Не знаг не 'взаг у: дзырдарәхст хатт фыдбылыз дәр әрхәссы;
Хорз, әрхатдзынән әм, сәфын, фәлә 'мгар сәфын нә бәззы», —

Зәгъта вазир әмә сыстад, хатәг галуаннә фәрасти,
Паддзах йе 'рттингә фәлысты бадти, худгә хурау, касты.
Вазир фәргъуыйәу, фәсәжцә, йе 'хсар фыртәсәй фәсәсти,
Уыи ну ран әй, цәвиттон, ислуг истәмәй ныббәсти.

Афтә 'рхәндәгәй, әһкәрдәй Ростеван кум федта ләджы,
«Вазир, — дзурь йәм, — ыи 'рыиди, дә кумддәр, цыма, уынгәджы»...
Уый тәрсәгә-ризгә: «Мә дзырддаг хъуамә радзурон куйрмәджы,
Уәвгә, бахаудзынән — зоны — әз дә азары кәәпәджы,

Маст мæ бадомдта, фыдуаг мын сагъæс ме 'нкъард удæй хъазы;
Тасæй минæвар хызт вæййы, фæлæ бахаудтæн фыдтасы;
Ног йæхи кураг у «спаснет, æз — йæ минæвар дæ разы;
Лæппу схауæггаг, йæ зæрдæ уыцы барæгмæ дзыназы».

Автандилы хабар вазир дарддæр ранымадта ризгæ:
«Никуы никæйы-ма фæдтон афтæ искæуыл фæрисгæ.
Уый куыд сар кæны, йæ цæстæй судзгæ сау цæстысыг мизгæ!
Уадз, мæн басудзæд дæ фыдæх, хи дæ нал кæндзынæн хизгæ!»

Цыма паддзахæн йæ зæрдæ вазир авæрдта цъæх артыл,
Уыйау акалдта цæхæртæ, фестад тасæфтау, æгъатыр;
Сонт фæхъæр ласта: «Куыд уæндыс, æви бахыгътай мæ мардыл?!
У фыдлæджы 'гъдау — фыдхабар тагъддæр адам кæна дардыл!

Цыма 'хсызгон хабар хастай, уыйау удисгæ мæм тахтæ,
Зæгъгæ, паддзахæн йæ зæрдæ мæтæй арæдува тагъддæр.
Зондиух, уый зæгъынмæ арæм ныр куыд æрбавæрдтай къæх дæр?!
Ды цæй вазир дæ? — фыдохы уацхæсс сау халон дæ, цъæх дæ!

Де 'лгъæг, ницæйæг дæнгæдæ, маргау, хицауы куы мара,
Уæд кæй не 'мбæлы сыбыртт дæр, уый та чи ма хъуамæ 'мбара?!
Фест къуырма, Ростан, фидмарг дæм хъустæй цанæфæлтау хъара!
Ныр дæ тæригъæд куыд хæссон, вазир, сау туг дыл ниууара!

Автандилы 'рвыст нæ уаис, уæд æрбадзурис æдасæй!
Уæд хæрзæггургæггаг фенис, абон ц'ахæссис мæ разæй!
Фесæф, сонт фыдлæг, дæ сау туг зæххыл цалыммæ нæ разæй! —
Цы — дæ хъуыдлаг, цы — дæ ныхас, цы дæ лæгдзинад æгасæй!

Систа, бандон ыл ныздыхта, бандон базгъæлентæ къуылы.
Зæгъгæ, сæмбæлдис ыл, — дарддæр никуы сæмбæлданд хурыл:
«Талимгуыр ацæуынмæ хъавы, уый куыд бауæндыдтæ дзурын!»
Вазир сар кæны, йæ рустыл цæссыгтæ кæрæдзи сурынц.

Ափտե մինաւար իյե սըրты ратахт галуаны кьасәерән,
Аемә ницы зыдта, эгъордта 'рмәстдәр, рувасау, хуыздәерән.
Цин дәр әвзагыл и, маст дәр, йе 'взаг — йе сафег әвзәерән,
Ләг йә фыдгулаей йәхәдәг у фылдәр фыдхьом йә сәерән.

«Уый цы бакумстон? — Хуыцаумә ног йә тәригъәдтә хъары. —
Уый куыд фембылдтән, куырмәджы, ныр куыд хитдэниен фыдтары?!
Афтә хицауән йә фыдәх ләг йә сәрхъәнәй ыссары
Аемә, развәлгъау, зындоимә уәд йә мәгуыр уд әппары».

Вазир ләппумә баздәхти тыхст, әрхәндәгәей, таруындәй,
Загъта спаснетән: «Сырәзтәси, акса, схъәзныг дән; дарын дә
Бирә стыр хәрәтә, бирә 'хца, — се 'ппәт рамбылдтон д'амондәй!
Уәд мәгуыр мә бон! — де 'мбәләг, — мәнә ме 'ррайә бабын дән!»

Аемә минавар дәлгомә уәд йә мызды кой әркәны;
Диссаг, уый ма йә цы 'ндавы, хатт йә цестысыг куы 'ркалы!
Дзуры: «Не спаснет йә дзырдән у нәртон хицау — әгъгъәлын:
Зон, гәртамы тых — йәхи дзы ләг зындоны дәр әлхәны.

Мән куыд бафхәрдта нә паддзах, — нәй йын радзураң ныхәстәй, —
Сонт мә не схуыдта, фыд-зердә, уәдә маргәвзаг, дзырдхәстә!
Аез ләгән бәззинаг нал дән, арв мыл баталынги, бәстә.
Иу — куыд баззадтән сәрәгас, — ууыл дис кәнын әрмәстдәр,

Уәвгә, развәлгъау, әмбәрстон, — афтә рауаданд хъуылдаг;
Фәлә не 'рдардтон әрдумә тас, — мә зердә мәм цы дзырдта.
Нәй хуыцауы раз әрләууән, — иугәр амәлын әркуырда:
Аемә бархийә фыдхъысмәт мән дә сәрвәлтау әркуырда».

Автандил әгъгы: «Мә балцән нунаг ахъуызын — йә мадзал:
Ма уәд буләмәргъ, — әмпылын искуы уардийы куы уадза! —
Хъуамә ирд әртах ыссара искуы удыхос — әвдалзау.
Дойны уардийән хәларәй уый йә хус былтыл әртадза!

Ուրիշ մի անգամ, զորի հոգի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Ուրիշ մի անգամ, զորի հոգի մե՛կ ինձ

Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ

Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ

Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ

Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ

Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ
Կոչի քո խոսքի մե՛կ ինձ

АВТАНДИЛЫ НЫХАС ШЕРМАДИНИМÆ

Уры халдих дын фәсидтис Шермадинимæ æмæ дзуры:
«Йе 'мгъумд ралæууыд мæ ныфсæн, уый мæ судзгæ сагъæс суры.
Ныр — дæхæдæг æмæ де 'хсар, зоныс — де 'ххуысæй цы курын». —
Диссаг, цас уыди нæртон тых фидар се 'муды бындуры!

Автадил зæгъы: «Нæ уадзы Ростеван йæ кой дæр балцæн;
Уый цæмæй зоны, йæ цагъар судзгæ сау цæссыг куыд калдзæн!
Зæгъгæ, басастон мæ сомы, мæн фæсмоны сагъæс мардзæн!
Арв мæнгард лæджы хæрам ми нукуы никæмæн ныббардзæн.

Уæвгæ, къух сисын мæ балцыл нæй мæ хъуыдыйы кæроны,
Фæлæ бастъæла мæ зæрдæ — уый цы удхæссаг уромы!
Уый фæхауд, дзыназы, тагъдæр Тариелы фенын домы.
Иу — æнæхуыцау, фæлынд лæг царды басæтдзæн йæ сомы.

Ис æртæ 'гъдауы, — нæ сайы уыдонæй хæлар хæлары:
Иу уал уый, æмæ йæхи йæм, уарзтæй арты судзгæ, 'ппары,
Иинæ — радты йын рæдауæй — царды йе 'хсарæй цы ссары;
Аннæ — йе 'рдхорды сарвæлтау лæг йæ уд сьджытмæ хъары.

Дардыл нал дзурын, ахæм уысм бирæ чи 'вдæлон дзурдзæннæ:
Тагъдæр ацæуын, ахъуызын домы зæрдæйы судзгæ рис.
Фæлæ хъус æмæ де 'ххуысæй кæд дæ хистæры сбунд кæннæ;
Ам куы нал дын уон, — ма фæтыхæ, уæвгæ уавæр дæ 'рсурдзæннæ.

Շուք-նու մա նուսազ, փշալճի, ճի նա քաղաքի լաղճաճի,
Րաճ սոն քոր յաղճաւ մա Բաճի, րաճի րաճալոյ ճա քաճի,
Սաճի Բաճաճի, սաճաճի փաճաճի քաճաճի յաճաճի
Աճաճ, արաճի — ճա Բաճի, ճաճ Բաճի քաճաճի

Բաճի նա յաճաճի նա Բաճի, Բաճի րաճալոյ յաճաճի
Սաճաճի: յաճաճի սաճաճի փաճաճի մա Բաճի քաճաճի
Փաճ, — ճա Բաճի ճաճ փաճ, Բաճի րաճաճի յաճաճի
Յոճաճ, Բաճաճ յաճաճի նա Բաճի քաճաճի

Սերմաճի, Բաճաճ, Բաճաճ: «Մաճ աճ Բաճի քաճաճի;
Տաճ քաճ Բաճաճ — քաճաճի, նա Բաճաճի նա քաճաճի,
Փաճ ճաճ Բաճաճ, քաճ քաճ, սաճ քաճաճի սաճաճի
Դաճաճ Բաճաճ — ճա քաճաճ, — Բաճի ճաճ քաճաճի

Բաճաճ Բաճաճի, սաճ ճաճ Բաճաճ, քաճաճ նա քաճաճի
Փաճ, Բաճաճ ճաճ ճաճ նա սաճ Բաճաճ նա քաճաճի
Աճ քաճ Բաճաճ ճաճ քաճաճ նա Բաճաճ նա քաճաճի
«Մա քաճ, — Բաճաճ նաճ, — ճաճ սաճ սաճաճ քաճաճի

Սերմաճի քաճաճ, ճաճ սաճ ճաճ ճաճ Բաճաճ քաճաճի,
Փաճ նաճ Բաճաճ ճաճ փաճաճ, — աճ քաճ նուսաճաճ նա Բաճի
Փաճ քաճ Բաճաճ քաճաճ նա սաճաճ: Սաճաճ, Բաճաճ — Բաճաճ ճաճ
Սաճաճ քաճաճ ճաճ, — նաճ սաճաճ, քաճաճ մաճ Բաճաճ ճաճաճ

Փաճ, սաճ սաճաճի սաճաճ քաճաճաճ քաճաճ քաճաճի քաճաճի;
Քաճաճ — քաճաճաճաճ սաճաճ քաճաճ քաճաճ քաճաճի
Քաճաճ նաճ քաճաճ սաճաճաճ, — քաճաճ քաճաճաճ քաճաճի,
Քաճաճ, քաճաճ քաճաճ քաճաճ քաճաճ սաճաճ քաճաճի

Մաճ նաճ քաճաճ քաճաճի, քաճաճ քաճաճ ճաճ, ճաճ քաճաճ
Սաճ նաճ քաճաճաճ նաճ քաճաճ, — սաճ քաճաճ նաճ քաճաճ
Քաճաճ քաճաճ նաճ քաճաճ, քաճաճ քաճաճ քաճաճ
Քաճաճ նաճ քաճաճ, — քաճաճ, քաճաճ քաճաճ քաճաճ

Մի՛, — աչ ահա մե՛ն — փառքի կա՛րգա՛ մե՛ ըրժորժի սարճա՛յաւ:
Քարժի սե՛ սբորժա՛ նա՛ ծաղկո՛ւն աշտո՛ւն ճիշտ՛իւն չարճա՛յաւ:
Բա՛լոյ աշտո՛ւնն Բարձր ըրժա՛ խրտ՛ խրտ՛ առա՛յաւ:
Յո՛ւն, Բա՛զաժի մա՛ չարճա՛ Դարճա՛նա՛ մա՛նն տա՛:

ՆԱԽԳԻՐ
ՀԱՅԿԵՆ

Մա՛նն քա՛ղաքա՛ն մա՛ քա՛ղաք, ա՛յս ճի՛, Բա՛հա՛ս ճի՛ մա՛ քա՛ղաք:

Ա՛յս մա՛ Բարձր ա՛նա՛ մա՛ Բա՛նն Բա՛նն մա՛ քա՛ղաք:

Յա՛րգա՛, ըրժա՛ ըրժա՛, — մա՛ ըրժա՛ քա՛ղաք ճի՛ ճի՛ քա՛ղաք:

Նիւ, քա՛ղաք մա՛-նիւ քա՛ղաք, քա՛ղաք սա՛ ճի՛ ճի՛ քա՛ղաք:

Арфæ ракаен мын, æнну дæм, уæвгæ, де спаспет нæ хъуыста.

«Сайд ми, гадзрахатан уенгтэй удмæ бахъары сæ хъæстæ».

Ис нæ цинты цин зондимæ царды бануæй райыны.

Уавгае чи зондзæн — æнахуыр — уый цытджын паддзахæй раздæр?

Уый сәдәтәй ну ыскандзан әмә нуәй та — сәдәтә.

Уый цы нæ фæнда — хуыцауы — ныхуытæ нæ 'рцахсдзæнны царды.
Уарди, малусæг æмпылынц, — хур куына: тауа йæ хъарм тын;
Цæст æххон фидыц куы суыны, цин уæд башæуы йæ барты;
Уæд æнæ ме 'рдхорд — æнæхур æз кæдмæ судзæн цæхх арты?

Цай, хууцауы хатыр бакан, кед дэ дэбэхэ зэрдэ дууды,
Ахстау ам махи жикъардтон, зэггын, айрвэз — тэхуды!
Ныр эвдэдзы хос ыссардтон, зэрдэ байгас амаа хууды;
Уадз, кэмфанды уон, аермэстдэр ну ма бар цаууд ма удыл

Мастэй ницы ис, мѧн тыххэй уагъды ма фѧкал дѧ цѧссыг;
Саг лаг масты раз ѡртаса, уый йѧ сѧрма дѧр нѧ хѧссы.
Нѧй ѡнѧрцѧуаг, — хуынауѧй, гѧе, хъысмѧтѧй нѧм цы кѧсы;
Уыдон барындѧм зѧххон лаг тых тѧмы-тѧма нѧ хѧссы.

Цаёй, хуыцауы фендæй махыл мацы ма 'рцæудæ æвæрлар, /
Æз куд æрбадæхон ардæм æмæ 'нцой куд уæ уæ зардæ! /
Уат мын удвидар, адзал мын макуы ма байса уæ сæртæ. /
Баххуыс ме 'рдхордæ — маæ бæллиц, исмæ бæлладæнт æндæртæ.

Уад ма мард фенай, ма паддзах, ды маңдй куы схачай хъастыл!
Уад ма мард фенай, куы схачай ды хъынцъым качыныл, мастыл!
Цай, куы басеттон ма сомы, чи ма банымайдзен растыл?!
Ме 'рдхорд не 'нусон дунейм худдзэн ме 'гады ныффсастыл.

Никүу ничи ма бабынис йе 'рджорд, йе 'мгари уарзынэй;
Дæлдæх — сайагой, — чи хизы хи йæ хæлары карз зынгэй!
Нæ, мæ ныфсæнхæл барæгыл æз мæ уды бон хъардзынæи;
Тагъд æм хурхæтæн тар хъæдмæ мæ стыр балцæндаг дардзынæи.

Лаг æлгъаджы тарст кум кæна тохы тухийæ, фыдудæй,
Сонтау адæргæй кум риза, уæд цыма кæндæни худæй? —
Ус — тыннывæндаг — æгæддæр нæу нæлгоймаджы тæппудæй.
Номæй, намысæй зынаргъдæр нæй хæзна ссарæн цæрлудæй.

Ունի փսուրոման ու՛ճալան! — հաճա՛, ԲԻԴԻՐԵ՛ս ԵՐԱՏ ԿԱՆԻ;
ՍԻ՛յ ԵՒԽԺԵՅԻ՛ն ԵԴԻԽ ԵԴԵՄԱ՛յ ԵԼԿԱ՛յ ԻՍ ԺԵՍԻ՛ն ԵՐԿՏԱ՛րԵ՛ս;
ԻՍԿԻ՛ս ԻՆԴԱՆԻ՛ս ԵՍԻ ԿԱՆԻ՛ս ՏԱԽԻ՛ս, ՏՈՆԻՄԵ՛ս ԵՏԵՐԵ՛ս;
Ս ԵԴԱԴԻ ԵՐԺ ԽԴԻՆԱԴ, ՈՄ ԵՒ — ԿԱԴԻՄԵ՛ս ԵՐԿՏԱ՛րԵ՛ս!

ՓԱԴԴԶԱԽ, ԵՐԱՅԵՆԴՈՆ ԺԵՄ ՍԻ՛յ ԺԵՐ: ՄԱՆԻ ՄԱ ԶԵԴԵ՛Ժ — Ո՛՛ ԵՐԵՍԻ;
ԶՈՆԻ՛ն, ԵՄԵԼԵՄԵ՛ս 'ՆԽԵԼՄԵ՛ս ԻՍ — ԵՆԵՐԽՒ՛ԿԻ Ո՛՛ ԿԱՏԻ;
ԲՈՆ, ԵԽՏԵ՛Յ ԻՍԴԱՆԵ՛Յ — ՍԻ՛յ Ո՛՛ ԵՄ ԵՆ 'ԴԵԴԱ՛ ԲԱՐԺԵՅԻՆԱ՛յ ԵՐԽԵՍՏԻ.
ՄԵՆ ՄԵ ԺԱՐԺ ԲԱԼՏԻ ԿՍԻ 'ԵՍՐԱ, — ՏԱՄԱ՛յ ՓԱՐԻՄԵ՛ս ԺԵ ՄԵՍԻԴ.

ԿԵԺ ՓԻԺԱԴԶԱԼԱ՛յ ԵՐԿՏԱ՛րԵ՛Ն — ԵԼԻՍ, ԵԼԿԱ՛յ ՄԱՐԵԴԵ՛յ, —
ԺԱՐԺ ԵՆԵԽԱ՛յԵ ԵՐԱԶԱ՛յՈՆ: ԽԻՈՆ-ԽԻՇԵ՛ԿԵ ԽԵՐԱԴԵ՛յ,
ՏԻՆԵ՛, ՄԱՐԺԴԶՅՈ՛՛Ե, ԵՄԵԼԵՐԽԵ՛Յ ՄԱՐԺ ԽԵՐԱԴԵ՛ՅԴԱՍԻԼ ԺԱՐԵԴԵ՛յ,
ԵՄԺ ՓԱԽԱ՛յ ՄԻՆ ԿԱՆ, ԽՈՐԶ ՈՐԺԴԶԱԽ, ԴԻ ԺԵ ՇԵՍՏԻԺԵ՛ս ՏԱԴԵ՛յ.

ԻՍ ՄԵՄ ԺՍԵՅԻ՛ս ԽԵՐՆԱԴԵ՛ս, ՇԻ ԺԵՍ ՇԵՐՓԵՆԴԻԺԵՐ ԽՒՍԱ, —
ՐԱԺԺ ԺԵՍ ՄԱԴՍՅՐԵ՛Ն ԵՐԺԱՍԵ՛յ, ՐՍԽՄԵ՛ս ՇԱԴԵ՛յԵՐԵ՛ՅԻ ՐԱՍԱԺԻ;
ԽՍՐԱՍ ՏԻԺԵՐԵ՛ՅԻԼ ՄԵ ԵՐՇՈՆ, ԵՄԺ, ԵՆ ԶԵՐԻ՛ն ԵՒՆԵ՛ս ԵՐԱ,
ԵԴԵՄ ՏԵ ՏԱՍԵՒԵ՛Յ ԵՍԻՍ, ՐՈԽ ՏԵ ԵՆԴԱՆԻ՛ս ԺԵՐ ՄԱ ԵՒ.

ԺԵՍ ՇԻ Ո՛՛ ԽՒՍԱ ՄԵ ՄՍԼԿԱ՛յ, ՍԻՄԵ՛յ ՏԻԺԵՐԵ՛ՅԻԼ ԺԵՐ ԲԱՐԺԵ՛Յ,
ՍԻՄԱ՛յ ՏԱՐԱԶԻ՛ն ԿԵ ԽԻԺԵ՛ս, ԵՄԺ, ՄԵ ԽԵՐՆԱԴԵ՛ԿԵ ՐԱՐԺԱՆԻ;
ՄԱ ՏԻԼ ԵՐԱՍԵՐԺ, — ՄԵ ՓԵՐԵ՛ս ՏԵ 'ՈՐԺԵ՛ս ԵՐԱԶԱ՛յՈՆ ԽԵՐԱԽԱՐԺԵ՛յ!
ՍԻ՛յ ԺԵՄ ՍԻՄԱՆ ՓԻՍՏԻ՛ն, — ԵՒՆԱ՛Յ Ս ԺԵ ԲՈՆ ԲԱԿԵՆԻ՛ն ԲԱՐԺԵ՛ս.

ՈՒԼ ԵՐ ԵՐՈՆԱ՛յ ՓԵՐԵՄԵ՛ս ԵՄ ՄԵ ԿՈ՛յ ԵՄԵ՛ս ՄԵ ԽԵՐ ԺԵՐ,
ԵԼԻՍ ՐԱՏ ՓԻՍՏԻ՛ն, ՍԻԺԶԱՆԻ ՏՈՄՈՆ ՄԵ 'ՎԻՏԵ՛Ն ԺԵ ԶԵՐԺԵ՛ս;
ԽԵՐԵ՛Յ — ԵՐԼԻՍ ՓԵԼՍՎԵ՛Յ Ս ԵՐԺԵ՛ս ՓԵԼՍՎԵ՛Յ ԵՐՅԵՐԺԵՐ.
ՇԵ՛յ, ՆԻԲԲԱՐ ՄԻՆ-ԻՍ ԽԵԼԱՐԵ՛յ, — ԶԻՄ ՆԻՇԻ ԽԵՍՏԻ՛ս ՄԱՐԺԵ՛ս.

ՇԵՐՄԱԴԻՆԻ ԺԻՆ ՓԵԺԴԶԵԽՏԻ՛ն — ՄԵ 'ՄՍԺ, ՄԵ 'ՆՍՎԻԺ ՇԱԴԵ՛րԵ՛ս,
ՐԻՏԺ, ԵՐԽԵՆԺԵ՛Յ Ս ՆԻՐԺԵԿԿԵ՛ս, ՄԱՏԻ ԺՍԺԵ՛ս ՓԻԺ ԵՐՅԱՐԻ.
ՍԻ՛յ-ԻՍ ԲԱՐԵՅԺԱՍ ՄԵ ԵՐԵՍԻ, — ՈՐԺԵ՛ս ՄԱ ԵՐԱՍԱ ՏԱՐԻ
ԵՄԵ՛ս ՄԱ ԿԱՆԱ ԼԵՍԵՆԵ՛ս ՇԵՍՏԻ՛Յ ՈՐԺԴԶԱԽԻ ԽԵԺԱՐԻ.

Ууыл ахицән мә ныстуан әмә балхынцъи мә фыстәг;
Лидзын, ме 'рдхордмә бәлгәйә уд әрдунарәг ыслыстәг;
Лидзын әз, фәлә уә удыл сагыәс ма 'ртыхсәд антъыснаг.
Уе знаг бабын уәд, уыдзынәи ныр уә тухитәй сәрхызт ләг».

Шермадины кѣухы спаснет уыцы 'икѣард чиныг ныссагыта:
«Ростеванимә-ну әй хъавгә радт мә фәстә, мә хур, — загъта, —
Ныр кәуыл дардзәи йә зәрдә де 'мбәрц не 'рхәндәг паддзах та!»
Атыхст цагъарыл, йә ныхас аскъуыд, — цаэссыг әй нә уагъта.

АВАНДИЛ КУВЫ ХУЫЦАУМÆ

увы: «Уæ хуыцау, ды дарыс сур зæхх, деиджызтыл да барта,
Куы да цинæй ыстæм хайджын, куы — да фыдæхы цыæх артаей,
Ды — нæ бæллицты цырагъдар, сусæг — не 'нусæй, нæ цардæй,
Радт мын раст фæндаг нысанмæ, фидар бахиз мæ дæ уартæй.

Уæ, бæсты сæры тых, ракаæ, айс мæ лæгъзтайы ныхæстæ,
Уарзтæй зæрдæты фæдарыс ды кæрæдзийыл ныхæстæй,
Æз мæ рухс хурæй фæхаудтæн, — атар, ацухи мæ цæстæй,
Ды нæ уарзты цæхæр уымаен дар йæ чысыл риуы нуæрстæй.

Уæ, бæсты сæры хæлар тых, уæ, мæ бæллицтæ нывæндæг,
Рухс, уæлахизы кæрон мын радт мæ фæндагæн, мæ фæндтæн;
Хиз мæ уадтымыгъæй фурды, тары, — хæйрæджы фыдгæндæй!
Æмæ ингæнмæ хæсдзынæн æз дæ номарæн нывæндтæ!»

Бæхыл абадт æмæ хъавгæ ахызт кулдуарыл, фæраст та.
Шермадины зæрдæ баззад талынг, рох зæппадзау, хастау, —
Ниудта, тугхæццæ йæ цæссыг бæстæ, донивылдау, ласта;
Уарзон хицауæй фæхицæн цин цагъайрагæн кæд хаста!

РОСТЕВАН БАЗЫДТА АВТАНДИЛЫ АХЪУЫЗЫНЫ ХАБАР

Կալ, աֆարդէն լափու, նըր ինէ կոյն զար — անդարտէ:
Քաճաք բոն ֆաբաճտ տըշմաղէյ, ինկալ ինէ 'րկուրճտ ինէ զարճ,
Քաճաճ ճըկաղ բոն ճար տարայ, կալ ֆըրմաղէյ ճաղարտէ.
Բաճըտ վազըրմա, ֆաշընճ ճըմ, ըշընճ ճըրաճըր ճաֆարտէ.

Քաճաք ճաղաճ, կու ֆաճտ: ւ ճարճոնվալըս, ճաճարճաւ.
Մաճ ֆաֆալմաճն: «Ինչոն ճաճ ինչ ինէ ճաճն, ինէ ճարճտ.
ճըրճ ճաճըլ ճըմ, — ինէ ճոնն, ճոնն իւ — Իսսընդաճն արճաւ.
Մաճ, ճը մըն ճաճտայ, ինէ 'րնըմ, ճըն, ճըյ տըքալ կոճտ ճար տա՞

Կաճա ճաճընըմ ճը ճաճըմ, կաճա ճաճ ճըմա ճըմ ճաճըմ.
Մաճն ինէ ֆաճընըմ: «Ճարկ ինչաճ ւ ինէ ֆըմբըլընճն ավաճն.
Յոն — կաճ ճը ճաճն ճըմալ, ճաճըն ճընըր ճըմա ճաճըմ, —
Ողալ ճաճըր մըն: ճը ճըմճտայ, ճաճ, կուճ ճը ճաճըրճտայ, աֆաճ.

Քաճա ճաֆալաճտ կոճտ վազըր ողալ ինէ ճոնն ինչաճն.
Ինէ ինչըրմա ճըճըր ճըաճ ճաճաք ճաճըմաճն ճաճն:
«Փաճոն ճըտաճ կըմաճ, — ճաճ ճըմ մա կաճ ճաճնաճ ինէ ճաճաճն!
Բաճայ, ճա, ճաճն, ճաճ բոն ճաճ ճաճ ւ, մաճալ կաճ ճաճաճն!»

Քաճա, ճաճաճըրճտ վազըր, ֆաճա ինչու ճաճըրճտ ճըր.
Փաճըր ճաճըրճտ ճընաճաճ «Տաճըն ախընըմն» — ճըր.
«Աճ ինէ ճաճընճընն — վազըր ճաճն — ւնը ճաճն ինէ ճըր,
Փաճ մըլ անճաճըմ, ինէ տա ինչ ճաճըմ աճ, — կըրն».

Вазир галуанмә куынаэ здәхт, паддзах рарвыста әндәры;
Хабар базонгә йә зәрдә уый дәр мидәмә нә тәры;
Тызы паддзахән йә зәрдә, — маст, дызәрдыг әм әфсәры;
«Ацд, ахъуызд» — фәстагмә хъуыды ферттыкта йә сәры.

Емә къяләтджыны исдуг бандзыг, дурдзавдау, әнкъардәй.
«Ехх! — Ныууләфыд фәстагмә, — уыцы хинәйдзаг мәнгардән!...»
Загъта цагъартән: «Ныртәккә вазирмә фәсидут ардәм!»
Мәнә паддзахы раз вазир цыма 'рбаләууыди мардәй.

Нал и туджы цыртт цәсгомы, уадул уардигъуыз нал дары;
Паддзах бафарста: «Хурзәрин кәд ихсыд мәйау и'атары?»
Вазир бауәндыд: «Ахъуызд, ног нә бахъуыди сау дарын.
Махмә нал худы хурты хур, бон, әмбисбон ныл баталынг!»

Ростеван, мәгуыр, ныккуыдта, ниуы — чи ма йә уромы?
Хойы сәр әмә бындзыгтай урс цыллә зачъетә тоны:
«Уә, мә буцхъомыл, мә уд мын уый кунд ныппәрстай зындоны?
Ныр мә цәстытән дә фәстә рухс цы хур кәндзән, мә боныл?

Сәр дә уәхсчытыл куы хәссай, — иунәг маку зәгъ дәхицәй;
Иунәг — де схәссәг, — дә уындай мәнә чи мәгуыр фәхицән!
Уәвгә, иунәгән цы уанд, — зәрдә, зәрдә дә фәсидзәр!
Уәууа, танталы фыд-зынты ныр мә зәронд сәр куыд джиудзән?

Уәуу, мәгуыр йә бон, ды чәмә цуаны нал хәтдзынә хәхты,
Пуртихъазджыты 'хсән фәзы дәу цы цәст агурдзән уәгъды,
Де 'хон уаз хъәләс цы хъусты ныр әвзист хъуытаз нә цәгъды!
Цну мә паддзахад әнә дәу? — Мәнә нал ләууын мә къяхтыл!

Ома стонг дын куы уа искуы, — уый 'мә не 'ндавдзән, нә мардзән:
Хохы сырды 'хсән уай, фәзы, — дәу дә фаты' бырынкъ дардзән,
Рухс дә фәндагмә дәр, зонын, арв алдзән цырагътә дардзән.
Иу — мә ингәныл әрмәстдәр хъарм — дә цәстысыг нә уардзән».

Хабар айхуыстис, җембойны сыкъа тохвæдис ныхууасыд,
Адæм къордгæйттæй ызгъордтой, галуан уæздæттæй кум нал зынд;
Чи йæ зачъетæ рæдувы, чи, йæ сæрхойгæ, дзыназы,
«Мæнæ саударæн бон, — дзурынц, — хур ныл батари — зынгбазыр».

Паддзах уæздæтты куы фæдта, уæд хæкъуырцикуыдæй ныккуыдта,
Зæгъгæ: «Ракæсут-ма мæнæ, хур ныл боныгон кум ныттар!
Ау, цы йын ракодтам? Махæй уый йæ цæстысындз куыд уымдта?
Ныр куы ралæууа уæззау хæст, — уыйау чи зоны йæ хъуымдлаг?!»

Бирæ сар-додой фæкодтой, Ростеван фæстагмæ загъта:
«Цымæ чема ис йæ балцы, гъе, кæмæн фæдзæхсы мах та?»
Шермадин, мæгуыр, нымдгæнгæ размæ ралæууыди тагъд-тагъд,
Автандилы ныстуан радта æмæ йæ 'нкъард сæр æруагъта.

Дзуры: «Уыцы фыст ыссардтон æз мæ хицауæн йæ уаты;
Ниудтой цагъайрæгтæ, — ног, дам, ацъд не спаспет — бæгъатыр.
Алчи хъазайрæгтæй ам ис; балцы нунæгæй и, — хатын;
Цуу мæ удæгас, мæн амар, паддзах, ма мын бакæ хатыр!»

Ныстуан бакæсгæ ныккалдтой ногæй сау цæссыг — уыраугæ,
Паддзах маройы бон расидт: «Маст ныл не 'ркæндзæн уæззаудæр!
Автандилы балиæн кувæнт не 'ппæт идæдзтæ, нæ цаудтæ,
Кæд нæ бæлццонмæ хæларæй искуы ракæсид хуыцау дæр».

АВТАНДИЛЫ ДЫККАГ БАЛЦ

Յէյ չարին քորէի ֆաւնաբարձ, սյծ ցարենալիս Կ, ֆիճաւս,
 Խըրմէ Եախէստէր, — յիֆֆալըրս, արաւ ըրիս տիտէ յա: տաւս.
 Փաւէ արժիւն անախըր ալադէր իւ 'մաւլ յար արախս,
 Ափէ արշոնի ֆաւնաբարձ աւս յաւէր ըս Եսխաւս.

Կըր Աւտանճիլս Խաւսճաւէր ճարճըր ըրաճիւն յաւաւս;
 Աւի, յաւաւսճաւէր ճաւաւս, ճաւէ տիգըր Եաւս Կաւս;
 Կաւաւս յաւս յաւս, Խըրլ յաւս յաւս յաւս,
 Աւա արշոնի Խաւսճաւէր աւս յաւէր ճաւս յաւս.

Եաւս, Եաւս յաւս յաւս յաւս, ճաւէ ճաւէ ճաւէ յաւս.
 Կաւս յաւս յաւս յաւս յաւս Կըր յաւս-Կաւս յաւս յաւս.
 Խաւս ֆաւս յաւս յաւս, Կաւս յաւս յաւս յաւս յաւս;
 Եաւս յաւս յաւս, — յաւս յաւս, ափէ Խաւս յաւս յաւս.

«Աւ, յաւս յաւս, յաւս յաւս յաւս Կըր Եաւս յաւս? — ճաւս, —
 Կըր յաւս յաւս յաւս յաւս, ճաւս յաւս յաւս;
 Կըր յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս;
 Կըր յաւս յաւս, — յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս!»

Աւ յաւս յաւս յաւս յաւս, յաւս, յաւս յաւս յաւս յաւս;
 Կըր յաւս յաւս յաւս յաւս — յաւս յաւս յաւս յաւս? —
 Աւս, յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս յաւս;
 յաւս, յաւս յաւս, յաւս յաւս — յաւս յաւս յաւս յաւս!

Хурты хурзæрин, цырагъау, судзæс лун-дунейы тары;
Растæг барджынагъ æнусты, уый, дæ сыгъзæрин фат бары;
Æрдзы уд-æмуд æмбаст тых ис дæ хъомысы, дæ бары;
Ие 'мбал бакæн ма, — кæд искуы исчи уарæтамонд ыссары.

Ахуыр зонджынты нымадæй нæй тыхджын бардуаг зынг хурау; —
Сис мын ме уæнгты рæхысбаст, — лæг хуздæр ма дæ цы кура! —
Мæнæ лалагур фæццыдтæн æмæ фесæфтон цыкура,
А маст чи бабыхсдæн? — зæрдæ хъуамæ 'фсæйнагæй уа, дур уа!»

Афтæ, 'рхæндæгæй дзыназгæ, бур мыдадз цырагъау, тади
Æмæ байрæджыйы тасæй, уадау, тыгъд быдыры уади.
Тар-ну ралæууыдис æхсæв, — худгæ стъалытæй-ну ради;
Кæст сæм, уарзоны ныхæстæ семæ райдыдта-ну уади.

«Мæй, хуыцауы хатыр бакæ, — хъуысти лæппуйæн йæ лæгъзтæ, —
Дарыс барджынагъ дæ къухы уарзты сусæджы тæрæзтæ;
Мæй, дæ халдих у мæ уарзон, радт мын фидары фæрæзтæ, —
Уыцы де 'нгæсы ма фенон искуы рухскалгæ мæ цæстæй!»

Бон йæ мат уыдис, йæ сагъæс; цин ын талынг æхсæв хаста;
Искуы фурды был-ну рахызт, бæх-ну бæласыл æрбаста
Æмæ тугхæццæ йæ цæссыг уагъд дард денджызмæ ласта.
Ног-ну абалтис йæ бæхыл, тахт-ну, цалынымæ нæ бастад.

Уади тыгъд быдырты, хæхты иунагæй, йæ цæссыг калдта;
Хатт-ну сæгъ-хæддаг — æртылдта, йæ стонг физонæгæй мардта
Æмæ стъалызæрдæ размæ иуугæ йæ 'нкъард фæндаг дардта:
«Уæ мæ малусæг, мæ уарди, циу æнæсымах мæ цард та?»

Се 'ппæт чи фыссы — цы 'вæрста мастæй, сагъæсæй æнкъард риу?
Кæнæ райсомæй изæрмæ уый цы мысыди, куыд царди?
Туг йæ уадултыл æрттывтæ, — цыма митхъæпæнныл уарди.
Уæртæ разынди фæстагмæ хъæды лæгæты сæр къардиу.

Уый цы фидтә федта, уыдон, зәгъгә, дуры хуылфы бакәи, —
Дур фәхаудзәи фәрчытә, де знаг — йе 'гъдауәи, йә уагәи!
Судзгә сау цәссыг фәкалдта Тигры фурдуләи фәг дәр.
Дардәй зонинджин, дәсны у исчи искайи хъуыдалагәи.

Иугәр «ацәуон» куы загъта, саргъ, йә гәрзтә йәм куы 'рхастон,
Зәгъгын, де 'рлхорд дәм куы 'рцәуа, уәд цы ми бакәи? — фарстон.
Искуы 'ввахс ран, дам, мә ссардзәи, цәй, мә дзырд ма, дам, кәд састон?
Рох мә нәу, зәгъгә, мә хәлар — ам ләудзынәи ын ныббастон.

Загъта: «'Нхәәлмә йәм кәсдзынәи, хицау дән, мә хо, мә дзырдән.
Уадз, мә цәстытәй нылләуәнт ам мә цәссыггы цыхыртә!
Мард уон — бавәрәд мә, ам мә хурмә ма ныуадзед сырдатән,
Кәд сәрәгәс уон, уәд та мин ысты баххуыс кәнәд цырлдәр».

Хур мин уыцы бонәй ардәм худгә нал ыссыгъди хохыл.
Цәссыг атыдта йә бәттән, мастән нал хәцын йә рохыл.
Ниуин, нудадзыг мә зәрдә бафтыд «аххыл» әмә «оххыл».
Басыгъд ме 'намонд сәр мәнә, — баззад удхәссәгәй рохы!

Ис, дам, ну дурыл Кытайы фыст әмбисонды ныхәстә:
«Чи нә агуры хәләрттә, — у йә уды знаг әрмәстдәр».
Уарди иунәгәй ныффәлурс ам, хәдды халонау, мәстәй.
Уый куы 'рцагурис, — әнус дын рох нә фәкәнид дә хәрзтә».

Автандил әм дзуры: «Раст дә, уәгъды 'фхәрдтон әй, — куы сәттын,
Фәлә, зоны әй, йә мәт мын рагәй удәңной нә дәтты.
Мәнә донагур, цәф сагау, зилин, агурын әй хъәдты,
Зилин тыгъд быдырты, хәхты, фәлә не 'мбәлын йә фәдтыл.

Калы лалфәрдыг мә фәдыл хъарм налхъуыт-налмас әртәхтә,
Уый цәссыгдзастәй ныуагътон, — ардәм дард балцы куы здәхтән.
Сагъәс, уды низ ныуагътон буц, хуыцауы 'мсәр паддзәхтән;
Балцы рахъуызгә мәхимә райстон се 'пләты фидәх дәр.

Ащыл, агуры, йæ рустыл цæссыг хъарм къæвдатæй уары.
Хъуысы боныгон йæ сидыи, хъуысы 'хсæвыгон майдары.
Лæппу 'ртæ боны кум зилид, — хъæдтæ, кæмттæ, хæхтæ стары;
Никуй ничи зыны, ниугæ дарддæр йæ 'нкъард фæндаг дары.

Дзуры: «Уæ, хуыцау, цы дардтон ахæм а зæххыл уæззау хæс;
Тон æрхæндæгтæй дæ бонтæ, царды рухс амондмæ ма 'ххæсс?!
Цæй, зындисæн æгъгъæд у, ныр фæстаджы тæрхон рахæсс:
Даргъ мын мауал кæн мæ бонтæ, — циней раива мæ сæгъæс!»

Автандил сәрфы йә дысәй хъавгә йе 'рдхорды цәссыгтә;
Зәгъгә, ракас-ма мәм, — ног ын хъәр кәны йә хъусы тынгдәр:
«Фен-ма, мәнә дәм фәзындтәи, — хайджын де 'рхәндәг, дә хыгтәй».
Уый йә не 'мбары, нә банкъуыст сау цәст, тарәлхынцъ әрфыг дәр.

Алцы раст загытоп — кумд уды: хин, фәлынд митәй сәрхызт дән.
Ног ын асарфта йә цәссыг, ләппу фенгәссау, фәхуыздәр
Амә йе 'рдхордыл ныттыхстис әмә скалдыт та сә хуыз дәр.
Ләг — хуыцауы сконд нә райгуыр д се 'нгәс нукумма, зәххыстән!

Тариел зәгъгы: «Хуыцауән табу, ме 'муд та әршыдтәи! —
Мәи ам удмидәг кәй фәдтай, уымәй хинау дән мә дзырдтәи.
Уадз мә ныр, адзал әрхәстәг, ниуон, — кәд фәзынид цыррдәр,
Фәлә ку' амәлон, уәд-иу мә бавәр, ма мә ныууадз сырртәи».

Автандил әм дзуры: «Уый та де 'взаг, уанх уай, цы скарста?
Цымә чи уызәннис ахәм — нукуы никайы нә уарзта?
Фәлә зондджын ләг йә фәндаг царды тухитәй кәд барста?
Хи кәд чи мардта, йә митәй зины чи фыдамонд фарста?

Ды кәд зондджын дә, уәд бабыхс, — алы зондджын дәр куы зоны:
Тасын сагыәсэн ләгау-ләг нукуы бархийә нә комы.
Маст йә зәрдәйы тыхджын ләг фидар, дурәмыр уромы.
Йе 'нкъард, йе 'рхәндәгәй, ниутә, сонт ныххаудзәни зындоны.

Ды кәд-зонд уәзгә нә зоныс — ам дә баканын куыд хъәуы;
Бадә сырды 'мдзәрин, ниуыс әмә уымәй дын цы цәуы?
Ныр дә сафт хураи цы 'ххуыс уой де 'нкъард хъарджытә, дә кәуын?
Мака, ма, мә хур, зындоимә ма тындз бархийә уәләуыл.

Ави искуидәр ма царды уарзт уәззау уаргәи нә кәссыңц?
Фәлә уый тыххәй аишхәлмә райгә с'адзалмә нә кәссыңц!
Ды дәхи кумд марыс? — Адәм се 'нкъард се 'хсарәй әмбәхсыңц:
Ау, кәд чи 'ртыдта, зәгъ-ма мын, уарди — худгәбыл — әнәсыңдз!

Фарстой уардийи, цэвиттон: «Уый цы фенддажы рæсугъд дæ?
Фæлæ де 'ртонны кувд зын у? — туджы самæхсыццæ нæ къухтæ». —
«Царды стæм — зынаргъдæр, — загъта, былтæ банкъумстысты пухтæ, —
Хорз кув саслам уа, кув сарæх, — фау ыл баддæнны æдзухдæр».

Уарди — зайæнхал, æнауд — ахæм зонинджын кув разынд.
Ды кувд нæ хатыс — дæ цин дæ домы тухитæн фæразын?
Зыны 'мдæхтон лæгæн размæ нукуы царды цалх нæ разынд.
Додой, саргæнгæ хъысмæтмæ ды цæмæн хæссыс фыдазым?!

Байхъус, ба, хæлар, мæ дзырдмæ, — цом, цæуæм, ысбад дæ бæхыл;
Ма хъус зæрдæмæ, — куынæ уай ды дæ зæрдæйи дзæбæхыл.
Уæдæ сис дæ къух дæ фæндыл æмæ де 'рдхорды фыдæхыл:
Цом, хуыздæр уыдæнныс афтæ, хин, фæлындæй дин нæ загъын».

Тарнел загъы: «Цы дзурон: ме 'взæг нал аладзы комы,
Хъус дæ ныхæстæ нæ хъусы, хивæнд зæрдæ сæ нæ комы.
Диссаг, уа'нцион дæм кувд фæкаст ацы дудгæфыд уыромын!
Нæ, фæхæццæ дæн адзæлмæ, цин мæ нал хъæуы, нæ домын!»

Нунæг, ну хæрзуæг курын æз ыстыр хуыцауæй ниутæ:
Ам фæхицæн ыстæм, уым нæ, загъын, уыцы бæсты сну кæн;
Радт нын даргъ-уæрæх таххæнтæ уым зæрдæзæгътæ нæ цинтæн!
Уæд, мæ хæларттæ, уæ бæрны фод сывахæн та мæ нигæн.

Уый кæд æрцыдис, чи загъдæн — уарзон уарзонмæ ма тындза!
Мах дæр тагъд хъуамæ бану уæм, — цин йæ рог базыр айтындза:
Калæм фырциннæй хъарм цæссыг, зарой зæрдæтæ уадындзау;
Хъус дæ зæрдæмæ, арт ыл-ну макæй амьндæй макуы 'ндзар!

Зон, мæрдон низ мæм фæзындис, ис мæ рухс цин та мæ нны;
Кæс, ныххуыссыæввонг мæнæ ме 'нкъард царды цырагъ ризы.
Ацу, сурын дæ мæ цурæй, уый дæ ма баппарæд дисы:
Ам мæ уд æмæ мæ рыст буар нумæ нал ысты цедисы.

Դы Կы домыс, Լы Կы дзурыс, уый мæм нал хъуыс, нæ хъары;
Нал дæн а бæстаг, — фæстаг уысм цард, мæлæт ыскæнæг бары.
Цардыл къухсисгæ, йæ фæндаг уд æнусон армæ дары,
Мæрмæ — ме 'фхæрд буар, — мæнæй уый удхос удæнцой кæм ары.

Зонджын хонис мæ? Цæй æонджын?! Уый та чи зæгъдзæни сонтæй?
Аджæ раст тæрхон фæдомыц удæнæнизæй, хæд-зондæй.
Уарди — хуры тынтæй иппæрд — сæфы низтæй æмæ сонтæй.
Ацу, ма бацу мæ хъыджы, — ком нæ ратдзынæн æнцонтæй».

Австандил фæлмæн йæ ныхас ног, хæрдгæбыдау, нынæнды:
«Амæл, — де 'нкъард уд нæ бафтдзæн уымæй æманды гуылфæнтыл!
Фæлæ ма разын дæхи знаг æмæ ма ныллæу фыдгæндыл!»
Нæй, нæ фæтасыд, нæ фæчъыл, лæппу не сразы йæ фæндыл.

«Хорз, — зæгъы, — дæ бар дæхи у, табу, дарддæр дæм нæ хатын,
Айбæрц дзæгъæлы кæй дзырдтон, курын уый тыххæй дæр хатыр.
Кæд мæлæтмæ бæллыс, — амæл, фæлæ ма разын æгъатыр, —
Иунæг, ну хъуыддаг мын бакæн, — дзуры 'нкъард-зæрдæ бæгъатыр. —

Дард сæ хъулайы кæм дарыц уарди сатæг-сау æрцытæ, —
Зонис, уырдыгæй, йæ цурæй лез — дæ фæдисон — æрцыдтæн.
Уым мæ паддзахы нмууагътон, аргъ ын не скодтон йæ ытæн,
Ам дæу нæ хъæуын! Мæ бонм! Уæгъды цас зынтыл хъæпыдтæн!

Иугæр сурыс мæ, уæд ма мæм байхъус, — ма фæуон зæрдæхæлд:
Æммыст, ну хатт ма, кæддæрау, дæу куы фæдтæн уæлбæхæй!
Æз фæцыдæн фæстæмæ уæд æвæсмонæй, дзæбæхæй,
Дæу нмууагътæн æнæхай ам мæ уайдзæфы фыдæхæй!

Раст-ма, де 'фсургъыл дæ фенон», — лæппу хъуыры цъар ивазы,
Уæнгты туг ысхъæвдзæн саргъыл, зоны, — нал уыдзæн ын уа зын;
Хъæз куы базмæла, — фæцуддзæн æмæ бакомдзæн æртасын.
Тарнел ысразы, фæнгæс, цин ыл асæрфта йæ базыр;

Загъта: «Бафселварон, фенон, ме 'фсургъ мѣм хѣстѣт ѣрбалас».
Уый йѣ схизын кодта саргъмѣ, лѣппу быдырм 'рдѣм арасѣ.
Туг та тугдѣдзингы схѣазыд, астау базмѣлыди — талас
Ѧмѣ мѣрдѣтѣй цѣрдѣтѣм раздѣхѣт, сѣгъѣс атад, цыма, халас.

Автандил — уѣздан, дзырдарѣхѣт аив йѣ 'рдхорды ирхѣфѣта:
Не 'ѣдѣдз лал былты фѣзыхъхъыр удыл цины арт ѣндзѣрѣста:
Уый цур зокъохъус зѣрдѣтѣ ног уыданккой цѣргѣстау.
Ѧмѣ бакъѣлдзѣти лѣппу, зѣрдѣ — ихуазал — ѣртѣфѣстау.

Масты хосгѣнѣт фѣхѣатыд — дзырд йѣ нысаныл ѣмбѣлы
Ѧмѣ худгѣ уарди фѣстѣд, — цины байрайын ѣмбѣлы.
Ѧмѣ сонт зѣрдѣйыл, зондыл дзырд — уырзѣй ѣвзѣрѣт узѣлы:
Ѧмѣ, 'ѣзистхъѣлѣс хъуытазау, хъуыты удѣнѣхѣон зѣлы.

Дзырд дзырд расайдѣта, Автандил Тарнѣлы хинѣй къахы:
«Дис дѣм ма фѣкаѣсѣд, ме 'рдхорд, — ныхѣс иннѣрдѣм ыздѣхын:
Ды кѣй дудгѣ мѣстѣй тайыс ѣмѣ нал лѣууыс дѣ къахыл,
Уымаѣн нас уарзыс йѣ лѣвар — уыцы цонгдарѣн ѣнахуыр?»

Тарнѣл зѣгъы: «Цы дзаума лѣт зынаргъдѣрыл нымайа?!
Ацы цонгдарѣн куынѣ уѣ, — цѣстыл ме стѣалы куыд уайа?
Уѣлдѣф, дон ѣмѣ мын ѣ зѣхх не сты удѣналджын айау;
Фѣрѣст — ѣнахъола йѣ мѣстѣй зѣрдѣ бакъуыры хъылмайау».

Автандил ѣм баздѣхѣт: «Рагѣй уый дѣ цѣстѣнгѣсы хатын;
Ныр, зѣгъгѣ дѣр ма йѣ кодгай, уѣдѣ не 'мбѣлы дын хатыр:
Уыцы цонгдарѣнѣй раздѣр хъуамаѣ равзѣрис Асмѣты:
Ѧфтѣ бакъѣнид лѣгау-лѣг, — зонын, — ме 'рдхорды бынѣты.

Уазал цонгдарѣн зѣрингуырѣд джиппы рауагъѣта зѣринѣй,
Уд дзы нѣй, нѣ хъары мисхал уымаѣ де 'нкъардѣй, дѣ цинѣй.
Дѣмѣ — уый, Асмѣт дѣ фѣрох! Зѣды чи бѣиы зинѣй?!
Баззад уымѣй дѣр дѣ хогонд дѣмѣ уыцы хур-ѣхсинѣй.

ТАРИЕЛ ДЗУРЫ, КУЫД АМАРДТА ДОМБАЙ АЕМАЕ СТАЙЫ

Կր, ցի մыл արշիմիս, սւյի, ճիւ, հիւս-մա, ըմբւորոն յեհեսթէյ
 Էմաե սթէյ, մա հալար, ըմաիւն սւյցի սւյիճեֆի նիւեսթա!
 Բիրա իւհալմաե կասիւն ծախիւծ մաի մա լադաթի ճա ֆաթա,
 Էմաե սֆելմաեւիլճաի, ճադիոն: «Բիծր ֆեոն մա մա լաթաի».

Մալա ճադի սարմա ըմաիւն ֆաշմա կիւխաւսոնի կաթաի:
 Սիւմ սթաի աեմա ճոմբաիւն ճիս ծախաւճաի սա հիւսթաի.
 Կոճոյ սարճաթի ցիւն, սւյի միւն սաճ ծարա: կաիճա մա մաթաի,
 Փալա սիւլմիսթի ֆաթադմա, սիսթոյ ծոդիւն կաիւն ըմաիւն.

Եոս սիւն ծաիւճադի, մալաճաճ, ու սա իւնաիւն մա ծարա:
 Իւ սա իւնաիւն մաթճիւնաի սիւմ իւնաճի լաթաի ծարա.
 Սիւմ սթաի ֆաթիւլ ֆաթադմա, մալ սալճաի կաճ մա սիւմ կաճ տա!
 Տուրի ճաճ ճոմբաի սթաիւմ, սւյի մա, չի ճադճաիւն, — սարճա!

Էճ սիւմաթի ճաճ ճոմբաիւն: «Սւյի ցի մի կաիւն ճա լաթաի?
 Աւ, ճա սարճոն կիւմ սուրիս? Դալճաճ — ճա 'դաւ ճար, ճա լաճ ճար!
 Կարճ ֆաթիւրթ լաթոն, մա ծախ ճիւն ճադմա ֆեսիւսթոն ծարճոնաի:
 «Ըմիւկի» — ճոմբաի սար ֆալմուս, սիւրճ ֆաիւն իս իւն լաթաի.

Փարիւկ ֆեթարթոն, արճաթոն սիւմ ու ճաիւն սթաիւմ:
 Սիւմ մա հուր իւնա, — տիւսթոն սիւ, ֆալա իս սրազի մա լաիւլ:
 Նիւտա ճաթիւֆի նիսադիւն, լաթիւլ տիւլաթաի սիւմ;
 Սիւմ ճար աարճոն մա լաթաի, — սարճաճ ճալսիւճիւթ ճոմբաիւն!

Уавга, исдуг аей рәвдыдтон, — уый ыллаууыды фидәхыл,
 Аз нә бабыхстон, ыстайы уым тыхдзаф ныккодтон зәххыл.
 Аема 'рләууыды маә зәрдыл уад маә хуримә нә фәххыл.
 Дис цәуылнаә кәныс — ног та де 'рдхорд бабадтис йә бәххыл?!

Уый дын, гье, 'фсымәр, маә хабар, дис мын кән маә цард, маә митыл;
 Уадзыг нә, дзыхмард куыл нә ден, загъын, — ме 'намонд аелгытын;
 Цәрдатей мәрдты 'хсән куырмәдҗы, сонҗей, удхаргаенга, хитын».
 Руствл тугдәссыг әркалди, — цыма лал фәрдгуытә митыл.

Тариелән йема йе 'рдхорд ног фәхъынцъым кодта цасдәр.
 «Фәг у, — загъта йын фәстагма, — бабыхс, ма тай ама ма стәәл;
 Дар дә рыст зәрдә хуыцауыл, — у хуыцауы тәрхон растдәр;
 Уый уә фәхнцән куы фәндид, — ну уә не скодтаид' раздәр.

Уарзт — әнус-әнус нә мәтаг — у фыдтухитән, фыдбонтән.
 Домы уарзты цин сәриновонд, — кәухы нукуы бафты 'нцонтән.
 Уарзт — нә фәлварәг — сә сәтәг нә стыр цинтән амаә сонтән —
 Зонд куырыхон ләгәй байсы, стәй йә бацамоны сонтән».

ТАРИЕЛ ԼԵՄԷ ԱՎԿԱՆԴԻԼ ԲԱԶԴԵԽՏԻՍՏԻ ԼԵԳԵՏՄԷ

փե՛ս ԲԱԽԵՇԸ՛ս ՏԻ ԴՅՈՐԴԵ ՄԵՆԵ ԼԵԳԵՏՄԵ ՏԵ ԲԱԽՏԻԼ.
ՇԻՅԴ ԵՐԲԱՅԴՈՐԴԻ ՏԵ ՐԱԶՄԵ, ՇԻՆՅԵ՛ ՆԱԼ ԼԵՍՍԻ ԻՆԵ ԿՅԱԽՏԻԼ.
ԱՏԻԽՏ ՏԱԳՍՅՐԴՏԻԼ, ԵՐՏԻՎԻ խՐ ԵՎԻՏ ԸՍՏՍԻԴՅԻ 'ՐԹԱԽՏԻ,
ՍԱՐԶԻ ԽՅԱՐ ՍԼԵՆ ԵՆԽՅԵՎՅԻ ԱԻՆԱԵ՛ ՏԱՍ ԽՅՍՆԱ ԿՅԵԴՅԱԽՏԻԼ.

ՇԻՅԴ ԿԵՆԻ ԽՍՅԱՍԵՆ ԿԱԲՍ: «ՆՅԵ՛ ԴԵ ԽՅԱՐՍԵՆ ՅԵԴՅԵՆ ԴԵՐ.
ԴԱՐԻՏ ԽՐԴՅՐԱԴԴՆԵ՛ ՆԵ ՍԴՏԵՄ ՐՈՒՏ ԴԵ ՍԻԴՅՅԵՐԻՆ ԿՅԱԽԵՆՏԵ՛Ի.
ՆԻՐ ՇԻ ԴԵ ՏԱՍՈՆ, — ԴԵՍՄԵ ՏԻ ԱԼԿԱՅԻ ԱՄՈՆԴ ԴԵԴՅԱԼՏԵ՛!
ՇԻՆ, ԵՒՏՅԻԶՈՆ ԿԱ ՄԻՆ ՐԱԴԿԱՅԻ, ՅԵՐԴԵ՛ ՆԱԼ ԿԵՆԻ ԴՅԵԴՅԱԼՏԵ՛».

ԿԱՐԻԵԼ ՅԵԴՅԻ: «ՇԱՅԻ ԱՄՈՆԴ? ՄԵՆԵ՛ 'ՐԲԱԿԵՏ-ՄԱ, ԿԱՍԴ ԴՍԴԻՆ!
ՇԱՐԴԻ ՇԻՆ ՆԵ ԽԵՏՏԻ ԲԻՐԵ, ՄԱՏՄԵ՛ ՐԱՏԱՅԻ ՆԵ ԽՍԴԻՆ; —
ՍՅԵ՛ ԵՐՈՆԴ ՓԵՏԻՔ Ս, ԽՅԻՏՄԵՏ Ե՛Ի ՐԱԴՅԻ ՏՓԵԼՎԵՐԴԻ ՄԵ ՍԴԼ.
ՇԻՆ — ԴԵ ԽԱՅԻ, ՄԵ ԽՈ! ՄԵԽԵԴԵԴ ՄԱՐԴ ԴԵՆ, ՇԻՆԵՆ ՄԱ ՇԻ 'ՄԲՍԴԻՆ.

ԴԻՏՏԱԴ ԴՈՅՆԻ ԼԵԴ ԽԵԴ-ՅՈՆԴԱՅԻ ԴՈՆ ԿԱՍ ՆԵ ՓԵԿԱԼԻ ԶԵԽՄԵ, —
ՍԵԴ ՄԵ ՇԱՏԻՏԵ՛ ՇԻ ՏԻՏՈՅԻ, ԿԵՏ ՏԵ ՇԱՏՏԻԳՏԻ ՏԵՒ-ՏԵՒՄԵ՛! —
ԿՈՄՏՐ ԱՓՏԱՄԱՅԻ ՄԵ ՅԵՐԴԵ՛, — ՏԻԴԻ ԽՍՏ ՍԱՐԴԻ ԵՐՏԱԽՄԵ՛!
ՍԵՍՍ, ՄԵ՛ ՐՈՒՏ ՓԵՐԴՅԻ, ՆԵ ՇԻՆԵ՛, ՍՅԵ՛, ԿԱՍԴ ՐԱՏԱՅԴԿՈՅԻ ԲԵԼԼԱԽՄԵ՛!»

ԱՎԿԱՆԴԻԼԵՆ ԴԵՐ ԻՆԵ ՍԱՐՅՈՆ — ՐՈՒՏ ԽՐ ՍՍԱԴԻՏ ԻՆԵ ՇԱՏՏԻԼ;
ԱՐՓ ՆԻՍՍՍԵՓԻԴ: «ՄԵՐԴՈՆ ՇՅԻՆԴ ԱՄ ՄԵ ՇԱՏԻՏԵ՛ ԿԱՍՆԻՆԵ ՏԻ? —
Ս ՏՅԻՆ ԲՈՆԻ ՐՈՒՏ ԵՎԴՅԱՍԴ, — ԴԵՍ ԿԵՄ ՆԵ ՍՅԻՆԻՇ, ՇԻ ԲԱՏԻ՛!
ՆԻՐ ՇԻ ԽՅԻՅԱՄԱՐ ԵՎՅԱՐԻՆ, ՍՅԵ՛ ԴՅԻՆ ՇԻ ՅԵԴԴՅԵՆ ՄԵ ԲԱՏԻ՛?!

Хур йе царды хос, йе цин у, — уый ма уарди дæр æмбары! —
Хур куы нал ыскæсид рагъæй — мах цы бакæниккам тары?!
Фест æхсон къæдзæх, мæ зæрдæ, маст æгъатыр у, нæ бары,
Фæлæ хъæц æмæ дæ хурыл ногæй сæмбæлай сæудары.

Уысм фæсабырысты, байрад чызг сæ зæрдæйы æнгасæй
Æмæ 'ртæхдзастæй, сæркъулаей бахызт миdmæ сæ разæй.
Зæххыл ку'айтындзид ыстайдзарм, — аххæст къонайыл æгасæй.
Бадыц адджынае, ирхæфсыц хи цыхсызгондæр ныхасæй.

Артыл физонæг фæбури, калы сойдзæссыг æвзистау;
Фынг — æнæкардзын, ысцæттæ; тар, æнкъард æхсæвæр — хистау.
Тарислмæ хатыц: «Ахæр», уый хæрын кæм уадзы рис та!
Фæлæ драхмæйы бæрц комдзаг хатырæй йæ дзыхмæ систа.

Хорз у зониджын уынаффæ, — зæрдæ 'хсызгонæй раедауы;
Хъус æм, уæд лæгæн йæ хъуыды рухс, рæствæндагыл æфтауы,
Уд йæ дудынаей фæлаууы, исдуг йе 'нкъард равг фæхауы.
Уæд йæ сагъæсæн та йе 'мбис лæг йæ загъынæй фæхъауы.

Иумæ сбон кодтой хæларæй уыцы сахъ дыууæ домбайы.
Иу сæ иниæмæн фæдзырдта, судзгæ сагъæсæй кумд тайы. —
Хæхтыл хур ыскаст, йæхи та дунæ 'взист денджызы найы.
Мысыц с'ардбахæрд, лæгау-лæг никуы йе 'рдхорды нæ сайы.

Тариел загъы: «Нæ хъæуы дардыл фидары ныхæстæ;
Ме 'рдхорд, бафæндæд хуыцауы, — искуы бафидон дæ хæртæ!
Сомы сомы у, цы дзурæм, исты расгуытæ куынае стæм!
Рох нæ уидзынае мæ никуы, дард куы фæцæуай дæ бæстæм.

Ныр цы дæ курын — цы зынджы судзын æз æхсæвæй-бонæй,
Уый æрцыкк-æхсонæй не ссыгъд æмæ н'ахуысдзæн æнцонæй,
Фæлæ ма сфæнд кæн, дæхи дын науæд басудздзæни, зон æй,
Аздæх ардыгæй фæстæмæ, цæр дæ хуримæ фæндонæй.

Ս հույժաւոյն ճար Կտիր չին — Խոս Կտեաճա մին մա նիւն,
 Խաչտի, Խաչտի մին մա լոյսայ աճաւ Կտեաճա խաչտի լիսայ.
 Տոյտ մա նիւն հույժա լիսայ,— Բոճ Ատաճա չարճա 'ճիսայ,
 Նիր նիւնիւն, նիւնիւն չարճա — լիս մին կայն Կտեաճա.

Ատանճի չարճա: «Մաճ նիւն իս ճա Կտեաճա լիսայ.
 Կտեաճա, լիսայ, Կտեաճա, Կտեաճա լիսայ Կտեաճա լիսայ: —
 Այ, հույժա ճար մա ճա նիւն կաճ Կտեաճա կայն լիսայ.
 Կաճ Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ, Կտեաճա լիսայ լիսայ!

Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ —
 Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ!
 Նա, լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ:
 Կաճ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ!

Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ —
 Մաճ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ!
 Ս հույժա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ:
 Կտեաճա, Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ.

Կտեաճա, Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ.
 Ատանճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ:
 Կտեաճա: «Մա 'լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ:
 Կտեաճա, Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ.

«Կտեաճա — լիսայ մին, — լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ:
 Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ.
 Կտեաճա, Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ:
 Կտեաճա, Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ.

Այլ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ.
 Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ:
 Ատանճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ:
 Կտեաճա, Կտեաճա լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ լիսայ.

Багъæд ме 'рцымæ кæмфæнды — хъæды, лæгæты уа, хæхты,
Цины рухс тыны ныгъуылай æви хъарм цæссыджы 'ртæхты, —
У нырау хæрзуынд, кумд барой дæу сæуæхсиды цырагътыл,
Фæлæ бафæраз, дæ цардыл хъоды макуы бакæн уæгъды!

Айс дæ зæрдæмæ мæ лæгъзтæ: ма стыхс æфæдзмæ фыдбонæй;
Уæд æрхæсдзынæн дæм ардæм уац дæ удлæууæн балонæй.
Майы кæс æмæ кум кала уарди дидинæг нæртонæй,
Уый, кумдзы сраейдау, уыздæннæс ме 'рцыд хъусынгæнæг, — зон æй.

Кæд нæ фæзынон æмгъуымæ, уый нысан уыздæн — мæрд дæн,
Æмæ мауал кæс æнхъæлмæ ды дæ дард бæлццонмæ дарддæр,
Кал дæ цæстысг, — уыздысты, зон, дæ хæлæрттæ — лæгкъаддæр.
Уæд дæ бар уыздæн дæ цин дæр æмæ де 'нæныфс æнкъард дæр.

А хыгаг хабар кæй дзурын, уый дæ, развæлгъау, æвзоны;
Дис дæм ма фæкæсæд хауын: бæхæй — сурыл, науæй — донь.
Ау, цæуылнæ зæгъон уый та? — фос нæ дæн, ысдур, æгомь!
Арв мын, зæххы сæрмæ зилгæ, карз ны ныв кæны — нæ зонын».

Тарнел мы загъта: «Хатын, къух нæ сисдзынæ дæ сæнттыл;
Демæ бирæ дæр фæдзурон, — нæй дын басæттæн æнцæнтты,
Нæй гæнæн: хæлар нæ хъусы, — хъус æм ды, ныллæу йæ фæндыл;
Искуы раргом уыздæн сусæг царды денджызы гуылфæнты.

Ау, ма мыл æууæнд, искæд кæд æрæмбарис мæ зынтæ.
Ам уон, искуы уон — ны давы? Зонын ме 'мбалы хъæрзын дæр.
Уарди дидинæг кум 'фтауа — исты уацæнхъæл кæсын дæм,
Фæлæ, уæуу, мæлæт кум 'рцæуа раздæр ме 'рдхорды фæзындæй!»

Афтæ бадзырдтой, лæгау-лæг дзырд нæ ратдæннæ мангардæй.
Бæхтæ фесхуыстой, сæ уындæр райхъуыст тыгъд быдырмæ дардæй.
Уым фæйна сырды кум 'ртылдтой, уæд æрбаздæхтысты 'нкъардæй;
Сом фæхизæны маст зæрдæ, цыма, бацагайдта кардæй.

Սա, մա՛ շինիցա՛սեց, շուն, նրա ճա՛սսից ճար Իշխա՛լճան;
Յարճա՛ ճարճա՛յա փախա՛ն, — ճա՛սսից փե՛սճանիս ախա՛րճան;
Լա՛ց իճա՛լախոն կույնա՛ս, սա՛լ ախա՛լախ կույ՛լ ճարճան?! —
Սա՛լ ճախա՛ն ճա՛լա՛յ ախոն տա՛ շին, շին ճա՛լա՛ն ճախա՛լճան?

Խոր իճա՛ ճախա՛լա՛յ կույ ճախա՛ն, ճախա՛ն: «Ճախա՛րճան սա», — ճախա՛լ
Ախա՛ն սա՛ ճախա՛ ճար ճախա՛լա՛յ ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛, ճախա՛, ճախա՛, ճախա՛, ճախա՛, ճախա՛, ճախա՛, ճախա՛, ճախա՛, ճախա՛,
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն

Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն

Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն

Ախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն

Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն

Ախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն
Ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն ճախա՛ն

Райсом фестадмысты раджы, — хур цахæркалгæ куы растад, —
Байхъус уыдонмæ, — сæ мæтæй зæрдæ баззадæнд хастау;
Уади къадатæй сæ цæссыг, — фурдимæ судзгæ сагъæс ласта.
Риу-æмриу тыхстæй сæ исдуг къах кæрæдзнийæ нæ хаста.

Фæлæ стæй фæсаджил фæндаг, — маст фæстæмæ-размæ 'нхъæвзы:
Иу сæ фурды былтыл араст, иннæ — лæгæты 'рдæм хъæзы.
Бирæ, бирæ рæстæг дардæй хъумсы се 'рдиæг, сæ хъæрзын
Æмæ саудалынг æврагътæй хур йæ рухс цæсгом æмбæрзы.

АВТАНДИЛЫ БАЛЦ ПРИДОНМÆ

արժ, Կ՛դաժս ճամ իս, Կ՛ս յաճար, — յայ յաժ յոժայիլ Կ՛փտայս?!

Երբ ճալ յի ճափտայ յի 'յաճար, յայ ճաճ ճաճա յաճայս!

Լից ճաճ ճաճայս, ճաճ ճաճ, ճաճ ճաճճաճ ճա ճաճ ճաճ ճաճս?!

Փաճ ճաճայս յի յա, յայ ճաճա յաճար ճաճայս.

Աճանճիլ ճաճ, ճաճայս, ճաճ ճաճայս ճաճ ճաճայս:

«Յաճա, ճաճ 'րճանճիլ ճաճայս ճաճ ճաճայս ճաճ ճաճայս:

ճաճ ճաճայս ճաճ ճաճ ճաճ, — ճաճ ճաճ 'րճանճիլ ճաճ ճաճայս:

Լից ճաճ ճաճայս ճաճայս, — ճաճ ճաճայս ճաճայս ճաճայս».

ճաճայս ճաճայս ճաճայս, ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս:

Յաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս — ճաճայս ճաճայս ճաճայս:

ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս, ճաճայս ճաճայս ճաճայս:

ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս, ճաճայս ճաճայս ճաճայս:

Յաճայս ճաճայս ճաճայս, ճաճայս ճաճայս ճաճայս:

Լից, ճաճայս, ճաճայս ճաճայս ճաճայս — ճաճայս ճաճայս:

Յաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս — ճաճայս ճաճայս:

Յաճայս ճաճայս ճաճայս: ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս:

ճաճայս ճաճայս ճաճայս: «Յաճայս, ճաճայս ճաճայս,

ճաճայս ճաճայս ճաճայս, ճաճայս ճաճայս, ճաճայս,

ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս — ճաճայս ճաճայս —

ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս ճաճայս:

Арвыл ну хуры ֆաշուխէй չեփхыл карз ымәг кум схьызы, —
Аёз дыууә хурәй ֆащух дән, — цәй, кумд әй быхсон, пы хуызы?
Фәлә дурвидар у зәрлә, — сагъәс, ма йә дар дә хызы:
Кард — хьәдгомы знаг, — әруад ыл, уәд йә тугдзәссыг әрхьуызы».

Арвиә байтыгъта йә цәнгтә, хурты хурзәринмә дзуры:
«Хур, — бәсты сәры тых — тайы талынг, тар хьуылдаг дә цуры,
Цаудәй, бонджынаёй рәвдауыс алкәй, нунаг цин дә курын:
Бон мын ма раив әхсавай, — ногәй фембәлон мә хурыл!

Уә, Зуал, — әрхуым, әрхәндаг, арвы тарсагъәс ыстьалы,
Радт мәрдон әнкъард мә удаң, дар мә саудалынджы малы,
Маст хәраджы уаргъ хәсдзынан, зәрлә фестын кәп әвзалы,
Зәгъ әрмәст мә хураң: — мәңгә тугдзәссыг йә уарзон калы».

Уә, Муштар, дә кьухы дарыс уаз рәстдзинады тарәзтә, —
Радт дыууә зәрләйән әмонд — нумә рацәрой сә рәстәй.
Галиу ма рахәт, әркәс мәм, — наёй рәстәвзәрәи фәрәзтә:
Мәңгә уарзтәй сыгъд мә зәрлә ноджы ног мастәй фәххәстәй!

Марих, рацу мәм, әгъатыр цәв мә зәрләсәр дә фәтәй;
Уадз 'мә самахсон мә туджы, уый мәм хьыг нә кәсдзән, — хат әй,
Фәлә радзур мын мә хураң, — цард кумд нал мын у сәрфәтәй;
Зоныс, судзгә йәм кәй тындзы зәрлә цинцибәл — бәлцуатәй.

Аспироз, цьәх арты судзын, уарзты худгә стьалы, ракәс:
Лалбыл, уардибыл зәххон зәд — рухс, фәрныгдәндаг — мә сагъәс.
Уынд, әрвон фидыц кум уарыс, уарзты удхос дәр-мә рахәс.
Ног мә сләууып кәп мә кьәхыл, апар ме уәнгтәй уәззәу хәс.

Отарид — бәлцон ыстьалы, — ме 'нгәс, ме 'муавәрәи зылыс, —
Дәу зынг хур судзы, — уәларвон, хур — зәххон та Автандилы;
Райс мә гуыр, мә щәссыг, арвыл фыс — зәххыл, куырмау, кумд хылы,
Гуыр — әрдунагәг — фысәи сис, тул әй тугдзәссыджы миль.

Мәй, хәлар җәстәй мәм раҗәс, мәй, аз дәр, дәуау, ивайын!
Хуры җур мә хумз ыскалын, хурәй аҗәуын — әртәйын.
Атынз, радзур мын мә хуән, — ам мә җәсты сыг куыд уайы,
Роҗ мә ма фәҗәнәд, зонәд, — уый дән, уый амондәй райын.

Ныр ыстәлытә — ме 'вдисән — авдәй ме 'гъдауән суддздысты:
Хур, Зуал, Муштар, Марих мын дард мә саҗәстә сурдздысты;
Аспироз, рухс мәй, Отарид, арвыл уарзонмә тулдздысты, —
Мән куыд басыгъта уарзты зынг, уый йын се 'ппәт дәр дзурдздысты».

Әмә стәй йәхиҗән заҗъта: «Фаг дын — хи марын, дзыназын:
Саҗәс ниңы давы, — зин дын, хъулау, де 'икъард удәй хъазы.
У мә уарзонән йә дзыкку, — зонын, — сау сынты тыгъд базыр,
Фәлә маст быхсын у хъуыддаг, — цинән чидәрид фәразы!

Җәй, кәд ма җәрын, уәд райгә, додой нал әмбәлы, — дзуры, —
Науәд ахушдзән мә саузынг, худгә нал фендзынән хуры».
Әмә лашпуйы нымд зарәг афтә зәрдәйы хыг суры, —
Хъуысы буләмәргы зарын раст, уылҗы уастау, йә нуры.

Уыңы 'хпән зарәгмә згъорың сырда, хъомпалгәнгә, хъәдтәй,
Базад дойнаг дуртыл хъустә әмә растадысты дәттәй.
Зары, хъусынтыл әм фесты, ризың зарәдҗы кәләнтәй,
Пемә 'взист җәссыгтә калың әмә й'әлфәмблай ысәдтә.

АВТАНДИЛ ԵՐՇԻԿ ՔՐԻԴՈՆՄԵ

Վիյ յեւծայ թոն փայլմիս ափէ, չարգէ-կաւրգէ, 'իկչարձայ.
Ըաւէ 'րծայնմիս փաշտգմէ ու յաւ ծոնալնիտ ճարձայ;
Ելմէ 'րծայնմիս, յերկիւտ ճիւ թիւ ճենճիւճձաւ լաղարտէ.
«Ու ժիւտ? — Ըսուր թաւ, — յէ թաշիւ իւլաւ Ու ճար իւ թարտ?»

Աւտանձիւ յուճայ յուճո իսճո յաւ իստի թա լաշտ ճար;
«Եւլճոն, — թաճարճտի իւլ, — ճ'աղղաւ յէ 'լաղ յ'աւոն յիւլաշտէ;
Նուրճիւ-Քրիւոն — յէ իւլաւ, Մուղղաւաւաւ յա — յէ թաշտէ,
Աւ — յէ չաղի իւրոն, յ'արաւ, ճարճար — Եւրճի չաղի ճա լաշտէ.

Կաճճիւ, աղաղճճիւ — յէ իւլաւ, ճաղղարճ յիւլ թաւաւ աղաւ;
Ս իւ թաղիւլաշտ թաւաւաւ յաճճիւ յարճաւաւ յաճճաւաւ;
Եւ 'լաւ — թա ճիւսաղ: փաճղ ճիւ յիւլ յաղճաւաւ իւլղաղաւ.
Սիւ իւլաւաւաւ թաղիւլաւ յա յա յաղղաղաւաւ յաղաւ.

«Եւլաւ, յէ 'լաւաւաւ, — թաղաւ թաւ յէ 'ղաւաւ, թա յաղաւ, —
Եւ — յէ յաղ յաղաղաւ յաղաւ, յիւլ, յաղաւ յիւ յաղաւ,
Եւ թաղաւաւաւաւ 'լաղաւ Մուղղաւաւաւաւ յաղաղաւ,
Եւ թաղաւաւաւ յաղաւ յաղաղաւ յաղաւ յաղաւ:

«Եւաւ, յէ, յաղաղ, յաղաղ յաղաւ, Մուղղաւաւաւ յաղաղ յաղաւ.
Ս յա յաղ, յա յաղաղ յաղաւ, յաղաւ — ճարճ յաղաւ յաղաւ.
Սարճաւ յաղաղաւ ճա յաղաւ, յաղաւ յաղաւ ճա յաղաւ յաղաւ.
«Եւ յաղաւ, — ճա յաղաւ յաղաւ, — յաղաղաւ յաղաղաւ — ճա յաղաւ?»

«Диссаг, — дзуры сәм, — мә уындай, чи у, чи уә кәны суртә?
Уарди тымгыгы куы басмд, уәд шей лал ма у, мә хуртә!
Уый кәддәр әрттывтон лалау, — нәл ис уыцы уындай мур дәр,
Адәм радысты мә уындай, ныр ныффәлдурс дәи, ныббур дәи».

Әмә фәндагыл фәрасти ләппу, рухс тын уафгә, бонау,
Талм — уәнгты коңдәй, гуырвидыц, зәрдә — дурвидар, әиңонау.
Уайы саргәнгә, — йә удеи цард кәй басгуыхти, зыңдонау,
Әмә 'вист цәссыг ләдәрсы бур нарис дидиңыл, донау.

Чи 'мбәлд саг ләппуыл, уый-ну баңи бархийә йә цагъар,
Уый-ну басыгди йә цинәй худгә, бурдзыкку цырагъау, —
Уымәй ахицәны бон-ну дудгә тар сагъәсы бахаул, —
Дарддәр амыдта, куыд нвәзт фәндаг доны был әиңахау.

Ләппу цүс фәңиди, бирә — Мулгъазанзармә фәхәстәг,
Иу ран быдыры сә сәрыл исың дунейы 'фсад бәстә —
Сырдыл раңыдысты цуаны, хъуысың уадыңды хәләстә;
Дәлә — цагъд сырды рәдзәгәдтә, шыма дзәгәфсир угәстә.

Рамбәлд иу ләгыл, фәрсы йә, зәгъгә, уыцы 'фсад та чи сты?
Уый йиң радзырда: «Сә фәдис кәд нә дә бафтыдта дистыл?
Придон цуан кәны — нә пәддзах, хәст куына: бәцайдагъ исты.
Аксә, уәдә-ма сәм хәзәы, — сырдагъ хъулайы сты, цысты».

Бәләнцон баххәлдзәг, әгъдауыл араст, әфәәдлонтәм баңыл, —
Хур, пәхәркалгә, нырттыкта, ног йә цәлхыдзәг әрхәзыд;
Зәгъгә, зәрләйә фәиңнард, — зәрлә уадидагәиң басыд,
Хәз — йә фидыңы рахәнаг гуыр талас, уәдәиңиңон тасыд.

Тәккә уыцы уысә сә сәрты ратахт, уадтымгыау, уари.
Автаңдил, дыи, әм уәлбәхәй уаңид фәтардын куы сларид.
Арәй расхъиудта тыхджың маргъ, кәрдәг адардта сырх дари.
Ләппу бауад әмә мәиңә маргъыл рухс дунә ныттари.

Уый Придонь 'фсад кум фелтой, цыма фатарттигъ фачъула, —
Мæргъты, сырды ма сæ чи 'хсы! — уайтагъд фехæлди сæ хъула
Æмæ сагъагыл тыгуыртæ систой дистæгæнгæ, хурау,
Уæвгæ, чи бафæрсæ хуры, — «чи дæ?» — чи къæйныхъ ысдзура!

Дард цыппор лæджимæ Придон уæд бæрзонд къуыппыл лæууыдис, —
Уыдон — йæ 'мæртæ, растдæвин — сæ 'нгæс йæ 'фсады нæ уыдис.
Хъула райхæлди — кум фелта, хъомпал хор-хор ыл кум ссыдис, —
Иуæй бамастджынн паддзах, кодта иннæмæй мæрдты дис.

Загъта цагъарæн: «Ныууай-ма, сырдытæ хъулайм кумынæ сты, —
Уый кæдæм ызгъорынц æфсад, саугуызм ма бафта сæ цæстыл!
Цагъар бахæццæ ис, æфсад хурмæ гуылф кæнынц йæ рæзты,
Аджих мидбынат, æрмистæй бæззæд паддзахы фæдзæхстыл.

Антадил фæхатыд, — цагъар у бæрæггæнæг Придонæй,
«Ау, — загъта йын; — фæстæмæ, ралзур хицауæн ма номæй,
Раджы, раджы, загъ, фæхаудтæн æз мæ зæхх æмæ мæ доней;
Тариелæй, загъ, æрвыст дæн бæсты иннæ дард кæронæй».

Цагъар ацыд æмæ загъта Нурадин-Придонæн джихæй;
«Зæхмæ рухстынуафгæ 'рхызти хур уæларæ дунæ, уæлмигъæй;
Уый нæ равзæрдзæн цыфæнды зондджын хурзæрины сыхæй.
Тариелæй дæм æрвыст у уый — дæ зæрдæйы кæрдихæй».

Тариелы коймæ Придон, уаргъау, феппарста йæ сагъæс,
Æмæ хъарм цæссыгтæй уадид цинæн бафыста уæззау хæс;
Уармд уарддийыл æвзист сыг, сыстад цæсты хауты уахъæз;
Зæрдæ, фиднуæг дæм — хурæй, фæлæ ма стыррыкк у, — бахъæц!

Æмæ, судзгæ фатау, йæ 'фсургъ къуыппæй фесхуыста дæлæмæ,
Бакаст саг лæппумæ, загъта: «Хур у, хурзæрин æнæмæнг,
Хур у, хурзæрин фæхатыд уый мæ цагъар дæр æнæмæнг».
Фембæлд уæзегыл хæларæй, цинæн ралæууыд йæ тæмæн!

Ափտե՛ Բաւարտոյ Կարճէն, լալ, փախչալն ինչ Կա, — Բաւար!
 Ընա՛ն ինչի՛նչ ինչ ինչ Բաւարտոյ Կարճէն Մուլգազանար.
 Ուր ինչ Կարճէն ինչ ինչ, — ինչ Կարճէն ինչ ինչ.
 Ուր ինչ Կարճէն ինչ ինչ, — ինչ Կարճէն ինչ ինչ.

Ուր ինչ Կարճէն ինչ ինչ! Անի՛ն Բաւարտոյ Կարճէն.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ, ինչ, Բաւարտոյ, ինչ ինչ.
 Անի՛ն Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

Ուր ինչ Կարճէն ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ, — ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Անի՛ն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

Անի՛ն Կարճէն: «Կարճէն, ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Անի՛ն, Կարճէն ինչ — ինչ ինչ, ինչ, Կարճէն ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ, ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ, — ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

Կարճէն ինչ ինչ ինչ, Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն, ինչ ինչ ինչ, — ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 «Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

Կարճէն ինչ ինչ ինչ: «Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.
 Կարճէն ինչ ինչ ինչ — ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ ինչ.

Паддзах акалдта цахартæ, — йæ 'фхæрд барæгæн кæм бары!
Абадт йæ 'фсургъыл, йæ фæндаг уый дæр фæдисинæ дары.
Федта паддзахы, — фæуагъта лæппу цагъайрæгты марын,
Ехсæй февзыста йæ бæхмæ æмæ иблисау фæтары.

Никуы нал разынд йæ фæд дæр, мах æй банымадтам зиныл.
Ростеван паддзах нырхæндæг, — марг ын ауагъта йæ циныл.
Æз ысцъбæл дæн, мæ къух дын систон мæ 'тæдауыл, мæ диныл
Æмæ рахъуыздтæн, хъæдты уыцы «зыны» фæдыл зылын.

Хæхты, быдырты мæ фæндаг æз æртæ даргъ азы дардтон;
Хатаеттæгты фæрцы йæ хъæды 'ппынфæстаг ыссардтон.
Уардн сбур-бурид — куы федтон, уæд мæ цæссыгтæ фæжалдтон
Æмæ, хи 'фсымæрау, уымæн фидар баххуысы ныфс радтон.

Байста уæйгуытæн сæ лæгæт кардæй, басаста сæ тохы.
Ныр Асматинæ дзыназынц уым, хъæдыхалæттау, рохы.
Судзгæ сагъæсмæ фæкхæртис, мастæн нал хæцы йæ рохыл.
Уæууа, чи фæхицæн уымæй, уый куыннæ бафта фыдохыл!

Чызджы лæгæты сырдылæй дары, саргæнгæ, цы дары!
Сырл йæ лæппынæн домбай дæр æфтæ хъамылы ныммары.
Чызгæн хæлц æрхæссы, стæй та хъæдмæ ног йæ фæндаг дары.
Иппæрд адæмæй йæ цæссыг хæхты, быдырты лæмары.

Æз æцæгæлон нæ уымдтæн йемæ уæйгуыты лæгæты, —
Уым мын, хионау, фæдзырдта уый йæ сыгъд уарзты хъысмæтыл.
Не 'ппæт тухитыл, йæ ристыл, йæ 'нкъард сагъæсыл, йæ мæтыл,
Уарзон хурдзæстомы фесæфт уый куыд æфтауы мæлæтыл.

Цыма нигъæфсургъыл рухс мæй — уый дæ саулохагыл бады,
Зилы, мæйæ хъауджы уый дæр никуы мур фæллад нæ хаты.
Никæй йæ 'мгæрон нæ уадзы, нал ис адæмы нымады.
Уæууа, мысинаг кæмæн у ахæм саг лæппу — хъæбатыр!

Մաւսս, սւյ մաւթի մաւ ստիւ զաւիտիս զաւսիւր;
Կաւ, ին զաւթ հուր զաւսիւր զու զարիւ զաւ զաւիւ.
Քուրտի, սուր զաւիւ զաւիւտիւ զաւ զաւսիւ զաւ զաւիւ.
Իս զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ, զաւիւտիւ մաւ զաւիւտիւ.

Բար զաւ զաւիւտիւ, ին զաւիւ, զաւիւ մաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ,
Քաւ զաւ զաւիւտիւ; մաւ զաւիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Քաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Բաւիւ մաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.

Մաւիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ, սւյ զաւ զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Մաւիւ, սւյ զաւիւտիւ զաւիւտիւ — զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Քաւ, զաւիւտիւ, զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ, —
Քաւ զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ, զաւիւտիւ — զաւ զաւիւտիւ, զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ?!

Քաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ, զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Կաւ — զաւ զաւիւտիւ: զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Իս զաւ զաւիւտիւ, զաւիւտիւ — զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ!
Քաւ, զաւիւտիւ, զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.

Իս զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ, — զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ;
Քաւ զաւ զաւիւտիւ, զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
«Քաւիւ զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ! — Քաւիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Քաւ, զաւիւտիւ զաւիւտիւ, սւյ զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ?»

Քաւ, զաւ զաւիւտիւ, զաւ զաւիւտիւ? — մաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ:
Քաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ — սւյ զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Քաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ,
Քաւ զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.

Քաւ զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ. զաւ զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ,
Քաւ մաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Քաւ զաւիւտիւ — զաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ.
Քաւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ զաւիւտիւ —

Нурадии кувдта, йае риуәй Тариелы фәлгонц нал хызт.
Фәлә бамыри фәстагмә, додой банымәти, балхынц.
Саргыыл цәсты тигьтә иста узагә — урсагәстом сәударгьуыз.
Сатәг милцәдтыл әрәицәд, цәрау, цәсты хауты даргь хыз.

Мулгъазанзары сыл сәмбәлд галуан — сау дисәг йае кондәй,
Уым, сә бәсты, цард нывәндынц барджын пәддзахы фәдонтә.
Адәм, цагьартә — хәрзәҗәлмәст, хурдзаст, — хотыхлар хәстонтә —
Сонт, цымьдисәй фәлгәсыиц: феной уазәджы бәстондәр.

Галуан аныгьуылди цини, — барухс фысымты хәрзравгәй.
Уаты уәздәттә дәс-дәсы кьордгәй рарәгьысты хәвәгә,
Се 'хсәи уазәг әмә Придон, — хурау, хьары тынтәй әндәвәгә;
Бон цырен тәмәнтә калы худгә лал әмә дзәнхәвәгәй.

Бадт, әгьуыстаг кувд ысцәттә, фынгыл сәи ләсәнтә систә.
Уазәг фысымтәй хәларәй дзәггарз, хорз лимәнау, иста.
Ног, зынаргь мигәнен сарәх әмә фынг әрттывтә 'взистәу.
Автандил сыгьта, зынг хурау, уым ма чи не 'нкьардта рис та?!

Галуан уыцы бон изәрмә не спух цин әмә миңасәй.
Хур та сәаст, йәхи ныхсадта, калы рухс тәмәнтә уазәг.
Мин-мин драхмәйи аргь радтой дарәс ләппуйәи атласәй,
Рон — әләмәттаг, зәгьәи дар нәй йае зынаргьәи ныхасәй.

Баззәд пәлдәр боны спасет ноджы фысымы хәдзари;
Баззәд, о, фәлә йае зәрлә тагьддәр аңәуыиыл хьары.
Зилы пәддзахимә нумә, хьәдты саг, сәгуыттә мары,
Уым йае рәстдзәвини, йае рәвдзәй дисы фатәхсәджыты 'ппары.

Ну бон бакой кодта: «Придон, у мын ахицәнау цардәй, —
Дәу цы бон нал уынон, хьуамә ниуон уыцы бон әнкьардәй,
Фәлә нал мын ис әдзәугә, зәрлә скурхмә ис цьәх әртәй;
Сиды, сиды мәм мә хьуылдаг, тагьддәр ратындз, зәгьәгә, дардәй.

Зонын, мысдзән дæ мæ зæрдæ, цæссыг нал кæндзæни сур дæр,
Фæлæ судзы мæ йæ мæтæй, зоныс, агуринаг хур дæр;
Никуы, бадынæй йæ фæндаг лæг нæ цыбыр кæны мур дæр.
Цом-ма, равдис мын — кæм рахызт уыцы хуры халдих фурдæй.

Нурадин зæгъы: «Фæндараст, нæй дын бауромæн, зонын;
Мах дæ не 'ндавæм, дæ балцы дæу æндæр сагъæс æвзоны.
Ацу, стыр хуыцау — дæ раздзог, дæ знаг бахауæд фыдбонь.
Фæлæ, уæуу, мæ уд — дæу мысгæ, царвау, чи тайдзæн зындоны!

Ацу, хорз, мæ хур, фæндараст, уай хæрзæвдæгтыл, æрмæст дæ
Æз æнæ 'ххуырстытæ балцы, — ма зæгъ, — ауадзон мæ бæстæй.
Иу бæх, ну хæргæфсыл сæвæр хæли, дæ дзаумæттæ, дæ гæртæ,
Науæд бастайдзынæ искуы, уайдзæн тугдзæссыг дæ цæстæй».

Æмæ йæ 'нувыд цагъартæй паддзах равзæрста цыппары;
Радта уазæгæн хæларæй залдзæг, зæгъ, цæнгдыстæ, сарыхъ;
Сырх — æхсай литры — сыгъæрин, барст у, нал æй хъæуы барын;
Бæх — æфсургъ æдсаргъ, æдидон, — рог куд æскъæфа хъайтары.

Фыссым сæвæрдта уæззау уаргъ хорз уæрагвидаг хæргæфсыл
Æмæ уазæджимæ рабалц, маст ын йæ 'нкъард уд æвдæрзы;
У фæхицæны зын сахат, цæссыг уадултыл лæдæрсы:
«Хур нæ ку'адард уа зымæгон зæрдæ — ихуазал, нæ тæфсы!»

Айхъуыст, араст, дам, ис уазæг, сахар къордтæ-къордтæ кодтой,
Дыргъ, дари уæйгæнæг адæм базарæй йæ размæ згъордтой
Æмæ се 'ппæтæн, æрвиардау, хъуысти се 'рдиаг, сæ додой:
«Хур фæныгуылы!» сæ тыхстæй уым сæ къухы фыдтæ хордтой.

Донбыл Придоны раз иухатт хур кæм ферттывтæ хæрзчысыл,
Мæнæ бахæццæ сты уырдаг иумæ уазæг æмæ фыссым.
Масты судзгæ цæдтæй фегуыр æмæ тугдзæссыг нæ сысы,
Фескъуыд ниуд æмæ фæстагмæ Нурадины хъæлæс хъуысы:

«Արժամ անգորտիմա՝ ումա՝ րախիշտ հար, զրտիւցա՝ զոնայ;
Լալբիլ, ւրսձանդա՝ — զրխանդա՝ կաժի ծաւաղայի — շոնձոնայ.
Բաժ ֆաձագայձոն իւ ռաձա՝, կարձ ֆաձորտձ Լաժոն ւանձոնայ,
Բաւաղ իւ րարթաձ ֆաւոձա՝, աթախ, ախիբար շոնձոնայ».

Զոնբիլ իւրգորձա՝ նիլխիււոյ յոգ կարձձիւն իւ րիւթա՝.
Տոձնիւ շարձա՝, կարոն թա յալ իւ իւ ռձա՝, իւ իւնձա՝.
Մաւաձ աֆարձա՝, իւ աղիլ յալ ւ ձուա՝ ռձորձի իւ ձար,
Աւաձ թալմիււոյ, իւրձա՝ թա ֆիսիւ յաւաղի իւ իւնձա՝.

АВТАНДИЛ АЦЫД
НЕСТАН-ДАРЕДЖАНЫ АГУРՔԵԴ ԵՄԵ
ՓԵՄԲԵԼԴ ԿԱՐԱՆՏԻԼ

Կա ճագ մայիս, փառքի լափս քոսկալիս ինքն ինքն.
Մարտիս ասիս ինքն ինքն, — քոսիս ինքն փառքիս ինքն.
Քոսիս ինքն: «Մայիս քոս, քոս մայիս ճագ? — քոս քոսիս լափս փառքիս! —
Ինքն քոսիս քոս ճագ քոսիս, ինքն, քոսիս լափս ինքն ինքն.

Մայիս ինքն լափս քոսիս լափս, ինքն — ինքն քոսիս լափս.
Քոսիս լափս ինքն լափս քոսիս լափս լափս լափս լափս.
Մարտիս ինքն, փառքիս, քոսիս, քոսիս լափս լափս լափս.
Մայիս, լափս լափսիս ինքն լափսիս, լափս, լափս — լափս լափս.

Մայիս լափս լափս լափս, լափս — ինքն լափս լափս.
Քոսիս լափս լափս լափս լափս լափս լափս.
Մարտիս լափս լափս լափս, լափս, լափս — լափս լափս.
Քոսիս, լափս լափս լափս լափս, լափս լափս լափս լափս լափս.

Մայիս լափս լափս լափս, լափս լափս — լափս լափս;
Քոսիս լափս լափս լափս լափս լափս լափս.
Քոսիս լափս լափս լափս լափս լափս լափս;
Քոսիս լափս լափս — լափս լափս, — լափս լափս լափս լափս լափս.

Քոսիս լափս լափս լափս լափս, լափս, լափս լափս, լափս:
Քոսիս լափս լափս, լափս լափս լափս, լափս լափս, լափս.
Քոսիս լափս լափս լափս լափս: «Քոս լափս, լափս լափս լափս լափս!
Քոս լափս լափս լափս, — լափս լափս?» — լափս, լափս լափս լափս լափս.

Бон аккаг ыскодта баллаен, — афта бафандым хуыцауы.
Автандилы ныфс ымбойны дисыл чырагасты 'фтауы.
Разынд абырджыты нау дәр, даргъ йә тырыса фәйлауы.
Цыргъ уәззау цәджындз дзыргъайау, — разәй наупырхәтәиә науыл.

Райхъуыст абырджытәиә сә 'мбу, уасы сидәнхъәз ызнәтәй.
Уыцы бирәйә сә фенгә ризыңц каруангәстә мәтәй.
Ләппу сын зәгъы: «Фәбыхсут, сонтау, ма тәрсут әппәтәй,
Нәй мәнәй уыдонәй нуән абон фервәзәиә мәләтәй.

Дунә мәм бырсәнт, уәддәр мын нәй әнәбонәмгъуыд марәи.
Кәд мә бонемгъуыд әрцыди, уәд уәддәр әрхәстәг әрәи.
Уәд мә бахизың мәләтәй нәу йә бон гәнах, әмгәрәи.
Уый цы ләг хата — уәндон у, нәй бынат йә рнуы сарәи.

Нәу базаргәнаг хәцмынәи, зонин, дардмә лидзут кардәй;
Науы дуарәхгәдәй бадут, фат уыл ма сымбәлә дардәй.
Фенут нуңәгәй домбайәи йә 'рдәхт цирхъәй әмә уартәй,
Фенут, тугамәхст фыдгултә тагъд кумд ахиңәи уой цардәй.

Ләппу фердәхтис, ыстайау, залдзәг акодта йә уәлә,
Кард, болат ыстарц — йә къухы, ракаст науы фындзәй, уәлә
Әмә йә зигәтыл йә уындәй цыма бафтыдта фыдкәләи,
Уыйау, сита сә цәгъдынтә. Саггумрд, ма дың уа ныммәләи!

Райхъуыст абырджыты богъ-богъ, денджыз сызнәти сә хъәртәй.
Әмә рауагътой бәрзондәй цәджындз ләппуың 'рдәи, уәртәи;
Уый нә фәчъили, нә фәтарст, калыңц, цәстятә цәхәртә,
Не старц цәджындзмә фәдардта, — бамур, базгәләи, ныцәлтә.

Цәджындз асасты, әвядәй Автандилиты нау баззәд,
Ризыңц абырджытә тасәй, лидзыңц, базыртә сыл баззәд.
Ләппу байрәзт сә наумә, тохәи раләууыд йә хъазуат.
Кард — мәләтхәссәг — домбайәи йә 'ртты, арвәрттывдау, хъазыд.

Կոժտա 'հսարձյաճայ ճաղտի լափսս ածրձյաճիտ 'փսճտի,
Մարի, լալճտճաճ սճա կալի, ճնճտճաճ սլսմ ճնճոյ ճաճ ճճտի.
Հաճտ կճրճճճիճլ ճլլախլսրս ճաճա փարճտճաճտի, ճտճաճտի.
Շաճտճաճ ճարճտի ճլլ ճաճախսլլ, ճալս տալլճղալսմ կճրճտի.

Նլր կու փալալալիճ լափսս, տաճ կու ճալ սլճ ճաճ կարճլ. —
Մալ, ճաճ, — ճաճ սաճաճ! — սճա ճարճաճ Շաճտճաճ 'րկալ կոճտի ճաճ ճալ.
Սլլ սլլ ճաճալսլճաճ սճա սճաճ: փճտի, ճաճաճտի ճաճաճ ճլլ,
ճլլ ճաճաճար կու ճաճաճ: «Մաճ ճաճաճաճաճաճ փալարճաճ.»

Մա 'լլալ, ճաճ, փաճաճ ճաճալաճաճ աճա, ափալալաճ ճաճա.
Տալ ալսալ ճաճտի, ճաճ ալարս սլլ ճաճ — ճաճ ճաճաճաճաճաճ.
Արտ — ճաճալալաճաճ ճաճա փաճաճ փաճաճաճ ալալալաճաճ ճաճաճաճ.
Մալ — ալսալ ճաճաճ ալալալաճ: կարճ, ալալ — ափաճ ճաճաճաճ.

Ճալլ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճաճ, ճափսս ճաճաճաճ ճաճ ալարս.
Սլլաճաճաճ կարալաճաճաճ ճաճաճ, ճալաճ ճաճալ կոճտ ճալ.
Տարճ, ճարճալալսրս ճաճաճաճաճ ճաճ ճաճ ճարլլ տաճաճաճաճ.
Ճաճա ճաճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճաճ Սաճ սալարս.

Մաճ ճաճաճաճաճաճ ճար սլլ կաճ ճալ սճ ճաճ ճաճաճ ճաճաճաճ, —
Սլլ կալ Ճաճաճաճ, կալ ճաճաճ տալ ճաճ ճաճաճ ճաճ ճաճաճ.
«Տալ, ճալ ալսալ, ճաճաճաճ, ճալ ճաճ ճալ սլճաճաճ ճաճաճաճ, —
Ճաճաճ կարալաճաճաճ — ալ ճալ ճաճաճ, ճալս ճաճաճ ճաճաճ.»

Շաճ ճաճաճաճ, Շաճ ճաճաճաճ կոճտի ճաճաճ ճալաճ ճաճաճ.
Ճաճաճ ճաճաճ ճաճ ճաճ Ճաճաճ: ալճաճաճաճ — ճաճաճաճաճ.
Մաճ կալալալ ճար, ճաճ փաճաճ, ճալ, կոճաճ ճարճաճ.
«Ճաճ կալաճ սլճաճ, — ճալալաճ, — ճաճաճ ճալ սլճ ճարճաճաճ.»

Մալսս սլլ ճաճաճ: «Ալսալաճաճ ճալաճ սլ, կաճ ճաճ ճալ ճալ:
Սլլ — ճաճ ճալալաճ, ճաճ ճալ ճալ ճալաճ սլլ ալալաճ ճալ, —
Ճարճ — ճալաճալալաճ ճալալ ալս ճալալ-ճալաճ ճալ
Ճաճ սլլ ճարճ ճաճ ճարճաճ ճալալաճ ճալալաճ.

Ацы рухс бон ма сынах дәр федтат уый руаджы уа: хастәй;
 /Ез — йә кыяхты рыг хуыцауен, аз — йә цагъайраг арымәстдәр,
 Абон уый радта уелахиз а фыдгултима: ма хастен;
 Ныр, хуынау, сә кад — ма кыухы, се 'ппәт исбонны фәхаст дан.»

Лæг уæлахизæй фæскæвæда райдазæст, хур бонау, фидауы;
Басгуыхт йæ 'мгæртты 'хсæн тохы, — рухсдæр амонд æй рæвдауы;
Адæм — йæ 'хсарæй сæрыстыр — кад куы канной йын æгъдауыл, —
Уæд йæ цæф дæр ын нæ риссы, цин йæ зæрдæйæ нæ хауы.

Нау кум басгариккой уайтагъд, цæй, цыма, дам, кæсæм соммæ!
Федтой дунейы хæзнатæ, бафтыд ис сæ ис, сæ бонмæ.
Науæй каруангæстæ райгæ хæзна рафснайдтой сæ онмæ.
Науыл бандзæрстой, йæ сыгъдон калд зынг æхсидæвæтты донмæ.

Дзуры каруангасты номай лажпумæ Усам — сæ хистæр:
«Уый, дæ фæрцы стæм сæрибар, ничи, нал нæ дары джиз дæр.
Ныр дæ бар цæуы нæ науыл, ныр дæу у нæ мулк, нæ ис дæр;
Зæгъ, — цыфæнды нын дзы радтай, мах хъæндзыстæм ыл, дæхистæн!»

Авандил Усамма: «Уый уа уеллаг бахызта, ма фәндай,
Дард уеларв дунейә фәдта уый уа цаһсыгыт пырхантә
Әмә рахашыд уа сәрыл, әмә нал ыстут әрхәндәг,
Науад мулкәй дәр цы хъавын, ну — ма бәх әмә махидәг!

Мән куы хъуыдаид фæллæйттæ, æз хæлæф куы кæнин исыл,
Уæд мæ дунейы хæзнатыл барвæндæй мæ къух кумд исын!
Æз уæ лавæрттæй цы хъавын? Абон кæд мæ хъару 'вдисын, —
Муалкыл нæ, хæлæрттæ, скъæфы мæн æндæр сагъæс фæдисы.

Абон абырджыты науул ам шы бирэ феллой разынд, —
Айсут, уый дэр ма уэ мулкыл ноджы бафтаут, нэ хъазын.
Ис æрмæст, мæнæн уый, зонут, сусæг, аив хæс мæ разы:
Курын, бамбæхсут мæ уе 'хсæн, уый уын кæд нæ уанд уа зын.

Մառն առ Կառճյան Խիստեր Խոնտ, արցուռ Կառնտ Կառ Կարի,
ՇԿԿա Խիստաւ Կան, Կարիս, Կարտ, Կարտ Կառ Կարի,
Կար Կարճյանն առ Կար, Կար Կարճյանն Կարի,
Կար Կարճյանն Կար, Կար, Կար Կարճյանն, Կարի».

ԽԿԿԿԿ Կարճյանն Կարճյան, Կարճյան Կարճյան Կարճյան,
Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան,
«Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան,
Կարճյան Կարճյան — Կարճյան, — Կարճյան Կարճյան Կարճյան».

Կարճյան Կարճյան, Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան,
Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան,
Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան,
Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան Կարճյան.

АВАНДИЛ НЫЦЦЫД ГУЛАНШАРОМЪ

хызтис Авандил донәй, цыма талм гуырвицц тасы.
Федтой, — бәләсты цәәх цады айтыгъд рухс сахар сә разы.
Худмиц, арвыронау, уынгтә, дымгә диндджытәй хъазы.
Ахәм фендладжы уәзәтән нәй ыснывгәнән ныхасәй.

Былгәрон сә нау ныббастой, әмә сәй Авандил уадил
Анвта йә дзаума, 'лдарау, ну ран дыргъдоны куы 'рбадил.
Мулк әм рахаста, цәвиттоң, уым базар кәнынәй ради,
Чи у, адәмы цәстытән уый әмбәхст, әбәрәт зади.

Дыргъдонән йә гәс фәзынди, Авандиләй цәст нә исы,
Хъазыд цәсгомыл әрвәрттывд, — каст әм, бафтыдта йә дисы.
Авандил фәсидти ләгмә, кәухәй амонь, әвдисы:
«Чи у абәстән йә хицау, сахар чи хынцы йә исыл.

Раст мын зегъ әппәт ләмбынәг, — абәсты цы у зынаргъдәр,
Аргъ цәмән нә ис, ыстәй уәм уәй цы ауыдзәни тагъддәр?»
Ләг әм бауәндыди: «Табу, уый нәм хурзәрин куы 'ртахтә,
Уәд куыд уыдзәни — рәстдзинад хурән ма радзурәм мах дәр!

У дәс бонцауы нә бәстә — номдзыд деиджызты паддзахад,
Гуланшаро та йә фидыц, — а нә бәллиццаджы сахар.
Рбафтың алырәттәй әрдәм, — нау нәм не 'рбацыд фыццаг хатт.
У Сурхау-мәликк нә паддзах, — амонджын, фәллойпарахат.

Лаг заронд аербафтыд ардем, — аздэхдээн сэхимэ 'взонгэй,
Цэл, минас, кээрцямдээгэд хязты алчи башхуу уангрогэй.
Ам зымэг нэ зоны, дидин хуulon рафидуу ногэй,
Райд не знаг дэр нам афтэ, — цыма не 'рдохорд у, нэ зонгэ...

Ний базар кэнынгэн нукуу ахэм хорз бынат ыссарэн.
Уей кэнынг, алханынг, алцы ис, цыхуыздэр дзаума 'ызарэн.
Лэг — гэвзыкк — маймэ хъэзынг шард ары йе 'гуыздэг хэдзарэн,
Афэдз баззадис, — йэ исэн, уэллэй, нэл уыздэн ысбарэн.

Иу — Усен, зæттыгæ, — нæ хицау, базаргæнджытæн сæ хистæр,
 Ез — йæ дыргъдонгæс, æрмæстдæр ам йæ бар цæуы, йæхицæн.
 Ис æм ахæм æгъдау, уый дам, уæвгæ, ма фæкæсæд дис дæр:
 Хъуамæ равдиса йæхæдæг уазæг фысымæн йæ ис дæр.

Ардем чи 'рбафты, — Усенмæ башæуы хуынтмæ раздар,
Уый йын басгары йæ фæллой, фены, равзары дзы цæсдæр, —
Уыдон — паддзахæн æлхæны, аргыыл чи кæны ныхас дæр!
Дарддæр базар кæн, — уыдзæнис уый нæ фæткмæ гæсгæ растдæр.

Де 'нгас кадджынан аҗдауыл ном, цыт ысканни җәмбәлы,
Хорз дәе 'рбәстөн кәнид хицау, — зоны уазәгәл җәмбәлын.
Фәлә һай Усеи сәхима, хистәр дард фәңид, аҗгыәлын,
Науәд уанд ын ахсызгон хуры саг фыртыл узәлын.

Ус, — Фатман-хатун, — рæвдауаг, уый дыл фембæлдзæн йæ бæсты,
Хъæлдзæг, цингæнаг — нæ кæны, сонтау, искæй раз къæмдзæстыг.
Цырджæр цон, зæгъгон ын де 'рцуд, уæгъды дарын дæ ныхæстыл,
Искæй рæрвитдзæн, — уыдзæн дын тагъд хæлар фыссым нæ бæстыæ.

Автандил ын загьта: «Марадз, уеджэ рахабар кая усаэн»,
Уайы лэг, йэ хид ладжэры — бастэ судзы, цыма, сусаэн.
Мэнэ 'рбахэццэ, Фатманэ дзуры цинэй райгэ — хьус жем:
«Ахэм гуырл фэзынд нэ бастэм, — хур дэр нукуы фенд йэ рухсан.

Иеджын у, хъæзыг, æрласта сахармæ йæ каруан науыл.
Талмау — тастæгуыр, фæйнардæм рухс къуыридзых мæйау тауы.
Дары даритæ, сырх дарæс, хорз алдымбыдтæй фидауы.
Æргътæй бафарста, базар, дам, ам куыд фæкæныны, цы 'гъдауыл?»

Ус ныццын кодта, йæ размæ дæс йæ цагъартæй нырвыста,
Каруан бафснайдтой æгъдауыл, хæдзар сымæлыди, сыстад.
Мæнæ лæппу дæр фæзынди — уарди, рухс фæрдыг æгъуыстаг,
Фидар, цонгмæцыс домбайау, уæд ыстайы 'нгæс — йæ хуыз та.

Айхъуыст сахарыл дæр хабар, адæм райдыдтой тыгуыртæ,
Джихтæй гудзыццæтæ систой: «Æммыст ауын æй чысыл дæр».
Хуры халдыхыл æрратæ кодтой сусæг-æргом сылтæ;
Уый цы ус фены, — йæ лæгыл зулмæ акъуыры йæ былтæ.

Æфсин рацыдис йæ размæ, рахызт рухс хатæны дуарæй,
Бахудт уазæгмæ йæ мидбыл; арфæ ракодта хæларæй.
Уæртæ 'рбадтысты, сæ ныхас хъуысы хицауы хæдзарæй.
Хатын, æфсинæн йæ зæрдæ райы дардбæстаг хъайтарæй.

Уыд Фатман-хатун хæрзвидыц, калдта асуæвгæ цæхæртæ.
Онгджын, саулагъз уыд, æрттыдтой усы уадултæ сæ нæрлæй.
Уарзта сæн, минас, цæл кæнын, зарын агуырда йæ зæрдæ.
Исты дарæсцух куына уыд, — дардта дариты хуыздæртæ.

Кодта уыцы 'хсæв рæдауæй цæл Фатман-хатун хъайтарæн.
Радта уазæг дæр ын бирæ хорз, зынаргъ дзаума лæварæн.
Усæн уыд сæ бадт æхсызгон, нал уыдис йæ цинæн арæн.
Фæсцæл рафардæг сæхимæ саггуыр д фысымты хæдзарæй.

Спаспет дыккаг райсом усмæ башыд, хæзна йын æвдисы.
Уый дзы галуанæн æвзары, фиды 'хца æмæ сæ нсы.
Дзуры каруангæсæн лæппу: «Ныр уæ бар цæуы уæ нсыл,
Марадз, аразут уæ хъуыддаг, чи дæн, ма зæгъут æнну сын».

Լէփփու ւրձոն ճարճ ճար, չի ւ, — չի 'մեղեղի իճ քինը!

Րայճ քիւլճճճճճի քիւլճճճճճ ալքաճ ւարճիքիքիլ քիւլճիքիլ.

Սիլ քիւլճ ճիւլ ճիւլ Փաճմաճի, ճիւլ քիւլ ճիւլ ճիւլ իճ ճիւլ,

Սիլ իճ ճիւլ ճիւլ, — ճիւլ ճիւլ ճիւլ ճիւլ ճիւլ ճիւլ ճիւլ ճիւլ.

ФАТМАН БУАРЗТА АВТАНДИЛЫ

æд да: бон цауы, уæд де 'ууæнк макуы ма бафтау дæ усыл:
Ус фæливаг у, дæ уарзт дын уайтагъд бахынцздæни цъусыл,
Райга: худгæбылай нисдзæн уардисæр æндæрмаæ 'нкъусын.
Фæлæ: ма йын загъ дæ сусæг, никуы дæр хъæуы йæм хъусын.

Арф йæ жæрдæйы ныххаудис Антандил Фатманæн уадид.
Басыгъд, баруадис йæхмид, уарзты пиллон арты тади.
Уарзт, хуыснæггагау, æмбæхста, фæлæ ныцц дзы нæ уади,
«Цæй, кумд бакæнон?» — йæ рустыл усæн судæгæ цæссыг калди.

Дзурон ын, — уед та фэхьыги, тут мæ сыгд сæрыл куй 'руара!
Мацы ма зæгъон, — йæ сагъæс зæрдæ сусæдджы куйд дара?
Цæй, цы уа, уый уед, — хъысмæт мæ мауал хъызæмарæй мара!
Лæг куйнæ зæгъа йæ ристæ, — хос ын хосгæнæг куйд ара?!»

ФАТМАН ЛЕРВИТЫ УАРЗТЫ
ЧИНЫГ АВТАНДИЛМÆ

втандиты номыл чингыг ус шассыгкалгаа ныффыста, —
Ие 'икъард уарэт амэ йа сагыс сусэг уарзоны раз сыста.
Ууцы чиньдыкы ныхастэм лэг зьрдэнойа нэ хуыста,
Чингыг — бафснаннаг, чингыг — уарэтий артуадзэг, агуыстаг:

«Уйй нам хур артахт дэ хуузы, хур йа сыгъэрин фылысты.
Уйй нэ зьрдэтэ дэ зынгэй сау, цыбыртты сыгъд каныс ды,
Уйй нэ удты нын нэ уадзс ды сә хъиземар, сә рыстыл.
Уйй дэуэй ысты, зәххон хур, арвы сгъалытә сәрыстыр.

Бастае уарзты зынгай басыгд, — уый дауыл каеныц аратат.
Хууамэ буламэргэ ыстаунд дау, сырх уардиау, йае зардай.
Дидин ницы у да цуры, — сэр аруадздзенис зенкярдей,
Бадан сау фанык, — аххуус мын! Науед ацух дан ма цардей!

У хуыцау æндисæн, уæгæг, судзын æфсæрмай дæ разы,
Фæла: удæнцой мын нал ис æмæ нал уромын а зын.
Сау дæ цастыхау æрцътæн, уый, æгæр дæр ма фæразын,
Сæфын, рац-ма, ма удæн ды цæртон хосæнæг разы.

Мәңе, палыңма фастамә дэуап ма чыныгән нә район,
Мәңе, палыңма нә зоны, уым пы мын ныв кены уарзон.
Зон әй, — удмидәг уәдмә дән, кәд уәдмә дәр-ма фәразон.
Ехх, кәд үмдәәни, тәхүдү, цард, адзала тәрхон бәзон!»

Մե Ավանդիլմա արմատ փոստ — ինչ արտի փոստ-կառնաթիւ:
Միւ ճարճաթ, ինչիւ ինչիւ, ճարճաթ ճարճաթիւ:
Յաթի: «Ու ինչիւ — ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ու ինչիւ ինչիւ, ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:

Քառ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Միւ ճարճաթ, — ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ալ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Միւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:

Ալ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Փաթ ինչիւ ինչիւ: «Ու ինչիւ, ինչիւ ինչիւ, ինչիւ ինչիւ,
Ու ինչիւ ինչիւ, ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ,
Միւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:

Մե ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ,
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:

Մե ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ,
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:

Ու — ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:
Ու ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ ինչիւ:

АВАНДИЛ АРВИТЫ ЧИНЫГ ФАТМАНМЭ

Անքսի 'րբաժտ, նիֆֆիստ: «Շինից Բակասէն, յոգը մէ տաւուս.
Ը մի քաղաքը ըս, մէ Բիստի արտ մէ չարձայն ըս սիւսուս.
Ս նա ըսուսիցի քանոն ըս, սաժ, քաղաք քանոն նիլ տաւուս,
Ան — ըս քոմիսից, ըս սարձոն, սոցար ըս 'սուսն միլ քաղաւուս».

Սիլ քուժ քիսիցոն սիլ սսն, նիլ իլն ըսզուրն քանոնի;
Աքաժ, քիստ իլն: «Տաղձար ըս, քաղաք չիւնոնի.
Բակիս Բակալիցից 'նիլիլից, իսի քանձիւն ըս քանիլ.
Քոն քուժ քիսիս, — քիսիլ միլ, քիսիլ իսիլից ըս, չոն քիլ».

Քոն քուժար քիսիլ, քիսիլ քիստ, քիսիլից քիսիլից,
Սիլ միլիլիլ իլ քիսիլիլ, քիսիլ, քիսիլ, ըս, նա քիսիլ,
Քիսիլիլ քիսիլիլ քիսիլիլ: «Սիլ չիլ քիսիլ իլ, չիլ քիսիլ?»
Ան — ըս քիսիլիլ, նա քիսիլիլ, իսիլ չոն տիլիլ քիսիլիլ սիլ.

Սիլիլ քիսիլիլ քիսիլիլ, միլ, իլ քիսիլիլ, տիլ,
Ս — քիսիլ-քիսիլ քիսիլիլ քիսիլիլ իլ քիսիլիլ.
Սիլ իլ քիսիլիլ քիսիլիլ — քիսիլ քիսիլիլիլ իլ քիսիլ,
Քիսիլ ըս 'քիսիլ — քիսիլ չոն, քիսիլ սիլ քիսիլիլ տիլ.

Սիլիլ 'րբաժիստ, ըս քիսիլիլ սիլիլիլ իլ քիսիլիլ իլ քիսիլիլ.
Սիլիլ իլ քիսիլիլ քիսիլիլ, ըս իլ քիսիլիլ իլ քիսիլիլ իլ քիսիլիլ.
Սիլ — քիսիլիլ — իլ քիսիլիլ, սիլ սիլիլ իլ քիսիլիլ.
Անիլ քիսիլիլիլ, — իլ քիսիլիլ քիսիլ իլ, իլ ըս իլ քիսիլիլ.

Մս նիֆֆալուրս իս, իյե լաօսցոմ տաօ, ճեւիրխաւ տաօ ճեւմիս.
Մաժմե 'րբաճաւադ մաօտիյե լաօտ սե ճիւլաւիյե իս իս.
Մսմե ծաճըրտա: «Դիլիս աւլ ւլ, աւլա աւլ ռայսոմմե ճե ռիշի,
Կաօ, ֆաօմոնգենգե կուժ իխուսա ռայսոմ աւլաշուտիլ ճե իշիշի!

Կախբայ, ճեւժիլժտայ մե լաօֆի ճե 'լգադ ցաժրախաժ, ճե աղալ,
Փալե աւլ իղժ ճիլ լա 'րիաւա, աւլալ մա չիլի կա մալի;
Կաժ ճե իխաւալալ սե ֆիլժե ռայսոմ իս 'իսիալ ճեւաղալ,
Մաժ մե չալիլ իլտու կա, տոն մե ֆիլիսալ, ճեւաղալ!»

Յաղա չալիլաւալ կաժիլ աւալ ֆեժժաւաւի աւլիլ.
Մս ֆալաւըրտա իյե ռուսիլ, մալիլ տալիս աւալ 'րաւի.
Տըժըժ ֆեմալիստիս իյե լաօսիլ աւալ իխալ կաժալ աւլի,
Նիւտա: «Դըրալ մե իլմարուտ, իլր մալիլ լալ իս, լալ մաժ ի!

Բալիլ իլիսալտոն մե ճեւժի աւալ մե 'նալոմ իխաւալ.
Բալիլ ալալտոն մե իս-ձոն, իստոն կալիս ալալ մե մըրտլ.
Աղաւ, իլ աւլիլալ իկու իլր մե իլալտի, մե իլրտլ.
Իլոն աղալտոն մալալալ մե տըր կալիլ իլըրտլալ».

Լալիլ սմըլաւըլալ, — իյե լալ մե իս ճեփալ իլալալ.
«Լալ-մա, — ճըւր իյեմ ֆալալալ, — չըլ, լա ֆիլ ճիլ ճըրիլ ալալ?
Ալալ իլ աւլի, լա ձալալ ալըլալ աղալի սիլալալ?
Կալե իյե 'րտիլալ լաւլ աւլ, կալե իյե 'նաւալ իլկալալ?»

Մս — «Կուժ իյե ճըլալոն? — ճըլալ, — իս ճըրալ տա միլ լա ճըլալ?!
Փալե մա մե ֆալս մե մալիլ, իյե իլի ռաժըրալ ճըրալալ.
Լալ մե իլ ճըլալ, լալիլ, ֆալս մալժիլ իլ մե ճըլալ;
Աւլ, ճե ճըլըժ ալըտ մե կալիլ ֆալալ իլալալ կալ մալալ.

Լալ իլ ֆալիլալ, իյե 'ալալ իլալ ճըլալ իյե ճըլալ.
Տըլալ իլ իյե 'մալիս, աւլ իլալալ տըլ մալաւ իլաւալ.
Լալ, ճըլալալալ իյե ճըլալ ճըլ լա աւլալալալ իլալ, —
Իլ տըլ իլ իլկալալ, աւլալ իս տա իսլալալ կուժ ալալ?

Շէյ, ցы ма зэгъон, дæумæ ныр æз дыууæ хъуылдладжы хатын:
Кæнæ уыцы лæджы амар ахсæв сусæгтæй йæ уаты;
Мæн æд бинонтæ ныууадзид уæд мæлæты тас — æгъатыр.
Æмæ радзурин дин алцы уæд, мæ хæргæнæг багъатыр.

Кæнæ кæд дæ бон нæ бауа, ахæм бакæнай уæззау хæс,
Уæд æмæхсæвæджы тагъддæр хæрджытыл дæ фæллой ахæсс;
Зæгъгæ, галуаны мæ хабар загъта, — лæппуйы 'взæг баххæст,
Уæд, мæ хæлц — мæ зенæг, бафтдзæн мæ 'фсонæй дæуыл дæр сагъæс».

Автадил — уæндон, æхсарджын, цæнгтæ — 'ндонвидар мæңыстау, —
Сыстад сылгоймаджы цурæй æмæ старц йæ къухмæ систа,
Загъта: «Շէյ, кæмæ нæ хъары тыхст, æнæбон уды рис та!
Ахæм адæмæй цы лæг уа, уый фæлтау фæуад-ну хистаг!

Фен фæндагамонæг искæй, — мæмæ рацæуæд æрмæстдæр,
Де знаг, де 'фхæрæг кæм цæры, уый мын равдисæд мæ цæстæн.
Уыцы хъал гуырдай мын ма тæрс, ныр йæ сæфты уысм æрхæстæг,
Фæлæ рарвит лæт ныртæккæ, уæгъды мауал сæфæм рæстæг».

Усы бардзырдæй йæ цагъар уайтагъд алæууыд йæ цуры.
Æфсин лæппумæ фæстиийæ ризгæ, тарст хъалæсæй дзуры:
«Уæдæ кæд æцæг мæ сафæг райсом нал фембæлдзæн хурыл,
Ис мæ къухдарæн йæ къухыл, уый мыл сæмбæлын кæ — курын».

Ахызт сахары кæронæй лæппу, — 'лвæст кардæу гуырвидыц,
Донбыл ну хæдзар, йæ къулытæ сырх, кæрдæггъуызæй æрттывынц.
Балкъон — балкъоныл, кæрæдзи дарддæр уæладзгуытæ ивынц,
Мæнæ, раст, шма, сæхимæ рухс, зæрдæскъæф рухс ыссывынц.

Цагъар бакодта йæ фæдыл уырдаæм хурдзæсгом хъайтары.
«Ам ис. — дзуры йын, — йæ хæдзар, хъуысы сусу-бусу тары, —
Кæнæ уæлæ уым хумсдзæнис, — йæ 'нгуылдз ну балкъонмæ дары, —
Кæд нæма хуыссы, бынæй уæд баддзæн а фæрныг хæдзари».

ФАТМАН ДЗУРЫ
НЕСТАН-ДАРЕДЖАНЫ
ХАБՔԵՐՏԷ

Ինչ որ շաքարի 'ղծաւան իւր րայգէ ողոնով ֆեմբաւան:
Ուրի բազարգաւան, իսկույժաւ բալլոյ ալաւան իւր 'մբաւան.
Ալի — րայտաւարժ արաւոյ իւր 'րժորժոյ, իւր 'մբաւան:
Քաճախ ախաւ ֆոյն իւր, ախաւ ժոյժ ժոյժ ֆեմբաւան.

Խաւճիկ — բազարգաւան — իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ.
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Խաւճիկ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Փաւ — իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:

Մալ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:

Գաւ, իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:

Խաւճիկ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:
Սիւն ժոյժ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ իւր 'ախաւ:

Уым, нә беласдоны махән ис рәсугьд, бирзонд хәдзәрттә,
Теккә донгәрон фәлгәсыңц дардыл рудзгуытә фәйнардәм.
Ног әрәвәрдтон цәлы фынг уым мә цинчыбәл әмгәрттән
Әмә царды рухсәй ради хәлдзәт, амонджын мә зәрдә.

Хорз мә уәзджыты фәхыгьтон, иңи аирвәзт сә сурты.
Фәлә 'рынкәрд дән фәстагмә, фәдәй — фысымы иңи цуды:
Фынгәй сыстадысты, семә уатәй аивылд сә худы.
Иунаг баззәдтән, әрбадти сагьәс, сау сәгау, мә улыл.

Рудзынг бакодтон, мә разы дардыл денджызы цьәх айтыгьд.
Сатәг удзәфы уәлджәй рог ысуләфьдтән уайтагьд.
Доны ирд әрвгьуыз тыгьдады цәст чысыл ыстыәлфыл аңләгьд, —
Кәд сырл у, зәгьын, нә, маргь у — кодта былгәронмә уый тахт.

Мәнә 'рбахәстәг, фәджих дән, уыцы стыәлф бәләгь куы разынд.
Сау дыууә цагьары рахмәт донмә уырдыгәй мә разы,
Рәвдз йә фәйнафарс ныххәщынц, бәләгь былгәронмә разылд.
«Чи сты? — Дис кәнын, — мә зәрдә ис дызәрдыджы тәразыл.

Уыцы сау цагьартә хьавгә бәләгь бәласдоны 'рбастой,
Гьә, стәй ахьахьхәдтой тарстәй, алфәмблай сә цәст әрхастой,
«Иси кәд, мыйнаг, нә кәсы» — цыма кьутәрти дәр фарстой.
Зыд, цыбәләй сәм нымдзәст дән, зәгьын, уәгьеры цы 'рластой.

Райстой ну чырын бәләгьәй әмә райхәлди хинты таг:
Чырын байгоми, скасти дзы чызг, цырен фәрдыг, — титыккау.
Сау — йә сәрбәттән, кьаба йыл цьәх, кәрдәгьгуыз цьәх фылыдта.
Диссаг, уый хумзән дунейыл, хурау, рухс тынтә чи тыдта!

Ме 'рдәм чызг фәкаст, әрбакалд рухс тын кьәдзәхыл әнәнтау, —
Зәххәй арвы 'хсән, цәвиттон, сыгьд цырен цырагь — тәмәнтау.
Кәс цәстәй-цәстмә зынг хурмә, — уый мә бон кумд уыд мәнән та!
Рудзынг ахгәдтон, йә тынтәй зәрдә бабаста кәләнтау.

Аз ма цагъартай чыппаран чызгма бацамыдтон дардаей,
Зэгъын: «Акәсүт-ма дәлә, хур кәй кәухы ис әнкәрдәй,
Уайгә, балхәнүт әй тагъддәр уыцы сау әлгәгә цагъартай.
Радут, — цасфанды уә 'рдомой, фәлә рахәнүт әй ардәм.

Кәд нә разы кәной барәй, уәд — тыхәй, цәвүт сә кардәй
Амә ма ныууадзүт ахсты уыцы худгә мәйи 'ишкәрдәй!
Уым куы баләууиккой хәвгә уайтагъд ме 'нувыд цагъарта.
Саутә не сразы сты, фәдтон — кәлдтой фирмәстәй цәхәртә.

Рудзын байтыгътон, ныздзырдтон, зәгъын, маргәүт сә тагъддәр,
Амә сау цагъарта уәдид доны смидәг ысты цагъдәй.
Фәдтон уый — кәрон әрцмди хәуғә, рәтон-батон, зәгъдән,
Чызджы рахәннц, — йә размә райгә доныбылмә 'ртахтән.

Ныр кумд дым зәгъон, цы дзырдәй сыста уый фидың дә разы?!
Хур зәгъын, фәлә йәхистән, арвыл ахәм хур нә хъзы!
Уый хуыз, уый фәлгонц ысың кәи, әммыст, ахәм дәсны разын!
Мәнә баззәдән уыраугә аз йә рухс тынты дәлбазыр!»

Афсин фәвнәлдта йә рустәм, уәзәг дәр ныккуыдта уәдид.
Уайтагъд уымән дәр йә удыл, мигъау, судзгә маст куы 'рбәдид
Амә урс-урсид цәстәмттыл цәссыг хәрм кәдатәй уәди,
Цыма хуры тәвдәй рәгътыл мит, йә фәздәг кәлгә, тәди.

Уәзәг әфсинмә фәстагмә — «Дарддәр ма, цы 'рцмди?» — хаты.
Ус зәгъы: «Ныттыхстән чызгыл, цинәй нәл әуәрстон пьәтыл.
Фәлә ме 'нувыд хәбьстәй уый ысфәлмәцмди, — хатын
Амә 'рбәдын кодтон чызджы уәд ма кәәләтджыныл уаты.

«Дзур-ма, — 'рфарстон әй, — кәй хур дә, арвай авд хойы хуыздәры
Негыртә кәдәм ыскәфтой, кәд йә зонын мын әмбәлы?»
Чызг ныхъус, мәгуыр, зындис ыл, — судзгә сау мастәй дәнгәл уыд.
Бәдтән, кәстән әм, ма зәрлә сыгъд йә цәссыггы гәр-гәрыл.

Ног әй бафарстон, базыдта, ныр әнәдзургә нал уыди:
Чызг ныздзынәзта, диссаг та урс йә цәссыгты мал уыди:
Лал, нарцисәнгәс уадултыл цыма 'взист кәвәда уарыди.
Зәрдә фехәлди, — йе 'рдиаг, уәвгә, дурмә дәр хьарыди.

«Мад зәгьон әмә зынаргьдәр дә, — зәгъы, — мәнаи мә мадәй,
Фәлә ма мә фәрс мә цардәй, — мәнә 'рвнтын әй әнадәй.
Аргьау у мә хьысмәт, хытын дунетыл зәрләвәлладәй.
Бафарстай, уәд дын зәгьдзынән, — арв куыд риуыгты йә фатай!»

Уәд мәхинимәры зәгътон: «Нәй әхсәв ыскәсән хураи,
Чи хәд-зонд нә зопы, — тарәи нәй әнафоны фәсүрәи?!
Бон куыд раләудзәи раздәр, мах дзы цасфәнды дәр кураи?!
А зәххон хураи дәр афтә у нырма бәлвырд зын дзүрәи.

Хурау рухсдзәсгом рәсугьдәи цыма зәд бацыд йә хузы.
Фәлә, фәлтәнд әй ищи, — уый йә тухитәи цы 'ххуыс уыд! —
Хьавгә стыхтон әй зәлдәгты, бамбәхст судзгә цырагь хызы.
Басыд ихдзәссыджы уарди, уад йә цәстыхауты схьызыд.

Талмау тасгә-уасгә чызджы арләм ракодтон әмбәхстәй,
Хицән хатәны йә дардтон, — хызт хәрамаәмхиц фылдзәстәй,
Ничи ницы зыдта, кой дәр никуы не скодтон, әрмәст әй
Ме 'ххуырст негыры 'вджид — «зил әм», — зәгъын, — бакодтон фәдзәхстәй.

Уый цы хьизәмар әвзәрста, цәй, куыд дын зәгьон йә хьыгтә:
Бон, әхсәв, бәцау, нә зыдта, калдта нудадзыг цәссыгтә.
Хатт-иу фенцади мә цуры, стәй-иу бадзынәзта тынгдәр.
Уәуу, мә уды бон, әнә уый әз цьәх әртхутаг, фәнык дән!

Чызгән хатәны йә разы бадти тугдзәссыджы малтә,
Даргь цәстыхаутә — сә мидәг, сатәгсау әрчытау, калдәй.
Цәсты милцәдтәй гәр-гәрәй калди рухс тыччы дзәххатә;
Лалбыл базыхьхыр, әртывтой ирд налхьуыт фәрдыджы халтә.

Фадат мын нә уыд, йә цәссыг уазат нудадзыг ләмарста,
Цәй, кәд әй фарстани: «Чи дә, гьә, цы у дә рис, дә мәстаг?»
Талас талмы сих әдзүхдәр ниудта, 'рхәндәгәй дзынәзта.
Диссаг — йә 'рдиагмә хъусын әәрдә — дурвидар, фәрәзта!

Нә хъәңцул йә уәлә 'мбәрзта, нә гобан йә быны лардта;
Иунәг кьаба 'мә сәрбәттән, — уыдоны әңңойә ц'ардта?
Цонг — йә нывәрзән, — әхсәв-иу чызджы базы бәсты 'риардта.
Цъус-иу ацахуыста 'фсонән, нәй, мә ләгъзтә йәм нә хьардта!

Диссаг — иннахәм, йә кьаба, гьә, йә сәрбәттән дәр афтә;
Федтон дунейы хәзнатә, нәй мә хорз дзаумәттән рафтән,
Фәлә нукуы федтон ахәм, ницы бамбәрстон сә уафтән:
Уа әәлдәгәлмән ызгъәрбыд, уый цы дәсны къухты бафтдзән?!

Афтә сау рәсугд әмбәхстәй ам фәцард дзынәзгә цәсдәр.
Ницы схьәр кодтон Усенән, ләгыл не 'ууәңдыдтән раздәр, —
Чызджы пәддзахмә мәңгардәй, уәуу, куы банымудзә, — тарстән.
'Емә-иу әрмәст мәхәдәг уыцы хурзәринмә кәстән.

Загътон: «Цәй, әмбәхст мә мойә хъуыддаг цас хъуамә фәдарон!
Кәнә баххуысы фәрәз та чызгән нуңәгәй куыд арон?
Ләг дәр рахатдзән — фәливын әмә уәд куыңә у барон.
Нәй хуыздәр амал мә раны, — хабар чердәмфәнды барон!

Цәй, цы уа, уый уәд — Усеныл ме 'ууәңк бафтауон, загъон ын;
Ныфс, дзырд мын куы радтид фидар, уәд әмбәлы йын йә зонын.
Хьавгә 'рынах кәнон йемә, карзәй ракәнәд мын сомы,
Ард куы бахәра, уәд йә 'взәг кәд ныууоронид йә комы.»

Худгә баңыдтән, мә мойән абадтән әввахс йә цуры:
«Усен, иу хабар дын хъуамә ракәнон, әрмәст дә курын:
Арф әй баныгән дә риуы, — нукуы, не 'мбәлы йә дзурын!»
«Дурдзәвд фон, — уыдис йә сомы, — мауал фембәлон зынг хурыл! —

Կժժ ցի չաօհայ, ւոյ մաւոտմա՝ իսկոյ ըաճւորոն յաւտարան,
Կաճա՝ իտարան, փոյղոլան, կաճա՝ իտաճոտի քոյմաճարան!»
Աճա՝ չաօհոն ւաճ Ըտան: «Շոմ-մա, քոյճարոն յարճարան
Փոն, քոյմ յաճար կալոյ ւարտա՝, ւաճոճա՝ յաճ, ծափա, իճա՝ յարան».

Տոտաճ, ծաճոտոտաճ յոմա՝ չոյճճոյ իտանոմա՝, իտաճոտ յայ,
Քոյաճ քոյսկալոճա՝ քոյ փոճա, ըալիքոյստ ժոտոյ իտարտա՝ լաճոյ:
«Այ յոմ չաճ քոյ 'րտաճ, — յաճ Աճա՝ աճա՝ Եւալոյ չաճոտոյ,
Ոճա՝, քոյսոյստոն, յա՝ ւոյճոն կոնճ չաճոն տոյ աճա՝ տաճոյ!»

«Մ չաճոն յալոյ ւաճարոն, ւոյ յաճ ժար ծալոյրճ յա՝ իտոն,
Ուոյս յոյս մոյն փոճոյրոյ, յոյս ժարաճոտոյ ւալոյ.
Չաճոյն, ւաճոմա՝ յա՝ մաճա՝ յոմա՝ ծաճաճոյճոն իտոն:
Շի ու — մա՝ չաճա՝ յոյն, աճաճ, չալոյ, քոյմ ըալոյնճոն յաճոյր!»

Մաճ յաճոյ չոյճաճ, ցի քոյոյճ չոյճոն ծաճոյսոն, ցի մաճալ!
Աճա՝ չաօհաճ յոն: «Ոճա՝ ւճոն ու ժա՝ ծաճոյն յաճաճաճ:
ժար, — ցի քոս ժոյն ու, փալոյրս մայ? Դոյ, ցի ժա՝ 'փալոյ փոճաճալ?!

Մոյ ժա՝ ըաճոյճ իտաճ քոյ փալոյճ աճա՝ լալ քոյ ծալոյճաճալ!»

Շոմա՝ քոյսոճա՝ ժար յա՝ կոճա՝ չոյճ յա՝ չարճալ յոյաճոտ:
Բոլ յա՝ ծալոյքոյք, յա՝ ըալաճ քոյս տոյն ւարճոյն յոյաճոտ.
Տալ իտալուրոյճ յարփոյ յա՝ ըալիաճ, քոյ յա՝ ըալաճ յոմ իճաճոտ,
Քոյրոյ չալալ իալ յարփոյսոն աճա՝ յալ քոյս կոճա՝ ծաճաճ.

Քաճա՝ ծաճոն, իճա՝ իտալ չոյճ յա՝ ժարոյ 'մա՝ յա՝ չաօհաճ,
Բաճոյ կարճ իտալ, իտալալոյճ, — յար յալիոնճարփոյ յարալոյ.
«Շի ժա՝, քոյրոյ քոյ, ցի կալոյ?» — յոճոյ ծաճոյրճաճա՝ յոմ մաճ յա.
Մոյ: «Ուոյաճաճաճ մաճ!» — յոնոնոճա՝ աճա՝ մաճ ժար յայ յոյալալաճաճ.

Մալոյ 'րաճոյսոն իճա՝ փարսաճ, ւալոյն ւաճալոյն յա՝ յաճոյ
Աճա՝ կոճա՝ մա՝ փաճոն ժար յոյր յա՝ ըաճարոյն յոյաճալ.
Շոյճոյ 'րաճաճաճաճ, յոմաճաճ ւոյ, — ցի իճա՝ ժարոն, — յա՝ իտալ.
ժարճ յարաճարճաճ յոն, ւոյն ժոյն ժոյնա՝ յոնալ ժար յա՝ իտալ.

Լաճ ын акуывта йа сәрај: «Бузныг де стыр хорз аҗдауај.
Не скаст, не 'хсаргард, нә дарәг, бәстыл хуры тынтә тауәг!
Ме 'нна ис-бон дәр дәу кум сты, — бирә җасфәнды дәр ма уәнт!
Гумрдзәй ницы 'рхастон мема, уый — ды сә радтай радауај!

Нәу ыскойаккаг ма ләвар, паддзах, ма ма 'ипәл, дәхистән!
Ис мәм хорз кәйаг дә җыртән, уый җур ницы сты ма истә.
Агъәң, фен уал әй, кәндзынә ууыл җин дәр әмә дис дәр,
Әмә 'цәг бузныг уыдзынә уәд Усенәй дәр, ма хистәр!»

Цәй, ы пайда у, кәнон ма дардыл таурагътә, ныхәстә: —
Чызг куыд бафтыди нә кәухы, — алцы раләхурдта 'ххәстәй.
Паддзах байради, ныр, дам, дын, Усен, җи фиддзән дә хәрзтә!
Бардзырд радта, зәгътә, тагъддәр чызджы равдисут ма җәстән.

Әз әнәмәтәй кум бадин ам, нә сыгъдыаг хәдзари.
Тыргы кәхы хәәр фәҗыди. Чи уой? Акастән, — ы 'мбарын.
Мәнә паддзахы бәрнон ләг, йемә — 'хсай хәстон цагъары,
«Ай җәмә җәуа?» — фәджих дән, зәрдә сусәг тас әвзари.

Ләг мын акуывта йа сәрај: «Бардзырд хиҗәуттәй ис ахәм:
Хәуамә бакәнай нә бәрны хурты хуры 'нгәсы махән;
Уый Усен ләвар әрвиты стыр, хуыцауы 'мсәр паддзахән». —
Цыма 'рлзәф фәдән, ма хәдзар уадид баци, цыма, сау хәлд.

Хәустыл не 'ууәнди, фәрсын әй: «Уый җәй хурты хур ма домыс?»
Зәгъта: «Паддзахән ләвайраг ахәм чызг Усен ам хоны». —
Хатын — бабын ма хәуыддаг, дзурын: «Байсәфтән, ма боныл!»
Ризың ме уәнгтә, ма зәрдә мәстәй адәнгәл, фәтоны.

Чызгмә баҗыдтән, йа уаты бадти сау җәссыджы малы.
«Бастәлд, — дзурын әм, — ныххуыссыд арвил ме 'намонд ыстәлы,
Мәнә 'рбайсәфтән әмбойны, хины дудгәфид әвзари:
Паддзах базыдта дә хабар, сиды дәм, — ма җард мын халы».

«Ма кен маст, ма хо, — мын загъта, — ма тыхс, паддзах маем кәй фәсидт.
Уый ма хысмәты фыдми у, — уәдә 'ндәр та йыл цы хәс и?!
Диссаг, ме 'намонд кәд уыди, диссаг — амонд маем куы 'ркәсид!
Мастыл ахумр дән, әнә фыд зәрдә циндырагъ бәргә сунд!»

Чызг налхъуыт-налмас цæссыгтæ калы уадулы хъæпæнтыл,
Фæлæ басаста йæ зæрдæ, бамыр, — нал ацъд йæ фæндыл.
Зоны стай — зыны, нæ хъæум судзгæ сагъæстæ нывæндын.
Хыз кум ракурид, бæстон дзы цæсгом бамбæхста — тæмæнтын.

Лал, налхъуыт-налмас рахастон чызгæн ме 'нджид фæрдыгдонæй,
Уыд сахары аргъ алы дур, алы рухс фæрдыг уыдонæй,
Зæгъын, бамбæхс сæ де тары, цард куы тонай дывыдонæй,
Уæд ысбæззой дын, чи зоны, искуыд фæрвæзай зыдонæй.

«Ахæсс, бахъæудзысты», — ниугæ æз маæ заед уазæгæн загътон
Æмæ цагъартæн сæ къухы судзгæ рухс хуры ныссагътон.
Паддзах рацыди йæ размæ, цинзæл уадындзтæ ныццагътой,
Чызг — æмыр, æрхæндæг, зæхмæ цæстытæ сæхи æруагътой.

Гъæтт, ныххæррæтт кодтой адæм, бæстæ змæлд иссис æгасæй;
Чызгыл къордтæгæнгæ хастой нутæ иннæты сæ разæй.
Паддзах фестæлфыд йæ фенгæ: чызг — рæхснагдæр талм бæласæй!
«Уый нæм хур куы 'ртахти, — загъта, -- хурмæ чи цы 'рхæсдзæн лазæй!»

Кодтой куырм йæ рухсæй адæм, — афтæ цæсты тигътæ иста.
Паддзах йæ 'рттæ цæгъдгæ дзуры: «Цæй, кумд ыл нæ кæнон дис та?
Нæй зæххон адæмæй йæ 'нгæс — у уæларвоны хуыстæу.
Искуы исчи йæ кæд уарзы, уæд — кумд уромы йæ рис та?!»

Чызджы 'рбадын кодта паддзах, хъавгæ схæццди фæрсныл:
«Чи дæ? Радзур-ма, кæмæй дæ? Гъе, кумд бахаудтæ дæ зыны?»
Бамыр уый, йæ хурдзæсгомыл мисхал цины 'ртау нæ зыны.
Бады къулсæржæй, йæ уд ын сусæг сау сагъæс æхсыны.

փысым-паддзахы ныхәстәй чызгмә ницыдәр иә хьардта:
Уый йә бәллицты йә фәндаг дард, әндәр кәдәмдәр дардта.
Уарди 'ададз бытты зыхьхьырәй дәндаг рухс цырен иә дардта:
Ау, цы, дам, ыл әрцым — ноджы дисәй 'гәс адымы мардта.

Паддзах катай кодта: «Хабар ныр куыл райхаләм, цы хуызы?
Диссәг у, йә әердә йе 'муд, ау, куыниә 'риәуы хәрзчысыл?
Көнә искәй уарзтәй басыгьд әмә дард уарзоны мысы;
Мах лей не 'идавәм, йә риуы маст — әәрдәхалән иә сысы.

Гәе, пахуымпар у, фәлгәсы зондәй дардуынгә бәрәәндты.
Хьәәлдзәг цин дәр әм нә хьары, дудгә мастән дәр нә сәтты,
Амонд аргъауыл нымайы, никуы ком фыдән нә дәтты:
Рог, бәлонбазыр — йә әердә дард кәмдәр тәхы йә сәнтты.

Цей хуыцау сәгъәл, мә фырт уал хәстәй 'гәс хәдзәр цы ссара!
Уадз, уәләхизәй йә фәндаг ацы хурзәринмә дара!
Уымән радзурдзән әппәт дәр, — иу сә иннәйы куы 'мбара.
Мәйы хуры скастмә уадзут, — йе 'хсәв саудалынджы дара!»

Ис нә хицауән домбай фырт, дардыл йе стыр ном ныннәрыл,
Алчи 'гьдауджыныл нымайы уыцы фидыцы кәстәры.
Уәд хәцынмә уыди ләппу дард, тыхәвзәрән ыстәры.
Уымән усагән әвәрдта фыд ыстәлымы хуыздәры.

Чызджы сфәлыстой дариты, — тынгдәр цәсты тигьтә исы.
Уый бәри рухс фәрдгумтә фенгә чи нә бахауданд дисы?!
Худ ыл лаләхгәд ныккодтой, худыл хуры сырх тын ризы.
Асәст, мигъәнкьард цәсгом та ног йә уардигъуыз әвдисы.

Уат ысфәлыста нә паддзах, — уый та чи кәд зыдта 'лгьиннәй! —
Уаты сәвәрдтой кьәләтджын — сырх ныгуыләйнаг зәриннәй,
Уым йәхи кьухәй нә хицау чызджы сбадын кодта циннәй
Әмә хурангәс — нә уазәг — ракаст уырдыгәй әхсиннәй.

Փարստ հախհախառնադառն փափառստ փափառստ փափառստ փափառստ,
Ալմա, րալմադա տա մառն, — փառստ փառստ փառստ փառստ:
Րադ, Սառնա մառն փառստ փառստ փառստ փառստ:
Տառնա 'փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ:

Մառն փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ:
Փառստ փառստ փառստ փառստ: «Փառստ փառստ փառստ փառստ?
Այ փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ, փառստ?
Փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ?»

Փառստ, փառստ փառստ, փառստ փառստ, — փառստ փառստ փառստ փառստ:
Փառստ, փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ:
Այ, փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ:
Փառստ փառստ — փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ:

Փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ:
«Այ, փառստ փառստ, փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ,
Այ փառստ փառստ, — փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ:
Փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ:

Փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ:
Փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ,
Փառստ փառստ փառստ փառստ, — փառստ, փառստ փառստ փառստ:
Փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ?

Փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ,
Փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ, — փառստ,
Այստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ,
Փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ:

Փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ,
Փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ, փառստ փառստ փառստ:
Այստ փառստ փառստ, փառստ, — փառստ փառստ փառստ փառստ,
«Այստ փառստ, փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ փառստ:

Цыма сайагой дæлимон баыцд хæзнатæн сæ хуызы, —
Ферох хъахъхъæнджытæй бардзырд, зинæн бахаудтой йæ хызы.
Загътой, ауадзæм, дам, чызджы, аргъуц нал кодтой хæрчысыл,
Ацы бур хæйраг — зæринæн, кæс, цы сау диссæгтæ 'итысы!

Уас, магуыр йæ бон, бур зæрин, — ды кæй уд дарай уацары! —
Зыд, хъырыстæнгæ дæндагтæй, йе 'гъуыз царды дуг рацары.
Исæй не 'фсæды, кæрæф ыл арт, дывыдон арт бандзары;
Мастæн — нузæрдыг, цинæй — хызт бафты, саргæнгæ, й'адзалыл.

Иемæ сразы сты, сæ зылдæй бардзырд басастой маенгардæй,
Рæвдз ын аивтой йæ дарæс. Галуан цæл ивазынц дæрддæр.
Хъавгæ федте кодтой афтæ чызджы хъахъхъæнæг цагъартæ.
Рухс мæй сау калмы хъæлæсæй фервæзт, калы та цæхæртæ.

Айстой цагъартæ сæ сæртæ, — чызгмæ чи ма каст йæ зыны!
Чидæр хатæны дуар хойы, тыргъмæ рауадтæн, — цы уынын:
Мæнæ ме 'нкъард уазæг, — чызджы уайтагъд базыдтон, тыхсын ыл,
Зæгъын, — мидæмæ! Нæ комы, — уый фæнд сахарей хъуызын уыд.

«Балхæдтон мæхи — мын загъта, — радтæд дын хуыцау фылдæр ис!
Уый — дæ рæвдауæг, хæрзамонд демæ уæд æдзух — æмдзæдис!
Нæй мын ам лæууæн, дæхиæ тухи, хæс тæссаг æгъгъæд ис! —
Радт мын бæх, — нæуон, рæхджы мæ, хатын — расурдзысты фæдис».

Уайтагъд ауадтæн, ивыгъдæй фæвæрд бæхты хуыздæр кæрты;
Чызджы схизын кодтон, райы, фервæзт, — нал кæны дызæрдыг.
Уый тæхгæ домбайыл бабадт худгæ хурзæрин дзæгæртын.
Ехх, цы хуым байтыдтон, уый мын задай нал бантыст æркаердын!

Бон фæкъул, фæхъæри хъуымдаг, дуне слæууыдысты къахыл,
Хъула сахарыл æртыхсти, систой джигул кæнын, къахын.
Зилыц, диссаг нæу — фыццаг дын цæст куы 'рывариккой махыл.
«Фенут, — загътон сын, — куыд уыдзæн, сайон æз нæ хорз паддзахы?!»

Федтой, фесгәрстой ием, — уагъды, гъе, ны сә бон уыд ысарын!
Фадис аздахтысты 'икъардәй, паддзах бафтыди фидсарыл.
Акса, уый тыххәй нә галуан саутә абон дәр ма дары.
Хур ныл аныгуылд әмбисбон әмә баззастәм тары.

Ам фәгәдзә кәи, тәхәт уал мәй цәхәркалгә йә бәхыл,
Байхъус, радзурон, — цәуыл уыд Чачнагиримә нә фәхыл:
Уый мә цәу уыдис, нымадта мәи йә хәзгуыл, йә сәгъыл.
Ләг йә рәузондәй әгәд у, ус — йә къахбайә, — фәзәгъынц.

У мә мой мәлләг, әвидыц, уымә чи кәсы — бецау дән.
Чачнагир — расугъд, дзырддзәугә, уый дзы ничи зыдта цаудәй.
Уарзтам мах кәрәдзи. Нәли, фәлә не скәндзынән саутә,
Әммыст, уый тугәй ныххуппи кәи, — кәд ныббарид мыи хуыцау дәр!

Ус рәузонд кәм нәу, мә хабар уагъды срәтыгътон йә цуры, —
Зәгъын, сусәгәй мә бәхыл уый әз арвыстон зынг хуры.
Ныр нымудзыи уыд йә зәрды, ныр нымадта мәи фыдгулм,
Әмә стыр хуыцауән табу, нәл ын бантысдзәни дзурын.

Зәгъгә, истәуыл фәмәсты, уый — йә тәссагдәр әртхыраи.
Дәу куы 'рбахуыдтон, зәгъгәл уәд ам нә уыдтәи Чачнагирән.
Уый фәзынд, ды дәр — йә уәлвәд, тәс кәм нә бавзәрстон бирә!
«Аздах», — уымән дәм әрвыстон, ам уыд уыцы 'лгъаг зыд бирәгъ.

Ды кәм аздахтә, — 'рбачыдтә, демә 'рбахастай рухс тынтә.
Иумә ссардтат мә — раст, цыма, нәл уыд дунейыл устытә!
Уымән бавзәрстон дудгә маст, уымән абәдтән рустындәй;
Уый әцәг фәидыд, — бабыи уон: зынд йә саузәрдә бустыл дәр.

Зәгъгә, уыцы ләг нә фесәфт, бацыд паддзахмә, — бәлвырд ын
Хъуылдәг загътәнд йә мәстәй, — зынд йә бакастыл, йә дзырдыл;
Мән ныргәвстанд, мә мардыл паддзах бафтыдтәнд сырды,
Ноджы бахыдтәни хъуамә раздәр, бирәгъау, мә фыртты.

Цей цы мѧ бон у, хуыцау дын арфае ракенѧд мѧ басты, —
Мѧне нал ныхсын дѧ фѧрцы уыцы сау калмѧн йѧ цѧсты!
Ныр зардѧзѧгыгѧ фѧхѧст дѧн рухсдѧр амондѧн йѧ хѧрзтыл,
Тасѧй, раздѧрау, нѧ ризы уд фыдадзавы тарѧзтыл.

Автандил ын: — «Ма тыхс, — дзуры, — нѧй дзы чиныджы хѧрзагыдѧн:
Хион, хичон уѧвгѧ знаг, дам, у фыдызнагѧй тѧссагдѧр.
Йѧ 'ууѧнк ахѧмыл куырмѧджы нѧкум бафтаудзѧни саг лѧг.
Чачнагирѧй ма тѧрс, — уымѧй нал нѧ хион дѧр, ызнаг дѧр.

Фѧлѧ чызг цы бацн, — дзур-ма, загътай, ардыгѧй, дам, араст.
Апыд, о, фѧлѧ кѧсдѧм цыд, кѧнѧ кѧд фѧци фѧндараст?»
Ус ныууѧфид бынозѧй, абадт цѧстыхаутыл халас:
«Хураѧ ахуыссыд йѧ рухс тын, — аскъумд тасгѧ-уасгѧ талас!»

ՆԵՏԱՆ-ԴԱՐԵԺՋԱՆԻ ՍԱԿԱՐԻ ԱՌԴՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱԺՋԻՏԵ

Վե, մանգարդ հիւսմաթ, ձեղհիսթ սայ, կաժ կուժ ափելիւիս շնաւ!
Շի ժնի րափաղհաւձաւն ճե 'ղճաւ, ճե 'հղճ սոսաճճի րաճճնաճ?
Նիւր ճե տար աւսոն կաւ տիսի սիւսի իւրճաճսոմիլ ինաւ?
Ալսի իւսափիս, փաճաղաւ նիկուս յալ իւսաւճիս ճնաղ.

«Ատախ իւր, — Փաթմա յա ճուր, — աղաւթ ս, մա ձերճ, րաթ, —
Ուրաւ Շի փաթմաթ, սիւ մա ճարճ 'հիւսթոն ճնի կուժ իաթ!
Տաւսն սիւ աւսի իւսաւ, սժ ճիւսոն արտ իաթ.
Սայ, յալ սիս մա ճաթիս, — փաթաղ տղաթիւսաթ սաթոն.

Նալ սիւ իւճաթաւ մա ձերճ, մաթաւ ինսիւսալ մա 'նճաթ.
Ուսալ, փիս մա մա իւսն ճարճ իսիւսալա իւրա իւսաթ.
Սաճ իւսն-սիս մա մաւ կաւ սաւսի տաթա ա Սսնի իւթ տա!
Սաթաղ փաթա միս իւս փաթ ճար իւս իւսաթա կալիս իւճաթաւ.

Ուր կուժ ինսիւսիսիւսալ ս իւս, սիւր կուժ ափալճաթ իսիւսալ,
Աթա ճոնիլ իսն, ս իւս իաւն իւսաթաթա իսիւսալ.
Շիւճի միսսիսն, իւսաթա իւրաւ իսաթա իսիւսալ.
ճուր: «Մաւս 'սաւն մանգարճ, սաւալ իւրաւ ս ճե իւրալ!»

Սալ իսն իւսնոն իւս իսաթա իսաթա իսաթա իսալ,
Սա իւս — 'իւսիւս իսաթ, մաւս կոն, իսթոն սա տաթաթա կալ.
Ուրճ 'մա իւս իսաթաթա իսալ սիւս իս իսն իսաթա,
իաւն իւս 'իսաթալ, փիսալ ալ իս 'իսթոնի իսնալ.

Хъус сәм анвәй кум дарин, — тари се 'хдон ныхас зәлы:
«Мах ҫыцаг хатт уйнам нумә ам нә кәрадзи нә цәлы;
Чи цы ләг нә у, — нә зонәм, арәх ләг ләгыл әмбәлы:
Иу нә иннәмәи йә хабар ныр кум ракенид, әмбәлы».

Алчи радзырдта, цы зылта уым фәндаггони әгъдауыл.
Загъта цагъар дәр: «Нә хысмәт баст у не скәнәг хумцауыл,
Еуу мын байтыдтат, әз та уын лал, налхъуыт-налмастә тауын:
Әз цы зәгъинаг дән, уый цур алкай хабар дәр уә фауын.

Номдзыд Каджеты паддзахан йе 'ххуырст, йе 'нувыд цагъар дән.
Уый нын аныгуылди, нали, бахъуыд йе стыр ис йә мардән.
Сидзәр каджиты ныууагъта паддзах уәзгуытыл әнкъардәй,
Ныр йә сидзәргәс хо райста къухмә стыр хицауы бартә.

Дулардухт, зәгъгә, — хъәбатыр, ус уәвгә, къәдзәхау фидар,
Тых цы ләг бахәсдзән уымә! — йе знаг ма 'гъгәлут — әвыд уа!
Уый Росан әмә Родийән у сә фыды хо, сә фыдау.
Бады хицауәй Каджеты, 'вәры барджинай ләджы 'гъдау.

Дард фәсденджызәй арыхъуыст — Дулардухты хо фәхъуыди.
Усән, марадз зәгъ, йә зәгъын исчи вазиртәй уәндыди!
Хур кәй баталынгис, уый кой уымәи никәйи фәндыди.
Иу — Рошак, цагъар, — нә хистәр, уымә сусәг фәнд әрциди.

Загъта: «Еудодоймә хъусон? — нә, мә әзрдә мә нә тәры.
Сыстоп, аңауон фәлтау уал дәлә тыгъд быдырмә стары.
Стәй кәс — уырдыгәй мәнәй уый фәс, тәләттаг фәс ыстәры!
Ус кум 'рсабыр уа, әгъдау ын радтон уый фәстә — цы 'мбәлы.

Мах — йә дәлбартә, фәсидт наем әмә не 'хсәнәй ысуыгъта,
Әмә ракодта сәдәйи — тынгдәр чи зылта хәсты 'гъдау.
Бон, әхсәв әнцой нә зыдтам, каруантәм бырстам, ыстыгътам.
Райгә здәхтыстәм хъәзныгәй, — фиу, зәрдәзәгъгә, кум стыхтам, —

Дардам быдырыл нә фәндаг нухатт саудалинг мәйдары.
Иу ран рух ыссыгд тәнтау, — атагъа сырх-сырхид дары.
Загътам: «Хуры тын уәларвәй зәхмә тары хуылфы хъары,
Ави цәмер у, цы диссаг?!» — хъуыддаг райдыттам тәвзари.

Чи йә боброн хуыдта, чи йә стыдта дзаг мәйи хуызәнай.
Цәй, хәстәгмә, дам, әй фәнем, — рухмә 'рбаввахә ыстәм мәнә.
Рәвдә әртыхстыстәм ыл, сырагът хъула — фидардә әфсәнәй.
Уалымә хъаләс әрләскәф райхъуыст судзәг тынты 'хсәнәй.

«Чи стут, барджытә? — фарсы нә, — гәе, мә фәндагыл цы ләуут?
Гуланшаройә Қаджетмә уайын минәвар, — фәстәут!»
Ноджы баввахә ыстәм, диссаг, — мәй, ыстәлытәй куыне у!
Федтам барәджи нә цәстәй, хур нә разындис әнәуд.

Тары цәсгомыл әрвәрттыл ирд тәмәнтә калгә хъазы
Амә, 'мбисбонау, әрттивы дардыл атагъа йә разы.
Был фәзыххъыр вәййи, бары дзырд — ыстәм, цыма, тәразыл,
Рух тын дәндәгты шырәнәй уәлбыл сытындзы йә базыр.

Дардләр — рафарәс-бафарәс... Систам хъуыддаг алы 'гъдауәй бары;
Барәг минәвар нә уындис, — цәй, цы нын әй хъуыд әмбарын!
Чызг куы разындис, Рошак ма уәд кәм уагъта йә йә барыл! —
Бардзырд радта 'мә йә уайтагъд нәмә ракодтам уацары.

— Чи у? — бафарәстам әй ноджы, — гәе, цы дунейә нәм рахауд?
Кәнә пунәгәй цы хиты тары рухсәнгә, цырагъау?
Уый нәм не сдзырдта, йә рустыл уади хъары цәссыджи саха.
Бәцау, сау кәли әй ныхъуыры, — мәйән раләууыд сын сахат.

Нини, — сусиәгәй, әргомәй уацар нәл загъта йә цардәй:
Чи у, быдыры цы зилы, гәе, йыл чи рацид мәнгәрдәй?
Цыма байгомыи, бамыр, — кәсти тарәффыг, әнкъардәй,
Кәсти, зәрдәтә уыраудта, кәлмау, цәстыты цыгъх артай.

Уәд Рошак загъы: «Ныууадзут, чызджы, чи зоны цы 'иданы, —
Нәй йын ам загъан, ыстәй йә — дзура, уымә дәр ие хъавы.
Не стыр успаддзахы махән рагәй амонды хур тавы,
Әмә мәнә та йын ногәй сусәг цины тынтә уафы.

А зынаргъ хуын дәр та уымән у лавар ыстыр хуыцауәй,
Уәдә тагъд әм әй ныкканәм, хорз нә фендзәни радауәй.
Нәй йын бамбәхсән, мә куртә, нуәй аргъуц хъауы 'гъдауәй,
Қара у, иннәмәй, куы зонут — нау нын хицаунмә дауәй».

«Раст у хистары уынаффә», — мах әмхәләсәй ыскарстам
Әмә талынджы нахймә дарддәр не стыр фендаг барстам.
Чызджы, рухс тын уафгә хастам, чызджы ницәмәйуал фарстам,
Чызг куыдта, цыма йә сагъәс судзгә сау цәссыгәй саста.

«Хистәр, ауадз мә растәгмә, — ракуырдоң махи Рошакәй;
Иу хъуыдладжы фәдыл ардәм фездәхтән әмбисвәндагәй, —
Ис мын ам хәзна, хъәмә йә хъуыд фәхәццә кәнын рагәй.
Кәд дәу дәр, загъын, әййәфин, фидар дән нырма уәрагәй».

Хъуыстой бәлцәттә, зынди сыл, — хабар уыдонмә дәр хъардта,
Фәлә цагъарән йә радзырд мән әнәгъгәләдджы 'рцардта;
Уый мын фәсхъуыдта мә сагъәс, ныфс, хъару мә уәнгән радта
Әмә драхмәйы бәрц рухс тын цин мә зәрләмә ныддардта.

Уайтагъд цагъармә фәсидтән: «Ам-ма 'рбад, мә хур, загъ-ма мын:
Уый әцәг фәдтай дәхәдәг, әви баууәндидтә дамыл?»
Цагъар алцы дәр фәд-фәдыл ногәй ранымадта сабыр;
Уымән удмидәг дән, уымән, а мә дзураңдзых нә бамыр.

Хин, кәләнгәнәг дәснытә ис мәсимә дмууә цагъары;
Никуы ничи сә нә уыны, никуы ничи сә хъыгдары.
«Уайгә, базонут — сын загътон — хуры Қаджеты сахара,
Қаджи ус-паддзах уацары ахстәй кәм әмә куыд дары».

Եւմէ 'րտէ Բոն կամ րաւմ, ափէ 'րհաւն ստի փաւնաւ:
«Դուարդստ լաւմ մարմնայոյ ճարձ փաւնայոյ Բաւնաւ.
Բաւն փարմ, ճանաւ ախտ չաւ, — խաւնայոյ Բաւնաւ մայ;
Մոյ Բաւնայոյ Բաւն Բաւնաւ Բաւն — Բաւնաւ Բաւնաւ.

Սո խաւնայոյ Բաւն աւն: «Բաւն Բաւն 'րճաւ խաւն?
Բաւն, Բաւնաւ ճար, Բաւն, Բաւն, — աւնայոյ մոյ Բաւն!
Բաւն 'րճաւն, խաւնաւ աւն Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն.
Բաւն սո-Բաւնաւ, ախտ չաւն Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն.

Բաւն, Բաւնաւն Բաւն խաւն, — Բաւն Բաւն, — Բաւն Բաւն:
Բաւնաւ ճարձ Բաւնաւ սո — Բաւն, Բաւն — Բաւն Բաւն.
Բաւն 'Բաւնայոյ Բաւնաւ Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն.
Բաւն, Բաւն, Բաւն, Բաւն, — Բաւն, Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւն?

Բաւն Բաւն Բաւն, Բաւն, Բաւն Բաւն Բաւն;
Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւն ճարձ Բաւն-Բաւն Բաւն,
Բաւն Բաւն Բաւն Բաւնաւն. Բաւն — Բաւնաւն ախտ Բաւն
Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւնաւն.

Բաւն Բաւնաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւն Բաւնաւն Բաւնաւն.
Բաւն Բաւնաւն, — սո Բաւն Բաւն Բաւնաւն Բաւն
Բաւն 'րճաւն Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն Բաւնաւն Բաւն.
Բաւն, Բաւն Բաւն Բաւն, Բաւն Բաւն, Բաւնաւն Բաւնաւն!

Բաւնաւն 'Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւնաւն Բաւնաւն,
Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն, Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւն.
Բաւն, Բաւն Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւն Բաւնաւն:
Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւն Բաւն Բաւնաւն Բաւնաւն.

Բաւն Բաւն: «Բաւն Բաւն, Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն
Բաւն Բաւնաւն Բաւնաւն Բաւն 'Բաւն Բաւնաւն Բաւն Բաւն.
Բաւն Բաւնաւն Բաւն, Բաւն, Բաւն 'Բաւնաւն Բաւնաւն,
Բաւն Բաւն Բաւն, Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն Բաւն?

Сагыас бафтыди мæ удыл, уыцы хуры мæт мæ 'ндавы,
Фæлæ каджи уд, — æнæбуар, зæгъ, — сылгоймагæй цы хъавы?»
Загъта ус: «Дæлимон — каджи, — уый сæ ном у, ном цы давы?!
Махау адам ысты, немæ ну хур каджиты дæр тавы.

Каджи ном, зæгъгæ, дæлимон, уый сæ уымæн хонынд афтæ,
Зонынд цавæрдæр кæлæнтæ, нæй сæ хины митæн рафтæн.
Нæй сæ басæттыны хосæн никуы никæй къухы бафтæн.
Семæ чи банæуа тохы, — нæй æнтыст йæ цæф, йæ хъавдæн.

Диссаг, каджитæн цы 'нтысы: саугуырм акачынд фыдгулы:
Тымыгъ сыстын кæнынд, сæ знаг уæд хъызт денджызы цы 'мбулы!
Нау фæдæлдон кæнынд уайтагъд, уайынц доны, цыма сурыл,
Тар ныррухс кæнынд æмбойны, мигътæ 'рбатухынц зынг хурыл.

Туг, ыстæгæй конд адамы уымæн рахуыдтой Каджитæ,
Зин, дæлимон сæ дзæгъæлы макуы ма 'гъгъæлад мачи дæр». —
Лæппу бузынгæй баззæди: «Ныр мæ удæн куыд адджын дæ!
Мæн дæ ныхæстæ батавтой, — зæрдæ кодта сæм саджилтæ».

Автандил хуыцаумæ кувы, цины хъарм цæссыг ызгъалгæ:
«Бузынг, ме скæнат, ирвæст дæн ныр мæ хъысмæты фыд маргæй!
Мах дæ не 'взарæм, нæ хъусæм, — афтæ барæвдауыс алкæй.
Искуы де 'ххуысæй фæцух уон, — ахæм дудгæ бон мыл ма 'ркан!»

Уыцы хурзæрны цинай уызæг хъарм цæссыгтæ калы.
Ус ысдызæрдыг, зыдæй йæм сагыас, сау калмау, æвналы.
Автандил фæхатыд хъуыддаг æмæ уарзты 'гъдау нæ халы.
Уæд Фатман-хатун йæ хъуыры тухы судзгæ фæрдыг лалы.

Автандилимæ йæ уаты ус æгас æхсæв фæхъазыд;
Бар-æнæбары йæм уый дæр пъа, хъæбыс кæнынмæ тасыд.
Тинатины хуыз-иу ризгæ тары сыстадис йæ разы,
Хъæдты сыртымæ йæ зæрдæ хатти бæлæсты дæлбазыр.

Քաջձ ճառ քինգառ ցաղարթի րու փնարմառ րաշնառ,
Շաղռն րաշնարձ, — ցա շոռն, ր ըռ փռն, ըռ րառն ըռռն,
Սրի րառ ըռն շաղռն ըռ շոռն րառն ըռն ըռն րառն ըռն
Ղառ ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,

«Ղառ ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
Սրի ցա ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
Սռ փռն ըռն, փռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
«Սրի ըռն, — ըռն ըռն ըռն, — ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն!»

Ղառն րառն, ըռն, ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
Սռ, ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
Ղառ ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
Ղառն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն».

Ղառն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն

ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն,
ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն ըռն

ՓԱՏՄԱՆ ԵՐՎԻՏԻ ՇԻՆԻԿ ՆԵՍՏԱՆ-ԺԱՐԵԺՋԱՆՄԷ

Եճ Փատման նիֆֆիստա շինիկ: «Ժսւն տաւաճ քոր, ճիւզիստին,
Նիւր ճիւ շին լալ տւնի, տւմաճ ռիս քույճ յաճ Բաճա յաճ ռիստլ?!

Միւյ քույճ ճիւճոն տւյճ ճիւ իւալաճ, շիւմա Բալաճարճի ճիւ յիստ!
Լալ ճիւնիւաճճիւմա ճիւ քույճ յաճ ճիւնիւաճ ֆաճրճիկ ռիստլ.

Մաճիճ Բաճաճիստա ճիւ իւալաճ ճիւ ճիւ ճիւնիւաճ ճիւնիւաճ;
Ալաճ ռաֆալճիւաճճոն ճիւնաճ, ափաճ յաճ ճիւնաճ, յաճ ճիւնաճ.
Նիւր ճիւ ճիւնիւաճ ճիւնաճճիւ ֆիսճ ճիւ ճիւնաճ ճիւնիւաճ;
Միւյ քույճ ճիւնիւաճ ճիւնիւաճ, ճիւ, ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ.

Մաճա ճիւնաճ ճիւնիւաճ ճիւնիւաճ ճիւնիւաճ ճիւնիւաճ,
Ալաճճիւ, ճիւնաճ, ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնիւաճ ճիւնիւաճ,
Ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնիւաճ ճիւնիւաճ, ճիւնաճ ճիւնիւաճ — ճիւնաճ.
Աֆիսճ ճիւնիւաճ ճիւ ճիւնաճ, ճիւ, ճիւնաճ ճիւնիւաճ ճիւնաճ.

Ալաճ ճիւնիւաճ ճիւնիւաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ;
Կաճի ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ;
Ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ;
Ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ.

Միւյ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնաճ;
Ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ, — ճիւնաճ ճիւնաճ;
Ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ;
Ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնաճ, ճիւնաճ ճիւնաճ!

Радта ус йае фыстаг ластае: «Уайга, — азелид йае хьелас, —
Тагъд ае сэмбелын кә чызгыл, мардас, ныр дæ хин — дæ фæрæз!
Цагъар баннерста йае уæлæ хины, диссаджы цæхæ нæлæз;
Систа хи бæрзонд, цы йае хъуыд?! — Уыцы ну маргъы фæнæррæст!

Цыма 'лвæст æрдынæй фæуæгъд, — фæтау уæлдæфы фæтæхы;
Бон кумдæр æризæр, афтæ абæдт фидары къæдзæхыл,
Бахызт анвæй, лæууæнт уал æфсад къæсарыл рæгъ-рæгъы!
Хураи радзырдта, — Фатман ын цин — æхсызгойнаг — цы зæгъы.

Бахызт мæсыгмæ уый афтæ, цыма 'хгæд нæ уыл æппындæр;
Бахызт сатæг-сау лæг, сæрæй даргъ æрзæбул ысты хъуынтæ.
Рухс хур фæстæлфиди, барызт, тасы бахауди йæ уындай.
Уарди фырадæргæй абур, аздад малусæг æмпылдай.

Дæуры негир цагъар чызгæн: «Уый цы фæтарстæ, цы срызтæ?
Гуланшаройæ Фатманæй цины уацхæссæг æрвыст дæн.
Айс, кæй нæ фæлвын, уый дын мæнæ радзурдзæн йæ фыстаг.
Уарди, рухс хур дыл ыскæдзæн, сагъæс атайдзæн — æнтыснæг».

«Цины уацхæссæг Фатманæй?!» — Ахæст не 'ууенды йæ хъустыл,
Банкъуыст цæсты хау, фæзыхъхъыр чызджы уардигъуыз хæмпыс был.
Ризгæ цагъарæн йæ къухæй райста циныг, цыма рухс тын.
Чиныг ракасты, нывы цин цæстысыгæй йæ рустыл.

«Чи у 'мæгурæг? — æрфарста ахæст уацхæссæг цагъары, —
Ау, мæ сагъæс ма дунейыл искуы искæмæ дæр хъары!»
Уый йын радзырдта: «Зæгълызинæн æз, — цы фехъуыстон, цы 'мбарын:
Ды кум рацæдтæ, уæдæй нын арвыл хур шырагъ нæ дары.

Маст йæ зæрдæйы Фатманæн ахызт иннæрдæм цыргъ кардау:
Уый цы лудгæ бонтæ фæдта, уый цы сау цæссыг фæкалдта!..
Хорз уыдис, уæддæр мæ фæрцы уайтагъд л'ахæстон ыссардта!
Ну ыстыр хуыцау — йæ зонæг, уый дæуыл йæхи куыд мардта.

Ныр ֆաэзынд домбай бәгъатыр, калы, рухс хурау, тәмәнтә.
Умй Фатман-хатунән загъта, — ды фыдуавәры цамән дә.
Ләппу д'агураг әрцыди, карз ныфәддәхстой мәнен дәр,
Тагъд, дам, сәмбәлын кән чызгыл фыстәг хин әмәә кәләнтәй».

Ахәст цагъарән: — «Әууәндиң ныр дә ныхәстыл, дә растыл:
Никүы фыны дәр нә дзырдтон әз дә хицауән мә уарзтыл.
Умй бәлвырд ныгуылд нәма у хур — мә удыхәңәг, уазтын.
Әз фыссын, фәләә Фатманән зәгъ, — ны зыны дән, ны масты».

ნესტან-დარეჯანის დედა ფატმანა

აე ფატმა, — ფისსი, — და რაღვდიდ ავ მაჰი მადაი ნა ზონი!
 ნურ კუი ია ფენი, — მა უდ მინ მასტ ცი უაჰარენ ავონი!
 ნაი ნიმეც, კერონ მა რისტენ: იუ რინ, იუ ფიდ მა ნა დომი.
 ნურ და ფისტაგაი მა ჯერდა მანა ბარუხი ზინდონი.

უად დიუა კალენგანგენ ბაიდაი მენ, ფატმა, სა კუხაი, —
 კადჯი-ხინგენჯიტა: სე 'პატ ნურ კანინც მანაი ხუყრდუხენ:
 იუ დენ, აფტამაი მა სე 'გას, — მინტა — ხაჰაჰაენინც ავდუხაი,
 უი და მა ბაყრინად, მაკუი, — ისკუი ფესკუიი მა ტუაენ!

ცაი, ცი მა დამ ფისონ, ის მინ ამი ხაბერტაი ცი ჯაგენ:
 კადჯი უს-პაღდაჰ ნაჰა 'რინდ, ნაი იმი აფტა ტაგდ ივდუხენ,
 ფალა ფიდარენ ნიუაგაბა ბრა მინტი 'ვდჯიდ ია დაგაჰ;
 მენ კუიდ აგური? — ფეყუდენ უიცი საგ ლეპუ ფიდაგაგაჰ!

ნაი მინ არდგაი ირვანენ, — უაგდო მა საფად ია რესტენ.
 უაგდო მაუალ კანად ტუი, არტი მა სუდად მა მასტაი!
 ფალა ფემბადის მა ხური, უა, ტახუდაგ, ჯამასტ აი
 დარდაი, დარდაი დერ მა ისკუი იუ ხატ ჩი ფელა ია ქასტაი!

ო, ნა დინ ჯაგტონ მა ხაბარ, — ხატი ნურ, ფატმა, მა ზილი,
 ფალა დურინენ ზინ უიდის, — ჯერდა სიგდ ცი ფიდ, ცი ზინი!
 ტარნელა მინ ნიხხატუ, უი მატ მინ მა უდ ახსინი:
 უაგდო მა სხაეც მენ თიხაი აცი 'ლგისტ ბასტამ ბირსინი!

Փաղ փիփիզեմար ձեռարին, — քիւի, լարեփիփիւք իմ ձեռն.
Յօռ: լուսաւ մարմ կանչնաւ, — իսկուս ւնի քիւ փօն մարմ.
Ունի մաւ սից՝ զարմ քիւնզար իւր, ձիւր իւր փօնիւն մարմ.
Մաւ սփօն կանաւ, փաղաւ մաւ կանաւ լարի քիւն ձեռն:

ԻԿԻՄԱՆ ԿԱՆ

Դի փիսսի, ձեռնաւ, իման ձեռն իսկ քիւն արմատին, — մաւ
Փիստիւն ձեռնաւ ձեռնաւ ձեռնաւ ձեռնաւ ձեռնաւ ձեռնաւ.
Տաւ, մաւ քիւնաւ, քիւնաւ իւր, — ձեռնաւ ձեռնաւ ձեռնաւ:
Ս մի իւր 'միւն ձեռնաւ ձեռնաւ ձեռնաւ ձեռնաւ ձեռնաւ:

ՆԵՍՏԱՆ-ԴԱՐԵԴՋԱՆ ԵՐՎԻՏԻ ՇԻՆՅԻ ԻՆՔ ԱՐԶՈՆԻՄԵ

Եւ ինքնաւորացեալ, ճշմարտեալ ինքնաւոր ինքնաւոր.
Շնչեալ կալ, ինքն կալ մա ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն!
Լեւ ինքնաւոր ինքնաւոր, — ինքն, ինքն ինքն ինքն,
Արմ ինքնաւոր, ինքնաւոր ինքն ինքն ինքն — ինքնաւոր:

«Այս ինքնաւոր ինքն ինքն, մա ինքն, ինքն;
Շնչ — մա ինքն ինքն, ինքն ինքն մա ինքն ինքն ինքն,
Այս ինքնաւոր ինքն ինքն, — ինքն ինքն ինքն ինքն.
Ինքն, մա, մա ինքն, մա ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն!

Ինքն ինքն, մա, մա ինքն, մա ինքն ինքն ինքն ինքն;
Շնչ ինքն ինքն ինքն ինքն, ինքն ինքն ինքն ինքն,
Շնչ ինքն ինքն ինքն ինքն, — ինքն ինքն ինքն ինքն.
Այս, ինքն ինքն ինքն, — մա ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն!

Այս ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն;
Ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն;
Շնչ մա ինքն ինքն, — ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն;
Շնչ ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն.

Շնչ ինքն ինքն, ինքն ինքն, ինքն — ինքն ինքն ինքն;
Այս, ինքն ինքն ինքն, ինքն ինքն ինքն ինքն.
Շնչ ինքն ինքն ինքն, — ինքն ինքն ինքն ինքն;
Շնչ ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն.

Շար, ճաւ սըրաւտաւ ամալոն, աւձ, փըլխիսմաւ մաւ ԲաԶոմա.
 Մաձ, մաւ սըլգձ չարձաւ ոձյձաւ Ժըղաւ սաղաւստ Բաձոն ա!
 Մարձոն, մաւ մա-նա Ժարձ Բաւստ, — րաւ մաւսաղաւձաւ կա'տոնա.
 Մաւս Ժար Բոնաւ մաւսձաւն աւրաւ մաւ չարձաւն սաւձոնաւ

Շաւ, սա մա փաւսոն, աւձաւտաւ աւաւն շաւստաւ սախաւաւ, —
 Նաւ մաւ Խաւաւրաւն րաւձաւն, նաւ մաւ Ժաւսաւրաւն րախաւն;
 Մաւն Փաւմա-Խաւաւն րաւձաւն սաւ կաւաւնաւն շաղաւրաւ,
 Շարձ Իաւ սաւ կաւոն Բաւձաւ, — ողաւ աւաւն Բախաւաւն.

Բաւձաւ փըլ մաւ փըլաւ, Ժարձ մաւն ա չաւսաւն Ժաւաւսաւ,
 Շաւաւ կաւ խաւսաւ մաւ աւաւն փաղ նաւ փաւրաւն Իաւ խաւաւ!
 Խաւն կաւաւնաւ մաւ 'րախաւստ, նաւ աւաւնաւն սաւ Բաւաւ.
 Մաւն, մաւ աւաւաւն, փըլխաւսաւ, չաւաւ, սաղաւնաւ նաւ փաւաւ.

Շաւստ նաւ սաղաւսաւն Իաւ սաւաւ, Բաւն աւ ախաւ Ժաւաւ;
 Աւաւ աւ փաւնաղ աւաւաւ, — կաւաւաւն չաղաւ Բաւն փաղաւաւ;
 Բաւա 'փաւ ախաւաւն-Բոնաւն խաղաւաւնաւ աւաւնաւն սաւ կաղաւ,
 Նաւն սաւն Բաւաւն, փըլաւ սաւ Բաղաւաւն Խաղաւաւն!

Մա կաւ կաւաւնաւն աւաւաւաւ, աղաւնաւ մա 'րԲաւաւն աւաւաւաւ;
 Շաւն, մաւաւն ճաւ կաւ փաւն, — րաւն աւաւաւն Ժար, չարձաւն,
 Շաւաւն աւաւն Ժաւաւաւն-Ժաւաւն — աւն աւաւաւնաւն աւաւաւաւ.
 Նաւն փաւաւ, ճաւ կաւն մաւն աւաւն, Բաղաւն փաւաւաւն կաւաւաւաւ!

Մա, մաւ աւաւաւն, մաւն աւաւ, մա, ճաւ փաւաւաւաւն Ժար, —
 Ժաւ ճաւ աւաւաւն Բաւաւ, աւաւն րաւաւաւ կաւաւաւ.
 Նա, աւաւն Ժարձաւն նաւաւն ճաւ, մա մաւն Բաւաւաւն մաւն Ժար;
 Բաւաւն աւաւն, չարձաւն Ժարձաւն աւաւն սաւաւաւ.

Աւաւ Խաւն, — ճաւ մաւն աւաւաւն նաւաւն րաւն շաղաւն նաւ Ժարձաւն,
 Աւաւն Խաւն փաւն կաւ 'րաւաւ, աւաւն աւաւն Ժարձաւն նաւ խաւաւն.
 Բաւաւն աւաւաւն ճաւ աւաւն, — րաւաւն Խաւ, մա Բոն, նաւաւաւն.
 Կաւ մաւն աւաւ, մաւ աւ աւաւաւնաւ կաւ Բաւաւն աւաւաւ, մաւաւն!

Кув мын, кув эмэ схицен уон а маңг дунейы сагыастай, —
Артай, дон эмэ сау зэххэй, эилгэ уалдафы ахастай.
Арвма сфардаг уон, банкьарон, — арв мын бахицон, бахастаг.
Бон ва, тар эхсэв, — хатон ай, хуру рухс тынтэм баххастан.

Хур анаа да гуырдз нæ уыдзæн, ды йæ ну хай да, йæ хъæстæ,
Иемæ дун-дунейы зылыс йæ 'мбуар, йæ сконды ныхæстæй.
Фенин рухс хуры да фæлгонц, райгæ рахæсин ма цæстæй;
Цард мын марг дары, мæлæт мын радтид удæнцой йæ фæстæ.

Пугар ис мае уд да барны, — цей, цы-ма тәрсеон мәлэтәй!
Фәлсә сбастанй мын мае зәрлә уарзты судзаджы кәләнәтәй, —
Нәй ысуагьдгәнән әнүсма: уымән сагьтәсы кьәләтәй!
Әз, пыфәнды уәд, — хьәшдзынән, ды уәдләр ма тай ма мәтәй.

Атынд Индиме, ма җыдан туг йа заронд сарыл уары:
Бире — йе знэгге, зарде та никай баххуусыл не дары.
Радт ми удаңной, куы зоньс — уый йа чызды мят дәр мары.
Уым-ну тохы бон җаеьмыс, — ам цы дудге фыд авазары.

Цай, атардар ма факдонтоз мае судаджы хьастытэ;
Дзурай — ма, уагдар амбары зярде зярдейы растытэ.
Маст ма бадомдзени, кьахдзени сынт ма уарзегой хьастытэ;
Уый — де дзегбах уден радтон цард-царенгоны мастытэ.

Айс, нысанан дэм жеритын, хур, мае кардаснай гашпал дээр,
Уайтагд фестивальдын, зонин, — ууй дэ лавар у — мае жердэн.
Атад де стыр цин, нысанной дар мае нысанул дэ зёрдэ.
Зилгэ авд арвы фыдазар махан басыгыта нэ сартэ».

Ахæст йæ 'рдаг кæрдæн систа, сау чысыл гæппæл дзы хъауы, —
Не 'къард чыныгмæ йæ хъавгæ, — цыма цины хос, — æфтауы.
Даргъ, ыстæвд дзыкку фæпырхи, чызг бæгъæмсарæй фидауы,
Сау сынты базыр рæдауæй уаты буды хæрздæф тауы.

Систа чызджы чиныг цагъар, ног фæпаеррæст кодта уадид.
Уыцы иу цæсты ныкъуылдмæ Гулаишаройи куы 'рбадид.
Авандилы ма цы хъуыди, — хъуыддаг ныр рæстырдæм уади!
«Табу стыр хуыцауæн!» — загъта, уарди худгæбылæй ради.

Лæппу ракодта хæларæй усæн бузныджы ныхæстæ:
«Уый куы сæххæст и мæ бæллиц, уæд куыд бафидон дæ хæрзтæ?
Хæс дæ дардзынæн æнусмæ, ныр цæуон, фæци мæ рæстæг;
Тагъдыл каджитæм æркæнон, — чи сын сыскъуына сæ хъæстæ!»

Ус загъты: «Домбай, мæ риуы уый дывыдон арт æндзары:
Хур кумиæуал уа мæ цуры, — зæрдæ бастæлдзæни тары,
Фæдæ уайгæ уал, бæгуы дын нæй гæдзæгæнæн, — æмбары;
Фердæх, цалынмæ нæма ис Дулардухт йæхи хæдзары».

Авандил ныр та йæхимæ басидт Придоны цагъартæм,
Загъта: «'Рнымæг ис йæ пиллон риуы сагъасты цъæх артæн:
Ме 'рцыд дзæгъæлы нæ фæцис дард арабты бæстæй ардæм;
Ныр фыдгултимæ уыдзæнис тагъд мæлæты зиу мæ кардæн!

Уайгæ, ракæнут Придонæн рæвдздæр ацы 'хцон ныхæстæ,
Æз тындзгæ кæнын кæдæмдæр, мæн кæм амоны мæ рæстæг!
Карз хæстон фæдис ныннæрæд, дардыл сызмæлæд уæ бæстæ.
Айсут ацы мулк, æндæр уын ам цæмæй фидон уæ хæрзтæ!

Рох нæ уыдзæнис уæ лæггад, бирæ, бирæ хорз уæ зонын;
Уе 'гъдау дардзынæн мæ зæрдыл, — мæнæ фембæлон Придоныл.
Федтат, абырджытæй байстон ацы цъус фæллой дæр доны,
Дарддæр ницы ис мæ къухы, — исчи кæд æлгъин мæ хоны?

Нæй хуыздæр гæнæн, цы радтон, — дард дæн ам мæхи хæдзарæй», —
Нау сын — йемыдзæг хæзнайæ — уый ысхай кодта хæларæй.
«Уайгæ, байрайут сын загъта — ныр уæ хорз Мулгъанзанзарæй,
Ме 'рхорд Придонмæ уын мæнæ чиныг — йе 'нувыд æмгарæй».

АВТАНДИЛ ЁРВИТЫ ЧИНЫГ ПРИДОНМÆ

аспет чиниджы ныффыста: «Уә, Придон, паддзах хъæбатыр,
Сахъ домбайы 'мдых зæрдæйæ, хурты хурзæрин дзæнхъатын,
Барджын, амонджын, æхсарджын, тохы зигæгты 'хсæн æгъатыр,
Дардæй дыл салам ысрайдтон æз — дæ ну кæстæр бægъатыр!

Мастæй, тухийæ цы федтон, зæрдæ катыйæ цы сарыд,
Уый хыгъд сæххæсти мæ бæллиц æмæ 'хсызгон цин æвзарын;
Хъæды лæгæгты домбайæн марг кæй дудгæ сагъæс дары,
Мæнæ бантыст мин фæстагмæ уыцы хуæнгæсы ссарын.

Ахст у каджитæм, Каджетæн нæй ныппырхгæнæн — æгъгæлыныц,
Уырдем бабырсын уæлбæхæй у мæнæн уæлдæр гæнгæлы.
Ногдзыд уардийыл тæрккæвæда 'взист цыхцырджытæй кæм кæлы,
Нæй уым хицау, фæлæ йе 'фсад бон-æхсæв фынай нæ кæныныц.

Цинæй барухси мæ зæрдæ, мастæй, раздæрау, нæ тонын:
Ды 'мæ де 'фсымæр кæм ыстут, уым зынай цы уа, — нæ зонин!
Исты сфæнд кæнат, æххæст уын уæд куыд не суыдзæн, цы 'фсоны? —
Лæг кæм фæлæудзæн уæ ныхмæ, арт куы суаддзыстут æхсоныл!

Нæй мин фæздæхæн дæ бæстæм, курын — азым-ну мæм ма 'рхæсс.
Уайын не 'рдхордмæ фæдисы: Мæйы суæгъд кæнын — мæ сагъæс.
Тагъд дæм бацаудзыстæм нумæ, гæ, уæд худгæбылæй ракаес;
Уымæн баххуыс кæнын, зонис, у нæ нумæйаг уæззау хæс.

Нәй мин бафидән әнүсмә а дә цагъарты ләтгадән,
Цин, әххумс, узәлд цагъарәй ахәм нукуы фәдтон адән:
Де 'рмдзәф се 'гьдауыл бәрәг у, цәй, цы сә стауын, әрра дән —
Чи кәмәй цәуы, уый — йе 'нгәс, — дзурынц зондыкұымбар адам».

Радта чиныг, — кұухәй-кұухмә ахызт цагъарты фәлгуыры, —
Цыма малүсджыты чына, кәнә уарднты дзыгуыр уыл.
Дзуры: «Райгә уәд уә паддзах, маст нә нәл хәжү ныхъхұмырын».
Рухс нәлхұумт-нәлмас фәрдгуытә судзынц лал былты зыхъхұры.

Астандил ысбадти науы, бахызт денджызы гуылфәнты;
Мәй йә цәлхыдзаг әрттивгә рараст, рухс тынтә нывәнды.
Усы 'рхәндегәй ныууагъта, уәвгә уый дәр әй нә фәндыл.
Адәм тугдзәссыгтә калдой, ниугә кастысты йә фәдыл.

Кодтой еудодой, әрдиәг цагъартә, Фатман, Усен дәр:
«Хур, цы ми бакодтай, мәнә бәи куы баталынг, куы фәндәр.
Арвыл хурзәрин нә хәты, — уый дә тар аууон у, де 'ндәрг.
Цәй, кұмд нә барыштай мәрдтәм, уый хәлар хәйтарыл не 'мбәлд.

Иу уым не 'рбады бынаты, хъеды знат сырджимæ джиуы;
Уый, æвæццæгæн, ныр дæр та искуы 'нкъард зæрдæйæ ниуы.
Цон-ма, хъамылы йæ фенои, уым дзыназдзæни йæхиуыл.
Лæппу хъамылмæ фæзылдта, бæх йæ фæндагæй нæ чиуы.

Уайы бæх æмæ йæ барæг саргъыл хъалзæрдæйæ зары,
«Тарнел!» — зæгъгæ, йæ хъæрæй æрдзы 'нцой æгуыппæг халы.
Уайы, уалынджы, цæвиттон, хур ныццахæр калдта тары:
Уæртæ цæст æвæст ысхæцъд хъæзы кардæлвæст хъайтарыл.

Тарнел домбай æрмардта, туг лæдæрст нырма йæ кардæй,
Хъæзы фистæгæй лæууыдис тар, æрхæндагæй, æнкъардæй.
Автандилы хъæр йæ хъустыл ауадис æмбойны дардæй,
Аджих, ауыдта йæс, ратахт, — цыма 'рттивгæ стъæлфæн артæй.

Фæрник феппæрста йæ къухæй, бауад, хъæр кæцæй хъуыст, уырдаæм,
Саргъæй рагæпп ласта спаснет рухс, тæхгæ стъалыйæ цыррдæр.
Æмæ 'хсызгонæй нылхъывтой уым сæ кæрæдзи сæ хъуыртæм,
Хъуыст сæкæры тад ныхæстæ уарди-дидинты зыхъхъыртæй.

Мастей дудгæдæр дзырдаив Тарнел фæлмæн нывæнды:
— Сау цæсты хауты бæзджын къох саууырст тугзæйы гуылфæнты,
Уайы цæссыджы тыгъдызæй æмæ талм бæласы ссæнды —
«Цæй, æгайтдæр ма дæ фæдтон, ныр быхсдзынæн мæт цыфæнды!»

Тарнел кæуы хæкъуырцæй, Автандил æм худы, райы.
Был фæзыхъхъырис, æрвæрттынд хъæзы рухс цырен дзæнхъайыл;
Дзуры: «Базыдтон æппæт дæр, хъуыдлаг мах фæндаг уайы,
Уарди райхæлдзæнн ногæй, ныр йæ сагъæс цинмæ сайы».

Тарнел зæгъы: «Дæ фæндæй уый бæрц барухси мæ зæрдæ,
Æмæ байрайынаæн, цинæн у мæнæн, ме 'рдхорд, æгæр дæр.
Ды кæй фæдыл зылдте, уымæн никуы нæй йæ кой, йæ хъæр дæр.
Нæй æнахуыцау хæрзамонд, уый бар бакодтам нæ сæртæ».

Ուրիշ, ուրիշ Երևանի ինչ որ խորհրդավոր լինելով
 Արամիկ ինչիմի ցանկ: «Խնամիկ ընտրու խնամիկ»
 Ուրիշ խնամիկ, խնամիկ, ընտրու խնամիկ
 Երևան, Երևան, Երևան, Երևան

Երևան ինչ Երևանի, ինչիկ ընտրու խնամիկ, խնամիկ
 Երևան, Երևան, Երևան, Երևան
 ընտրու խնամիկ, խնամիկ, խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, ինչիկ ընտրու խնամիկ, խնամիկ

Արամիկ ինչ Երևանի, ինչիկ ընտրու խնամիկ, խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ

Արամիկ ինչ Երևանի, ինչիկ ընտրու խնամիկ, խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ

Երևան ինչ Երևանի, ինչիկ ընտրու խնամիկ, խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ

Երևան, ինչ Երևանի, ինչիկ ընտրու խնամիկ, խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ

Երևան ինչ Երևանի, ինչիկ ընտրու խնամիկ, խնամիկ
 Արամիկ խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ
 Երևան ինչ Երևանի, խնամիկ ընտրու խնամիկ

Ավանդիլէն бузныг загъта: «Нэй, нэ дэ уандын ашпёлын:
Дэу пахуымпары ыргъ зондэй, ме 'рдхорд, сыстауын аембэлы;
Хохэг суадонау дэ хорз ми дойны дидиныл аембэлы,
Уый ды ниццауаэстай къада, — кед мæ цастысыг нэ кэлы.

Уыйбарц бирэ хорз дэ зонын, — кæс, кæнын, мæ бон къæлдзæстыг, —
Нэй сын бафидæн, хуыцау дын арфæ ракагæд мæ бæсты!»
Бæхтыл рацæуынц, кæрæдзи дарынц мастсафæн ныхастыд...
Цинæй хъодыгонд Асматæн хъæлдзæг уацхæссæг кумынæ сты!

Бадти лæгаты къæсæрыл нунагæй Асмат æнкъардæй,
Акаст, барджыты куы сумдта, уайтагъд базыдта сæ дардæй,
Фæлæ булæмаргъы, диссаг, ыр цæмæн фæзмьынц сæ зардæй?
Атахт адæргæй сæ размæ, цин дæр нал бакодта, сар дæр.

Заргæ 'рбаздæхгæ нæ фæдта, никуы, лæгæтмæ хъайтары.
Ныр цы сау диссаг арцыдис, афтæ хъæлдзæгæй кумд зары?!
Чызг фæсонт, цыма фарасыг æмæ ниццуал аембары;
Ау, цы йæм рауад, — йæхимид хъумдлаг сусæгæй æвзары.

Чызджи донбыл куы суыдтой, худгæ хъæр кæнынц: «Хуыцауæй
Фæстæм æмондджын, - йæ хæртæ радта нæ 'ппатæн радауæй!
Асмат, мæйы 'нгæсы ссардта, цин нын нал у, нал, æвгъауæй;
Маст нæ нал судадзæн, нæ тæдæдзæн цæссыг ыр нæ цасты хауæй.

Саргæй рагæпп ласта спаспет, хойау атыхстис Асматыл,
Чызг дæр й'астæуыл æрбатыхст, тасы талмвидыц бæгъатыр.
Фенæхст уадултыл сæ цæссыг, фесты цин кæныныл, пъатыл.
Чызг æй бафарста фæстагмæ: «Дзур, цы хабар у, нæ хатын».

Уæд фæлурс мæйы фыст чиныг Авандиль Асматмæ 'вдисы:
Дард ран ахæсты, дам, фен-ма, цонгхус талм бæлас кумд ризы!
«Уæвгæ, мах мæтæй нæ дары уым æрдумæ дæр йæхи зын:
Хур нæм дард бæстæй фæхудти, уый нæ тар аууонæй хизы».

Մայրագիծ չոնդ 'րմէջք բազմա, փառք իմ ան ան լինանայ:
Շիւղ իմ փառքսն ազգայ, — աստ, — չափան իմանայ:
Տարի կ'առնանք-ու արշալոյս, մենք աստ, լինանայ:
Դուրս աստ: «Տարի մէ ան լինանայ, իմ ան!»

«Մա աստ, — աստ իմ աստ, — աստ աստ աստ աստ,
Տարի աստ լինանայ աստ, աստ աստ աստ — աստ աստ:
Մա աստ աստ, — աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Փառք, աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ»

Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ, աստ, աստ, աստ աստ աստ աստ:
Մա աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:

Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ,
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:

Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ,
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:

Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:

Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:
Տարի աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ աստ:

Դարց, աըրախ ցыппор ныккандей цух на уыд хэзнатей ну дэр.
Иу ран разындис афтауцдон, фат, фарник, — аппат йа мидат;
Уаты, кьухбаканан нал уыд, гэрзта — комыссад, — карита,
Се 'хсан дуарэхгед чырыныл уэйгуытай ныффыста чидар:

«Ам ис диссаджы хэцэнгарз — танхъа, згыер хедон, налмас кард,
Уыдон ничи дардта, знегты кардэй ничи ма не карста.
Немае каджитæ куы схæцой, сис сæ, гьсуæд-ну сæ басгар.
Марыс паддзæхты, — мыййаг сæ раздæр а чырынаей ма скал!»

Чыры бакодтой, йа мидат разынд хицæнтæй æвæрдæй,
Раст æртæ леджы цы хъуыдис, уый хæстон фæлысты згыæртæ.
Зæлдзæг, кард, сæрзæнт, уæрагуарт — фендлаг, хъазыди сæм зæрдæ;
Лал, алмасæхгæд хуымпырты калдтой се 'ппат дæр цæхæртæ.

Уед фæйнае фæлысты гэрзтæй саггуырдатæ сæ уæлæ 'рбарстой;
Тохмонц, саратком фаринктæ парæг астауытл æрбастой.
Уыцы 'рдаг кæрдтæй æфсæйнаг, раст фæлмæн бæмбæгау, карстой.
Ныр хæцэнгарзæй сæ кьухы бафтыд домбæйттæн — цы уарзтой.

«Уый уал — хорзы нысан! — загътой, — разма, цæй, уæдæ, ныфсхæстæй,
Уый ыстыр хуыцау æркасти махмæ циндæттæджы кæстæй!»
Æмæ се 'фджыты сæ гэрзтæ уым куы бафтауинккой раздæр,
Нурадины хай фæлыст та семæ рахастой гæрзбастæй.

Систой хэзнатæй сыгъæрин, лал, налхъуыт-налмас фæрдгуытæ.
Æмæ хэзнадæтты дуæрттыл ногæй сæвæрдтой гуыдыртæ.
Авандил загъы: «Мае фарник калы тохмонцаей тыфылтæ,
Фæлæ баулæфæм, райсом бонæй атындздыстæм цырлдер».

ТАРИЕЛ АЕМЕ АВТАНДИЛ
АЦЫДЫСТЫ ПРИДОНМЕ

он фәцъәх, фәцәуыни, фәсарц чызджы сәр фәзыны саргъәй;
Мулгъазанзармә хәстәг ын ну бәх балхәдтой зынаргъәй.
Автандил ыскъары разәй уыцы ну ком-коммә цалхәй:
Зоны цәуәнтә, нә тәрсы ләппу фәндагәи йә даргъәй.

Ну ран Придону рәгъәуттыл быдыры йә цәст куы схәңид, —
Хьалхәст, нууылдәр хәрзымтаг, нунәг цауд бәх дзы нә фәңи.
Тарисл зегъы: «Придонәй цәсгөм ахъазыи куы хъәңид,
Уәд йә рәгъәуттә фәңәйтәр, — кәс, куыд ләбурид, куыд хәңид...

Гъәтт, къәрных ләг, дам, ләгдыхәй уый мә рәгъәуттә куыд ысы! —
Паддзах быдыры ыркхалгә тохмә раңәунд фәдисы;
Фәңид йә 'рхәрдты, фәтыхсид, әмә бахаунд фырдыс.
Цины бахуын әмбалы, — зәрлә йә 'цәг хуыз әвдысы».

Мардзә! Фысымы рәгъәуттәм уайтагъд бабырстой уәндонәй.
Цырл фәдисы 'ртятә скодтой бәхгәстә әрцъыкк-әхсонәй! —
Дәурыңц барджытәм: «Уә къухы ницы бафтыдис әңдонәй! —
Уый ызнаг кәнут уәхиңен тохы арт паддзах Придонәй!»

Фәлә бәхгәсты сә разәй уыдон фәт-әрдынай айстой,
Айстой, удаист цагъартә уыцы ну додой нылластой:
«Сәфәм, мәнә нә фәцагътой, рәгъәу абырджытә байстой!»
Ләм сызнәт ысты, хабар уайтагъд паддзахмә ныххастой,

Придон кардәлвәстәй ращд уадид йе 'фсургьыл фәдисы,
Иемә йе 'фсад дәр, әрсдонау, уайыиц, зәхх сә быны ризы.
Баввахс хуртәи, фәләи уыдон, марадз зәгъ, сәхи әвдисыиц, —
Арфдәр танхъатә ныссагътой, — барәй цәсгомы хуыз хизыиц.

«Гъеныр, гъе, фәзынд нәхион», — Тарил йәхимид дзуры!
Танхъа худгә систа сәрәй әмә балаууыд йә цуры:
«Ау, куыд мәсты дә, фәләу-ма, уый нә кәд, фысым, нә сурмы?
Афтә 'лгын әгъгәл дын чи уыд, — кардәй уазджытәм ләбурыс!»

Придон рәвдз әрфистәг, кувы уазджытән нылләг йә сәрәй.
Уыдон рахызтысты, сәрәх пьатә — адджындәр сәкәрәй.
Нурадин хумцауә кувы: «Уый цы цин федтон цы 'гъгәләй!»
Адәм уазджытыл тыхтысты, бәстә сызмәлыд сә хьәрәй.

Фысым — уазджытән: «Кәм ыстут? Рагәй уе 'рщидмә куы кастән,
Әз хәстифтонг дән, цәттә дән, нәй кьуылымпыиыл ныхас дәр!»
Зынд, цимма дьууә зынг хуры скодтой худгә мәйи с'астәу, —
Нумә рафидьдтой тынгдәр, бәхтыл рацдысты хьазгә.

Менә 'рбахәццә сты, галуан калы рухс тәмән агасәй,
Нурадины фарсмә рабадт Автандил — арабаг разәй,
Хорз даривәдыст тәрхәгыл — Тарил — цытджындәр уазәг.
Радтой йе 'рдхәрдтә Придонән танхъа, згъәр, фәринк — алмасәй.

Загътой фысымән: «Әрмәст дын адон рахастам ләварән;
Немә ницы райстам, уәвгә, нәй нә хәзнатән ысбарән!»
Придон акувта йә сәрәй ног йә хорз дьууә хәларән:
«Бузыг, бирә мын — уә хуынтә! Нәй хәзна хуыздәр ыссарән!»

Фаг кум фәбадтысты фынгыл, уәд фәсахсәвар хәрзәндәй
Уәтты 'ркьул кодтой сә сәртә, хуыссәг с'абирста фәлладәй,
Райсом, бонәй та сә фысым федта кадәй әмә радәй;
Бур зарин тәбәгъ әрхаста фынгмә, — йемьдзәг хәзнатәй.

Нурадин зәгъы: «Мә ныхас нәу нывыл, мөхәддәг хатын:
Сыстәм, аңауәм, әниң уәм цауд, әлгын фысымау хатын,
Фәлә не 'мбәлы кыуылымпы, уәд нә уыдзәни нын хатыр;
Тагъдәдәр, цалыңмә наема сты каджи хичәуттә бынаты.

Бирә 'фсады сәр нә хәуы, цыс фәлтау, фәлә — дзәбәхтә;
Фәг — әртәсәдә хәстоны, разәй фесхойәм нә бәхтә;
Фенәм, — не знәгтә куыд цәгъдой тохы се 'гуыдзәг гәндзәхтә;
Талмгуыр удыгага хуры стонәм Каджеты кәдзәхтәй.

Иу хатт ма уыдтән Каджеты, гәнах фидар у, зысәттән,
Иугуыр айнаг у йә бындур, нәй йәм балаууан әнцәнтәй;
Хәвгә бәхъуызын әмбәлы, нәй нын комкоммә бырсәнтә;
Уәд кәм сын уыдзән әмбәхсән — бирә ку'акәнәм әфсәдтә?

Пемә сразы сты, сә фысым хәуыддәг тынг аив әмбары.
Чызды Придонтәм ныуагътой се 'рцыдмә — Мулгъазанзары.
Размә фесхуыстой сә бәхтә, семә — 'ртә сәдә хәйтары.
Ләг — зын бавзарәг — фәстагмә царды рухс амонд ысары.

Дардтой денджызыл сә фәндаг, дарддәр сур зәххыл цыдысты,
Уәд нирма әхсәвәй, бонәй балц, фәндагыл ләуд уыдысты.
Нурадин зәгъы фәстагмә: «Знәгтә ныр әввахс уыдысты;
Нал ис бон цауән, нә кьорд нын хины каджитә уыдысты».

Придон раст уыди, нә фәкаст уый фәнд никәмә дывәндаг;
Бон әмбәхст уыдысты, 'хсәв та дардтой сахармә сә фәндаг.
Уәртә гәнах дәр, йә бынтә — нугуыр айнәдджи фәтән таг.
Минтә — хәхәхәняг әфсәдтә, цәй, ләдджи фырт әм куыд уәнда!

Тәккә бацауаны дуарыл ис дәс мин әвзыгъд хәстоны.
Федтой домбәйтә, — цырен мәй ахсәй йә 'гъумз цард кәм тоны.
Загътой: «Цәй, уәдә куыд кәнәм, дзурәд, чи, зәгъ, нә цы зоны;
Миныл — тых сәдә, куы дарой зәрдә зондджындәр тәрхоныл».

ՆՈՐԱԴԻՆ-ՓՐԻԾՈՆՆԵՐ ՍՈՒՆԱՓՓՈՒՄ

նոՐաԴԻՆ ձգեց: «ՍոՒնոՒ չե՛յ, սոՒ չե՛րձե՛ մո՛ն չե՛րձե՛ս, —
Ձգեցե՛ք, ա՛տա՛նա՛յ ի՛նձո՛նե՛ք մօ՛ ղե՛րձե՛րձե՛ք մօ՛ ղե՛րձե՛ս,
Սո՛ւ, ի՛ն ղե՛րձե՛րձե՛ք, — ի՛ն տի՛տե՛յ, ի՛ն, ի՛ն ղե՛րձե՛րձե՛ք սո՛ւս:
Մո՛ն-մո՛ն ա՛յ ղե՛ր ղե՛րձե՛ք, — ի՛ն ի՛ն ա՛յ ղե՛րձե՛ք սո՛ւս:

Տո՛ւ ղե՛րձե՛ք ի՛ն ղե՛րձե՛ք մո՛ն ղե՛րձե՛ք ղե՛րձե՛ք
Սո՛ւս ղե՛րձե՛ք սո՛ւս, մօ՛ ղե՛րձե՛ք-ղե՛րձե՛ք, ղե՛րձե՛ք? —
ի՛ն, ղե՛րձե՛ք, ղե՛րձե՛ք, ղե՛րձե՛ք, ղե՛րձե՛ք ղե՛րձե՛ք
ղե՛րձե՛ք մօ՛ ղե՛րձե՛ք մօ՛ ղե՛րձե՛ք, մօ՛ ղե՛րձե՛ք, մօ՛ ղե՛րձե՛ք:

ղե՛ք, մօ՛ ղե՛րձե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք,
Սո՛ւս ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք, ղե՛ք, ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք մօ՛ ղե՛ք!
ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք, ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք
ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք մօ՛ ղե՛ք: ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք:

ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք,
Սո՛ւս ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք:
Սօ՛ ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք, — ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք,
ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք, մօ՛ ղե՛ք-ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք ղե՛ք:

ԱՎԱՆԴԻԼՆԻ ՄՈՒՆԱՓՓԷ

Վանդիլ Ին յաճ Կոյ չափս: «Քրիճոն, թաքստաճի յա չոյս,
Յոյն, լոնգաճոյս ճոմբայ ճա, չոնաճոն տոյս թոն — փոյճոյս,
Քոյ — ճա քոյս ճա չոն խոյս, ճոնոն — ախ թոն յոյս,
Փաճա քաքաքաճոյս ճաճա յոն յա ճաճաճոն — յա յոյս?

Տոյ ճա ճաճոյս ճաճաճոն յաճոյս ճաճաճոյս յոյս,
Յոնոն աքոյսճոյս ճաճոյս, — թոն ճա 'լոնոն ճաճոն!
Տոյ ճոն ճաճոյսճոն, յոնոն, աք ճաճոյս ճաճոն.
Օ, ճա մոնոնոն յոնոն, ճաճա յոն ճաճա ճաճոյսճոն.

Ան յա, յոյ ճաճա, ճաճաճոն յոյս ճաճաճոն ճաճաճոն,
Անոն ճաճոն ճաճոնոն յոյս «Ոն ճա»-յոն յա ճաճոն:
Ճա ճաճոնոնոնոն յոյս ճա ճաճաճոն ճաճաճոն,
Յոնոն ճաճաճոնոն ճաճոն, ճաճա, յոն, ճաճոն ճաճաճոն.

Ինոն յա 'րոնոն ճաճա յ, ճաճոն ճաճաճոն ճաճաճոն.
Ճա, ճաճաճոն ճաճոնոն, ճաճոն ճաճաճոնոն յոյս.
Սոն ճա ճաճաճոն ճաճոն, ճոն, ճաճոն ճաճաճոն;
ճա ճաճա ճաճոն, — ճա ճաճոն ճաճոն ճաճաճոն ճաճաճոն!

Փոնոն ճաճոն — ճա ճաճոն, ճա ճա ճաճոն — ճաճոն ճաճոն;
Փոնոն ճաճաճոն ճաճաճոն, — ճաճա ճաճաճոն ճաճաճոն.
Յա 'ճաճոն — ճաճաճոն ճաճաճոն, ճաճոն ճաճոն ճաճաճոն.
Փոն, ճաճաճոն ճաճոն ճա ճաճոն ճաճոն ճաճաճոն ճաճաճոն.

ТАРИЕЛЫ УЫНАФФЕ

Тариел сын загъта: «Хатын, уе 'нгәс нәй зәххыл хъайтарта.
А уә, уынаффәтау, фидар тохы 'вдисдзыстут ахсар дәр.
Хәстмә хъазымә нә ңәут, зонын — сарәхсдзыстут кардәй;
Хи нә бахиздзыстут никуы карз хъазуат тохы ңәәх артәй.

Хорз, хәңут, фәлә загъут-ма, уәд мәныл та дзы ңы хәс уә?
Уым мә удләууәи уә тохмә, хурау, мәсыгәй куы кәса,
Лу, кумд ысхәдзән йә сәрмә уе 'рдхорд — фәскыәдзәх әмбәхса?
Девн багыгәддәтат, тәппуд дән, ңәуд, ңәнә намыс, ңәнә 'хсар?

Нә, фәлтау загъон мә хъуыды, ңс мәһмә, ңыма, хуыздәр фәнд:
«Ҙәй, фәйһә сәдә ләджимә бәхтә фәсхойәм әхсәвәй;
Ҙәус нә 'гъгәдзысты фыдгултә, мах фәләбураәм хәләфәй
Демә 'ртәрдыгәй әмбойны гәһәх батонәм әмдзәфәй.

Дыуар рахгәһыны фадат хъуамә ма радтәм фыдгултәи.
Загъгә, баирвәзт нә ну дәр, — туг сә сыгд гәһәхы скултә;
Ам нә ңһәтә карддзәфәй каджитә кәндзысты суртә.
Афтә фидарәй фәстагмә дурыл нәл баззәйдзән дур дәр».

Тариелмә дзуры Придон: «Мака, ма ма: фәсәй хһәй:
Фенис, ңи бабырсид раздәр, — узид ме 'фсургъ ма мәхимә!
Уый куы зыдтани, — фидәуни ам мә базырджыи бәхимә,
Ды нә фәдәһс мә ләвар, — фау мә бирә дәр әлгһһһәй».

Нүрадины ныхас — хъазан, маргъау, айтыгъта йа базыр
 Ама хъусай-хъусмæ уайтагъд, цины уацхæссæгæу, азылд.
 Тагъд-тагъд равдз канынц сæ гæрзтæ æмæ худгæбылæй хъазынц
 Ама сагсурты хæстон бал уæртæ згъæрвæлыстæй разынд.

Ноджы хирихэсхээн, худээн, цины хъэзээн ныхас сарэх.
«Тариелы фэцхон раст у, — загътой, — бабырсэм тхсарей».
Уайтагъд се 'фсады фэцхотдой уым жртэ хицэны барей.
Ныр фэйна: сэдэейэн — раздзэг алыи уыцы 'ртэ 'хъайтарей.

Уыцы сагсуртæ цахæрнал хуртæ басгумыхтысты тары;
Арвыл авдхойы — ырагъдар, зæххыл — сахъ æртæ хъайтары.
Тариел йæ сау æфсургмыл — рухс, æлвæст фæринк мæйдары.
Циндзаст, цардæгас — сæ бакаст тасы сау фылдгулы 'ппары.

Аэ маэ хьайтарты фынккалгэ хохаг кьада доныл барын;
Мигьтэ — знэт хьомпал, тыгдызэй — хэжтыл ралэсэни уарын,
Кьада — сонт йэхэ, шэф сырдау, былэйт сэрсэфэниэ 'ппары;
Фурды нал фэзыны, фурд ын йе знэт мурмэ дэр нэ дары.

Авандил ама Придоны нэй лагдыхей тохы ивэн,
Фэлаэ диссагдэр — куыд дасы Тариелы фэринк — хывэнд!
Уа цыфенды рухс ыстыалы, — нэй йын хуры цур эрттивэн.
Цэй, ны сыл даурэм, — хэйтартен хасты бакесем сахима.

Уым жерте дуарей, цэвиттон, равзэрстой фэйнае фэндонэй
 Ама тохвэдис ыскодтой сахь фэйнае садэ хэстонэй.
 Тары 'гас ахсэв цыдысты ама фидармэ 'ввахс бонэй
 Мана 'рицэтте кодтой уэртте карз, хъазуат тохмэ уэндонэй.

Уйд, хуымæтæджы бæлццæттау, сагсуртæн сæ бакаст дардæй,
Мур дызæрдыг сыл нæ кодта ничи хъахъхъæнæг цагъартæй,
Тас сæ ныццæ уыдис, каст сæм алчи 'намæтæй, уæнгмæрдæй.
Фæлæ фесхумстой æмбойны размæ тохæдис хъайтартæ.

Война

Уәлдәф ехсы цыккай афаст, калыңц цәфхәдтә цәхәртә,
Сахар сымәлыд, сә хырыст хъуысы 'фсәи дуәртты ләгъәлтән.
Тох әртәрдыгай ысцырын әмә бәстә байдзаг хәртәй,
Уадындз, сыкзатә фәдисәй сидыңц каджитәм фәйнәрдәм.

Раскъуыд каджитыл хуыцауән уәд йә цәхәры тыгъдызәй,
Кронос, хурзәринау, нал каст худгә стьалыты рәхысәй.
Хәрдта гәнахән йә фыдәх арв әлхынцәрфыг, хъуынтьызәй.
Быдыр мәрдты бынәй нал зынд, баззад тугхъулон мәрдгъуызәй.

Тариелы сидт, йә хәерәй кодтой каджитә тәсмәрдтә.
Залдзәг нал баззад, йә цәфәй кодтой сау ызгәәлән уәрттә.
Тохы батыдтой ләгдыхәй хины 'фсәи фидары дуәрттә,
Рәвдз фәмидәг ысты, ласыңц сурәй сагсуртән сә кәрдтә.

Автандил әмә Придоны карз тох ну хәшәнимә 'рхаста,
Хурхор каджиты ныссәерфтой, мәрдты туджы ләсән ласта.
Уыд сә зердәтән сә фембәлд тары хурзәринны скастау.
Иу сә нинәйи фәдисәй «Тариел цы фәци?» — фарста.

Никуы ничи йыл сә фембәлд әмә бахаудысты тасы;
«Фенәм әртыккаг дуар» — загътой, уым цы ныв сыстад сә разы! —
Кәс, — кумындиәмә рәгъ-рәгъы цәәл, дәрән кәрдты цәнд разынд,
Мәрд дәс мин каджийи онгтай кәәйтыл туджы кәәдә ласы.

Кодтой алы ран мәрдвынәй фидархәххәәнәг цагъартә;
Чи — лыстәг кълхтә, кәмән та — лыг йә сәр, йә цәнгтә кардәй,
Саст, рәдывд дуәрттә сә уәлә — уәрттә кыәсәргәрон калдәй.
«Тариелы 'рмдзәф у», — загътой, фәд-фәд атындзыдтой дарддәр.

Рәвдз ысхызтысты уәләмә сагсур тохы арт хәләрттә,
Федтой: калмы дзыхәй рухс мәй хурмә раирвәзистис уәртә.
Тариел йә танхә систа, нумә 'ркъл ысты сә сәртә,
Риутәм балхъывтой кәрәдзи, бану зәрдәнимә зәрдә.

Քյատե, ցինթե 'մաе хъабыстә... рустыл цәссыгтә тылдысты.
Рухс Зуал цыма Муштарыл фембәлд, уый хуызан зындысты,
Хур сыд уардымә куы 'ркәсы, — дидин худгәбылаей сысты.
Не 'фхәрд уарзәттәм рәдаужей бахудт рухс амонд сәрыстыр.

Цинәй уарзәттә нылвасынц ног сә кәрәдзи сә хъуыртәм,
Ног кәрәдзийыл ныздэвынц былтә — уардийы къуыбыртә.
Автандил әмә Придон сәм райгә бацыдысты уырдаем,
Хураеи акуывтой сә сәрәй, тынгдәр рарттывтой әмбырдәй.

Хур сыл худгәбылаей сәмбәлд, хъәлдзәт, амонджыней, хъалаей;
Хур йә ирвәзынгәнджытәи атыхст се 'фиджыты хеларәй.
Әмә бузынгәй әппалыд се 'гъдау, се 'гъуыстаг әхсарәй;
Хъуыста 'хцон ныхәстә чызг дәр уым дыууә домбай хъайтарәй.

Арфә се 'рдхордәи дәр кодтой, зәгъгә, 'гайтма, нын, дзәбәх дә!
Зәгъгә, 'гайтма, дам, ыскотам удхор кәджиты рәдзәгъдтә! —
Бафтыд хорз гәрзәтә нә къухы, науәд сын нә уыд фәцәгъдәи.
Тохы басгъухәг домбәйтә скодтой се знәгътәй сә сәгътә,

Оххай, банцадысты хәсты се 'фсад ну сәдә әхсайыл!
Хыг кәм нә уыд уый Пиридонәи, фәлә иннәмәй та — райы.
Чи 'мбәхст се знәгътәй, — цәгъдынц сә, ногәй тугләсәнтә уайы.
Федтой, бастәрстой: ләджи цәст не 'ххәст кәджиты хәзнайыл.

Рәвдз әртә мин уаргъы сбастой фәллой теуатыл, хәргәфсттыл;
Лал, нәлхуыт-нәлмас — зынаргъ дур уыйбәрц чи бары тәрәзтыл!
Ныр сыгъәеринәи, әвзистәи кәд дәр нәл уыди сә цәсты.
Хур зәрини цатыры сбәдтис әмә ләрд балцмә цәттә сты.

Фидар хъахъхәәнәг ныууагътой уым әхсай әвзыгъд цагъары.
Хуры рачиндз кодтой, — бар әм ичи дунейыл нә дары.
Номдзыд Дәнджызты бәстәмә чырә йе стыр фәндаг дары;
Ныр хәрзәгъдаужей сә нысан у Фатманы зәрдә ссарын.

ТАРИЕЛ БАЦЫД ДЕНДЖЫЗТЫ ПАДДЗАХМ/Է

уланшаром/е ных/аещ/е Тариелы 'рвыст л/ег раз/ей:
«Паддзах, кад/ей д/ем ф/аещ/еуи, ризыиц ме зн/агт/е м/е тас/ей.
Байстон каджит/ей м/е хуры, з/аеххыл се 'наккаг туг аз/ей.
Ныр д/еум/е, фыртау, ф/аещ/еуи, ракас хорз фысымы 'нгас/ей.

Нал не хицауад Каджеты, бацц м/ен с/е з/аехх, с/е б/аст/е.
Ацы рухс амонд у/е ф/ерцы ф/едтон, хорз паддзах, м/е ц/аст/ей;
Хур Фатманы 'ххуыс/ей ферв/езт: уйй й/е х/елар/ей, й/е р/аст/ей
Афт/е баривдылта чызджи, — и/ей й/ин радзур/ен ных/аст/ей.

Рацу, хорз паддзах, и/е разм/е, мах ц/еуи х/еуезд/ени дардд/ер.
Айс л/евар Каджет х/елар/ей, каджит/ей ыска/ен цаг/арт/е,
Бацахс фид/ертт/е, с/е з/аеххыл дар /енусбонм/е д/е барт/е.
Рацу, бафтау и/е ф/аендагыл, баззай мах ф/аст/е х/е/рмарт/ей.

З/егт/е Фатманы л/ег Усен/ен, — дем/е рарвита й/е к/айы,
Чызг й/е х/ерзг/енаджи уз/ерт/ей м/ен/е, рухс цыраг/ау, тайы;
Ныр Фатман дар /ем б/елд/енис, — хурау з/аехх й/е уицд/ей райы;
Усенг/е, хур цы у й/е цуры, — барын назы ч/иу д/з/аехх/айыл!»,

Тариелы чиниг ракаст /ем/е бахауд паддзах дисы.
З/аг/та: «Стыр хуыцау/ен табу, — уаз, р/еддау, /егд/ау, /евдисы,
Уйй х/ерзну/еджи х/уыцдагыл к/уух /енус-/енус и/е исы!»
Уайтагд/е абадтис й/е б/ахыл, уайы раст, цыма, ф/едисы.

Райстой дунейы лавэрттæ Автандил, зынгæрдæ Придон:
Хъал фæйнæ бæхы — хæрзымггаг, тагъддзу, стæй — æд саргъ, æд идон.
Хорз фæйнæ къабайм; бакæс, — алчи лæппутæй хæрзифтонг.
Алчи паддзахæн фæзæггы: «Бузынг, де 'гъдау дын куыд фидон!»

Тариелы ныхас хъуысти, — исты и' арахсти зæгъынтæм:
«Бузынг, хорз паддзах, мæ зæрдæ барухс де 'гъдауæй, дæ уындæй,
Дарыс не 'ппæты дæр кадыл, райæм иннахæм дæ хуынтæй.
Хорз у, фæдтам дæ хæстæгмæ, нæй нын ныр цæуæн æрхуымтæй.»

Паддзах лæппумæ: «Домбай гуырд, цæй, лæг дын æгъдау куыд радта? —
Зæрдæ циндæст у дæ цуры, де знаг цардæттæгмæ дард уа!
Уæд цæмæн зæггыс? — цы 'рхастон æз сыхах аккаг лæвар та!
Дæу куы нал уынон, — уыдзынæн ам æнусыбонмæ мардау.»

Тариел Фатманмæ дзуры: «Хатун, хойыл дæ нымайын;
Нæй дæ бирæ хæртæн фидæн, абон мах дæ фæрцы райæм;
Айс, цыдæриддæр Каджетæй немæ рахастам хæзнайæ, —
Айс сæ нууылдæр, хæларæй, фонт дын, мады 'хсырау, тайæн.»

Ус ныллæг йæ сæрай куы: «Бафтыд цинты цин мæ удыл;
Арвмæ сырæстæн дæ фендæй, райгæ, сонг сабийау, худын.
Ныр куы нал дæ уынон, зонын, — ног мæ бакъæудзæнни лудын.
Уæууаг — чи нал уа дæ цуры! Де 'ххуырт чи уылдæн — тæхуды!»

Худгæ уарди был фæзыххъыр, судзынц дæндагтæ — дзæнхъатæ, —
Дзурынц уарзæттæ: «Нæхи уæм, паддзах, афтæ дзæбæх хатæм,
Никку не схыг уанд зæрдæ, зæгъгæ, ноджыдæр ма бадæм,
Фæлæ бафтау нæ фæндагыл, цæй, зæрдиагæй дæм хатæм.

Хорз нæ, хи фыдау, рæвдауыс, бузынг де 'гъумстаг æгъдауæй,
Фæлæ ну хæрзиуæг ноджы ракæн, — сифтонг нæ кæ науæй.»
«Нау та циу, — зæгъы сын паддзах, — радтин уын мæ уд рæдауæй!
Иугæр тагъд кæнут, — фæндараст! Ут мын арфæгонд хуыцауæй!»

Аңыл, денджызы былгәрон хорз нау сифтонг кодта фысым;
Тарнел илеуы, йә фәдыл инуың, судзгә хәкьуырци хьуысы;
Хойың фысымтә сә сәртә, цәссыг уадултыл нә сысы, —
Кәс, Фатманы раз ысади, дардыл, денджызау, аңкьуысы.

Нау фәхәңцәис кәронмә, сур зәхх ләппутәм әрбазыл.
Нолжы с' ардбахәрд ысфидар, сә 'хсәң хәлдзәг ныхас цас уыл!
Гәе, кудыл сыл фидылта, диссаг, нумә зарын әмә хъазың. —
Тахт нәр-нәргәңгә сә былтыл циндзаст мидбылхудт рәубазыр.

Разәй арвыстой Асматмә, Мулгъазанзары уәздәттәм
Цины фидиуәг, цәмәй, дам, тагьддәр фехъусой әппәт дәр.
Зәгъгә: «Рттивгә уәм фәцәсу рухс хур — дунейән ыфәдәттәг.
Мәңә стәфсын кодта мах дәр уый — хьызт зымәджы тыхсәттәг,

Хур йә рухс цатыры сбадтис, дарддәр донбыл сурыл уайың,
Маст сә зәрдәйә фәхаудта, хәлдзәг, сонт сабитау, райың.
Галуан разынди, фысымыл ыңр йәхи Придон нымайы.
Дардәй цины зарәг хьуысы, зәрдә йә 'хцон зәлты тайы.

Адәм гуәф кәниң сә размә, сахар сымәлыл ызнәтәй.
Рәвәз ынтыхт Асма Нестаныл, фәрвәзт, о, хумцау, йә мәтәй!
Чызлжы хурзәринәй, марәдз, ыңр фәхиңцәи кәи фәрәтәй!
Цас Асма фәрыстис, уый хыгьд у ыңр амонджың әппәтәй.

Нестан-Дарелжан дәр чызгәи кодта ыңтә: 'мә хәбьстә;
Дәуры: «Бастьәлон, мән тыххәй масты бахаудтә, фәрыстә!
Ыңр хумцауы фәрың нумә райгә, раздәрау, цәрдзистәм,
Фәлә бафидың дә ләтгәд нәу мә бон, Асма, зәххыстәң!»

Загъта цагъар чызг: «Агайтма нәу мә буц уарди хьуыбырсыд,
Бантыг карз тохы хәйтартәи удхор каджиты ыңбырсын;
Пугәр фәдтон дә, — нә кәсы ыңр мәләт дәр мәм ыстыр зың.»
Хорз у, — хицау әмә йә 'ххуырт тыңг кәрәдзиың кум тыхсың.

Кувинц уездәттә сә сәрәй: «Ам уә хәәлдзәгәй кәй уынәм,
Бузынг уый тыххәй хуыцауәй — цин нә зәрләтимә слымән;
Иу хуыцау йәхәдәг зоны хос, цы низ рауадзы, уымән;
Ныр карон әрцымд йә фәрцы дудгә сәгәсән, әрхуымән.

Пьатә сын кәнынц сә кьухтән, Тариел фәзәггы 'икъардәй:
«Оххай, уе 'фсымәртәй бирә ацух мах тыххәй йә цардәй,
Дары стыр хуыцау сә удтыл ныр дзәнәтбәсты йә бартә;
У сәдә цардәй зынаргьдәр, — кад кәй ыссардтой сә кардәй.

Риссы, риссы сым ма зәрдә, рухссаг уәнт, сә мәт ма мары,
Фәлә се стыр ном цардзәни, — инчи рох кәны хайтары.» —
«Емә сах домбай әркуудта, — кьәвда митәмхәццә уары,
Мәнә уардийыл ысхызыд әмә басидис январы.

Уый кәугә куы федтой адам, — систой еу-додой йә разы;
Мысынц, саргангә нымайынц — бон сә баталынги цасыл.
Аскьуыд се 'рдиаг фәстагма: «Хур дә фәлгонцы куы хьазы,
Уәд дәумә чи кәсы, ууыл, цәй, кәм әмбелы дзыназын!

Чи у уый аккаг, — кәуай йыл? Киз дәхи нә маст, нә рынәй!
Тохи рамәлын дәу тыххәй у бәллицагдәр цәрынәй.»
Нуралин дәр әм ныххатыд: «Паддзах, мауал кәс әрхуымәй,
Байрай масты бәсты, мәнә, цин — хуыцау цы ралта, уымәй!»

Авандил мәсәлләй загьта: йе 'гьдау, йе сныхас — мәткәйән.
Райхьуыг фысымты уынаффә: «Цей, фыдох әгьгьәд у, райәм;
Иугәр хурзәрины ссарын бантыст тохвәдис домбайән,
Уәд кыуд уызәни, — нәхи ма судзгә сау цәссыджы найәм?!»

Хәәлдзәг раләууыд бәрәгбон райлзәст, рухс Мулгәзанзары:
Гуымсәг арв йә сәрыл ысы, уадындз, ризгәххәләс, зары;
Хьуысы 'рвиәрд әви кьәрицәмдзәгьд уым, — ләг әй тыххәй әвзари.
Базар раафтид, — тыхстысты адәм паддзахы хәдзарыл.

Уайның, чи ма кәны базар, сәнкъуыст, сызмәлыды бәстәй.
Фәтк, әгъдауәвәрәг балтә галуан хъахъхъаның әдгәрзтә,
Фәлә нал фәразың ницы: адәм мин-минтә — сә фәстә, —
Гъәтт, сә быцъынаг ыскъуының — фенәй уазджыты сә цәстәй.

Райгә кад кәны рәдауәй галуан уазджытә әгъдауыл;
Бирә — цагъартә бәгуы съл бур зәрин рәтә фидауы.
Уыдон къәхты бын фырбуцән хорз, зынаргъ даритә тауың,
Калың уазджытыл сыгъзәрин, — уымәй се 'фсады рәвдауың.

ТАРИЕЛ ԵՄԵ ՆԵՏԱՆ-ԴԱՐԵԺՋԱՆԻ ՇԻՆԴՅԵՒՏԵՎ ՔՐԻԾՈՆԻ ԴԱԼՍԱՆԻ

Բը ԵճԵԼԻՍՏՈՅ ՏՐԽ ԽՅՈԼՈՆ ՇԻՅԴ 'ՄԵ ԼԵՔՍՈՒՅԵՆ ՏԵ ԲԱԺԵՆ,
ԲՈՐ, ՏՐԽ ՓԵՐԴԳՈՒՅԵ — ԻՅ ՍԵԼԵ ԲՈՐ, ՇԻՅԺԻՆ ՍԵԺԺԻՄԻ ԿԱԺԵՆ.
ԱՎԱՆԴԻԼԻ ԲԱՆԾՈՆ ԲՈՐ ՏԱՍ, ՆԵՍ ԻՅ ՆԻՎԵՓԵՏԻԼ ՅԻՆԽԱՏԵՆ.
ԽՈՒԴԵՂԵ 'ՐԲԱԺԵՏԻՄ, ՏԵ ՇԵՏ ՏԻԼ ՍՅՈՒ ԿՈՒ 'ՐԻՎԵՐԻԿԿՈՅ ԱԺԵՄ.

ԿԱԺԺԻՆ ՍԵԺԺԻՄԻ ԻՓԽԵՐՏԻՆՇ ՆՈՄԺՅԻԶ ԶԱՐԵԺԺԻ ԴԵՏԻՆԵՂԵ.
ԽՈՐՅ ԵՅՇԵՂԵՂԵ ՆԵ ՇԻՆԴՅԵՒՏԵՎ ԵՄԵ ՏԱՐԵՒ ԵՏԻ ԽՈՒՆԵՂԵ;
ՆՈՐԱԴԻՆ — ՐԵԺԱՍ, ՅԵՂԵՂԱՍ ԵՄ ՆԻՇԻ ՆԱԼ ԿԵՏԻ ԻՅ ԲԻՆԽԱԵՂԵ.
ՇԻՆԴՅԻ ՄԻԴԲԻԼՓԵՒԽԵԼՏ ԴԱՂԵԼ-ԴԱՂԵԼ, ԽՈՐԱՍ, ԱԻՏԻՆԺՅԻ ԻՅ ԽԻՆԵՂԵ.

ՆՈՐԱԴԻՆ — ՓԵՐԻՆԻԴ, ԱՐԽԱՏԱ ՓԻՆԴՄԵ ԴՈՒՆԵՅԻ ԼԵՎԵՐԵՂԵՂԵ:
ԽԵՅԻՄ ԱԻՇԻ ՏԵՎԵԼԵՆ ՓԱՐԱՏ ՐՈՒՅ ՆԱԼԽՈՒՄՏ ՓԵՐԴՅԵԺԺԻ ՍԵՐԵՂԵ;
ՈՒ ԴԱ 'ԻԺԵՐ ՓԵՐԺԻԴ, ԻՅ ՄԻԴԵՂ, ՇԻՄԱ, ԽՈՐ ԿԱԼԻ ՇԵՒԽԵՐԵՂԵ.
ՆԵ ՆԻՎԵՂԵՆԵՂԵՆ ԻՅ ՐՈՒՅՄԵ ԶԵԼ ԵՆԻՎԵՂԵՆԵՆ ԵՒՏԵՎ ԴԵՐ.

ՇԻՅԴ 'ՄԵ ԼԵՔՍՈՒՅԵՆ ՄԱ ՐԱԺԴԱ ԽՈՐՅ ՓԵՂԻՆԵ ՓԵՐԴԳՈՒՅԻ ԽԱԼԻ;
ԱՈՒ — ՓԵՐԴԳՈՒՅԵ, ԴԵՏԻՆ ԿՈՆԺ, ՏՈՒԺՅԻ ՐՈՒՅ ՇԻՐԵՂԵՂԵ ԼԱԼԻ.
ՐՈՒ ԿԵՄ ՓԵՏԿՈԴԱՆԺ ՓԻՏԻՄ ԻՅ 'ԻՆԵ ԴՈՒՒՎԵԺԻՏ ԽԵԼԱՐԻ:
ԱՎԱՆԴԻԼԻՄԵ ԴԵՐ ՐԵԺԱՍԵՂ ՔՐԻԾՈՆ ԵԺՅԱՂ ԴԵՒԵՂԵՂ ԴԱՐԻ.

ԴԵՒԵՂԵՂ ՇՅՈՒՆ ՍԵԺԻ ՆԱԼԽՈՒՅԵՂԻ ԵՄԵ ՏԱՎԵԼ, ԱՐԵՂԻՆԻՂԵ ԼԱԼԵՂԻ,
ԱՎԱՆԴԻԼԻ ԶԵՐԺԵ ԲԱԺՈՐ ԻՅ 'ՐԺԽՈՐԺ ՔՐԻԾՈՆԻ ԼԵՎԱՐԵՂԻ.
ԽՈՐՅ ԴԱՐԻ ԴԻՒՎԵՂԵՂԵ 'ՐԽԱՏՈՅ ՓԻՆԴՄԵ, ՐԱՎԵՐԺԴՈՅ ՏԵ ԽԱԼԵՂԻ.
ԴԱՐԻԵԼ ՐԵԺԱՍ ՓԻՏԻՄԵՆ ԶԱՂԵԴԱ ՏԻՐ ԲՈՒՅՆԻԴ ԽԵԼԱՐԵՂԻ.

Бадынь, чындзэхсәв ныдларгъ ис, бонтәй ацъыкк ластой аст та.
Нурадин-Придон йә фингтәм хуынтә хуынты фәдыл хаста.
Чанги, чагъанаты 'хдон цагъд зардә 'хсәвәй-бонтәй баста.
Хур йәхи 'нгәс хуры ссардта — раст фәрәсты хъәдәй барстау.

Тариел Придонән загъта уым йә зердиаг ныхәстә:
«Кад мын не скодтаид ахәм нукуы ме 'фсымәр, мә хәстәг.
Автадил әмә дәуен мын нал не бафидән уә хәстәг:
Әз мәләтдзагәй уә фәрцы ног мә удхосыл фәхәст дән.

Автадил йәхи мә сәрыл хаста, зонис әй, нывондән.
Хорзы бацәуын ын исты баунд чизоны мә бон дәр.
Бацу, бафәрс әй, цы домы, уый мын радзуред аргомдәр.
Фенон, базонон, — әххуыс ын әз йә хъумдладжы цы хъом дән.

Маст, зәгъ, цас фәдтай мәч тыххәй, туг, зәгъ, цас ныккалдтай хәсты,
Уый, зәгъ, кәд хуынау дә удән цинәй бафидид мә бәсты;
Фәлә сау рәсугъд, зәгъ, дармә уайа цалымә дә цәстыл,
Иу, зәгъ, цалымә нә бауат, — әз нә бафтдынән мә бәстыл.

Зәгъ — цы мә бон дын у баххуыс ныр дә хъумдладжы пайдайән.
Цом, Аравимә, зәгъ, нумә рәвдз нә саулохтыл ныууайәм,
Кәрд кәм нә кәрда, цыргъ әвзәг уым нә хотыхыл нымайәм.
Усджын цалымә нә бауай, — мой нә уыдзынән мә къайән»,

Тариелы номәй фарста Нурадин йә хорз хәлары.
Автадил фәхудт йә мидбыл, цәсгом рухс тәмәнтә калы;
Дәуры: «'Ххуысәй та цы кәнын, мән кәй дудгә сәгъәс мары,
Уый мын, искәй хурау, исты каджи уацары нә дары!

Уый хуынауы фәндәй кәджын рухс паддзахбадәны бады,
Барджын, хәл әмә сәрибар, чызг дзырддәәугә у, нымады.
Хинтәй, кәджиты кәләнтәй уый хызт у 'мә сә нә хаты.
Цәй, цы 'ххуыскәнынмә хъавы уәд мә хәргәнәг бәгъатыр?

Ис аххуысганаг, — ма хъуыддаг аз ныффæдзæхстон хуыцауаг;
Уый куы бафæнда, — хъысмæт мæм мидбыл бахуыдзæн рæдауаг,
Цин ма зæрдæмæ ныххиздæн, цæсгом барухс уыдзæн, науæд
Ничи рауайдзæн ма митæй, лæг кæдæм фæнды фæхауæд.

Уæдæ кæдджын Тариелæн зæгъ, дæ хорзæхæй, ма дзырдтæ:
«Паддзах, уанцон нау, — куыд уыдзæн, курай ды мæнæй хатыртæ!
Рагæй де 'ххуырст дæн, дæ цагъар, — рагæй, гуыр дæр ма нæ уыдтæн.
Дæу куынæ фенон паддзахæй, — хин ма баййафæд — цыфылдæр.

Ис ма хуруарзоны фенын, паддзах, — загътой мын — дæ зæрды;
Уый — дæ уæзданай: фæлгæсыс дард зæрдæдзæстæй, бæрзæндты.
Ма кæн уарзты кой: мæнæн уым ме 'взаг — уад, ма кард нæ кæрды.
У хуыцауы 'аджид ма хъуыддаг, нау ма бон тыхæй лæгæрды.

Ну фæнд, ну бæллиц ма зæрды ис нирма, ма хур, æрмæстдæр:
Дæу паддзахбадæны бадгæ фенон Индийы ма цæстæй;
Бада де стъалы дæ фарсмæ, дардыл барухс кæнат бæстæ
Æмæ уе знагтæ дзыназой уым уæ къæхты бын иссæстæй.

Зæгъгæ, сыххæсти ма бæллиц, уый — ма зæрдæйы уæццæ фæнд,
Уæд Аравимæ — ма хурмæ мæн ма саулохаг ыскъæфæд.
Кæд ма уарзон мæм фæхуда, — нæй мын аныгуылæн, сæфæн,
Науæд йе 'нхъæлцау быхсдзынæн карз фыдхъысмæты фылдзæфæн».

Автандилы дзуапп, йæ фæндон уайтагъд сæмбæлд амирбарыл; —
Загъта: «Нал ин ис ныууадзæн ныр йæхи фæндыл, йæ барыл;
Мæн кумд бафтыдта йæхæдæг уый ма рухс амонд, ма халыл,
Афтæ спаснет дæр йæ зæрдæ дарæд йе 'нувыд хæларыл.

Придон, ну хатт ма йæм ноджы бану, радзур ин ма бæсты:
«Ростеваны, зæгъ, нæ фæдтон, — нæй мын бафтæн уæд ма бæстыл:
Зоныс, паддзахи цагъартæй цъус нæ ныццагътон æрмхæсты, —
Хатыр ракурон, йæ разы дæн уæдæй нирмæ къæмдзæстыг.

Ինչե՞ն նաւ մա՛ ֆանձ, մա՛ նիւհաճ, — աւցճի մա՛ հաւաճճ Բիւսաւլ:
 Բայսոմ ըրճի մա՛ ֆաճաճ! — ըրճձ Բարաւմա՛ ֆաճաւլ!
 Րոստաւն ըրճաճաճ Բարա՛ մա՛ն լաճճաճ Կա՛նն իւ՛ Խաւլ,
 Խաւսճաճ ըրճիւ, Կաւճ ճաւրո՛: «Դիւնա՛նն ըն՛ Կաւրճաւլ»:

Զաճա՛ Բրիւոն Աւաճաւա՛ն: «Ո՛րճաւր իսկ Կաւլ մա՛ ընաւ:
 Մաճա՛, մաւալ ա՛մ Խա՛ աւցճի, աւլ աւճաւր իւ՛ ֆանձ Կաճաւր»:
 Լաւլս սճիճաւրաճաճ, Կաճաճաճ, ճաճա՛ ֆաճաւրաճաճ իւ՛:
 Աճա՛ Խաւաւ ըրճ աճաւ իւր Խաճաւրաճաճ աւաւլ»:

Բաւալ, ճաւաւալ ճաւաւա՛ն, աւճաճաճ Կաճաւր ընաւ:
 Լաճա՛ Խաւաւ ընաւ իւր իւ՛ Խաւաւա՛ն Կաճաւր:
 «Րոստաւն ըրճ մա՛ ըրճաճ նաւ մա՛նն իւր մա՛ ճաւր,
 Ո՛ր ֆաճաւրաճաճ մա՛ մա՛ 'ֆաւ, մա՛, մա՛ Խաճաւրաճաճ Կաճաւր»:

Բաճ իւ՛ ֆաճաւրաճաճ Խաւաւա՛ն, Բայսոմ ըրճաճաճ իւ՛ Բաճաւ:
 Ո՛ր, իւ՛ ընաւաւաւա՛ն իւր ա՛ն մա՛ Խաւաւ մա՛նաճաւ:
 Աւլ Կաւճ աւճա՛ն, — մա՛ աւճա՛ն իւ՛ ճաւա՛ն ըրճաւ,
 Աւա՛ն աւճաւ ըրճաճա՛ն սա՛ն, Բաճաւրոն Կաճաւ!

Աւճ մա՛ իւր Խաւա՛ն ընաճա՛ մա՛ Կաճաւրաճաճ աւճաւ:
 Մաճա՛ իւ՛ Բաճաւա՛ն, մա՛ իւ՛ն, աւաւ, Բաճաւրաճաճ աւճաւ:
 Ո՛ր մա՛ն ընաւաճա՛ն իւ՛ ընաճա՛, ըրճա՛ իւ՛ ընաճա՛ն սաճաւ:
 Ո՛ր, իւր մա՛ն իւ՛ ընաճա՛ իւ՛ ընաճա՛ն աւճաւաճաճ, ընաճա՛ն!»

Դաւալ ֆաճաւր իւ՛ ընաւ, Խաւա՛ն Բաւա՛ն ընաճա՛,
 «Սաճա՛, — սաճաւա՛ն Կաճաւր, — իւ՛ն, իւ՛ մա՛ն Խաւա՛ն ընաճա՛,
 Ընա՛ն Բայաւրոն — ընա՛ն ֆաճա՛: իւ՛ն — ընաճաճա՛, ընա՛ն Խաճա՛:
 Ո՛ր իւ՛ն աւճա՛ն Կա՛նն, — մա՛ն ընա՛ն Խաւաւա՛ն մա՛ ընաճա՛?»

Լաճ սաճաւա՛ն Խաւա՛ն իւ՛ն, իւ՛ն աւաւ, ըրճաւա՛ն ընաճա՛:
 Կաճա՛ն իւ՛ն իւ՛ն Կա՛նն իւր Խաճաւա՛ն 'մաճա՛ն,
 Լաճ մա՛նն իւ՛ն մաճա՛ Կա՛ն, Կա՛ն աւլ իւ՛ն ֆանձա՛ն Խաճա՛, —
 Մա՛ 'մաճաւա՛ն իւ՛ն աւճա՛ն, աւլ — իւ՛ն, ա՛ն — մաճա՛ն»:

Зонын — чызг дә уарзтәй тайы, уәдә бирә йыл ы дзурәм, —
Де 'рдхорд дардбәстәдҗы фенын хыг нә уыдзәни дә хураен.
Намә чи дын зәгъы махәй: «Ростеванмә, цом, лабурәм?!»
Мах нә бәллицты хуыцауәй — уый нын фенын кә — куы курәм!

Ләгмә бахатдзынән, уым мә кәд ләгъзтә нә хәуид бирә,
Паддзах, радт, зәгъын, дә чыздҗы мәнә ме 'рдхорд Автандилән.
Райгә бану уат әнусмә, маст уын ма кәна сәрзилән,
Тайгә ма кәнат, йә тәмән фенат цардамонды цинән.

Тариел цәхгәр йә фәндон нугәр ачъепп ласта кардәй, —
Уәгъды дзурыны сәр нал хъуыд: Автандил ысразы 'икъардәй.
Немә ракодта хәстон бал Придон йе 'взаргә цагъартәй,
Амә рарастысты мәнә иумә хурәнгәс хъайтартә.

ԼԵՐԷ ԽՆԱԻՏԱՐԻ ԲԱԼԸ
ԼՅԵԴԵՏՄԷ ԼԵՄԷ
ՍՈՐԴԻԳԵՐ ԲՐԱՎԻՄԷ

արձ ԿՍԵՂ ԲԵՏԿ ՆԱԽՍՄՆԱՐ ԴԻՎԻՆՈՑ ՐԱՐԳՈՄ ԿՈԴՏԱ ՐԱԴՅԻ:
ՆԱԽ ԶԵՄԻՈՐ ԽՈՍՇԱՍ ԲԻԴՄԻՄԷ, — ԴԱՍԻ ԽՈՐՀ ԶԵԳՃԱՍ ՏԵՐԱԴՅԻ:
ԽՈՐՀ ԶԵՄԻՍ ԸՐԵՐԻ, ԲԻԴՄԻ ԴԱ — ՍՈՍՄ ԿՍՏԻՐ ԽՈՍՇԱՍԻ 'ՐԱԴՅԻ:
ԽՈՐՀ ԽՈՍՅԴԵՐՄԷ ՆԵՂԵ ՐԵՅԻՆ ՆԵ ՆԵ ԴՈՍԵՐՆԵՆ ԻՅԵ ՍԱԴՅԻ.

ՄՈՒԼԴԶԱՆԶԱՐԵՐԻ ԴԵՐՅԻՖՏՈՆԴ ՍԱՐԻ 'ՐԷ ԿԱԿՍՐ ԴՈՄԲԱՅԻ,
ՏԵՄԷ — ԽՈՐԴՅԵՏՏՈՄ ԿՍՅԴ, ԲԵՆ ԶԵՐ, ՍՅԴ ԴԵՐ ՍՅԴ ՆԻԴԵԴ ԶԱՅԻ,
ՏԱՍ ՏԻՆԻ ԲԱՅԻՐ ԶԵՐԳՍԻՏԵՐԻ ԶԵՐԴԵ ՐՈՒՏ ԴՅԵՆԱՏԻՄԷ ՏԱՅԻ,
ԼԵԼ ՍԻՐԵՆ ԲԵՐԴԻԴ ԶԵՐՏԻՎԻ, ՈՍՏ ԻՅԵ ԲԻԴԻՈՐ ՍՈՒՆԴԵՐԻ ՐԱՅԻ.

ՐՈՒՏ, ԴԵՄԵՆԿԱԼԵ ԸՐԱԴԳՅԱՍ, ԿՍՅԴՅԻ ՍԱՏՇԱՏԻՐԻ ԼԱՏՈՒ.
ԿՈԴՏՈՒ ՍՈՒՆ ԶԵՄԷ ՏԻՐԴՎԻԴԵՐ ՏԵ ՏՈՆԴ ԴԱՐԴ ԲԵՆԴԱԴՅԼ ՏԱՏՈՒ.
ԱԼԿԵՐԻ ԱԼԻ ՐԱՆ ՏԵՒԻՄԷ ԽԻՆ, ԿԵԼԵՆ ԲԻԴԻՈՐԻ ԲԱՏՈՒ:
ԱԴԵՄ ՈՒՆԴԵՆԴԵՐ ՏԵ ՐԱՅԵ ԽՈՐՀ, ԶԻՆԱՐԴ ԼԵՎԵՐՏԻՒՅԵ ԽԱՏՈՒ.

ԲԱԿԵՑ ՍՈՒԴՈՒՄԷ, — ՈՍՎԻՏՏՈՒ, ԱՐՎԻԼ ԽՈՐ ԿՍՏԻԼԴ ԶԻՆԴԲԱՅԻՐ, —
ԴԱԼԻՆԴ ԴՈՒՆ-ԴՈՍԵՐՆԻ ԴԱՐԲԻ ԽՈՐՀ ԴՈՒՏ ՄԱՅԻՏԻ 'ԽՏԵՆ ԽՅԱՅԻ.
ԲԻՐԵ, ԴԱՐԴ ՈՍՍՈՒՆ ՏԵ ԲԱԽՅԱՍԴ, ԱՅԻՏԻԴՍ ՍԱԼԻՆԻՄԷ ՏԵ ՐԱՅԻ
ԽՈՒՏ, ԶԵԴԶԱՐԵԴ ԲԻԴԻՐ, ԲԱԼԴԱՐ — ԴԱՐ ԿԵԼԵԶԵՒԼԵՏԵՐ ԶԵՐԶԱՅԻՆԴ.

ԴԱՐԻԵԼ ԶԵԳՅԻ: «ՄԵ ԽԵԴԶԱՐ ԱՄ ՆԵ ՆԻՐ ԶԵՄԷ ԲԻՍԻՄ ԴԵՆ,
ՍԱՐՏԱՐԻ ՏՈՒՏԱՅՆԵԴԵ ԶԵՎԵՐՏՈՒՆ ԱՄ ԲԻԴՏՈՒԽԻՏԵ, ԲԻԴ-ԶԻՆԴԵՐ.
ԽՈՒՏ ՏԻՐԴՎԻԴԵՐ ՍԵ ԿԵԴ ՏԻՏԻԴ ԱԽՏԵՎ ԱՄ ԱՏՄԱՏ ԽԻՆՇԻՆԴԵ,
ԴԵՐ, ՏԵՐԻ ՆԻՆԱԽԵՄ ԽԵԼԱՐԵՐԻ ԱՅՏՈՒ ԲԻՍԻՄԵՆ ԻՅԵ ԽՈՒՆԴԵՐ».

Շե 'хсәв тар ләгәтмә 'рхастой, уым әрхызтысты сә бәхтәй:
Алджын саджы фыд — әхсәвәр, ләг цы бахәрдзәи дзәбәхдәр!
Қодтой хьәлдзәг ныхас, цинәй сыгьд сә цәстыты цырәгьтә.
«Табу, не сфәлдисәг! — дзурынц, — махмә, чи зәгьдзәи, фыдәх дә!»

Тариелы 'фснайд хәзнатыл зылың ләгәты кьуымы-кьуым;
Уый бәрц фидыцы зынаргь дур иумә ничи федта нукум;
Ләгәт, бакәс әм, уәд диссаг: уыд әвзәргә хәзна нугуыр.
«Нәй нын», — ничи сә нә зәгьдзәи, — федтой атәппәт мулк нугәр.

Тариел йә бәр хәзнатәй исы, парахатәй уары,
Уары, никәйуал әвзәры уый: цагъары, спасалары.
Байдзәг Придонь 'фсад, — иу сә цух зынаргь фәлләйттәй нал уыд.
Хәзна, раздәрау, — кәритә, цыма, ничи сәм әвналы.

Загьта Придонәи: «Дә хәс мын у зын бафидәи, — әмбарын,
Фәлә а царды хәргәнәг хорз кәддәриддәр ыссары.
Ам цы хәзна баззәд абон, мәнә уәйгуыты хәдзәры,
Ахәсс, бахынц сә дәхицәи ды дә хәлары ләварыл».

Нурадин ын бузыг загьта: «Паддзах, ма ма хынц әррайыл:
Зонын — цонгмәңгис фыдгулты ды хьәмпы халыл нымайыс.
Дәу цәй ме 'ххуыс хьуыд, цы дзурыс, — тых цы знаг кәны домбайыл!
Мәнә цалынмә дәу уынын, — зәрдә 'хсызгон цинәй райы!»

Уайтагьд теуатәи йә ләгты Придон арвыста фәстәмә, —
Атәппәт хәзна ныххәссой Мулгъазанзәры бәстәмә.
Дарддәр та цәуынц, әххәссы ныр Аравимә цәст әмә
Автандил ныфәәлурс, мәйәу, — хуры тагьд уындзәи хәстәгмә.

Бирә бонты фәстә мәнә уайынц арәнил сә бәхтә;
Цадәг сарәх ысты хьәутә, фидәрттә, хәстон гәнәхтә.
Тар әрвгъуыз, кәрдәгъуыз дарынц адәи, — нал исынц сә цьәхтә, —
Автандилы мәтәй калынц судзәгә сау цәссыджы 'ртәхтә.

Тариел Ростан паддзахмæ тагъдыл уацхæссæг æрвиты:
«Радт, ыстыр паддзах дæ хорзæх, цин, æхсызгон цин дæм сиды;
Æз дæн индиæг, мæ уæнгты уаз паддзахы туг æхсиды,
Мемæ 'рыздæхти уæ уарди, диссаг, — раздæрау, йæ фидыц.

Иухатт ды мæнмæ фæхъыг дæ, ам куы федтай мæ дæ зæххыл;
Мæн æрцахсынвæнд ыскодтай, тахтæ фæдисы дæ бæхыл.
Æз дæ цагъартæм фæзылдтæн, бацылдтæн дæ карз фыдæхы, —
Ехсæй бирæ 'фсад ныццагътон уæд, мæхæдæг æй куы зæгъын.

Ныр хатыркурæг раздæхтæн æз мæ фæндæгтæн се 'мбисæй;
Ау, уазæгæн ма ныббар, — азым ахæм кæм фенди, цæй!
Хуы, зынаргъ хуы дæм не 'рхастон, Придон, йæ 'фсадтæ — ме 'адисæн,
Мæнæ 'рмæст, паддзах, — де спаспет, — ис мын ахæм хуын равдисæн».

Ростеван паддзахмæ тагъддзу уацхæссæг цы бон ныххæццæ,
Цинæй уыцы бон цы федта, уый цы зонд, цы 'взаг ыскаерддзæн!
Тиватини рустыл хъазыд рухс тын æрвæрттыдæмхæццæ, —
Цæсты сау хауты дæлаууон лал куд уаз уыди, куд уæццæ!

Гуымæстæгæ нæрынц, йæ сæрыл ис цини уындæр бæстæ.
Æфсад сымæлыд, æртардтой бæхты сæрвæттæй сæ гæстæ.
Рæвдз сыл авæрынц сæ сæргътæ, сæгсур, цонгмæцъис цæргæстæ
Æмæ фæзуаты рæгъ-рæгъы уайтагъд алаууынд æдгæртæ.

Бабатт паддзах дæр йæ бæхыл, фенкъуыст барджыты зæй, мардзæ!
Æмæ сæсуртæн сæ размæ мæнæ рацыдысты бардзæй.
Дзурынц: «Уæ, хуыцау, мыггагмæ дуне де 'гълауæй фидаудзæн:
Фыд, харам — цыбыр, æнусон — цин, хæрзæбон æмæ уалдзæг!»

Цæст кæйонг æвзары, уыйонг Ростеван æдбал куы 'рбахызт, —
Автандил ныккъард, нырхæндæг, цин йæ зæрдæйы фæкъахыр.
Дзуры йæ 'рхорд Тариелмæ: «Акса, уæлдæф у рыгахуырст,
Уыцы барджытæн сæ фендæй риуы арт ыссыгъд æнахуыр.

Уый ма хичау у, дæ размæ рацыд йæ 'фсадимæ, дæлæ,
Æз къæмдæстыг дæн, ныхкæуыр дæн, нæй мын паддзахыл æмбæлæн.
Уастæн, сар фæуон, куы сбадтис уый мæнгарды ном ма уæлæ,
Фæлæ равдисут уæ цыргъ зонд æмæ уе 'взæгæн йæ кæлæн.

Тариел зæгъы: «Куы кæнай аргъуц хичауæй, — æмбулс.
Ам фæлæу, ме 'рдхорд, ма бæрны бакæн паддзахимæ дзурын: —
Хи дæм равдисын нæ уæнды, стыр хатыр дæ, зæгъын, куры.
Кæд хуыцау зæгъа, — рæхджы мын райгæ сæмбæлдзынæ хурыл».

Автадил — домбай — йæхицæн айтыгъта къаннаг уым цатыр.
Судзы зæрдæтæ йæ уындæй Нестан-Дареджан — æгъатыр.
Уддæф ахъазы, рæубазыр, чызджы сау цæстыты хаутыл.
Размæ фесхуыстой сæ бæхтæ Тариел, Придон бæгъатыр.

Уайынц быдыры, Ростан сæ ныр бæрæг-бæлвырд æвзары.
Паддзах базыдта гуырвидыц, сæгсур, номдзыд амирбары,
Бæхæй рахызтис, æрфистæг, — кадыл сахъ домбайы дары,
Сæмбæлд уый дæр ыл хæларæй, уарзон хи фыдыл æй бары.

Бæхæй рахызти, сæркæулаæй лæгæн пъакæнынмæ бацыд:
Ростеван паддзах ыл атыхст, былтыл был, цыма, мыд тæдзы.
Дзуры сæггурдæн: «Дæ уынд, мыл, маргъау, рог базыртæ садзы,
Хур, ды кæм не 'рттивай, æхсæв уым йæ сау базыр æруадзы».

Тариелы уынд æппары Ростеван паддзахи дисы:
Уæнгтæ — сæдзы синтыл амад, цæст сæ фидыцæй нæ исы.
Арфæ раколта Придон дæр, йæ 'гъдау хичауæн æвдисы.
Бандзыг, йæ спасеты размæ паддзах нал уайы фæдисы.

Тариелы фендæй буц уыд, фæлæ каст æнкъардæнхасæй.
Узæг — фысымæн: «Мæ зæрдæ ныр дæ дæлбар ис æгасæй,
Фæлæ сау диссаг у, — стауыс мæн дæ зæрдæбын ныхасæй!
Ма кæ, ма раппæл æндæрæй макуы дæ спасеты разей.

Դաւ ցы бафенда, цы 'рдомай ама: чи 'рлаудзәен дә разы!
Фод дә бәрни чызг, фәнды йә акәен маргә дәр, — нә хъазын. —
Бардзырд радтанс, уәддәр ма: ничи загътанд, — дзыназы.
Автандилей ма хуыздәр та арвыл хур кәд уа — зынгбазыр?!

Мән хуыздәр снахс нә хъауы, уәвгә: никуы дәр ыссарин.
А ма чызгәен дәр йә бадәен у зәрин ама: сырх дари:
Чызджы спаддзах кодтон, — уарди райхәлд, бон мәныл ныттари,
Ныр агайтма мын йә: фарсма: ахәм уарзтыл хәст зембал е'

Загъгә, ме снахс дә фәндәй бәди цагъартәен сә цауддәр,
Нәй, нә: загътани ма: чызгәен: «Ма кәен, ма йәм ацу — 'вгъау дә!»
Автандилы та куы уарзын, уәд куыд ыл әвәрон фаутә?
Уәзгә, разы дән дә: фәндыл, уәлә: ме 'вдисәен хуыцау дәр.

Фысым-паддзахы ныхәстәм ләппу, цинәй тайгә, хъуыста;
Ног та зоньгуыләй табу загъта ләгәен ама: сыстад.
Сәрәй акуыта Ростан дәр, йә 'нгәс хъәлдзәг цин әвдыста,
Иу сә нинәйы равдыдта, сә 'гъдау, сә сныхас — агъуыстаг.

Придон абадтис йә: бәхыл, цины уацхәссәг фауайы;
Хабар фехъуыста, — мәнаей-ма, Автандилы зәрдә райы!
Мәна: 'рбахәщәс: сты нума, ләппу сусәг цинәй тайы,
Фәлә: паддзахы раз баргъәвәст, бафтыди әндзыг домбайыл

Бащид кьулсәрәй йә: разма, хи, уәнгәбәстау, әнкъардта,
Цәстәм кьухмәрәзәны 'мбәхста ама: сау цәстытә: схәаудта;
Фәсмингь бащиди зәрин хур, аууон уардийыл әрхәаудта,
Фәлә, раздәрау, фидыдта ама: ничи йә: нә: фаудта.

Хицау пьакәсәныма: хъавид, нәл уыд кәуиндзәг йә: хъуыры.
Ләппу паддзахы уәрджытыл атыхст, зәххыл рухә: ивылы.
Ростеван әм дзури: «Сыст-ма, маст дәм дзәгъәлы ныхылы,
Ахәм равдыстай ләгдзинәд, — әм дә нәл хъауы ныгъуылын!»

Сыстад йе спаспет, ниттыхст ыл ама пьатәй йә фәхәры:
«Ләппу, бахаудтәи дә цинәй арты судзәггаг цәхәры.
Ма 'руадз сау цәсты хау зәхмә, сусәг сагъәс дә цы 'фхәры?
Тагъд дә батавдзәи йә хьармәй хур хәрзамонды кьәсарыл».

Ростеван тыхсы домбайыл, цинәй йе 'фхәрд зәрлә тоны,
Зилыңц паддзахы цәстытә сахь хьайтары уындай доны.
Нәу йә кәстәрыл йә узәлд уарзон хицауәи афсоны:
Фәсхьыг хурбонау фәскъәва: цинәй ләг афсис нә зоны.

Авандил Ростанмә дзуры: «Хицау, бакән, дам, мын хатыр,
Фәлә фенын хьәуы тагъддәр, — рухс цы хурәй у мә цатыр.
Цомут, бацауәи әм райгә, тагъддәр, ракәнәи әй кадыл, —
Дә стыр галуаны рәдауәй тауа 'рттивгә тынтә дардыл».

Бәхтыл абадтысты уайтагъд, чызгән диссаджы 'гьдау радтой,
Чызджы рухс тынтәй сә рустә, хурау, ирд тәментә калдтой;
Сәххәст сагсургән сә бәллиң, амонд агуырдой, — ыссардой;
Нә, сә фәринктә сә фәрстыл уыдон дзәгъәлы нә дардтой.

Паддзах рахмәтис йә бәхәй, чызгән ракәнәи, дам, арфә;
Рустә цәсты тигътә ысың, — цыма хур әрттивы арвәй,
Чызг тәментәкалгә раңыд размә рухс цатыры арфәй.
Паддзах, зәдуынәтау, бандзыг, раст фыңәй, цыма, уыд тарфәй.

Нестан-Дареджанмә дзуры: «Хур, кәй бон дә бауа стауын,
Кәд дәу фәнгәйә дә цинәй мәнә фыдбылызы хауын:
Арвы 'рттивджытә — цыренцалх де 'нгәс рухс тынтә нә тауынц.
Уый куыд фыдауыс! Дә цуры уарди, малусәджы фауын».

Чызджы уадултыл әрвәрттивд калдта узз тәмән әвзистау;
Адем фесты йәи кәсынты, — хурыл чи нә кәны дис та!
Сирвәзт зәрәйыл әхцон арт ама чи ма хатыд рис та!
Афсад кодтой куырм йә рухсәй, афтә цәсты тигътә ыста.

Բախтыл абадтысты паддзах аема 'ртә домбай хъайтары, —
Арвай авд хойә темәнкал худгә рахәссынц ыстәлы.
Уавгә, стәлыты цы зондәй хурты хурзәринынл барын!
Уайтагд уазджытимә нумә паддзах сәмбәлдн хәдзарыл.

Тинатин йә рухсәй мәнә судзы зәрдатә, уырауы;
Чызгыл — кады худ сыгзәрин ама, 'рвон зәдау, фидауы.
Хур йә уазджытәм фәхудти, уаз алдзән тынтә сыл тауы.
Тариел йә разма бацыл, — арфә ракәны агълауыл,

Чызгән Нестаннмә нумә акуывтой нылләг сә сәрәй;
Чызгән апә кодтой, хъумсы ныхас — адджындәр сәкәрәй.
Галуан рухс темәнтә калдта худгә стәлыты цәхәрәй,
Байдзәг лал уадулты рухсәй, цәсты сау хауты нәр-нәрәй.

«Мәнә къяләтджыны сбадут», — Тинатин хәларәй хаты.
«Нә, дә хорзәхәй, — дәхәдәг», — дзуры индиаг бәгъатыр, —
Уым дәуыл бадын әмбәлы тынгдәр абоны бон — хатын:
Хурты хуры нур дзы сбадәд Автандил — домбай, хъәбатыр».

Чызджы сбадын кодтой, хурау, калдта рухс, — хуыцау әвдисән.
Автандил әрбадт йә цуры, ныр кәрон әрцыд йә рисән.
Иумә афтә 'рттывтой, афтә, — уыд сә уынд хәссинаг дисән;
А рәсугд къайыл ысбарән нәй Раминән ама Висән.

Автандил куы 'рбадт йә цуры, — чызг ыстыхст, йәхи фәмары,
Цәсгом афәлурси, зәрдә бахауд дудгә мәты, сары.
Фыд ын: «Ма 'фәсәры кә, — загъта, — алы зонджын ләг әмбары:
Уарзән сәфән нәй, фәстагма: уарзәг уарзон улы ссары.

Цәй, цәрут, ма: чызг, уә уарзән ныр әнус ныххумсән ма уәд,
Маст мын мауал фенут макуы, райдзаст амонд уә рәвдауәд;
Уарзты 'рвон тых уә цы тава, уый фәндон фәуәд хуыцауән.
Дард зәры боны уә разәй Ростеваны уд ысхауәд».

Загыта хицау амае уайтагыд радта паддзахады бардзырд:
«Автандил — паддзах, цæудзæн ныр уый бар ме 'фсæддонты бардзыл.
Ие 'вджид — хицауы къæлæтджын, æз фæзæронд дæн, фæкардзыл.
Ут йæ коммæгæс, йæ бæрны ис æппæт — цæуыл мæ бар цыл.

Æфсад, уæздæттæ сын кувынц: «У нæ хъысмæт баст сыхахыл:
Мах — уæ къæхты рыг, — уæ фæрцы райгæ слæууыдыстæм къахыл;
Радтат коммæгæстæн амонд, кодтат хивæндты æрмахуыр.
Мах — зæрдæхъæлдзæт уæ къухы, у фылгулты цин та къахыр».

Тариел дæр сын йæ рады радта фидары ныфсытæ,
Тинатинæн загыта: «Фесты ныр уæ тухитæ, уæ зынтæ.
Де 'мкъай ме 'фсымæр у, ме 'рдхорд, уæд ды та мæ хо, мæ чындз дæ,
Никкуы н'атæхын кæсидзæн уын уе знаг мах тасей уæ бындз дæр.

АВАНДИЛ АЕМЕ ТИНАТИНЫ ЧЫНДЗÆХСÆВ

вандил ысхицау, галуан ног паддзахы цинаей — расыг,
Тариел йæ фарсмæ бадтис, уый кумд уæздан уыл, кумд уаз уыл.
Иумæ — чызджытæ дæр: зæхмæ, цыма, арвы цъæх æртасыд
Æмæ йе 'рфæны цæхæркал рухс цыппар зынг хуры хъазыд.

Сытынг цæл: хæрд, нозт æрхастой фынгтæм уытæппæт æфсадæн,
Цагътой фос, фыстæ, цæвиттон, нал уыл адæмæн æфсадæн.
Фынгтæм рахаста йæ хуынтæ фысым буц уазджыты кадæн.
Хуры рухс тынтæй æрттывтæ Ростеван паддзахы бадæн.

Фынгтыл нуазæнгæртæ — рухс лал, фынгтыл — ирд дзæнхъавг тæбæгътæ,
Бакас — фидыцы фынггæртæ, ну сæ иннаемæй дзæбæхдæр.
Ахæм никуы фенд чындзæхсæв: хæлц — æвидигæ, рæдзæгъдтæ.
Бадтæ уым, зæгъгæ, — сыгъдаид уæд дæ зæрдæйы цырагътæ.

Хъуыст къæрицæмдзæгъды хъæр арвмæ, зарæг араугæ наерыди.
Дæндз, налхуыт-налмас, зæринæн уым нымайæн дæр нæ уыди.
Сæн сæдæ суадонæй фегуырл, фынгтыл абузгæ ивылди.
Минас адаргъ æмæ хæхтыл хур зæлдаг тын уафгæ стылди.

Цауд, къуылых лæг дæр нæ баззад цух рæвдыд æмæ лæварæй;
Лал, налхуыт-налмас æнæвгъау уæрста стыр паддзах хæларæй.
Сæгæд бур зæрин, сырх атлас саслам, — чи сæ хаста барæй!
Бады фынгыл, цыма Инди фæрох сагсур амирбарæй.

Тариелмә дзуры паддзах: «Ахәм никуы уыд әнусты;
Хъазы Нестанән сәуәхсид ирд тәмәнкалгә йә русты;
Ды — паддзәхты паддзах, уый та хурты хураерин у рухстын.
Хъуамә, хъусәджытау, дарин әз уә хъахвәдтә мә хъустыл.

Уе 'мсәер не стәм, махәи бадын уемә не 'мбалы, нә фиччы». —
Тариел әмә Нестанән хицән рахаста къләәтджын.
Иумә сбадын кодта, стәй та Тинатин әмә йә ләджы.
Әмә: сбуц кодта ләвәрттәй раздәр Индийы фәтәлджы.

Фынгтә 'ртасыдысты, паддзах уазджыты хынцы рәдауәй,
Радгай сыл зылдис, әфтыдта дис ләгыл йә хорз әгъдауәй.
Алчи байрадис, нә уыдис бадтыә ныцы 'рхәссән фауәй.
Автандилмә хәстәг — Придон — хицау, арфегонд хуыцауәй.

Паддзах кодта кад дөмбайән, йе 'мкый — индиаг рәсугъдәи;
Чындз, сиахсау сыл узәлыд, кодта цинтә сыл әдәухдәр.
Хуын, ләвар хәссын та уый бәрц уәд куыд фәрәзтой йә кълухтә:
Номы скиптраә зәгъай, порфир, лалыхгәд паддзахы худтә.

Бирә радта сын фәрдгумтә, — кодта рухс сә уындәй зәрдә,
Мин зынаргъ дуры — ромайнаг — калдтой, с'амондау, цәхәртә.
Раст бәлоны аичы стәвдәи мин зынаргъ дуры та 'ндәртә;
Мин әвзәргәдәр — араббаг уадсур хъал бәхы — хуыздәртә.

Фысым Придонән зынаргъ дур фараств дзәг тәбәгъы 'рхаста;
Фараств ын әдсаргъ, әдидон уадсур хъал бәхы ныббаста.
Аив арфәйы ныхәстә Тариелы 'взәг ыскарста.
Дзуры расыгәй әрвонгау, — поств ын йе стыр зонд нә саста.

Мәй фәңәл кодтой Ростанмә, цәй, цы дардыл әй ивазын:
Кодтой цин, гуыпкафт, къләртәмдзәгъд әмә цас сә бон уыд нуазын!
Лал фәхастой Тариелмә, уыд фәрдыгрәдзәгъд йә разы, —
Фынг ныррухс, цыма сә мидәг хур цәхәртәкалгә хъазы.

Тариел, цыма у уарди, мит ыл рауарыди, ризы;
Авандилмә Ростеваны 'рвиты, к'уэх, загъ, дыл ие исны:
«У мын зын дәуәй фәхицәи, фәлә циу, паддзах, мәхи зын,
Кәд мә фыдгултә мә зәххыл зыд, аеафсис фосау, хизыиц!

Тох фәцырдаей у, фердәхтәей: ме знаг ницыма 'мбуддзәни,
Зәгъгә, басастәи — зоныи аей, — уәд дә зәрдә дәр дуддзәни.
Цон, хуыздәр мын у, исты фыд... — ме знаг ме сәфтыл худдзәни.
Тагъд цы фенон дә х'әлдзәгәей, уый зәгъгәд, мә бон, хурзәрини!»

Фысым загъта Тариеләи: «Цәей, цы, загъ, каныс к'әмдзәстыг?
Дәу цы каныи х'әуы, уый, загъ, ници бакәндзәи дә бәсты.
Авандилимә дә фәдыл акәи ме 'фсад аеа: хәсты
Басәтт сау фыдгулты, стәй уәд дар дә барх'омыс дә бәстыл».

Авандил фәстама: 'рбәздәхт, загъта паддзыхы ныхәстә.
Тариел әм дзури: «Х'әх'х'әи ам дә уардийи фыддзәстәей:
Мәй куыд фәхицәи уа хурәй, уыйау баззәйдзәи дә фәста.
Авандил фәх'х'ыгис: «Уәуа, уәдә рафәлдәхтис бәстә!

Ие, дәу уый фәиды, цәмәй мә стәй уәд фәидырты фәцәгъдай, —
Зәгъгә, бәицә мә усыл ме 'рдхорд, — разындис аеагъдау.
Ахәи худинаг мә быиы, ау, куыд уромдзәнис зәхх та!
Ардыл к'уэх сисын мәләт у! — Гормон, де 'взәг аей куыд загъта?!»

Тариел фәхудт, дзәицх'артах уарди барухе кодта бәстә:
«Хорз, әрхәндәгәй аеадау әз әрвыстәии мә рәстәг.
Цом, әхцон мын у, цәстмәх'х'ыс ма 'г'г'гәл де 'рдхорды ныхәстә.
Авандил уәд бардзырд радта: «Ме 'фсад, уе 'пләт дәр — мә фәстә!»

Дардыл тохвәдис ныиәерыд, кәлдә арв, цыма, цәхәртә;
Рәвдз әстәй миң ләджы 'рбамбырд, — ифтонг алицыпнәгәй, уәртә,
Кәс: ләгәй, бәхәй, сә уәлә ис хорземаг хорз ызг'әртә.
Уыд фәхицәиы зын сахат, фенк'ард фысымәи иә зәрдә.

Хо куыд хицæн кæна хойæ, уыйау чызджытæ тыхстысты;
Ниудтой, бахаудтой сæ удтæ судзгæ сагъæсы фыдхъызты
Æмæ риу-æмриу, хъуыри-хъуыр ног кæрæдзийыл тыхстысты.
Адæм кодтой сар сæ куыдмæ, — дардæй кастысты, рыстысты.

Райсом бонварнон мæймæ хуздзæн, ирд тæмæн калдзæни.
Мæй куы ныгуыла, — уымæн дæр цадаг йæ 'рвон рухс тайдзæни.
Се 'гъдау афтæ у, — боней сæ хур ныгуылæнæн хъардзæни.
Хох, бæрзонд хохыл чи слæууа, — арвыл нумæ сæ ссардзæни.

Мæй 'мæ бонварноны нумæ хур цырагъдарын нæ уадзы;
Ацы стъалытæн дæр афтæ сæ 'хсæн не сфæлдисæг бацмд.
Пухбыл уардты къуыбыртыл хъарм къуыбар цæссыгтæ тадзынц
Судзынц адæм дæр сæ мæтæй, бадынц, раст, цыма, мæрдадзы.

Ехх, — зæгъы Нестан, — куынæ дæ федтæнн фæлтау мæ цæстæй,
Уæд ныр не стъæлнн, нæ тæнн хурæй ахицæныл мæстæй.
Мæ хо, чиныг мæм-ну афысс, хабар хъусын кæн æххæстæй,
Æз куыд басыгътæн дæ уарзтæй, афтæ тай ды дæр мæ фæстææ.

Тинатин ын загъта: «Уæ, хур, зæхх дæ фидыцæй куы тавыс,
Уæд цы мæ фæдзæхсыс, цæй-мæ, зæгъгæ, чиныг-ну мæм афысс!
Бастъæл, ба, мæ уд, йæ фæстæ, цард-цæрæнбонтæй цы хъавыс,
Кæд дæ ивгъуыд цин дæхицæй судзгæ сау цæссыгтæй давыс!»

Ног адджын ытатæ, хъæбыстæ... Æмæ хур фæхицæн хурæй.
Нестан арастис, уæддæр ма Тинатин лæууыдис дурæй.
Цыд йæ хогонд дæр дзынагæ, сау цæссыгкæлгæ, сæркъулаæй.
Нæй уырзæй æвæрст дзырдтæй дæр сæ стыр сагъæсэн фæдзураæн.

Ростеван паддзах дæр афтæ, цыма сонт саби у, — ниуы;
Лæг хæхъуырц кæны, уынергъы, тагъд-тагъд уæхсчытæ ысхъуыныц;
Тæвд — йæ цæстысыг, — æхсиды маст, цæджджинагау, йæ риуы.
Тариел ныккъард, цæвиттон, — уарди митхъæнæныл джиуы.

ფყსყმ ბაყყდის, კაენყ იყნ ნოგაყ ჭყა, იყხყ ნყვანდტაყ:
«ყაზაყ, დყ ყყდტა მაყ ყდაყ ციყ — აყვიდიტაყ ნყბბატტაყ,
ნყრ ცაყყყს, მაყ ნყვყყყდ ციყაყ, ბაყყ მინყვყრ მაყ მყტ დყრ;
ცარდ-ცარყნბონ მყნ დყ რადტაყ, ტაყტდ მყნ რატდყნაყ მაყლყტ დყრ».

ტარიელ ჰარყბონ კყყ ზაყტა, ყაყდ კყყ ბაბადიდ იყა ბაყყლ;
აყფსად სარ კაენყც, ფაყყნაყყ ბყდყრ საყ ცაყსყდჟყ 'რტაყყ;
«ყურ დამ ტოყ ბონ, — ზაყტყნყ ყნ, — რუყს ტყრყსაყენ აერთაყყ».
დჰური ყყყ: «მანაყ ნაყ ყყდის მატაყ სალა დყრ ჰარდაყხელდ!»

ცყრა ფენკლყყსტი, ფაყცაყყნყ მანაყ საყ ლაყპუტაყ სტარყ —
ტარიელ, ტრიდონ, ავტანდილ — ადამყ აერთა ჰყყზდარყ.
სემაყ სტაყ მინ ლადჟყ ნოდჟყ, ჰორჰ არაბბაყტყლ ფატარყნყ.
იყ სე მინაყყყლ — ანყყყდ, არდ კარადჰნიყაყ ფაყყარყნყ.

აფტა 'რტაყ მაყყყ ცყდყსტყ, კარდ სე ნიკყყ ბაყყყდ სისყნ:
ნიყნ სე ჰიკეტაყყ სე ნყყმაყ ჰოტყხ ნე სუანდყდ აყდისყნ.
იყ, არმასტ-იყ სე ჰარდაფონ ბაყყყდ სე 'ფსურგტაყყ არყიზყნ,
საენ — სე ნოტ, ყაყდა მინასყ, ცაყ, ცაყმენ ჰყყყდაიდ მისყნ!

ТАРИЕЛ АМԵ
НЕСТАН-ДАРЕДЖАНЫ
ЧЫНДЗԵԽՏԵՅ

Тариел ամե իւ զայն աւոն ցնտի քի յըրաստ:
Լեփս սիւսաւս, իւ զիւրիւ աւ ըմբաքիւնայ ըրաստ,
Ըրաստ, զըրկ մա քաւ լըսսիւ ըր սը ըմբաքիւնայ տա:
Մաս քի լըտ իւ քիւն ըրկ. — քիւն իւրիւ զըմբաքիւնայ ըրտ ըրկ.

Միւն սեմտիստ, իւ քաւտա զըր ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ:
Ըրիւստ ըրտ ըրտ, զըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ ըմբաքիւնայ:
Ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ, ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ:
«Միւն, քի, ըմբաքիւնայ, ըրտ ըմբաքիւնայ, — ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ.

Աւանտիլ ամե ըրտ ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ — ըրտ:
Ըրտ ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ, ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ:
Ղաւ, ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ — ըմբաքիւնայ ըրտ — ըմբաքիւնայ:
ըրտ ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ ըմբաքիւնայ.

Ղաւ, միւն ըրտ ըմբաքիւնայ, ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ,
Ղաւ ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ, ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ,
Ղաւ ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ, ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ:
Ղաւ ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ, ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ.

Աւանտիլ ամե ըրտ ըրտ ըմբաքիւնայ ըրտ:
Ղաւ, ըմբաքիւնայ, ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ ըրտ:
Ղաւ ըմբաքիւնայ, ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ ըրտ:
Ղաւ ըմբաքիւնայ, ըմբաքիւնայ ըմբաքիւնայ ըրտ.

Тариел Асмагмэ дзуры: «Ды куыд фæрыстæ мæ мæстæй,
Афтæ, 'вæццæгтæ, нæ фæрыст нукуы хицауыл йæ кæстæр.
Ныр йæ нуæвдæм хай мæнæ айс мæ паддзахад, мæ бæстæй,
Немæ адджынай, æмудæй уым æнус æрвит дæ рæстæг.

Мой ыссар дæхи фæндæг, дар дæ зæххытыл дæ бæртæ.
Уым ныл макуы сив дæ зæрдæ, уым ныр ус-паддзах, æлдар дæ».
Чызг йæ разы 'рхауд: «Мæ удаг радтай ды ныфс дæр, æхсар дæр,
Уон дæ сау цагъар, æгæр мын у уый рухс амондæй, цардæй?»

Бадынц саггуырдатæ миныс уым сæ зæрдæйы барвæндыл,
Хастой уæзджытæн алы хуын, — цинтыл чи лæууыл, арфæтыл:
Амæй-айхуыздæр дугъон бæх, амæй-айхуыздæр лал фæрды!
Фæлæ 'ппынфæстаг Автандил фенкъард, бадын тей нал фæндыл.

Тариел фæхатыд, йæ 'рхорд уадзы пиллон арт фыруарзтæй.
Дзуры: «Уый мæ кæд дæхимид диссагтæ нæ фæдæ хъастæй;
Маууа, дæ 'икъард хуыз мын мæнæ нвы м'авд сагъæсы астæй,
Аздæх, хорз, — хъасмæг рæвдауæд ног мæн цини бæсты мастæй».

Нурадн дæр уæд: «Фæцæуон, хицау най мæ зæхх, мæ донæн.
Ныр ыснамдзынæн фæндагтæ, — ардæм нал ысты зын зонæн.
Сæр куы бахъæуа, — фæсид мæм, радт мын хæс — кæстæр фæдонæн; —
Сагæн суадонмæ цæуынау, уый æхнон уылдæн Придонæн».

«Аздæх — уымæн дæр ысразы, — иугæр тынг дæ зæрдæ 'хсайы:
Рох мæ ма фæкæн, зын-иу мæм, саглæг ардбахæрд нæ сайы».
Автандилмæ баздæхт фысым: «Цæй, бæргæ мæ ул дæ зайы,
Фæлæ, сахъ домбай, дæ уарзтæй уым дæр мæй, цырагъау, тайы».

Ростеванмæ йын æрвиты дарæс — зæрдæ хорз цы куры.
Алы диссаджы зынаргъ дур, — цыма хуры цæст и дуры.
«Ахæсс, адон ын мæ номæй радт зæрдылдарынаг», — дзуры.
Автандил загты: «Куыд уылдæн, æмæ мауал уон дæ цуры?»

Нестан арвыста йә хойән ахәм кѳаба 'мә кәлмәрзән,
Тинатин әмә йәхәдәг — с'аккаг уыдонән әрмәстдәр;
Ноджы ну фәрдыг — әгъуыстаг, уый цы ләг хәсса — йә цәстән
Дардыл рухс-рухсид уыдзәннис, бонау, тар әхсәв дәр бәстә.

Абадт йе 'фсургъыл Автандил, хион ахицән хионәй.
Дыууә сагсуры 'руадысты судзәгә сагъәсы пиллонәй.
Фегуыр Индимә сау цәссыг — быдыр разынди чыллонәй.
Автандил дзуры: «Мары мә м'адзал мин рынәй, мин сонәй».

Автандил әмә Придон ма нумә рауадысты цасдәр;
Тагъд фәхицән ысты ниугә, баңыд саджил фәндаг с'астәу.
Се 'гъдау бакодтой уәздәнәй, — нәй сә хъаруйыл ныхас дәр...
Автандил фәзынд, Арави райынц, — фәрвәзтысты мастәй.

Бәсты рухс фидыц арыздәхт, цин әхсәрдзәнтәй ивылы;
Не 'рдаг хуры фенгә ләппу февзәрд амонды тыфылы;
Райгә 'рбадт йә цуры, судзы уазтын мидбылхудт йә былыл.
Арв нысан кәны паддзахәй Ростеванән уый йә быныл.

Уыцы 'ртә паддзахы стәй дәр афтә тынг кәрәдзи уарзтой, —
Иу сә цин уыд, иу — сә сагъәс, нумә се 'ппәт цард ысбастой;
Иумә сау фыдгул ызнәгты сарат карды комәй карстой;
Дардыл айтыгътой сә бартә, бирә ног зәххытә байстой.

Митау алкауыл әмхузон алы ран сә равдыд уарыд.
Алчи — сидзәрәй, идәдзәй федта рухс, — мәгуыргур нал уыд.
Сау, хәрамзәрдә фыдгәнәг уыд сә фыдәхәй зынгарыд.
Ныр сә бәстәты мыгтагмә бирәгә сәгъимә хәлар уыд.

ԿՔՐՈՆԵՏՏԵՆ

Աբար կոնժ ֆաճան, ափաճ ճար նար փնն 'գճաւլ ֆաճարն.
Տե 'նպաճ անգաւլճոյ, ճաճաճ կարճ ա, նիկաճան ճաճ արն.
Քարճ աւսն ա, իճաճ ճարճաճ աճաճ ճաճ անաճաճաճ ճարն.
Րաճաճաճ, ճաճաճ, — ճաճաճ, — ճաճ 'խար աճաճ փնն 'աճարն.

Արն ցարճաճաճ ցարճաճ — ցար-ճաճաճ ճաճ փնն;
Կարնաճաճաճ կաճ ճաճաճ ցարնաճաճաճ ճաճ փնն,
Մարճ ճաճ ճաճ ճաճ ճաճաճ, ցար — ճաճ ցարնաճաճ ճաճ փնն.
Աճաճ ճաճաճ, ճաճաճ, նար ճաճաճ ցարնաճաճաճ.

Փաճ, իճաճ ճաճաճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճաճ;
ճարճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ ճաճ ճաճաճաճ ճաճաճաճ,
Տե 'գճաճ, ճաճ 'խար ճաճ ճաճաճ, ճաճաճ ճաճաճ ճաճ ճաճաճ.
Աճաճ, ճարճ ճաճաճ ճաճաճաճ, ճաճաճ, աճաճաճ ճաճաճաճ.

Ա ճաճ ճաճաճ իճաճ ճաճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճաճ;
Փարճ ճաճաճաճաճաճ աճ 'րաճաճաճ, ճաճ ճաճաճաճաճ ճաճ, — ճաճաճ!
Աճաճ — իճաճաճ ճաճաճաճ; ճաճ ճաճ 'աճաճ, ճաճ փնն?
Աճաճաճ իճաճ ճաճաճ, — իճաճաճ ճաճ ճաճաճ.

Ճարն ճաճաճ ճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ,
Աճաճ-ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ,
Փաճ 'նաճաճ ճաճաճ ճաճաճ — ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ,
Ճաճաճաճ ճաճ — ճաճաճ — ճաճ, ճաճաճ ճաճաճ ճաճաճ.

Съалыбардзы Мыдэбыр (1316 строфе) — аны съалыбардзы хур ахыйы 22 июны, афтэ-май ам архайд цэуы уыцафон — сарды райднаны.

Тамар — Гуырдыстони ус-падлаах (XII аenus). Калетай кууд амы, афтэмай уый фыст у Тамар аеме йае сары хицау Дауыт Сосланы ном арыажы, Уыдон сты прото-тиштэ нуаждыгай Тарнел аеме Нестан-Дареджанжы, шинардыгай та Автандил аеме Тиватинжы.

Тауби — уалдэрлэхуужет, ухэзэтты классы минэвар.

Таумс — дам-дум, хахуыр.

Тигр — Евфраты фурды фирсагдон.

Тюгвечи Саргис — XII аенусы гуырдыаг поэт, кадет «Диларгеты» автор.

Уджвэлэ — аргэуутты удэжэххон хеджэтыдгэ удымэлэ.

Фиднуаж — уап, фиднуат ны хабар хъусын кэны, уый.

Хатун — жхсин.

Ховели Мосе — XII аенусы гуырдыаг фыссет, ховыиц аей «Даредзанты Амраны» герон-дон романы автор.

Чанги, чагыана — хъысынфэадыры 'нгэс инструмента.

Шантели — XII аенусы гуырдыаг поэт, кадет «Абдул-мессий» автор.

Эзрос — XII аенусы райднаны поэт, йе 'мдэжэты амыбырдгонд «Дивнос» («Динос»), ахтыга, рацыд араббаг аэвэжыл.

С А П Р Я Г Т Ё

Райдайжи	7
Арабы палдзах Ростеваны хабар	12
Ростеван палдзах жемэ Антандилы цуан	18
Арабы палдзах фембелд стайцармдарарг бегъатырыл	20
Тинатин Антандилы эранты стайцармдарарг бегъатыры агурарг	26
Антандилы ныстуан йе 'фсдхмэ	33
Антандил ашмд стайцармдарарг бегъатыры агурарг	35
Антандилы ныхас Асметимэ лэгеты	43
Тарнел жемэ Антандилы фембелд	51
Тарнел йе хаберттэ дзуры Антандилэ	56
Тарнелы фышцаг уэрэты хабар	61
Нестан-Дареджаны фышцаг чиним йе уарзонмэ	67
Тарнелы фышцаг чиним йе уарзонмэ	68
Тарнел Хатаетимэ эранты чиним	70
Нестан-Дареджаны сиды Тарнелмэ	71
Хатаеты палдзахы ныстуан Тарнелмэ	73
Тарнел жемэ Нестан-Дареджаны фембелд	75
Тарнелмэ бабирет Хатаетимэ жемэ стыр тох	78
Тарнел чиним рариаста Индияны палдзахимэ жемэ улахантэй аерылдехт	85
Нестан-Дареджаны эранты чиним йе уарзонмэ	90
Тарнел фокунцда жемэ бауадзыг	92
Тарнелы чиним йе уарзонмэ	94
Нестан-Дареджаны моймэ радтынал уынаффэ	96
Тарнел жемэ Нестан-Дареджаны тархон	97
Хорезмы шахы фырт аерыл Индиямэ жемэ фемард Тарнелы кзухей	102
Тарнел базмда Нестан-Дареджаны фесэфты хабар	106
Тарнелы фембелд Нурадин-Придонимэ	109
Тарнел аххумс клны Придонимэ	113
Придон дзуры Нестан-Дареджаны хабар	115
Антандил аерылдехт Аравимэ	123
Антандил хаты назирмэ, илмий йил балны ашсумны бар ракура	
Ростеваней	132
Антандилы ныхас Шермалдинимэ	139
Антандилы ныстуан Ростеван палдахимэ	142
Антандил куры хуыцаумэ	146
Ростеван базмда Антандилы аххуманы хабар	147
Антандилы дыккаг балц	150
Антандил ссардта Тарнелы	156
Тарнел дзуры, кумд амердта домбай жемэ стайм	162
Тарнел жемэ Антандил баджехтысты лэгетимэ	164
Антандилы балц Придонимэ	170

Автаидил жерымд Придонимæ	173
Автаидил аныд Нестан-Дареджаны агурет æмæ фембæлд каруантыл	182
Автаидил нышмыл Гулаишаронæ	188
Фатман бауарзæтæ Автаидилы	192
Фатман жернты уарзты чынгæ Автаидилæ	193
Автаидил жернты чынгæ Фатманæ	195
Фатман дзыры Нестан-Дареджаны хабæрттæ	199
Нестан-Дареджаны уацары акодтой каджитæ	213
Фатман жернты чынгæ Нестан-Дареджаны	222
Нестан-Дареджаны дзуапп Фатманæ	225
Нестан-Дареджан жернты чынгæ йæ уарзонмæ	227
Автаидил жернты чынгæ Придонимæ	231
Автаидил аныд Гулаишаройæ æмæ фембæлд Тарнелыл	233
Тарнел æмæ Автаидил аныдысты Придонимæ	240
Нурадин-Придоним уынаффæ	243
Автаидилы уынаффæ	244
Тарнелы уынаффæ	245
Тарнел бамд Денджыты паддзахмæ	249
Тарнел æмæ Нестан-Дареджаны чындæхсæв Придоним Галуаны	255
Ертæ хъайтары бæлд лæгæтмæ æмæ уырдыгæй Аравинæ	260
Автаидил æмæ Тиватини чындæхсæв	269
Тарнел æмæ Нестан-Дареджаны чындæхсæв	274
Кæронбæттытæ	277
Фыппаныгæтæ	278

Шота Руставели
ВИТЯЗЬ В ТИГРОВОЙ ШКУРЕ
(на осетинском языке)

Шота Руставели
ЗЫГЫСЫЗУАНЫ
(тæтæр æнæстæ)

Редактор Л. П. Харебова
Оформление и художественное редактиро-
вание А. Д. Вансеева
Технический редактор В. А. Тедеева
Корректор Д. С. Кумаритова

Сдано в набор 10. XI 1975 г. Подпи-
сано к печати 23. XII 1975 г. Формат
бум. 60х90¹/₄. Усл. печ. л. 35. Уч.-изд.
л. 12,2. Заказ тип. № 1728. Тираж 2000
экз. Цена 2 р. 10 коп.
Издательство «Ирыстон», Цхинвали,
Дзенина, 3.
Юго-Осетинское областное полигра-
фическое промышленное объединение
Госкомиздата ГССР, Цхинвали, Мос-
ковская, 5

Д. 41.874

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ